

Girişimcilik ve Yenilik İhtiyaç Analizi Araştırma Projesi Konya ili Nihai Raporu

Bu proje
KALKINMA BAKANLIĞI KOP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI
adına
BES İMAR İNŞAAT YATIRIM SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
tarafından hazırlanmıştır.

TEKNİK EKİP

FUNDA DAĞDELEN

Proje Yöneticisi

GÜLÇİN GÜLER

Kalkınma Uzmanı

FATMA İNAN

Veri Analisti

KADRI AKGÜNEŞ

Süreç Yönetimi Uzmanı

GÜL SİBEL GEDİK

Proje Asistanı

DANIŞMAN

DOÇ. DR. NURİ YAVAN

Ankara Üniversitesi

Dil ve Tarih-Coğrafya

Fakültesi Coğrafya Bölümü

KATKIDA BULUNANLAR

UTKU EREN BAĞCI

KADİR GÜLEN

MERVE NESLİHAN GÜRBÜZEL

GAMZE HÜYÜKTEPE

YASEMİN MERAL

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ	3
HARİTA LİSTESİ	3
TABLO LİSTESİ	4
KISALTMA LİSTESİ.....	6
YÖNETİCİ ÖZETİ	7
1. GİRİŞ	17
1.1. Konya'nın Coğrafi Konumu, İdari Yapısı ve KOP İçindeki Yeri ve Önemi	17
1.2. İl Raporunun Amacı, Kapsamı ve Yöntemi.....	19
2. KONYA'NIN GELİŞİMİŞLİK DÜZEYİ VE GENEL EKONOMİK YAPISI.....	23
2.1. İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişliği Sıralamasında KOP bölgesi: Bölgesel Gelişmişlik Düzeyi	23
2.2. Konya'da Dış Ticaret: Bazı Temel Göstergeler (2010-2015)	30
2.3. Konya'da İç Ticaret: İller Arası Ticari İlişkiler	33
2.3.1 Konya'da İç Ticaret Hacmi ve Dengesi	34
2.3.1.1. Alım: Mal Alınan İller	34
2.3.1.2. Satım: Mal Satılan İller	34
2.3.1.3. İller Arası Ticari Bağlantılar	35
2.3.2. KOP İllerinin İç Ticaretinin Mekansal Örüntüsü	36
3. KONYA'DA SANAYİ	38
3.1. Sanayinin Büyüklüğü, Sektörel Yapısı ve Teknoloji Düzeyi	38
3.2. Konya'da Sanayinin Kümelenme Potansiyeli ve Öne Çıkan Sektörler	44
3.3. Konya'nın OSB-KSS Bakımından Yeri	51
3.3.1. Organize Sanayi Bölgeleri (OSB)	51
3.3.2. Küçük Sanayi Siteleri (KSS)	54
3.4. Konya'da Serbest Bölge Kurulması Çabaları	57
3.5. Konya'da Sanayinin GZFT Analizi	58
4. KONYA'DA GİRİŞİMCİLİK	60
4.1. Konya'da Girişimcilik Potansiyeli ve Performansı.....	60
4.2. Genç, Kadın ve Yenilikçi Girişimciler	61
4.3. Konya ABİGEM: Faaliyetleri ve Sorunları.....	63
4.4. Hızlı Büyüyen İşletmeler	65
4.5. Konya'da Girişimcilik Ekosisteminin Unsurları.....	67
4.6. Konya'da Girişimciliğin GZFT Analizi	68
5. KONYA'DA YENİLİKÇİLİK.....	70
5.1. Ar-Ge Harcamaları	70

5.1.1 Konya ve KOP İllerinde İmalat Sanayinde Ar-Ge Harcamalarının Sektörel Dağılımı	71
5.1.2 Konya ve KOP İllerinde Teknoloji Grupları Bazında Ar-Ge Harcamaları Dağılımı.....	73
5.1.3 Ar-Ge Merkezleri.....	74
5.2. İnovasyon Faaliyetleri ve yenilik göstergeleri.....	74
5.3. Üniversite-Sanayi İşbirliği ve Üniversitenin Altyapısı ve Performansı	77
5.4. Konya’da Yenilik Sisteminin Unsurları	82
5.5.Konya Yenilikçiliğin GZFT Analizi.....	83
5.6. Konya’da ÜSi/KÜSi Faaliyetleri, Üniversitenin Rolü ve Sorunları	85
5.7. Konya Teknokent’in Kurulumu, TTO’nun İşlevi ile FSMH’ye İlişkin Süreçler	86
6. KONYA’DA TEŞVİK VE DESTEKLER	90
6.1. Konya’ya Verilen Teşvik ve Desteklerin Kurumlara ve Sektörlere Göre Dağılımı	91
6.1.1. Ekonomi Bakanlığı Yatırım Teşvikleri	93
6.1.2. Kalkınma Ajansı Destekleri.....	96
6.1.3. KOSGEB Destekleri	97
6.1.4. BSTB Destekleri	98
6.1.5. TÜBİTAK Destekleri	101
6.1.6. İhracat Destekleri	104
6.2. Konya’da Teşvik ve Desteklerin Analizi: Destek Süreçleri ve Stratejileri ile Yasal Mevzuat ve Uygulamalar ile Önemli Sorun ve Darboğazlar.....	104
6.3. Konya'da Teşvik ve Desteklerin GZFT Analizi.....	105
6.4. Destek Süreçlerinin İncelenmesi.....	106
6.5. Ar-Ge Yol Haritası.....	107
6.6. Sanayi Ar-Ge Yatırımları ve Ar-Ge Desteklerinin Etki Analizi	109
7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	112
KAYNAKÇA	118
EKLER	120
EK 1. Sorunlar, Çözüm Önerileri ve Teşvik Stratejileri	
EK 2. Konya İli Yatırımcı Rehberi: Sektörel Analizler ve Potansiyel Yatırım Alanları	

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Konya'nın ve KOP Bölgesi'nin İşgücüne Katılım Oranı (2009-2013)	26
Şekil 2. Konya ve KOP Bölgesi Diğer İllerinin İşsizlik Oranı (2009-2013)	26
Şekil 3. KOP Bölgesine Komşu İllerin İşsizlik Oranı (2009-2013)	27
Şekil 4. Konya ve Diğer KOP Bölgesi İllerinin İstihdam Oranı (2009-2013)	27
Şekil 5. KOP Bölgesine Komşu İllerin İstihdam Oranı (2009-2013)	27
Şekil 6. Konya ve Diğer KOP Bölgesi İllerinin ve Komşu Bölgelerin Ana Ekonomik Faaliyetlere Göre İşgücü Verimliliği (Çalışan Başına Ciro, Bin TL), 2014	29
Şekil 7. KOP Bölgesi İllerinin 2008 ve 2014 Yıllarında Rekabet Gücü Sıralaması.....	30
Şekil 8. Konya'daki Sektörlerin İhracattaki Payı (2015).....	31
Şekil 9. Konya'nın Ükelere Göre Yıllık İhracatı (\$) 2010-2015.....	32
Şekil 10. Konya'nın İthal Ettiği Ürünlerin Toplam İthalatları İçerisindeki Payı (2015).....	33
Şekil 11. Konya'nın Ükelere Göre İthalat Değerleri (\$) 2010-2015	33
Şekil 12. KOP İllerindeki Organize Sanayi Bölgelerinin İstihdam Oranı (%) ve Parsel Sayısı, 2015.....	53
Şekil 13. Türkiye'de ve KOP Bölgesinde Kurulan ve Kapanan Şirket Sayısı (2010-2015).....	60
Şekil 14. Konya ve KOP İllerinde 2010-2015 Yılları Arasında Toplam Açılan ve Kapanan Şirket Sayıları.....	61
Şekil 15. Konya ve KOP İllerinde İmalat Sanayi Ar-Ge Harcamaları	71
Şekil 16. KOP İllerinde İmalat Sanayinde Ar-Ge Harcamalarının Sektörel Dağılımı, (2006-2015, TL)	72
Şekil 17. KOP İllerinde Teknoloji Grupları Bazında Ar-Ge Harcamaları, (2006-2015)	73
Şekil 18. Konya Ar-Ge Harcamalarının Teknoloji Gruplarına Göre Tarihsel Gelişimi (2006-2015).....	73
Şekil 19. Patent Başvuru Sayısının KOP Bölgesi İllerine Göre Dağılımı.....	75
Şekil 20. Faydalı Model Başvuru Sayısının KOP Bölgesi İllerine Göre Dağılımı.....	75
Şekil 21. Marka Başvuru Sayısının KOP Bölgesi İllerine Göre Dağılımı	76
Şekil 22. Endüstriyel Tasarım Başvuru Sayısının KOP Bölgesi İllerine Göre Dağılımı.....	76
Şekil 23. KOP Bölgesi ile Bölgeyi Oluşturan İllerin Yatırım Teşviklerinin Belge Sayısı, Sabit Yatırım ve İstihdam Göstergeleri Bakımından 2005-2015 Döneminde Gelişimi	94
Şekil 24. 2005-2015 yılları arası teşvik belge sayısına göre KOP bölgesi illerinin benzer özellikteki diğer illerle karşılaştırılması	95
Şekil 25. KOP bölgesinde teşviklerin Belge Sayısı Bakımından ana sektörler göre dağılımı (2005-2015)	96
Şekil 26. 1995-2014 Yılları Arasında TEYDEB'e Yapılan Toplam Proje Başvurularının İlk 20 İle Dağılımı	101

HARİTA LİSTESİ

Harita 1. Çalışma/Proje Kapsamında İncelenen KOP Bölgesi İlleri ve İlçeleri	18
Harita 2. Kişi Başına Düşen GSYİH'nin İllere Göre Dağılımı, 2014	23
Harita 3. İllere Göre GSYİH'nin Büyüklüğü ve Sektörlerin GSYİH İçindeki Payı, 2014	24
Harita 4. KOP İllerinin İç Ticaret Yaptığı İllerin Mekansal Örüntüsü	37
Harita 5. Konya ve Türkiye'deki Biten OSB'lerin OSB Alanı (Ha) ve OSB Sayısı (Adet) Bakımından Coğrafi Dağılımı, 2015	51
Harita 6. KOP İllerindeki Organize Sanayi Bölgelerinin İstihdam Payı, 2015.....	52
Harita 7. Türkiye'deki KSS'lerin Sayısı ve KSS'lerde Faaliyet Gösteren İşyerlerinin Sayısı, 2015.....	55
Harita 8. KOP İllerindeki KSS İş Yeri Sayısının İl ve İlçelere Dağılımı, 2015.....	56
Harita 9. KOP İllerinin KSS İşyeri Sayısı Bazında Doluluk Oranlarının İl ve İlçelere Dağılımı, 2015.....	56
Harita 10. Düzey 2 Bölgeleri Bazında İşveren ve Kendi Hesabına Çalışan Kadın (Bin), 2015	62
Harita 11. 81 İl Bazında Kamu Tarafından Verilen Teşvik ve Desteklerin Dağılımı (2015)	91
Harita 12. Konya ve KOP Bölgesi'ne Teşvik ve Destek Veren 6 Kamu Kurumunun İl Bazında Dağılımı (2015)	92
Harita 13. KOP İlleri ve Komşu İllerde KOSGEB Desteklerinden Faydalanan İşletmelerin Coğrafi Dağılımı, 2010-2015	98
Harita 14. ARDEB Tarafından Desteklenen Proje Sayılarının ve Destek Tutarlarının İller Bazında Dağılımı (2011-2015)	103

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. KOP Bölgesinin İdari ve Nüfusla İlgili Temel Göstergeleri, 2015	18
Tablo 2. Konya'nın İl, İlçe, Belde/Köy Nüfusu ve Yıllık Nüfus Artış Hızı, 2015	19
Tablo 3. Konya, Komşu İli ve KOP Bölgesi'nde Nüfusun Eğitim Durumu, 2015	24
Tablo 4. KOP Bölgesindeki İşgücü Sayısı ve Ülke İçindeki Oranı, 2015	25
Tablo 5. Konya'da ve KOP Bölgesi'nde İşgücünün Eğitim Düzeyi, 2015	25
Tablo 6. Konya ve Diğer KOP Bölgesi İllerinin Temel İşgücü Göstergeleri (2009-2013)	28
Tablo 7. TR52 ve TR71 Bölgeleri Temel İşgücü Göstergeleri (2014-2015)	28
Tablo 8. Düzey 2 Bölgelerinde Ana Ekonomik Faaliyetlere Göre İşgücü Verimliliği (Çalışan Başına Ciro, Bin TL), 2014	29
Tablo 9. Konya ve Diğer KOP Bölgesi İllerinin 2014 Yılı Rekabet Gücü Sıralaması	30
Tablo 10. Konya'da Dış Ticaretin Gelişimi (\$) 2010-2015	31
Tablo 11. Konya ve Kayseri'nin Yıllık İhracat Değerleri, (\$) 2010-2015	31
Tablo 12. Konya ve Kayseri'de Yıllara Göre İhracatçı Firma Sayısı (2010-2015)	31
Tablo 13. Konya ve Kayseri'nin Yıllık İthalat Değerleri (\$) 2010-2015	32
Tablo 14. Konya ve Kayseri'nin Yıllara Göre İthalatçı Firma Sayısı (2010-2015)	32
Tablo 15. KOP İlleri ve Komşu İllerin Ülke İçi Ticaret Değerleri (TL)	34
Tablo 16. KOP İllerinin En Fazla Mal ve Hizmet Alımı Yaptığı İlk 10 İl ve Oranları	34
Tablo 17. KOP İllerinin En Fazla Mal ve Hizmet Alımı Yaptığı İlk 10 İl ve Oranları	35
Tablo 18. Konya ve KOP İlleri Arasında Alım Oranları (%)	35
Tablo 19. Konya'nın En Fazla Mal ve Hizmet Satımı Yaptığı İlk 10 İl ve Oranları	35
Tablo 20. Konya ve KOP İlleri Arasında Satım Oranları	35
Tablo 21. KOP İllerinin İstanbul ve Ankara İle Ticareti (%)	35
Tablo 22. KOP İllerinin İç Ticaret Oranları (%)	36
Tablo 23. Düzey 2 Bölgelerine Göre İmalat Sanayinin 5 Farklı Parametre Açısından Türkiye İçindeki Payı, 2014	39
Tablo 24. KOP İllerinde İmalat Sanayinin SGK ve BSTB Verilerine Göre İşyeri Sayısı ve İstihdamı, 2015	40
Tablo 25. Konya'nın ve KOP Bölgesindeki İmalat Sanayi İşyerlerinin İşletme Büyüklüğüne Göre Dağılımı, 2015	43
Tablo 26. Konya İlinde İmalat Sanayinin Teknoloji Düzeyi	43
Tablo 27. Konya İli 2009-2015 Yılları Karşılaştırmalı 3 Yıldız Kümelenme Analizi	45
Tablo 28. Konya İlinde İmalat Sanayi Alt Dallarının İşyeri Sayısı ve İstihdam Bakımından Sektörel Dağılımı	49
Tablo 29. Konya İli 2009-2015 Yılları Karşılaştırmalı 3 Yıldız Kümelenme Analizi Sonuçları	50
Tablo 30. Konya'da Organize Sanayi Bölgelerinin Farklı Parametrelere Göre Özellikleri, 2015	51
Tablo 31. Konya'da Yer Alan OSB'lerin Sektöre Dağılımına İlişkin İstatistik Bilgiler	54
Tablo 32. Konya'da Bulunan Küçük Sanayi Sitesi Bilgileri, 2015	55
Tablo 33. Konya Sanayileşme Çalışma Grubu Odak Grup Toplantısı GZFT Analizi Sonuçları	59
Tablo 34. 2010-2015 Yılları Arasında Türkiye'nin Üç Büyük İli, KOP Bölgesi ve Komşu İllerinde Açılan Kapanan Şirket Sayıları	61
Tablo 35. TR52 ve TR71 Bölgesi Bazında 15-24 Yaş Arası Genç Nüfusun İşgücü, İstihdam ve İşsizlik Göstergeleri	62
Tablo 36. Konya Girişimcilik Çalışma Grubu Odak Grup Toplantısı GZFT Analizi Sonuçları	69
Tablo 37. Konya'da İmalat Sanayinde Ar-Ge Harcamaları	70
Tablo 38. Konya'da İmalat Sanayinde Ar-Ge Harcamalarının Sektörel Dağılımı, (TL)	72
Tablo 39. Konya ve Kayseri'de Bulunan Ar-Ge Merkezlerinin Sektörel Yapısı, 2016	74
Tablo 40. Konya'da Patent Başvuru Sayısının Yıllara Göre Dağılımı	75
Tablo 41. Konya'da Faydalı Model Başvuru Sayısının Yıllara Göre Dağılımı	75
Tablo 42. Konya'da Marka Başvuru Sayısının Yıllara Göre Dağılımı	76
Tablo 43. Konya'da Endüstriyel Tasarım Başvuru Sayısının Yıllara Göre Dağılımı	76
Tablo 44. Tüm Üniversiteler Genel Sıralaması İçinde KOP Bölgesi ve Komşu İllerdeki Üniversitelerin Genel Puan Tablosu ve Sıralaması (2010-2016)	77
Tablo 45. Selçuk Üniversitesi'nde Yapılan BAP Projelerinin Yıllar ve Alanlar İtibariyle Gelişimi	78
Tablo 46. Konya'daki Üniversitelerde Çalışan Akademisyen Sayıları	78
Tablo 47. Konya'daki Üniversitelerin Fakülte, Bölüm ve Öğrenci Sayıları	79
Tablo 48. Konya'daki Üniversitelerin Araştırma Uygulama Merkezi ve Mühendislik Fakültesi Bölümü Sayısı	79
Tablo 49. Konya'daki Üniversitelerinin En Çok Yayın Yaptığı Bilim Dalları (2010-2014)	80
Tablo 50. Konya'daki Üniversitelerin Fakültelerine Göre Toplam Akademisyen Sayısı	80

Tablo 51. Konya'daki Üniversitelerin Araştırma ve Uygulama Merkezleri	81
Tablo 52. Selçuk Üniversitesi'nin Mühendislik-Teknoloji ve Teknik Eğitim Bölümleri	82
Tablo 53. Konya Yenilikçilik Çalışma Grubu Odak Grup Toplantısı GZFT Analizi Sonuçları	84
Tablo 54. KOP Bölgesine Girişimcilik, Ar-Ge ve Yenilik ile Yatırım Alanında Verilen Teşvik ve Desteklerin Analizinde Kullanılan Kurum ve Göstergeleri	90
Tablo 55. Kamu Tarafından KOP Bölgesi'ne Verilen Teşvik ve Desteklerin Dağılımı (2015, TL)	92
Tablo 56. Kamu Tarafından Konya'ya Verilen Teşvik ve Desteklerin Sektörel Dağılımı (2015, TL)	93
Tablo 57. KOP Bölgesinin Temel Teşvik Göstergeleri Bakımından Türkiye İçindeki Sıralaması ve Bazı İllerle Karşılaştırması (2005-2015 Yılları Toplamı)	94
Tablo 58. Konya'da teşviklerin Belge Sayısı Bakımından ana sektörler göre dağılımı (2005-2015)	95
Tablo 59. Mevlana Kalkınma Ajansı Tarafından Konya ve Karaman İçin Uygulanan Destek Programları ile Bu Programlara Yapılan Proje Başvuru, Kabul ve Destek Tutarları	97
Tablo 60. Konya ve Komşularına KOSGEB'in Tüm Destek Programları Kapsamında Verilen Desteklerin Dağılımı, 2010-2015	98
Tablo 61. Konya'da SAN-TEZ Desteği Alan Üniversiteler, Proje Sayıları ve Destek Miktarları (2006-2016)	99
Tablo 62. Konya'ya Verilen Teknopazar Destekleri.....	99
Tablo 63. Konya'daki Teknoyatırım Desteklerinin Sektörel Bazda Dağılımı	100
Tablo 64. Konya'daki TGSD Programı Kapsamında Destek Kararı Verilen Proje Sayısı	100
Tablo 65. Konya'daki TÜR Belgesi Alan Firmalar ve Sektörleri	101
Tablo 66. 2008-2015 Yılları Arasında Konya ve Komşu Bölgeden Yapılan TEYDEB Proje Başvurularının Firma Ölçeklerine Göre Başvuru Sayıları	102
Tablo 67. KOP Bölgesi ve Komşu İllerde 2008-2015 Yılları Arasında Yapılan Proje Başvurularının Sektörlere Göre Dağılımı	102
Tablo 68. ARDEB Proje Desteklerinin Türkiye'deki İlk 20 Üniversite ile Konya'daki Üniversitelerin Bazında Performansı (2011-2015)	103
Tablo 69. Konya'nın Aldığı ARDEB Proje Destekleri (2011-2015).....	103
Tablo 70. Konya'da 2010- 2015 Yılları Arasında Toplam İhracata Yönelik Devlet Yardımları ve DFİF Kapsamında Yapılan Ödemeler (TL).....	104
Tablo 71. Konya Teşvik ve Destekler Çalışma Grubu Odak Grup Toplantısı GZFT Analizi Sonuçları	105

KISALTMA LİSTESİ

AHİKA	: Ahiler Kalkınma Ajansı	NACE	: Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistik Sınıflaması
ARDEB	: Araştırma Destek Programları Başkanlığı	ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
AR-GE	: Araştırma Ve Geliştirme	OECD	: Ekonomik Kalkınma Ve İşbirliği Örgütü
BAP	: Bilimsel Araştırma Projeleri	OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
BGUS	: Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi	SANTEZ	: Sanayi Tezleri Projelerinin Desteklenmesi
BİTAM	: Bilim ve Teknoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi	SEGE	: Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi
BM	: Birleşmiş Milletler	SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
BSTB	: Bilim Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı	STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
DAP	: Doğu Anadolu Projesi	SÜBİYAME	: Selçuk Üniversitesi Biyoyakıt Uygulama ve Araştırma Merkezi
DDBS	: Devlet Destekleri Bilgi Sistemi	TEKMER	: Teknoloji Geliştirme Merkezleri
DFIF	: Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu	TEYDEB	: TÜBİTAK Teknoloji Ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı
DOKAP	: Doğu Karadeniz Projesi	TGB	: Teknoloji Geliştirme Bölgesi
DSİ	: Devlet Su İşleri	TGSD	: Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği
FSMH	: fikri sınai mülkiyet hakları	TOBB	: Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi	TR32	: Aydın, Denizli, Muğla
GBS	: Girişimci Bilgi Sistemi	TR52	: Konya, Karaman
GEM	: Küresel Girişimcilik Monitörü	TR71	: Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir
GSYİH	: Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla	TR72	: Kayseri, Sivas, Yozgat
GZFT	: Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler	TSO	: Ticaret Ve Sanayi Odası
INNOPARK	: Konya Teknoloji Geliştirme Bölgesi	TTO	: Teknoloji Transfer Ofisi
ISIC	: Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması	TTGV	: Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
İLO	: Uluslararası Çalışma Örgütü	TURQUALITY	: Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Türk Malı İmajının Yerleştirilmesi
İSO	: İstanbul Sanayi Odası	TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel Ve Teknoloji Araştırma Kurumu
İŞKUR	: İş Ve İşçi Bulma Kurumu	TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi	TÜR	: Teknolojik Ürün Deneyimi
KDV	: Katma Değer Vergisi	TÜSİAD	: Türkiye Sanayici Ve İşadamları Derneği
KGF	: Kredi Garanti Fonu	ULAKBİM	: Ulusal Akademik Ağ Ve Bilgi Merkezi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname	URAK	: Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu
KOBİ	: Küçük Ve Orta Ölçekli İşletme	UR-GE	: Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesinin Desteklenmesi
KONTARKÜM	: Konya Tarım Makineleri Kümesi	ÜSAKMER	: Üniversite Sanayi İşbirliği Uygulama ve Araştırma merkezi
KOP	: Konya Ovası Projesi	ÜSİ	: Üniversite -Sanayi İşbirliği Birimi
KOP BKİ	: Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi	YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
KOSGEB	: Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelerin Geliştirme İdaresi Başkanlığı		
KSO	: Konya Sanayi Odası		
KSS	: Küçük Sanayi Sitesi		
KTO	: Konya Ticaret Odası		
KÜSİ	: Kamu-Üniversite-Sanayi İş Birliği		
MEVKA	: Mevlana Kalkınma Ajansı		

KONYA İL RAPORU YÖNETİCİ ÖZETİ

Ekonomik büyüme konusunda yapılan birçok teorik ve ampirik çalışmada girişimcilik ve yenilikçiliğin ekonomik kalkınmanın en önemli itici bir güçlerinden biri olduğu ortaya konmuştur. Gerçekten de girişimcilik süreci beraberinde inovasyonu getirmekte, bu da ekonomik büyümeyi sağlayarak kalkınma sürecini hızlandırmaktadır. Girişimcilik ve inovasyon, hem ülkeler hem de firmalar için ulusal ve uluslararası alanda rekabet gücü kazanmanın, verimlilik artışı sağlamanın, ekonomik büyüme ve gelişmenin, dolayısıyla da refah ve yaşam kalitesi artışının en temel unsurlarından biri olarak kabul edilmekte ve bu yönde politikalar geliştirilmektedir. OECD'nin saptamalarına göre, son 20 yılda gelişmiş ülkelerin ekonomik büyümesinde inovasyonun katkısı %50 civarındadır. Bu durum girişimcilik ve inovasyonun yerel, bölgesel ve küresel rekabet gücünün artırılmasını sağlamada ülkeler, bölgeler ve firmalar için ne denli hayati bir önem arz etmekte olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Bu kapsamda Ar-Ge ve yenilik/inovasyon konusu Türkiye'nin gündemindeki en önemli politikaların başında gelmektedir. Nitekim gerek Türkiye'nin 2023 yılı vizyonu kapsamında ortaya koyduğu kişi başı 25 bin dolar gelir ve 500 milyar dolarlık ihracat hedefi ile dünyanın en büyük ilk 10 ekonomisi arasına girme amacı çerçevesinde hazırlanan 10. Kalkınma Planı'nda, gerekse kalkınmanın yerel ve bölgesel düzeyde sağlanması ve bölgelerarası dengesizliklerin azaltılıp bölgelerin rekabet gücünün artırılmasını hedefleyen Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2014-2023 (BGUS) belgesinde ve de gerekse TÜBİTAK tarafından hazırlanana Ulusal Bilim Teknoloji ve Yenilik Stratejisi 2011-2016 belgesinde temel vurgu, ulusal ve bölgesel rekabet gücü için Ar-Ge, yenilik ve girişimciliğin desteklenmesi ve tüm bölgelere bu faaliyetlerin yayılması; ülke için stratejik olan sektör ve teknolojik alanlarda gerekli nitelikli işgücünün yetiştirilmesi ve bilimsel araştırmaların yapılması, Ar-Ge'ye kaynak ayrılması ve ihracatın ve sanayinin orta ve yüksek teknolojiye dönüştürülmesidir. Dolayısıyla inovasyon, Ar-Ge, bilim ve teknoloji konusu Türkiye'nin öncelik verdiği temel amaç, hedef ve politikalarından biridir.

Türkiye'nin ortaya koyduğu bu hedeflere istinaden Kalkınma Bakanlığı Konya Ovası Projesi (KOP) Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı tarafından KOP Bölgesi'nde "Girişimcilik ve Yenilik İhtiyaç Analizi Araştırma Projesi" konulu bir çalışma/proje başlatılmıştır. KOP İdaresi tarafından yürütülen "Girişimcilik ve Yenilik İhtiyaç Analizi Araştırma Projesi"nin amacı, KOP Bölgesinde yer alan Konya, Karaman, Niğde ve Aksaray illerinin sanayileşme, girişimcilik, Ar-Ge ve yenilikçilik ile üniversite-sanayi işbirliği alanlarındaki mevcut durumunu ve sorunlarını tespit etmek ve önümüzdeki dönemde KOP Bölgesi illerinin daha rekabetçi, yaratıcı, yüksek katma değer üreten, yenilikçi bir ekonomik yapıya kavuşabilmesini sağlamak için bölge illerindeki sanayileşmenin, girişimciliğin ve yenilikçilik ekosisteminin hızla gelişmesine katkı sağlamaktır. Bu bağlamda bölge illerindeki sanayi, girişimcilik, yenilik, Ar-Ge ve üniversite-sanayi işbirlikleri alanındaki potansiyelin belirlenmesi, yaşanan sorunların giderilmesine yönelik çözümlerin üretilmesi ve aynı zamanda bunlarla ilgili stratejiler ve yol haritasının oluşturulması ile politika tedbirlerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Bu çerçevede KOP bölgesinin "Girişimcilik ve Yenilik İhtiyaç Analizi Araştırma Projesi"nin il bazındaki sonuçlarını içeren bu raporda bir yandan Konya ilinin (Diğer üç il olan Karaman, Aksaray ve Niğde illeriyle birlikte) sanayileşme, girişimcilik, yenilikçilik ve teşvik-destekler konusundaki mevcut durumu analiz edilirken, öbür yandan Konya'nın (diğer üç il ile birlikte) sanayi, Ar-Ge, yenilik, girişimcilik ve üniversite-sanayi işbirlikleri alanındaki var olan sorunları ve ihtiyaçları bizzat saha çalışması ile yerinde tespit edilerek bunlara yönelik çözüm önerileri ve stratejilerin oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu temel hedef doğrultusunda ortaya konulan raporun ikisi temel, birisi yan olmak üzere üç amacı bulunmaktadır. Buna göre çalışmanın ilk ana amacı, KOP bölgesi illerinden Konya'nın sanayileşme, girişimcilik ve yenilikçilik düzeyini, kapasitesini ve performansını incelemektir. Raporun ikinci temel amacı; bölgenin girişimcilik ve yenilikçilik ekosistemini ortaya koyarak, ekosistemin işleyişinde aksayan unsurları, ihtiyaç duyulan bileşenleri ve eksik aktörleri yapılan saha çalışması yoluyla açığa çıkarmak ve boşlukları tespit etmektir. Çalışmanın diğer amacı ise, bir yandan bölgedeki sanayinin Ar-Ge ve inovasyon konusundaki yatırımlarını incelemek iken, öbür yandan Ar-Ge ve yeniliğe yönelik verilen teşvik ve destek süreçlerini ve etkilerini analiz etmektir.

KOP bölgesinin girişimcilik ve yenilikçilik ihtiyaç analizi çalışması yöntemsel olarak üç farklı aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede ilk aşamada, ülkenin ve KOP bölgesinin sanayi, girişimcilik, Ar-Ge ve yenilik ile üniversite-sanayi işbirliği durumunu farklı boyutlarda ele alan kuramsal ve ampirik çalışmalar için *literatür taraması* yapılmış ve elde edilen tüm literatür değerlendirilerek her bir konunun arka plan bilgisi hazırlanmıştır.

İkinci safha olan *veri toplama* aşamasında iki yol izlenmiştir. Birinci yol, KOP bölgesi illerinin sanayi, girişimcilik ve yenilikçilik mevcut durum analizi için masa başında ikincil istatistiksel verilerin toplanması sürecidir. Bu kapsamda çok çeşitli kurumlardan bölgenin sanayi, girişimcilik ve yenilikçilik düzeyini ölçmede kullanılan istatistiksel göstergeler elde edilmiştir. Veri toplamada kullanılan ikinci yol ise, saha çalışması yapılarak alanda birincil verilerin toplanması sürecidir. Bu kapsamda ilk saha çalışması 24 Ekim-1 Kasım 2016 tarihleri arasında Odak Grup Toplantısı şeklinde Konya, Karaman, Aksaray ve Niğde illerinde yapılmıştır. Toplam 255 kişinin katıldığı odak grup toplantılarında Konya'dan 75 kişi, Karaman'dan 71 kişi, Aksaray'dan 51 kişi ve Niğde'den de 58 kişi katılımcı olarak yer almış ve ili hakkında uzmanlaştığı konuda görüş, öneri ve düşüncelerini paylaşmıştır. İkinci saha çalışması 30 Kasım-10 Aralık 2016 tarihleri arasında başta Konya ve Ankara olmak üzere yine Karaman, Aksaray ve Niğde de yapılmıştır. Yapılandırılmamış (derinlemesine) ve yarı-yapılandırılmış mülakatlar şeklinde toplam 51 görüşmenin yapıldığı bu saha araştırmasının 19 tanesi Konya'da, 12 tanesi Ankara'da, 7 tanesi Karaman'da, 7 tanesi Niğde'de ve 6 tanesi de Aksaray'da yapılmıştır. Proje kapsamında yapılan üçüncü ve son saha çalışması ise, Şubat-Mart-Nisan 2017 arasındaki 3 aylık zaman diliminde Ankara'da, Mersin'de, Denizli'de ve çalışmanın uygulama sahası olan KOP Bölgesi illerinden Konya, Karaman, Aksaray ve Niğde'de toplam 356 katılımcı ile yüz yüze "mülakatlar" (görüşmeler) şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bu saha çalışmasında yapılan 356 mülakatın 209 tanesi Konya'da, 43 tanesi Karaman'da, 42 tanesi Aksaray'da, 33 tanesi Niğde'de, 19 tanesi Ankara'da, 5 tanesi Mersin'de ve 5 tanesi de Denizli'de yapılmıştır. Sonuç olarak projenin saha çalışmaları kapsamında toplam 662 kişilik katılımcı ile görüşmeler yapılmıştır ki bunların 303 tanesi (%46) Konya'da, 121 (%18) tanesi Karaman'da, 99 tanesi (%15) Aksaray'da ve 98 tanesi (%15) de Niğde'de yapılmıştır. Ayrıca iyi uygulama örnekleri ve karşılaştırmalar yapabilmek amacıyla yapılan mülakatların 31 tanesi (%5) Ankara'da, 5 tanesi (%1) Mersin'de ve 5 (%1) tanesi de Denizli'de yapılmıştır. Mülakatların çok büyük çoğunluğu özel sektörde faaliyet gösteren ve çoğu da KOBİ olan firmalar ile yapılırken, ayrıca üniversitedeki akademisyenler ile kamu kesimindeki bürokratlar ve uzmanlarla da önemli sayıda görüşmeler yapılmıştır. Yine Sanayi ve Ticaret Odaları, OSB-KSS'ler ile Teknokent-TTO gibi yapılar ve çeşitli girişimci dernekleri olan STK'ların yöneticileri ile de mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın üçüncü aşamasında ise *veri analizi* gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda ikincil verilere dayalı olarak elde edilen nicel istatistiksel veriler mevcut durumu en iyi yansıtacak şekilde seçilmiş değişken ve göstergeler kullanılarak analitik şekilde sınıflandırılmış ve verinin daha kolay ve anlamlı şekilde anlaşılabilmesi için tablo, grafik, şekil ve haritalar ile görselleştirilerek analiz edilmiştir. Mülakatlardan elde edilen nitel veriler ise (ses kayıtları, sözel veriler ve notlar) çalışmanın amaca uygun olarak daha önceden belirlenen temalar çerçevesinde nitel verilerinin çözümlenmesinde kullanılan "betimsel analiz" tekniğine kullanılarak analiz edilmiştir.

Sonuç olarak KOP Bölgesi "Girişimcilik ve Yenilik İhtiyaç Analizi Araştırma Projesi" çalışması kapsamında yapılan analizler ve değerlendirmeler her ne kadar tüm KOP bölgesini ele alacak şekilde bir bütün olarak yapıldı ise de, çalışmadan elde edilen bulguları olabildiğince Konya, Karaman, Aksaray ve Niğde illeri için ayrı ayrı da ortaya koymak mümkündür.

Bu çerçevede KOP Bölgesi "Girişimcilik ve Yenilik İhtiyaç Analizi Araştırma Projesi" çalışması/raporu kapsamında yapılan analizler ve değerlendirmeler sonucu Konya için aşağıdaki temel hususlar ve bulgular tespit edilmiştir:

Raporun ilk bölümünde çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi ortaya konulduktan sonra ikinci ve üçüncü bölümde bölgenin/ilin genel ekonomik yapısı ve gelişmişlik durumu ile sanayinin büyüklüğü

ve yapısı, ölçeksel ve sektörel dağılımı ve kümelenme eğilimi analiz edilmiştir. Buna göre;

- Buna göre Konya'nın gelişmişlik durumu il düzeyinde ele alındığında, Konya, GSYİH büyüklüğü bakımından ülkenin 7. büyük ekonomisi iken, kişi başına gelir bakımından 32. sırada (9594 dolar) yer almaktadır. Bu haliyle bölge içinde Konya görece zengin il konumundadır. Nitekim 150-200 km uzakta yer alan komşuları Aksaray ve Niğde Konya'dan yaklaşık 2000 dolar daha yoksul durumdadır. Öte yandan Konya, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında (SEGE) 81 il içinde 20. sırada, rekabet endeksinde ise 24. sırada yer alarak KOP bölgesi içinde en gelişmiş ve en fazla rekabet gücüne sahip il durumundadır.
- Yine KOP illeri içinde ekonomik sektörlerin GSYİH içinde yarattığı kıymet bakımından ülke ortalamasına en yakın il Konya'dır. Konya büyükşehirler içinde tarımda hasıla payının en fazla olduğu ildir. Türkiye'de GSYİH'nin %8'i tarımdan yaratılırken, Konya'da bu oran %20'dir. Ülke sanayisinde firma sayısı ve sektör çeşitliliği açısından önder illerden biri olmasına rağmen, sanayide GSYİH'nin ülke ortalamasının altında olması, Konya sanayisinin katma değer görece düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Hizmet sektöründe de il ülke ortalamasının altında ancak KOP ve İç Anadolu ortalamasının oldukça üzerindedir.
- Konya, beşeri sermaye ve işgücü piyasası göstergeleri bakımından ülke genelinden farklı özellikler sergilemektedir. Konya, nüfusun beşeri sermaye durumunu ortaya koyan eğitim düzeyi bakımından tüm kademelerde ülke ortalamasının altında bir niteliğe sahip olması nedeniyle ciddi nitelikli işgücü açığına sahiptir. Her ne kadar son yıllarda Konya net göç veren pozisyonundan alan konumuna geçmeye başlamış olsa da nitelikli işgücünü ne ilde ne de kent merkezinde tutmak henüz mümkün değildir. Öte yandan Konya yaklaşık %50'lik iş gücüne katılım ve istihdam oranı ile ülke ortalamasına yakın ve hatta biraz üstünde bir düzeye sahipken, yaklaşık %5-6'lık işsizlik oranı ile ülkenin yarısı düzeyinde olup, işsizliğin en az olduğu illerden biridir.
- Sanayinin durumu büyüklük açısından değerlendirildiğinde, Konya'nın KOP bölgesi illeri arasında açık ara hâkim konumda olduğu görülmektedir. Nitekim Konya'da 2009 yılında sanayide yaklaşık 6 bin firma faaliyet gösterirken, bu sayı 2015 yılında 8 bine yükselmiştir. Dolayısıyla imalat sanayi işyeri sayısı bakımından Konya bölgedeki sanayinin ortalama %80-87'sine sahip iken, diğer 3 il bölge sanayisinin yaklaşık 1/4'ünü meydana getirmektedir. Çalışan sayısı bakımından ise, Konya'da 82 bin kişi imalatla çalışırken, Karaman yaklaşık 17 bin, Aksaray 13 bin ve Niğde'de 9 bin kişilik imalat sanayide istihdam edilmektedir ki bu haliyle 2009-2015 arasındaki son 7 yıllık dönemde tüm illerde sanayinin yıllar itibarıyla artarak büyümüştür. Konya'nın sanayisi hem firma ve çalışan sayısı hem de ciro ve katma değer bakımından yıllar içerisinde ülke ortalamasının üstünde ciddi bir büyüme ve gelişme ortaya koymuştur.
- İmalat sanayinin sektörel dağılımı ve kümelenme potansiyeli incelendiğinde ise, Konya'da 3 yıldız analizi sonuçlarına göre, üç yıldız alan ve bu nedenle "olgun küme" olarak adlandırılabilir tek küme, makine ve ekipman imalatı sanayidir. Konya'da iki yıldız alan ve "potansiyel kümeler" olarak tanımlanan sanayiler ise Gıda ürünleri imalatı, Ana metal sanayii, Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı, Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç) ve Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı sanayidir. Konya'da tek yıldız alan ve "aday kümeler" olarak ifade edilen sektörler ise, deri sanayi, medya ve basım sanayi ile metalik olmayan ürünler ve makine-ekipman kurulum sanayileridir.
- Konya'da hâlihazırda 4 adet sanayi kümesi bulunmaktadır. Bunlar; Konya otomotiv yan sanayi iş kümesi, Döküm kümesi, Konya tarım makineleri kümesi (Kontarküm) ve Ayakkabıcılık kümesidir. Bu kümelerin varlığı 3 yıldız analizini doğrulamaktadır. Ancak bunların yanı sıra özellikle *Gıda Ürünleri İmalatı ile Kauçuk ve plastik sanayi* büyük bir kümeleme potansiyeline sahiptir. Gıda sanayi içinde un, süt ve yumurta imalatı ile kauçuk-plastik sanayi içerisinde

plastik paketleme ürünleri imalatının ilde büyük bir yoğunlaşma gösterdiği görülmektedir. Ayrıca bulgularımız Konya’da *savunma sanayi* ile *medikal sanayinin kümelenmede* “fırsat sunan sektörler” olduğunu ortaya koymuştur. Konya ili *savunma sanayinde* Türkiye içinde ilk 5 il içinde yer almakta olup, potansiyeli Türkiye ortalamasının üstündedir. Bu değerler bize 5. küme olarak Konya’nın değerlendirilebileceğini göstermektedir. Keza medikal sanayi de henüz kümelenme için yeterince güçlü olmamasına rağmen, Konya’nın Türkiye içinde önemli bir medikal sanayi potansiyeli olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Raporun dördüncü bölümünde bölgenin girişimcilik özellikleri, girişimcilik potansiyeli ve performansı, kadın, genç ve yenilikçi girişimciler ile hızlı büyüyen işletmeler gibi girişimcilik konuları çerçevesinde analiz edilmiştir. Buna göre;

- Bir yerin girişimcilik kapasitesini ve performansını ortaya koymada en temel gösterge olan kurulan ve kapanan şirket sayıları açısından, 2010-2015 yılları arasında KOP bölgesindeki en girişimci il Türkiye’de açılan şirketlerin %2’ni oluşturmasıyla itibarıyla Konya’dır. Konya KOP bölgesinde yeni kurulan işyerlerinin %75’ine sahiptir. Yıllar içinde bölgede en fazla açılan ve kapanan firmanın Konya’da olduğu görülmektedir. Buna göre Konya’da 2015 yılında 1369 şirket açılırken, 182 şirket kapanmıştır. Gerçekten de Konya girişimcilik bakımından bölgenin en dinamik lider ili ve en büyük ağırlık merkezidir.
- Girişimcilik açısından önemli bir diğer gösterge “İşveren ve kendi hesabına çalışanlar”ın durumudur. Türkiye ortalamasının %21 olduğu bu göstergede, TR52 Konya-Karaman bölgesi %25 oran ile Türkiye ortalamasının üstünde yer almaktadır. KOP bölgesinin batısını oluşturan Konya-Karaman bölgesi bu girişimcilik parametresi açısından 12. sıradadır.
- Türkiye’deki kadınların işveren ve kendi hesabına çalışma oranı toplamda 9,9 iken TR52 Bölgesi bu ortalamanın üzerine çıkmış ve oranı 11,7 olarak görülmüştür. Bu oran söz konusu bölgenin kadın girişimciliği noktasında görece iyi olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede kadın girişimciliğinin yükseltilmesi Türkiye’nin hedef ve politikalarının arasında olduğu düşünülürse Konya’daki mevcut potansiyelin stratejik bir şekilde kullanılması ihtiyacının ortaya çıktığı açıkça görülmektedir.
- Kadın, genç ve yenilikçi girişimciler özelinde gerçekleştirilen saha araştırması sonucuna göre ise dezavantajlı grup olarak nitelendirilebileceğimiz kadın, genç ve yenilikçi girişimciler için pozitif ayrımcılık özel bir destek kalemi bulunmamaktadır. Sadece KOSGEB tarafından yeni girişimci desteği kapsamında diğer girişimcilerden farklı olarak artı %10’luk bir destekleme farkı bulunmaktadır. Bu dezavantajlı grup için finans kaynağı, motivasyon önemli bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır.
- ABİGEM’ler, KOBİ’lere çeşitli eğitim ve danışmanlık hizmetleri vererek, yerel ve bölgesel kalkınmanın sağlanmasında önemli roller üstlenmektedir. Bu çerçevede, Konya ABİGEM Sivas, Batman, Aydın, Ankara, Aksaray, Niğde ve Van illerinde eğitim ve danışmanlık hizmetleri yürütmektedir. Ayrıca kurum ve kuruluşların yatırım fikirlerini projelendirilmekte, fizibilite çalışmaları yapılmakta ve iş planları hazırlanmaktadır. Konya ABİGEM’in performansı incelendiğinde, 2009-2010-2011 yılları itibarıyla her üç değişikende ülke ortalamasının üzerinde etkinlik gösterdiğini söylemek mümkündür.
- Hızlı büyüyen firmalar KOBİ ve girişimcilik alanında son dönemde en önemli ve öncelikli konulardan biridir. Bu çerçevede rapor kapsamında hızlı büyüyen yenilikçi girişimciler analiz edilmiştir. Buna göre Türkiye’de hızlı büyüyen işletmeler toplam istihdam artışının %30-38’ini ve yaratılan istihdamın da %67-69’unu oluşturmaktadırlar. Bu durum hızlı büyüyen işletmelerin istihdam ve büyüme bakımından önemini ortaya koymaktadır. Saha çalışmasından elde edilen analiz sonuçlarına göre, genel KOBİ ve girişimcilik politikaları yerine hızlı büyüyen firmaların/KOBİ’lerin girişimcilik politikasının merkezinde olması gerektiği ancak henüz Türkiye’de hızlı büyüyen firmalara özel ne bir ayırımın ne de bir kamusal destek

mekanizmasının olmadığı görülmüştür. Konya ili, saha çıktılarına göre ise, Kalkınma Bakanlığı'nın yatırım teşvik belgesi, KDV istisnası, SGK prim desteği ve vergi istisnaları destek ve teşviklerinin yanı sıra eğitim ve danışmanlık faaliyetleri hızlı büyüyen şirketlerin yararlandıkları hizmetler arasındadır. Yararlanılan teşvikler, istihdam, ihracat, üretim ve ciro üzerinde olumlu etki bırakırken Ar-Ge faaliyetleri konusunda aynı etki görece görülememiştir. Ayrıca Konya'dan elde edilen saha çıktıları, özellikle verilen kredinin miktarının ve şartlarının piyasa koşullarına göre yeniden ele alınması ve gelir vergisi konusunun tekrar gözden geçirilmesinin gerekliliğini ortaya koymuştur.

Raporun beşinci bölümünde bölgenin yenilikçilik özellikleri illerin Ar-Ge, inovasyon ve üniversite-sanayi işbirliğine ilişkin göstergeler bağlamında Teknokentler, TTO'lar, ÜSi/KÜSi Faaliyetleri ile Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları ve Ticarileştirme mekanizmaları üzerinden analiz edilmiştir. Buna göre;

- Firmaların rekabet gücünü belirlemede en önemli etken olan Ar-Ge ve inovasyon gibi yenilikçilik faaliyetleri açısından Konya, sadece bölgenin değil, ülkenin ve Anadolu yarımadasının büyük bir bölümünün en yenilikçi ili durumundadır. Konya'nın Ar-Ge yatırımlarından henüz istenilen düzeyde olmasa da, ülke geneline paralel bir artış trendine sahiptir, nitekim il 13 Ar-Ge merkezi ile ülke çapında 8. sırada yer almaktadır. Ar-Ge harcamalarının 2006-2015 yılları arasındaki gelişimi il ve teknoloji grupları bazında değerlendirildiğinde, Konya imalat sanayinde Ar-Ge harcamaları 2006 yılında büyük ölçüde düşük düzey teknoloji kullanan sektörlerde yoğunlaşmışken yıllar içerisinde düşük düzey teknoloji kullanan sektörlerin harcamalardan aldığı payı kaybettiği, orta yüksek düzey teknoloji kullanan sektörlerde daha fazla Ar-Ge harcamaları yapıldığı görülmektedir. 2015 yılında ise orta düşük düzey teknoloji kullanan sektörlerde yapılan Ar-Ge harcamalarının da düşük düzey teknoloji kullanan sektörlerde yapılan Ar-Ge harcamalarını geride bıraktığı görülmektedir.
- Yenilik faaliyetleri firmaların rekabet gücünü artıran en önemli etkidir. Bu çerçevede yeniliği somut anlamda ölçen 4 inovasyon göstergesi (patent, faydalı model, marka, endüstriyel tasarım) bakımından 2005-2015 yılları arasında Konya patent tescil sayısında 81 il içinde 7. sırada, faydalı model tescil sayısında 5. sırada, marka tescil sayısında 5. sırada ve endüstriyel tasarım tescil sayısında da 6. sıradadır. Bu bağlamda Konya tüm inovasyon göstergelerinde en başı çeken metropol kentler olan Ankara, İstanbul, İzmir ile Bursa'dan sonra, Anadolu'da yer alıp en öne çıkan en yenilikçi il durumundadır. Gerçekten de, Konya'nın son 10 senelik dönemde yaptığı 1.156 patent başvurusundan 216 tanesi tescil edilmiştir. Yine son 10 senelik dönemde yapılan 1.761 faydalı model başvurusundan 1.212 tanesi, 22.612 marka başvurusunun 14.938 tanesi ve 2584 endüstriyel tasarımdan da 2380 tanesi kabul edilmiştir.
- Konya, ikisi devlet, ikisi vakıf olmak üzere toplam 4 üniversitesi, 48 fakültesi, 120 bin üniversite öğrencisi ve 4.000'i aşkın akademisyen kitlesi ile ciddi bir araştırma ve eğitim altyapısına sahiptir. Üniversitelerin günümüzde bilgiye dayalı ekonomiye geçişte ana motor olduğu ve bilginin teknolojiye evrilmesi oradan da sanayiye transferini mümkün kılan Teknopark, TTO, Kuluçkalar ve Araştırma Merkezleri gibi üniversite-sanayi işbirliğine dayalı teknolojik arayüz mekanizmaları bakımından da Konya ve sahip olduğu üniversiteler önemli bir kapasite ve potansiyele sahiptir. Konya 2 teknokent, 2 TTO, 2 kuluçka merkezi ve 60'ı geçen üniversite bünyesindeki araştırma merkezi oldukça yetkin bir yenilikçilik ekosistemine sahiptir.
- Teknokentler ve TTO'lar, kamu-üniversite-sanayi (KÜSi) arasında işbirliği kurmayı amaçlar. Bu amaç doğrultusunda teknoparklar ülke sanayisinin gereksinim duyduğu teknolojileri yurt içi kaynaklar üzerinden karşılama hizmeti sunmaktadır. Teknoparkların verdiği bir başka hizmet ise, üniversitelerin mevcut eğitim faaliyetlerini daha da zenginleştirmek ve etkinleştirmektir. Bu çerçevede Konya teknokentin 2015 performans endeksi değerlerine bakıldığında, söz konusu teknokentin genel toplam puanı 44,06 olarak görülmektedir. Teknokent bu puanla

Türkiye’deki diğer teknokentler arasında 10. sıraya sahip olmuştur. Ayrıca Konya teknokent temsilcileri ile saha araştırma kapsamında alınan bilgilere göre teknokentte yer alan firmaların ortalama teknokentte bulunma süreleri 4,5 yıldır. Söz konusu firmaların %68’i olgun, %13’ü ön kuluçka ve %20’si de kuluçka firmalarıdır. Firmalardan sadece %8’i daha önce başka bir TGB’den yararlanmıştır. Firmalardan %28’i tek bir ürüne ve/veya müşteriye bağlı üretim yapmıştır. Aynı zamanda %54’ünün en az 1 Ar-Ge projesi vardır. Ar-Ge faaliyetlerinin kaynaklarına bakıldığında ise %70 oranında kaynağın firma içi olduğu saptanmıştır. Ar-Ge faaliyet kaynağının üniversite olduğunu belirtenlerin oranı ancak %10’dur. Bu da teknokentin birincil amacının üniversite, araştırma kuruluşları ve firmaların birlikte araştırma geliştirme ve yenilik faaliyetleri olması düşünüldüğünde, bunun Konya Teknokent’in geliştirilmesi gereken bir yönü olduğu açıkça görülmektedir. Selçuk TTO’ya bakıldığında 2014 yılından itibaren 9 lisans sözleşmesi, 3 patent devri, 4 know-how transferi sözleşmesi imzalanmış, 18 firma kurulmuştur ve tescil edilen patent sayısı 62 adettir. Söz konusu TTO’nun faaliyetleri KOP Bölgesi ile karşılaştırıldığında çok iyi görülmekle birlikte ilin potansiyeli düşünüldüğünde çalışmaların daha da artması gerektiği sonucu sahadan elde edilen noktalar arasına girmiştir.

- Üniversite sanayi iş birliği noktasında, Konya’nın durumu çevre illere göre iyi konumdadır. Ayrıca Türkiye bazında yapılan analizler ve çalışmalarda da Konya üst sıralarda görülmektedir. Nitekim Konya’nın girişimcilik potansiyeli, teknolojik alt yapısı ve ekonomik hedefler doğrultusunda elde edilen sonuçlar il için yeterli olmamaktadır. Özellikle il kapsamında ÜSİ faaliyetlerinin artması gerekmektedir. Konya’daki firmaların aile şirketi modelinde işlemesi ve kurumsallaşamaması Ar-Ge faaliyetlerine karşı isteksiz olmalarına neden olmaktadır. İnovasyon faaliyetlerinin olmazsa olması ÜSİ’dir. Bu kapsamda firmaların uluslararası alanda rekabetçi olması ve firmaların markalaşması ÜSİ sayesinde gerçekleşeceğinden ilde firmalar ile üniversiteler arasındaki kopukluğun giderilmesi aile firmalarının eğitim alması akademisyenlerinde daha çok sanayiye inmesi gerekmektedir.

Raporun altıncı bölümünde ise, bölgenin sanayi, girişimcilik, Ar-Ge ve inovasyon alanında aldığı teşvik ve destekler analiz edilmektedir. Bu kapsamda Konya iline verilen KOSGEB, BSTB, TÜBİTAK, Ekonomi Bakanlığı ve Kalkınma Ajansı destekleri ile diğer kurumların destekleri il özelinde incelenmiştir. Buna göre;

- Konya’ya devlet tarafından sanayi, girişimcilik, Ar-Ge ve yenilik alanında verilen teşvik ve destekler analiz edildiğinde, Konya’nın 81 il içinde 2015 yılında en fazla kamu desteği alan 6. il olduğu görülmektedir. Konya, toplamda 842 milyon TL teşvik-destek alarak İstanbul (%7,9), Ankara (%7,4), İzmir (%3,2), Bursa (%3,3) ve Şanlıurfa (%5,4)’dan sonra %3,2’lik oran ile en fazla teşvik alan illerin başında gelmektedir. Konya’ya en fazla destek veren kurumun Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının olması desteklerin büyük bölümünün tarım sektörüne gittiğini göstermektedir. Konya, 2005-2015 yılları arası dönemde Türkiye’de verilen toplam teşvik belgesi sayısına bakımından 1648 teşvik belgesi alımı ile 4. sırada yer alırken, KOSGEB desteklerinde 2.811 KOBİ’ye verilen 44 milyonluk destekle 6. sırada, TÜBİTAK TEYDEB desteklerinde proje başvurusunda 6. sırada, alınan hibe tutarında ise 8. sıradadır. Yine BSTB tarafından verilen San-Tez, Teknoyatırım ve Teknogirişim desteklerinde de, Konya, toplam da 28 San-Tez desteği ülke çapında en fazla proje desteği alan 7. il iken, 17 proje desteği ile teknoyatırımda 4. sırada ve 261 başvuru ve 54 kabul edilen proje sayısı ile de teknogirişim sermaye desteğini en fazla alan 4. ildir. Tüm bu parametreler, Konya’nın teşvik ve destek almada ciddi bir sorun yaşamadığını ve bu anlamda ülkenin en çok destek alan illerinden biri olduğunu ortaya koymaktadır.
- Konya’ya 2010-2015 seneleri arasında KOSGEB tarafından verilen tüm destekler incelendiğinde, açık ve net bir biçimde Konya’nın KOP Bölgesi içinde temel bir itici güç olduğu gerçeği gözlemlenmektedir. KOP Bölgesi’ndeki işletmelerin %71’ine sahip olan Konya, desteklerden ise %72,6 gibi yüksek bir pay almaktadır.

- BSTB tarafından verilen Teknopazar, San-Tez, Teknogirişim, Teknoyatırım destekleri açısından Konya, toplamda 28 San-Tez desteği ile ülke çapında en fazla proje desteği alan 7. il olmuştur. Bununla birlikte Konya’da faaliyet gösteren 3 firma teknopazar desteği almıştır. Girişimcilere ve girişimcilerinin yeni iş fikirlerine destek vererek, sanayide üretimi çeşitlendirmek, yeni iş kolları üretmek, katma değeri yüksek ürünler ile uluslararası pazardaki rekabete katkıda bulunmak amacıyla uygulanan Teknogirişim Sermaye Desteği Programı kapsamında ise 54 adet proje desteği almıştır. Teknoyatırım desteğinden 17 destek alan Konya, aldığı teknoyatırım proje desteğinin 7 tanesini makine ve ekipman imalatı sektöründe alırken, motorlu kara taşıtı, treyler ve yarı treyler imalatı sektöründe ise 4 proje destek almıştır.
- İle verilen TÜBİTAK TEYDEB proje destekleri incelendiğinde ise, 2015 yılında KOP Bölgesi’nde en çok proje başvurusu yapan il 703 proje ile Konya’dır. Konya’da başvurularda küçük ölçekli firmalar ön plana çıkmıştır. Saha çıktıklarına bakıldığında ise KOP Bölgesi’nde firmalar nazarında TEYDEB projeleri, sanayicilerin Ar-Ge konusunda bilinçlenmesini sağlamaktadır. Bunun yanında, TEYDEB desteği, sanayicileri yenilik çalışmaları yapmaya teşvik etmekte, Ar-Ge yatırımları konusunda istek uyandırmakta ve aynı zamanda firmaların daha disiplinli çalışmasını sağlamaktadır. ARDEB destekleri esas olarak üniversitelerde çalışan doktoralı akademisyen ve araştırmacıların bilimsel proje üretimini hedeflemektedir. Bu kapsamda, Konya Selçuk Üniversitesinin 2011-2015 yılları dahilinde 17. sırada olduğu görülmektedir. Konya’da yeni kurulan iki özel üniversitenin ise henüz oldukça geri sıralarda kaldığı dikkat çeken unsurlar arasında olmuştur.
- Ekonomi Bakanlığı tarafından verilen yatırım teşvikleri incelendiğinde ise, Türkiye’de toplam teşvik belge sayısına göre ilk 5 il içinde Konya 1648 belge sayısı ile dördüncü sırada yer almaktadır. Teşvikli sabit yatırım tutarında ise, belge sayısında Türkiye’de ilk beş içinde olan Konya, 9254 Milyon TL ile 12. sıradadır. Bunun anlamı alınan teşvik belgelerinin yatırım hacminin küçük olmasıdır. Teşvik belgelerinde öngörülen istihdam bakımından ise Konya, 37.525 kişilik istihdam ile 10. sıradadır.
- Kalkınma Ajansı desteklerine bakıldığında, MEVKA tarafından verilen toplam destek içinde Konya’nın payının daha fazla olduğu görülmektedir ki verilen desteğin büyük bir oranı (%80) Konya’ya giderken, %20’lik kısmı ise Karaman’a gitmektedir. Nitekim Konya proje başvurusunda yaklaşık 4 kat, destek tutarında da 3 kat daha fazla paya sahipken, destek alan projelerin kabul oranına bakıldığında, Karaman’ın çok az farkla önde olduğu görülmektedir. Konya ve Karaman’a verilen destekler proje sayısı açısından incelendiğinde en çok projenin Proje Teklif Çağrısıyla kabul edildiği, en az ise GÜDÜMLÜ Projeyle destek verildiği görülmektedir. Desteklere ayrılan bütçe incelendiğinde ise, sayısal olarak ikinci sırada gelen teknik destek projelerinin, en az bütçeli projeler olduğu tespit edilmiştir.
- Son olarak ise ilin Ekonomi Bakanlığı ihracat destekleri kapsamında 2010-2015 yılları arasındaki toplam destek tutarları analiz edildiğinde ise, Konya’nın yararlanılan destek kalemleri içerisinde en fazla Yurt Dışı Fuar Katılımları desteğinin ön plana çıktığı, bunu çok geriden Pazar Araştırması ve Turquality desteğinin izlediği görülmektedir. İlin en az Pazar Giriş Belgeleri desteğinden faydalandığı görülmektedir.
- Teşvik ve Destek sisteminde bölge sanayi yapısının dikkate alınmaması, dile getirilen bir sorundur. Ayrıca verilen teşvik ve desteklerin merkezi şekilde verilmesi sanayiciler tarafından olumlu karşılanmamaktadır. Teşvik ve desteklerin yerelden, yerelin özelliklerine göre verilmesi ve aynı zamanda bürokrasi ile meydana gelen yavaş işleyiş sorunda hal olması saha çıktıklarından elde edilen bulgular arasındadır.

Raporun altıncı bölümünün son kısmında ise, bölgenin sanayi sektöründeki Ar-Ge yatırımları ile Ar-Ge alanında aldığı teşvik ve destekler analiz edilmektedir. Bu kapsamda SANTEZ ve TEYDEB projeleri aracılığıyla destek süreçlerinin incelenmesi, tarım ve gıda makineleri imalat sanayi yoluyla Ar-Ge yol haritasının ortaya konması ve sanayide Ar-Ge yatırımları araştırması ve Ar-Ge desteklerinin etki

analizi yoluyla da kamunun firmalara sağladığı teşvik ve destekler analiz edilmiştir. Buna göre;

- Ar-Ge alanında verilen destek süreçlerinin incelenmesi kapsamında San-Tez ve TEYDEB projesi yapan firmaların destek sürecinde yaşadığı zorlukları, desteklere başvurma amacı ve mekanizmalarını firma özelinde tespit etmek ve verilen proje desteklerinin firma nezdinde etki analizini ortaya koymak için 5 San-Tez ve 9 TEYDEB projesi gerçekleştiren firma ile yarı-yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır. Buna göre,Konya’da 2 San-Tez projesi ve 4 tane de TEYDEB projesi incelenmiştir. San-Tez projeleri daha çok üniversite-sanayi işbirliğini kurumsallaştırarak firmaların akademisyenlerle ortak bir Ar-Ge projesi hazırlamasına yönelik daha çok bir ilk adım olarak görülebilirken, TEYDEB projeleri genellikle sanayide teknoloji tabanlı gelişimi, daha çeşitlenmiş ve özele indirgenmiş projelerle desteklemeye ve uluslararası işbirliği ve teknoloji transfer mekanizmaları oluşturmaya odaklanmış daha ileri düzeydeki Ar-Ge projeleridir. San-Tez ve TEYDEB projelerinin etki analizi incelendiğinde ise, genel olarak her iki desteğin de firmaya olumlu katkı sağlamaktadır. Destek süreçlerinde yaşanan zorluklar açısından, her iki proje destek türünde de, bürokrasi ve prosedür engeli göze çarpmaktadır. Bunun yanında, San-Tez projelerinde, süreç sıkıntısının yanında, üniversite-sanayi işbirliği noktasında sorunlar belirmektedir.
- Ar-Ge yol haritası kapsamında yerel tarım ve gıda makine-ekipman imalat sanayiinin ihracat kapasitelerinin yükseltilerek dış piyasadaki etkinliklerinin artırılması için imalatçıların uluslararası teknolojiyi takip edebilmeleri ve yenilikçi teknolojileri transfer ederek geliştirebilmeleri amacıyla AR-GE ve ÜR-GE desteklerine yönelik ihtiyaç analizi yapılmıştır. Buna göre Konya’da 9 tane tarım ve gıda makineleri imalatı yapan firma ile gerçekleştirilmiş yarı yapılandırılmış mülakat gerçekleştirilmiştir. KOP bölgesinde faaliyet göstermekte olan gıda makine-ekipman imalatı yapan firmaların uluslararası teknolojileri takip etme yolları göz önüne alındığında tarım ve gıda makine-ekipman imalat sanayii için uluslararası pazarların önemi açık olmasına ve sanayicilerin uluslararası pazarlara ilgi gösterdikleri gerçeğine rağmen, rekabet koşulları sanayicileri zorlamaktadır. İller bazında firmaların etkinlik gösterdikleri pazarlar bazında ele alındığında Konya ilinde ihracat için devlet teşvik ve desteklerinin aslında oldukça tatmin edici olduğunu, ancak ihracatı arttırmak için üretim kapasitesinin geliştirilmesi gerektiğini, bunun için de arazi teminin önem taşıdığını, bunun yanı sıra kümelenme faaliyetinden de fayda sağlanacağı bilgileri saha çalışması sonucunda elde edilmiştir. Ayrıca Tarım ve gıda makine-ekipman imalat sanayiinin ihracat kapasitesini arttırmak için sanayiciler, devletten arsa desteği beklemektedir.Bölgenin en önemli dezavantajlarından birisi nitelikli işgücü sorunudur. Bununla beraber birçok firma yetkilisi, bölgedeki tarım ve gıda makine-ekipman sanayii firmalarının aile firmaları olması nedeniyle sıkıntılar yaşamaktadır. Yönetim süreçlerine dair bu sorunların aşılması için, özellikle firmanın erken dönemlerinde, danışmanlık desteği alınması gerektiği ifade edilmektedir. Bu anlamda, *tarıma dayalı sanayide modern yönetim, üretim ve pazarlama uygulamaları* geliştirilmeden üretimde kapasite artırımı gerçekleştirilemeyeceği gibi, uluslararası piyasada rekabet gücünü arttırmak da çok mümkün olmayacaktır. Çünkü teknoloji transferi gibi yenilikçi bir faaliyet için, yukarıda da belirtildiği gibi, iş bölümü ve nitelikli eleman ihtiyacı birincil önemdedir. Bu sayede *kapasite inşa edildikten sonra uluslararası teknolojileri takip etmek*, teknoloji transferi ve Ar-Ge faaliyetlerini yürütmek için potansiyel inşa edilmiş olacaktır. Bunun için, nitelikli işgücünün bölgede kalmasını cazip hale getirecek teşvikler sağlanmalı, yönetsel yapının modernleştirilmesi için danışmanlık faaliyetleri özellikle erken dönemde sunulmalıdır. Bütün bunlar gerçekleştirilirken öncelikli olarak sanayiciler desteklerin imkanları konusunda bilgilendirilmelidir.
- Konya’da sanayi Ar-Ge yatırımları ve Ar-Ge desteklerinin etki analizi kapsamında ise,Ar-Ge birimi olan 58 Ar-Ge birimi olmayan 26 Konya firması ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, firmaların Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ve yatırımlarına dair genel bir bakış sunmanın yanı sıra, kamu eliyle yürütülen Ar-Ge harcamalarının ve özel şirketler tarafından

yapılan harcamalarının sanayi firmaları üzerindeki etkileri destek türlerine göre analizi amaçlanmıştır. Araştırmanın birçok bölümünde firma yetkililerinin bölgenin dezavantajı olarak nitelikli eleman eksikliğine vurgu yaptıkları, hatta desteklerin kurgulanırken nitelikli eleman ihtiyacının aciliyetini gözeterek buna yönelik çözümler getirilmesini istedikleri vurgulanmaktadır. Firmaların finans kurumlarından kredi ya da risk sermayesi yolu ile Ar-Ge yatırım finansmanı sağlamaları kayda değer oranda düşüktür. Bu davranışın sebebi, firma yetkililerinin Ar-Ge yatırımlarını riskli ve çıktıları belirsiz olarak tanımlamaları olabilir. Firmaların en çok ağırlık verdikleri Ar-Ge faaliyeti konusu ürün geliştirmedir. Yenilik faaliyetlerinde de ürün iyileştirme, firmaların en ağırlık verdikleri yenilik konusudur. Araştırma göstermiştir ki, KOP Bölgesi illeri firmalarınca firma içi süreçler (deneme yanılma ve Ar-Ge birimi etkinliği) ve ticari ilişkide bulunan ve sektördeki aktörlerle kurulan resmi ya da kurumsallaşmamış ilişkilere, diğer firmalarla ya da üniversitelerle kurulan ağ faaliyetlerinden çok daha fazla önem verilmektedir. Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinde bulunmayan firmalar nitelikli iş gücünden yoksunluk ve finansal kısıtlardan bahsederken, bunların hafifletilmesi için desteklerin planlanabileceğini önermektedir. Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinde bulunmayan firmalar nitelikli iş gücünden yoksunluk ve finansal kısıtlardan bahsederken, bunların hafifletilmesi için desteklerin planlanabileceğini önermektedir. Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri için çok yararlanılan destekler KOSGEB'in Ar-Ge ve Yenilik Desteği ile TÜBİTAK TEYDEB'dir. Konya ilinde analiz sonuçlarına göre Ar-Ge ve yenilik yatırımlarında en yüksek düzeyi yakalamış olan KOP Bölgesi ili Konya'dır (%77). Bu çerçevede, Konya ilinde bulunan ve Ar-Ge yatırımları olduğunu belirten firmaların %86'sı %10'un altındaki bir orandaki cirolarını Ar-Ge harcamalarına ayırmaktadır. Son 3 yılda Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinde bulunan firmaların Teşvik ve Desteklerinden yararlanma oranlarına bakıldığında ise Konya'nın oranı %54 olarak tespit edilmiştir.

Proje kapsamında elde edilen bulgular ve saptamalar ışığında, Konya'nın gelecek vadede gelişmesi, tespit edilen sorunların çözülmesi ve ilin ekonomisini büyütme yönelik potansiyel girişim alanlarının belirlenmesi gibi çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bahsedildiği üzere projenin amacı, söz konusu konulara yönelik mevcut durum analizini ortaya koymakla birlikte belirlenen dar boğazlara karşı da stratejik çözüm önerileri ve gelecek vadede gelişmeye yönelik faaliyetler üretmektir.

Bu kapsamda, öncelikle Konya'nın sorunları tespit edilmiş ve bu sorunları iyileştirmeye yönelik çözüm önerileri sunulmuştur. Sorunlar tespit edilirken ikincil analiz sonuçları ve saha çalışmalarından yararlanılmıştır. Çözüm önerilerinin yanında ilgili sorunlara uygun teşvik ve destek stratejileri ve gerekenler içinde proje önerileri üretilmiştir. Buna göre; Konya'da saptanan sorunların başlıcaları şunlardır;

- Konya'da kümelenme faaliyetlerinde bulunan firmaların değer zinciri anlayışı çerçevesinde bir araya gelememeleri,
- Konya'da gıda sanayide kalite-kontrol, otomasyon ve kayıt sistemlerinin yeterince gelişmemiş olması,
- Konya'da bulunan otomotiv yan sanayi firmalarının özgün üretim yapamaması,
- Konya'da bulunan üniversite ve mesleki liselerinin mevcut sanayi kollarının ihtiyacına yönelik işlememesi ve geliştirilmemesi.

Bu doğrultuda yukarıda ele alınan sorunların bazıları sadece Konya'da saptanırken bazı sorunlar ise bölgesel yakınlıktan dolayı diğer KOP illerinde de tespit edilmiştir. Bu nedenle ilgili çözüm önerileri ve teşvik ve destek stratejilerinin bazıları KOP genelini de içine alacak şekilde hazırlanmıştır. Yukarıda bahsedilen sorunların açıklaması, sunulan çözüm önerisi ve teşvik destek stratejisi ayrıntılı olarak EK 1'de yer almaktadır.

Son olarak Konya'nın gerek sanayi, gerekse yenilikçi girişim alanlarının belirlenmesi gerekse Konya'nın yatırım çekebilecek sektörleri proje süresince sorgulanmıştır. Bu kapsamda öne çıkan sektörlerin yıllar bazında elde edilen verilerle analizi yapılmış, söz konusu sektörlerin Dünya, Türkiye ve il ölçeğinde konumu ortaya konulmuştur. Sektör analizlerinde veriler, hemen hemen tüm KOP illeri bazına işlenirken ilgili sektörlerde potansiyel gösteren iller ayrıca analizlerin odağı olmuştur. Buna göre Konya'nın odak il olarak incelendiği sektörler şunlardır;

- Savunma Sanayi
- Medikal Sanayi
- Yazılım Sektörü

Bu sektörlerin yanında ayrıca Konya'da potansiyel girişim alanı olarak nitelendirilebilecek sektörler de mevcuttur. Söz konusu bu alanların başlıcaları; güneş enerjisi, kauçuk ve plastik sanayi, alternatif turizm, ayakkabı ve deri imalatı, otomotiv yan sanayi ve tarım makineleri imalatıdır. Bu çerçevede Konya'da potansiyel gösteren sektörlerin ayrıntılı analizi ve yatırım alanlarının dayanakları EK 2'de yer almaktadır.

1. GİRİŞ

1.1. KONYA’NIN COĞRAFI KONUMU, İDARİ YAPISI VE KOP İÇİNDEKİ YERİ

KOP Bölgesi’nin tarihi, kültürü, ekonomisi çok eskiye dayanmaktadır. Birçok medeniyete ev sahipliği yapan bölge geçmişten bugüne Türkiye’nin önemli tarım bölgesi olarak bilinmektedir. Bölgede tarımın gelişmesi, devamında tarıma dayalı sanayi kollarının oluşmasına ve zamanla diğer sektörlerinde bölgede yer almasına neden olmuştur. KOP Projesi’nin tarihi ise 1980’li yıllara kadar geri gitmektedir. GAP gibi KOP da bir sulama projesi yatırımdır. GAP’tan sonra Türkiye’nin en büyük sulama projesi olma özelliğini taşıyan Konya Ovası Projesi (KOP) başta Konya ve Karaman ovalarına içme ve tarımsal amaçlı su getirmek ve sulamak için Devlet Su İşleri (DSİ) tarafından 1980’lerin sonlarında uygulanmaya başlanan bir projedir. KOP ile özellikle Konya ve Karaman ovalarının DSİ tarafından sulanması hedeflenmiş ve bu projeye de kısaca “KOP” denilmiştir. Daha sonra DSİ 4. Bölge görev alanında bulunan Konya’ya (Karaman o zaman Konya’ya bağlı İlçe), Niğde (Aksaray o zaman Niğde’ye bağlı İlçe) ilinin de katılması ile KOP Bölgesinin kapsamı genişlemiş ve Konya Kapalı Havzasında yapılan bütün sulama projeleri ile hidroelektrik enerji santrallerini ve içme suyu projelerini de kapsar hale gelmiştir. 1989 yılında Karaman ve Aksaray’ın il olması ile KOP projesinin kapsamı 4 ile çıkarak proje kapsamında Konya, Karaman, Aksaray ve Niğde illerinin içme, kullanma, sanayi suyu ihtiyaçlarının karşılanması ve hidroelektrik enerji üretimi ile tarımsal altyapı ve sulamanın sağlanmasına yönelik faaliyetler gerçekleştirilmiştir. KOP, 2011 yılında KOP Bölge Kalkınma İdaresi (KOP BKİ) başkanlığının kurulması ile tarihi misyonu olan sadece tarımsal altyapı ve sulama projeleriyle sınırlı bir program/proje olmaktan çıkarak daha kapsamlı bir bölgesel kalkınma programına dönüştürülmüştür.

Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (KOP BKİ), 2011 yılında 642 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile Kalkınma Bakanlığına bağlı olarak kurulmuştur. Türkiye 2011 yılında ülkenin görece geri kalmış bazı bölgelerinde 1990’lar ve 2000’lerde proje bazlı olarak başlatılan ve önceleri daha çok sulama ve enerji amaçlı olarak yürütülen, daha sonraları kırsal kalkınmayı geliştirmeye yönelik olarak faaliyet gösteren büyük ölçekli Bölgesel Eylem Planları/Programları/Projelerini (GAP, DOKAP, DAP ve KOP) yeni bir yasal/kurumsal çerçeveye oturtarak, özellikle kamu yatırımlarını planlamak, izlemek, değerlendirmek, koordine etmek ve bölgelerin gelişme ve rekabet etme potansiyellerini artırmak amacıyla 1989 yılında kurulmuş olan Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi’ne (GAP BKİ) benzer şekilde 2011 yılında Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (DAP BKİ), Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (DOKAP BKİ) ve Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (KOP BKİ) başkanlığını kurmuştur.

KOP Bölgesinde idari bakımdan, 4 il¹, 50 ilçe, 94 belediye ve 463 köy-mahalle bulunmaktadır (Tablo 1, Harita 1). KOP Bölgesi illerinden Konya 44.001 km² yüzölçümü ile Türkiye’nin alansal bakımdan en büyük ilidir. Konya 2 milyona aşan nüfusu ile de bölge nüfusunun %68,7’sini ve alanının da %62,8’ini oluşturmaktadır. Bu duruma göre Konya ili tek başına KOP bölgesinin nüfus ve alan açısından 2/3’ünü meydana getirmektedir. 2012 yılında çıkan 6360 Sayılı Yeni Büyükşehir Yasası ile Konya Büyükşehir Belediyesinin sınırları il mülki sınırlarına genişletilmiş ve böylece il sınırları dahilindeki tüm belde ve köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak bunlar mahalleye dönüştürülmüştür. Böylece Konya ilinde yer alan 31 ilçe büyükşehir belediyesi sınırlarına dahil edilmiş ve ilde büyükşehir belediyesi hariç 31 belediye faaliyet göstermektedir. Ülke nüfus yoğunluğunun epeyce altında kalan Konya’nın yeni Büyükşehir kanuna göre tüm nüfusu kentli nüfus olarak sayılmakla birlikte, il merkezinin nüfusu yani Konya şehri nüfusu 2.130.544 kişidir (Tablo 1).

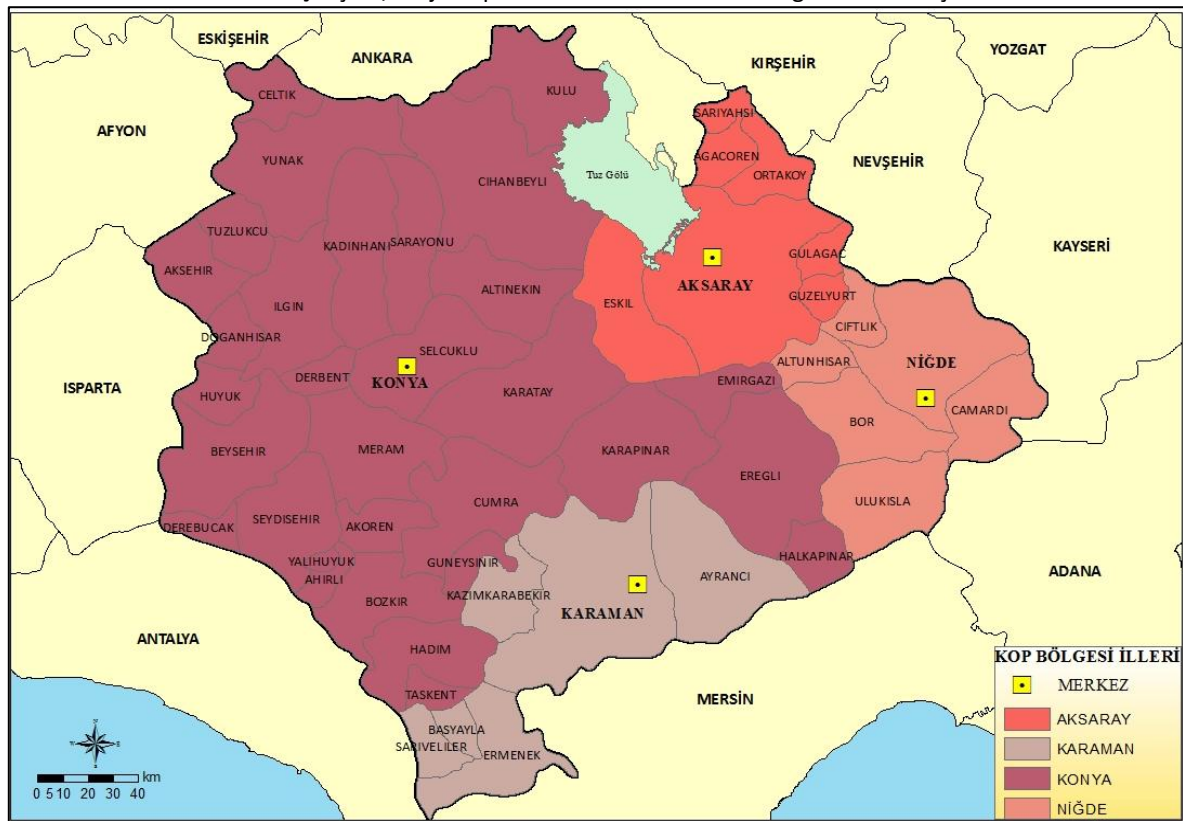
¹ KOP Bölgesi günümüzde 8 ilden oluşmasına rağmen, bu proje/çalışma ilk kuruluş aşamasında KOP Bölge Kalkınma İdaresi’nin görev alanını oluşturan Konya, Karaman, Aksaray ve Niğde illerinden oluşmaktadır. Projenin resmen başladığı 20 Nisan 2016 tarihinde KOP Bölgesi 4 ilden oluştuğu için bölgeye 6 Haziran 2016 tarihinde eklenen Nevşehir ve Yozgat illeri ile 7 Eylül 2016 tarihinde eklenen Kırıkkale ve Kırşehir illeri bu proje/çalışmanın kapsamında değildir. Bu nedenle tüm proje boyunca kullanılan “KOP Bölgesi” tanımlaması 8 ili değil, projenin uygulandığı 4 ili (Konya, Karaman, Aksaray ve Niğde) ifade etmektedir.

Tablo 1. KOP Bölgesinin İdari ve Nüfusla İlgili Temel Göstergeleri, 2015

Özellikler	Konya	Karaman	Aksaray	Niğde	KOP Bölgesi	Türkiye
Yüzölçümü (km²)	41.001	8.924	7.997	7.400	65.322	783.562
KOP/TR (%)	5,2	1,1	1,0	0,9	8,3	100
Nüfus (Kişi) 2015	2.130.544	242.196	86.514	46.114	3.105.368	78.741.053
Nüfus yoğunluğu (kişi/km²) 2015	55	27	51	47	48	100
İlçe sayısı	31	6	7	6	50	970
Belediye sayısı	32	11	22	29	94	1.364
Köy ve Mahalle* sayısı	584*	158	175	130	463	18.214

Kaynak: TÜİK, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Harita 1. Çalışma/Proje Kapsamında İncelenen KOP Bölgesi İlleri ve İlçeleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Konya kent merkezini oluşturan Meram, Selçuklu ve Karatay ilçelerinin ise gerek nüfus olarak en yoğun gerekse nüfus hareketleri (iç ve dış göç vb.) bakımından en dinamik ve öne çıkan merkez ilçeler olduğu görülmektedir. Bu çerçevede ilde Ahırılı, Derebucak, Derbent, Yalılıyök, Yunak ve Hadim ilçelerinin nüfus artış hızının çok eksilerde olduğu açıktır. Bahsi geçen ilçelerin halihazırda nüfusları zaten diğer ilçelere oranla düşük görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Konya'nın İl, İlçe, Belde/Köy Nüfusu ve Yıllık Nüfus Artış Hızı, 2015

İl ve İlçe	Toplam Nüfus	İl/ilçe merkezleri	Belde ve köyler	Nüfus artış hızı (Binde)
Konya	2 130 544	2 130 544	-	10,3
Ahırlı	4 545	4 545	-	-38,2
Akören	6 409	6 409	-	3,0
Akşehir	94 159	94 159	-	0,3
Altınekin	14 171	14 171	-	-13,0
Beyşehir	71 370	71 370	-	0,1
Bozkır	27 006	27 006	-	-16,6
Cihanbeyli	53 551	53 551	-	-24,7
Çeltik	9 864	9 864	-	-34,4
Çumra	65 152	65 152	-	1,5
Derbent	4 441	4 441	-	-37,8
Derebucak	6 807	6 807	-	-66,1
Doğanhisar	17 069	17 069	-	-35,3
Emirgazi	8 939	8 939	-	-21,7
Ereğli	139 173	139 173	-	0,3
Güneysınır	9 636	9 636	-	-13,7
Hadim	12 820	12 820	-	-33,7
Halkapınar	4 412	4 412	-	-24,0
Hüyük	15 899	15 899	-	-24,7
İlgın	55 484	55 484	-	-5,5
Kadınhanı	32 670	32 670	-	-12,0
Karapınar	49 098	49 098	-	2,7
Karatay	302 392	302 392	-	23,6
Kulu	49 283	49 283	-	-27,9
Meram	343 384	343 384	-	7,5
Sarayönü	26 450	26 450	-	3,6
Selçuklu	604 706	604 706	-	33,7
Seydişehir	64 028	64 028	-	4,0
Taşkent	6 420	6 420	-	-30,7
Tuzlukçu	6 754	6 754	-	-19,9
Yalıhüyük	1 512	1 512	-	-97,0
Yunak	22 940	22 940	-	-43,3
KOP Bölgesi	3 105 368	2 746 831	358 537	8
KOP/TR (%)	3,9	3,8	5,8	-
Türkiye	78 741 053	72 523 134	6 217 919	13,4

Kaynak: TÜİK, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

1.2. İL RAPORUNUN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Ekonomik büyüme konusunda yapılan birçok teorik ve ampirik çalışmada girişimcilik ve yenilikçiliğin ekonomik kalkınmanın en önemli itici bir güçlerinden biri olduğu ortaya konmuştur. Gerçekten de girişimcilik süreci beraberinde inovasyonu getirmekte, bu da ekonomik büyümeyi sağlayarak kalkınma sürecini hızlandırmaktadır. Girişimcilik ve inovasyon, hem ülkeler hem de firmalar için ulusal ve uluslararası alanda rekabet gücü kazanmanın, verimlilik artışı sağlamanın, ekonomik büyüme ve gelişmenin, dolayısıyla da refah ve yaşam kalitesi artışının en temel unsurlarından biri olarak kabul edilmekte ve bu yönde politikalar geliştirilmektedir. OECD'nin saptamalarına göre, son 20 yılda gelişmiş ülkelerin ekonomik büyümesinde inovasyonun katkısı %50 civarındadır. Bu durum girişimcilik ve inovasyonun yerel, bölgesel ve küresel rekabet gücünün artırılmasını sağlamada ülkeler, bölgeler ve firmalar için ne denli hayati bir önem arz etmekte olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Bu kapsamda Ar-Ge ve yenilik/inovasyon konusu Türkiye'nin gündemindeki en önemli politikaların başında gelmektedir. Nitekim gerek Türkiye'nin 2023 yılı vizyonu kapsamında ortaya koyduğu kişi başı 25 bin dolar gelir ve 500 milyar dolarlık ihracat hedefi ile dünyanın en büyük ilk 10 ekonomisi arasına girme amacı çerçevesinde hazırlanan 10. Kalkınma Planı'nda, gerekse kalkınmanın yerel ve bölgesel

düzeyde sağlanması ve bölgelerarası dengesizliklerin azaltılıp bölgelerin rekabet gücünün artırılmasını hedefleyen Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2014-2023 (BGUS) belgesinde ve de gerekse TÜBİTAK tarafından hazırlanana Ulusal Bilim Teknoloji ve Yenilik Stratejisi 2011-2016 belgesinde temel vurgu, ulusal ve bölgesel rekabet gücü için Ar-Ge, yenilik ve girişimciliğin desteklenmesi ve tüm bölgelere bu faaliyetlerin yayılması; ülke için stratejik olan sektör ve teknolojik alanlarda gerekli nitelikli işgücünün yetiştirilmesi ve bilimsel araştırmaların yapılması, Ar-Ge'ye kaynak ayrılması ve ihracatın ve sanayinin orta ve yüksek teknolojiye dönüştürülmesidir. Dolayısıyla inovasyon, Ar-Ge, bilim ve teknoloji konusu Türkiye'nin öncelik verdiği temel amaç, hedef ve politikalarından biridir.

Türkiye'nin ortaya koyduğu bu hedeflere istinaden Kalkınma Bakanlığı Konya Ovası Projesi (KOP) Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı tarafından KOP Bölgesi'nde "Girişimcilik ve Yenilik İhtiyaç Analizi Araştırma Projesi" konulu bir çalışma/proje başlatılmıştır. KOP İdaresi tarafından yürütülen "Girişimcilik ve Yenilik İhtiyaç Analizi Araştırma Projesi"nin amacı, KOP Bölgesinde yer alan Konya, Karaman, Niğde ve Aksaray illerinin sanayileşme, girişimcilik, Ar-Ge ve yenilikçilik ile üniversite-sanayi işbirliği alanlarındaki mevcut durumunu ve sorunlarını tespit etmek ve önümüzdeki dönemde KOP Bölgesi illerinin daha rekabetçi, yaratıcı, yüksek katma değer üreten, yenilikçi bir ekonomik yapıya kavuşabilmesini sağlamak için bölge illerindeki sanayileşmenin, girişimciliğin ve yenilikçilik ekosisteminin hızla gelişmesine katkı sağlamaktır. Bu bağlamda bölge illerindeki sanayi, girişimcilik, yenilik, Ar-Ge ve üniversite-sanayi işbirlikleri alanındaki potansiyelin belirlenmesi, yaşanan sorunların giderilmesine yönelik çözümlerin üretilmesi ve aynı zamanda bunlarla ilgili stratejiler ve yol haritasının oluşturulması ile politika tedbirlerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Bu çerçevede KOP bölgesinin "Girişimcilik ve Yenilik İhtiyaç Analizi Araştırma Projesi"nin il bazındaki sonuçlarını içeren bu raporda bir yandan Konya ilinin (Diğer üç il olan Karaman, Aksaray ve Niğde illeriyle birlikte) sanayileşme, girişimcilik, yenilikçilik ve teşvik-destekler konusundaki mevcut durumu analiz edilirken, öbür yandan Konya'nın (diğer üç il ile birlikte) sanayi, Ar-Ge, yenilik, girişimcilik ve üniversite-sanayi işbirlikleri alanındaki var olan sorunları ve ihtiyaçları bizzat saha çalışması ile yerinde tespit edilerek bunlara yönelik çözüm önerileri ve stratejilerin oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu temel hedef doğrultusunda ortaya konulan raporun ikisi temel, birisi yan olmak üzere üç amacı bulunmaktadır. Buna göre çalışmanın ilk ana amacı, KOP bölgesi illerinden Konya'nın sanayileşme, girişimcilik ve yenilikçilik düzeyini, kapasitesini ve performansını incelemektir. Raporun ikinci temel amacı; bölgenin girişimcilik ve yenilikçilik ekosistemini ortaya koyarak, ekosistemin işleyişinde aksayan unsurları, ihtiyaç duyulan bileşenleri ve eksik aktörleri yapılan saha çalışması yoluyla açığa çıkarmak ve boşlukları tespit etmektir. Çalışmanın diğer amacı ise, bir yandan bölgedeki sanayinin Ar-Ge ve inovasyon konusundaki yatırımlarını incelemek iken, öbür yandan Ar-Ge ve yeniliğe yönelik verilen teşvik ve destek süreçlerini ve etkilerini analiz etmektir.

KOP bölgesinin girişimcilik ve yenilikçilik ihtiyaç analizi çalışması yöntemsel olarak üç farklı aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede ilk aşamada, ülkenin ve KOP bölgesinin sanayi, girişimcilik, Ar-Ge ve yenilik ile üniversite-sanayi işbirliği durumunu farklı boyutlarda ele alan kuramsal ve ampirik çalışmalar için *literatür taraması* yapılmış ve elde edilen tüm literatür değerlendirilerek her bir konunun arka plan bilgisi hazırlanmıştır.

İkinci safha olan *veri toplama* aşamasında iki yol izlenmiştir. Birinci yol, KOP bölgesi illerinin sanayi, girişimcilik ve yenilikçilik mevcut durum analizi için masa başında ikincil istatistiksel verilerin toplanması sürecidir. Bu kapsamda çok çeşitli kurumlardan bölgenin sanayi, girişimcilik ve yenilikçilik düzeyini ölçmede kullanılan istatistiksel göstergeler elde edilmiştir. Veri toplamada kullanılan ikinci yol ise, saha çalışması yapılarak alanda birincil verilerin toplanması sürecidir. Bu kapsamda ilk saha çalışması 24 Ekim-1 Kasım 2016 tarihleri arasında Odak Grup Toplantısı şeklinde Konya, Karaman, Aksaray ve Niğde illerinde yapılmıştır. Toplam 255 kişinin katıldığı odak grup toplantılarında Konya'dan 75 kişi, Karaman'dan 71 kişi, Aksaray'dan 51 kişi ve Niğde'den de 58 kişi katılımcı olarak yer almış ve ili hakkında uzmanlaştığı konuda görüş, öneri ve düşüncelerini paylaşmıştır. İkinci saha çalışması 30 Kasım-10 Aralık 2016 tarihleri arasında başta Konya ve Ankara olmak üzere yine Karaman, Aksaray ve Niğde'de yapılmıştır. Yapılandırılmamış (derinlemesine) ve yarı-yapılandırılmış

mülakatlar şeklinde toplam 51 görüşmenin yapıldığı bu saha araştırmasının 19 tanesi Konya’da, 12 tanesi Ankara’da, 7 tanesi Karaman’da, 7 tanesi Niğde’de ve 6 tanesi de Aksaray’da yapılmıştır. Proje kapsamında yapılan üçüncü ve son saha çalışması ise, Şubat-Mart-Nisan 2017 arasındaki 3 aylık zaman diliminde Ankara’da, Mersin’de, Denizli’de ve çalışmanın uygulama sahası olan KOP Bölgesi illerinden Konya, Karaman, Aksaray ve Niğde’de toplam 356 katılımcı ile yüz yüze “mülakatlar” (görüşmeler) şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bu saha çalışmasında yapılan 356 mülakatın 209 tanesi Konya’da, 43 tanesi Karaman’da, 42 tanesi Aksaray’da, 33 tanesi Niğde’de, 19 tanesi Ankara’da, 5 tanesi Mersin’de ve 5 tanesi de Denizli’de yapılmıştır. Sonuç olarak projenin saha çalışmaları kapsamında toplam 662 kişilik katılımcı ile görüşmeler yapılmıştır ki bunların 303 tanesi (%46) Konya’da, 121 (%18) tanesi Karaman’da, 99 tanesi (%15) Aksaray’da ve 98 tanesi (%15) de Niğde’de yapılmıştır. Ayrıca iyi uygulama örnekleri ve karşılaştırmalar yapabilmek amacıyla yapılan mülakatların 31 tanesi (%5) Ankara’da, 5 tanesi (%1) Mersin’de ve 5 (%1) tanesi de Denizli’de yapılmıştır. Mülakatların çok büyük çoğunluğu özel sektörde faaliyet gösteren ve çoğu da KOBİ olan firmalar ile yapılırken, ayrıca üniversitedeki akademisyenler ile kamu kesimindeki bürokratlar ve uzmanlarla da önemli sayıda görüşmeler yapılmıştır. Yine Sanayi ve Ticaret Odaları, OSB-KSS’ler ile Teknokent-TTO gibi yapılar ve çeşitli girişimci dernekleri olan STK’ların yöneticileri ile de mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın üçüncü aşamasında ise *veri analizi* gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda ikincil verilere dayalı olarak elde edilen nicel istatistiksel veriler mevcut durumu en iyi yansıtacak şekilde seçilmiş değişken ve göstergeler kullanılarak analitik şekilde sınıflandırılmış ve verinin daha kolay ve anlamlı şekilde anlaşılabilmesi için tablo, grafik, şekil ve haritalar ile görselleştirilerek analiz edilmiştir. Mülakatlardan elde edilen nitel veriler ise (ses kayıtları, sözel veriler ve notlar) çalışmanın amaca uygun olarak daha önceden belirlenen temalar çerçevesinde nitel verilerinin çözümlenmesinde kullanılan “betimsel analiz” tekniğine kullanılarak analiz edilmiştir.

Sonuç olarak KOP Bölgesi “Girişimcilik ve Yenilik İhtiyaç Analizi Araştırma Projesi” çalışması kapsamında yapılan analizler ve değerlendirmeler her ne kadar tüm KOP bölgesini ele alacak şekilde bir bütün olarak yapıldı ise de, çalışmadan elde edilen bulguları olabildiğince Konya, Karaman, Aksaray ve Niğde illeri için ayrı ayrı da ortaya koymak mümkündür.

Bu kapsamda bu il raporunda, Konya ilinin sanayi, girişimcilik, yenilikçilik ve sunulan teşvik-destekler bakımından sahip olduğu nitelikler, asıl olarak ayrıntılı işlenen proje raporlarından çekilerek özet bir biçimde sunulmuştur. KOP Projesi süresince, KOP Bölgesi’ni oluşturan iller bir bütün olarak incelendiği için, bazı bölümlerde sadece Konya’ya ilişkin bilgiler sunulabilirken, bazı bölümlerde ise, araştırmanın doğası gereği bütüncül bir açıklama sunulacak ve bu açıklamanın içerisinde Konya’nın sahip olduğu nitelikler çekilecektir. Bu durum, bölgesel kalkınma bazında yürütülen analizin zorunlu bir sonucudur. Yapılan mülakatlarda ve değerlendirme toplantılarında söz alan kişilerin birebir cümlelerine yer verilmemiş, ilgili bölümler olgusal ve nesnel bir biçimde özetlenmiştir.

Buna göre, raporun ilk bölümünde çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi ortaya konulduktan sonra ikinci ve üçüncü bölümde ilin/bölgenin genel ekonomik yapısı ve gelişmişlik durumu ile sanayinin büyüklüğü ve yapısı, ölçeksel ve sektörel dağılımı ve kümelenme eğilimi analiz edilmiştir. Raporun dördüncü bölümünde ilin/bölgenin girişimcilik özellikleri, girişimcilik potansiyeli ve performansı, kadın, genç ve yenilikçi girişimciler ile hızlı büyüyen işletmeler gibi girişimcilik konuları çerçevesinde analiz edilmiştir. Raporun beşinci bölümünde ilin/bölgenin yenilikçilik özellikleri illerin Ar-Ge, inovasyon ve üniversite-sanayi işbirliğine ilişkin göstergeleri bağlamında Teknokentler, TTO’lar, ÜSİ/KÜSİ Faaliyetleri ile Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları (FSMH) ve Ticarileştirme mekanizmaları üzerinden analiz edilmiştir. Raporun altıncı bölümünde ise, bölgenin sanayi, girişimcilik, Ar-Ge ve inovasyon alanında aldığı teşvik ve destekler analiz edilmektedir. Bu kapsamda bir yandan KOSGEB, BSTB, TÜBİTAK, Ekonomi Bakanlığı ve Kalkınma Ajansı destekleri gibi kurumların ile verdiği destekler analiz edilirken, öbür yandan ilin/bölgenin sanayi sektöründeki Ar-Ge yatırımları ile Ar-Ge alanında aldığı teşvik ve destekler analiz edilmektedir. Bu çerçevede SANTEZ ve TEYDEB projeleri aracılığıyla destek süreçlerinin incelenmesi, tarım ve gıda makinaları imalat sanayi yoluyla Ar-Ge yol haritasının

ortaya konması ve sanayide Ar-Ge yatırımları araştırması ve Ar-Ge desteklerinin etki analizi yoluyla da kamunun firmalara sağladığı teşvik ve destekler analiz edilmiştir.

Ayrıca Proje kapsamında elde edilen bulgular ve saptamalar ışığında, ilin gelecek vadede gelişmesi, tespit edilen sorunlarının çözülmesi ve ilin ekonomisini büyütmeye yönelik potansiyel girişim alanlarının belirlenmesi gibi çalışmalar da gerçekleştirilmiştir. Bahsedildiği üzere projenin amacı, söz konusu konulara yönelik mevcut durum analizini ortaya koymakla birlikte belirlenen dar boğazlara karşı da stratejik çözüm önerileri ve gelecek vadede gelişmeye yönelik faaliyetler üretmektir. Bu kapsamda, öncelikle ilin sorunları tespit edilmiş ve bu sorunları iyileştirmeye yönelik çözüm önerileri EK 1’de sunulmuştur. Sorunlar tespit edilirken ikincil analiz sonuçları ve saha çalışmalarından yararlanılmıştır. Son olarak ilin gerek sanayi alanında yatırım çekebilecek sektörlerinin ortaya konması gerekse ildeki yenilikçi girişim alanlarının belirlenmesi yapılmış ve bu kapsamda ilde öne çıkan sektörlerin Dünya, Türkiye ve il ölçeğindeki performansı ayrıntılı şekilde analiz edilmiştir. Bu çerçevede ilde potansiyel gösteren sektörlerin ayrıntılı analizi ile girişim yapılabilecek yatırım alanları EK 2’de yer almaktadır.

2. KONYA’NIN GELİŞMİŞLİK DÜZEYİ VE GENEL EKONOMİK YAPISI

2.1. KONYA’NIN EKONOMİK YAPISI, REKABET GÜCÜ VE İŞGÜCÜ GÖSTERGELERİ

Bir ilin/bölgenin gelişmişlik düzeyini ve genel ekonomik yapısını ortaya kullanılan en önemli iki göstergeden biri kişi başına düşen GSYİH (Gayrisafi Yurtiçi Hasıla) iken, diğeri sektörlerin GSYİH bakımından ekonomi içindeki yeridir. Bu bağlamda Konya’nın gelişmişlik durumu il düzeyinde ele alındığında, Konya, GSYİH büyüklüğü bakımından ülkenin 7. büyük ekonomisi iken, kişi başına gelir bakımından 32. sırada (9.594 dolar) yer almaktadır (Harita 2 ve 3). Bu haliyle bölge içinde Konya görece zengin il konumundadır. Nitekim 150-200 km uzakta yer alan komşuları Aksaray ve Niğde Konya’dan yaklaşık 2.000 dolar daha yoksul durumdadır. Öte yandan Konya, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında (SEGE) 81 il içinde 20. sırada, rekabet endeksinde ise 24. sırada yer alarak KOP bölgesi içinde en gelişmiş ve en fazla rekabet gücüne sahip il durumundadır.

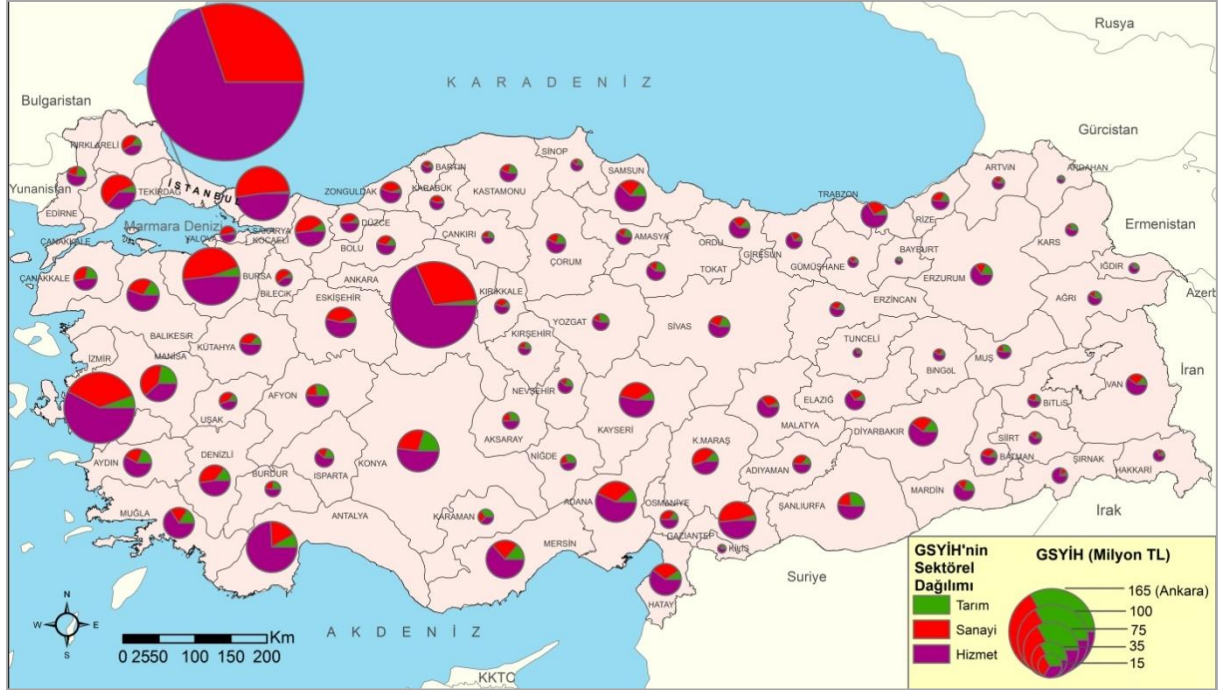
Harita 2. Kişi Başına Düşen GSYİH’nin İllere Göre Dağılımı, 2014

Kaynak: TÜİK, 2017’ye dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bir ilin/bölgenin ekonomik yapısı temel olarak bölgedeki ana sektörlerin büyüklüğü, büyüme hızı ve istihdam dağılımı açısından ortaya konulur. Bu çerçevede bölgede tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinden sağlanan katma değer ve söz konusu katma değerın ana iktisadi faaliyet kollarına göre milli hasıla (GSYİH) içindeki payı en önemli parametredir. Bu açıdan KOP illeri içinde ekonomik sektörlerin GSYİH içinde yarattığı kıymet bakımından ülke ortalamasına en yakın il Konya’dır. Konya büyükşehirler içinde tarımda hasıla payının en fazla olduğu ildir (Harita 3). Türkiye’de GSYİH’nin %8’i tarımdan yaratılırken, Konya’da bu oran %20’dir. Ülke sanayisinde firma sayısı ve sektör çeşitliliği açısından önder illerden biri olmasına rağmen, sanayide GSYİH’nin ülke ortalamasının altında olması, Konya sanayisinde katma değerın görece düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Hizmet sektöründe de il ülke ortalamasının altında ancak KOP ve İç Anadolu ortalamasının oldukça üzerindedir.

Nitelikli işgücünün varlığı ve üretimde mevcut işgücünden yararlanabilme derecesi sürdürülebilir kalkınma hedefleri çerçevesinde son derece önemlidir. Bu nedenle işgücü piyasasının ihtiyaçlara ne derece cevap verebildiği, yapılan kalkınma planları ve stratejilerinin temelinde yatan temel unsurdur. Bu doğrultuda Konya’da mevcut işgücü yapısı, istihdam, verimlilik ve beşeri sermaye dinamiklerini ortaya koymak amacıyla bölgedeki işgücü sayısı, işgücünün eğitim durumu, işgücüne katılım oranı, işsizlik ve istihdam oranları ile işgücünün verimliliği ile nüfusun eğitim durumu (beşeri sermaye) verileri elde edilmiş ve elde edilen veriler, bölge gerçekliği çerçevesinde yorumlanmıştır.

Harita 3. İllere Göre GSYİH'nin Büyüklüğü ve Sektörlerin GSYİH İçindeki Payı, 2014

Kaynak: TÜİK, 2017'ye dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Nüfusun beşeri sermayesinin en önemli göstergesi olan eğitim düzeyi, nüfusun niteliğini ortaya koyan bir parametredir. Bu doğrultuda Konya, KOP Bölgesi toplamı ve karşılaştırılabilir komşu ilinin eğitim düzeyleri değerlendirilmiştir. Buna göre Konya'da okuma yazma bilmeyenlerin oranı %3,1 iken KOP Bölgesi'nde bu oran 3,5'tir. Konya ile genel olarak karşılaştırılan Kayseri'de ise okuma yazma bilmeyenlerin oranı %2,7'dir. Kayseri bu kapsamda Konya'nın önüne geçmiştir. Aynı zamanda yine bölgede yüksek okul oranlarına bakıldığında Konya'nın oran olarak KOP Bölgesi'nin üzerinde olduğu görülmektedir. Konya'nın yüksekokul oranı %13,2 iken genel KOP Bölgesi toplamında bu oran 12,6 olarak görülmüştür. Nitekim yüksekokul oranı Kayseri'de 15,5 olup Türkiye'nin de ortalaması 15,5'tir. Bu doğrultuda Konya Kayseri ve Türkiye ortalamasının gerisinde kalmıştır.

Tablo 3. Konya, Komşu İli ve KOP Bölgesi'nde Nüfusun Eğitim Durumu, 2015

İller	Okuma Yazma Bilmeyenler	Oran (%)	Lise Altı Eğitimliler	Oran (%)	Lise ve Dengi Meslek Okulu	Oran (%)	Yüksekokul	Oran (%)	Toplam	Oran (%)
Konya	49.972	3,1	1.024.537	64,8	296.009	18,7	209.514	13,2	1.580.032	100
KOP Bölgesi	82.398	3,5	1.495.711	65,1	427.100	18,6	290.940	12,6	2.296.149	100
Kayseri	35265	2,7	879866	68,2	226838	17,6	146711	11,3	1.288.680	100
TÜRKİYE	2.583.951	4,3	34.020.735	57,9	12.990.847	22	9.149.566	15,5	58.745.099	100

Kaynak: TÜİK, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

İşgücü sayısı, 15-64 yaş aralığında olup kayıtlı olarak herhangi bir işte çalışan ve yine aynı yaş grubunda bulunup kayıtlı olarak herhangi bir işte çalışmayan ancak potansiyel olarak çalışabilir nüfusun toplamını ifade etmektedir. İşgücü yapısını incelerken öncelikle halihazırdaki işgücü sayısını ortaya koymak, mevcut durumu analiz etmenin ilk adımıdır. Buna göre 2015 yılı verilerine göre KOP bölgesi illerinden Konya'nın içinde bulunduğu Düzey-2 bölgelerinden TR52 bölgelerinde, toplam işgücü sayısı ve ülke içindeki oranı ile karşılaştırılabilir. Buna göre TR52 bölgesi ile TR72 bölgesinin işgücü sayıları ve bunun ülke içindeki oranı birbirine oldukça yakındır. Bunun yanı sıra TR71 bölgesinin incelenen bölgeler arasında en düşük işgücü sayısına sahip olduğu ortaya çıkmıştır. En yüksek işgücüne sahip bölgenin ise 1.233 bin işgücü ile TR32 bölgesi olduğu görülmektedir (Tablo 4).

Nitelikli işgücünün sürdürülebilir kalkınma doğrultusunda önem arz etmesi nedeniyle yine Konya'nın içinde bulunduğu TR52 ve TR71 bölgelerinin işgücünün eğitim düzeyi incelenmiş, TR32 ve TR72

bölgelerinin verileriyle karşılaştırılmıştır. Bu çerçevede, Konya, Karaman'da (TR52) okuma yazma bilmeyenlerin sayısı toplamda 19.000 olarak görülmekte ve bu sayının ülke içindeki oranı 2,7 olarak karşımıza çıkmaktadır. Konya, Karaman'ın Lise ve altı eğitimlilerin ülke içindeki oranı 3,33'tür. Bu oran TR71'de 2,12, TR32'de ise 4,73'tür (Tablo 5).

Tablo 4. KOP Bölgesindeki İşgücü Sayısı ve Ülke İçindeki Oranı, 2015

Bölge	İşgücü	Ülke İçindeki Oranı (%)
TR52 Konya, Karaman	865.000	2,9
TR71 Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir	573.000	1,9
TR32 Aydın, Denizli, Muğla	1.233.000	4,1
TR72 Kayseri, Sivas, Yozgat	862.000	2,9
Türkiye	29.678.000	100

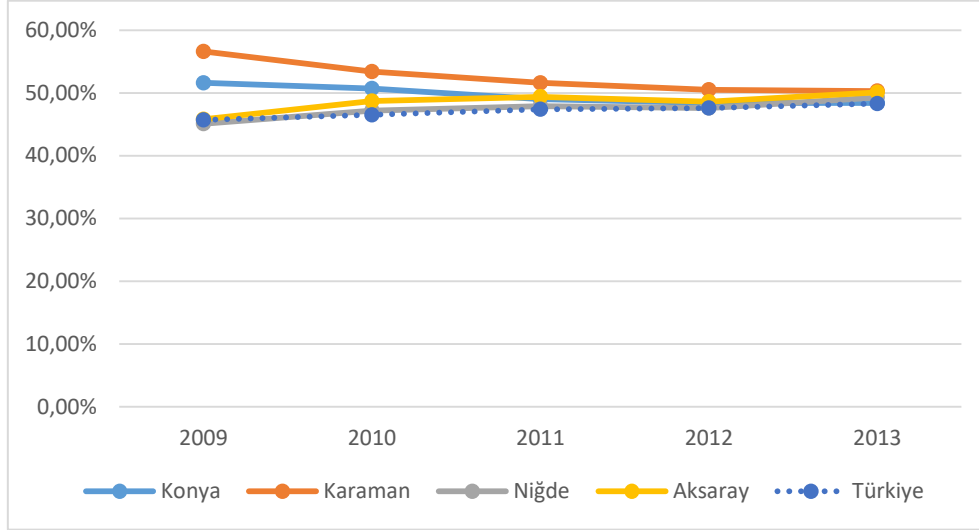
Kaynak: TÜİK, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 5. Konya'da ve KOP Bölgesi'nde İşgücünün Eğitim Düzeyi, 2015

Eğitim Durumu	TR52 (Konya, Karaman)	TR71 (Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir)	TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)	TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat)	Türkiye
Okuma Yazma Bilmeyen	19.000	22.000	34.000	45.000	1.115.000
Ülke İçindeki Oranı (%)	1,7	1,97	3,04	4,03	100
Lise Altı Eğitimliler	543.000	346.000	770.000	487.000	16.277.000
Ülke İçindeki Oranı (%)	3,33	2,12	4,73	2,99	100
Lise ve Dengi Meslek Okulu	149.000	106.000	207.000	166.000	6.002.000
Ülke İçindeki Oranı (%)	2,48	1,76	3,44	2,76	100
Yükseköğül	154.000	98.000	221.000	164.000	6.284.000
Ülke İçindeki Oranı (%)	2,45	1,55	3,51	2,6	100

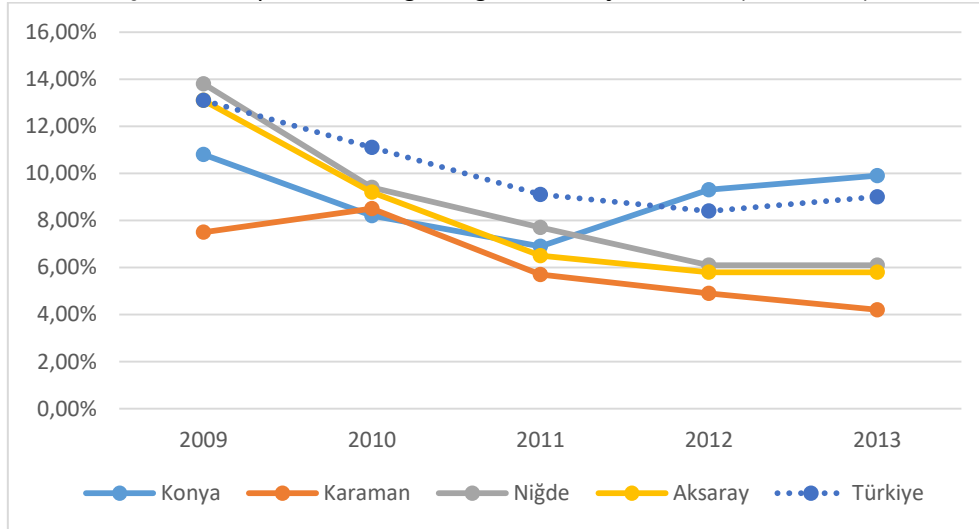
Kaynak: TÜİK, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

İstihdam edilen nüfus ve işsizlerin oluşturduğu işgücünün 15 yaş ve üzeri sivil nüfusa, yani aktif nüfusa oranını ifade eden işgücüne katılım oranı, KOP bölgesi illerinden Konya'nın ve karşılaştırılabilir komşu iller için incelenmiş ve 2009-2013 yılları arasındaki değişimleri bir grafik halinde sunulmuştur. İşgücüne katılım oranının yüksek oluşu aynı zamanda işsizlik oranının düşük olduğunu da göstermektedir. *Konya'nın işgücüne katılım oranında ön plana çıktığı görülmektedir ancak sonraki yıllarda Konya'nın işgücüne katılım oranında bir düşüş eğilimi tespit edilmiştir.* 2013 yılına gelindiğinde ise KOP illerinin arasındaki fark oldukça azalmıştır (Şekil 1). Genel itibariyle ise Konya ile birlikte diğer 3 KOP ilinin Türkiye ortalamasının biraz üzerinde değerler yansıttığı görülmektedir. Komşu illere bakıldığında ise daha düzensiz eğilimler göze çarpmaktadır. Konya ile karşılaştırılan Kayseri'nin ve Yozgat'ın işgücüne katılım oranları görece hızlı bir şekilde yükselmiş, Nevşehir ise daha durağan bir eğilim sergilemiştir. İller önceleri Türkiye ortalamasının altında bir değer sunarken sonradan Kırşehir hariç Türkiye ortalamasının üzerine çıkmışlardır (Şekil 2).

Şekil 1. Konya'nın ve KOP Bölgesi'nin İşgücüne Katılım Oranı (2009-2013)

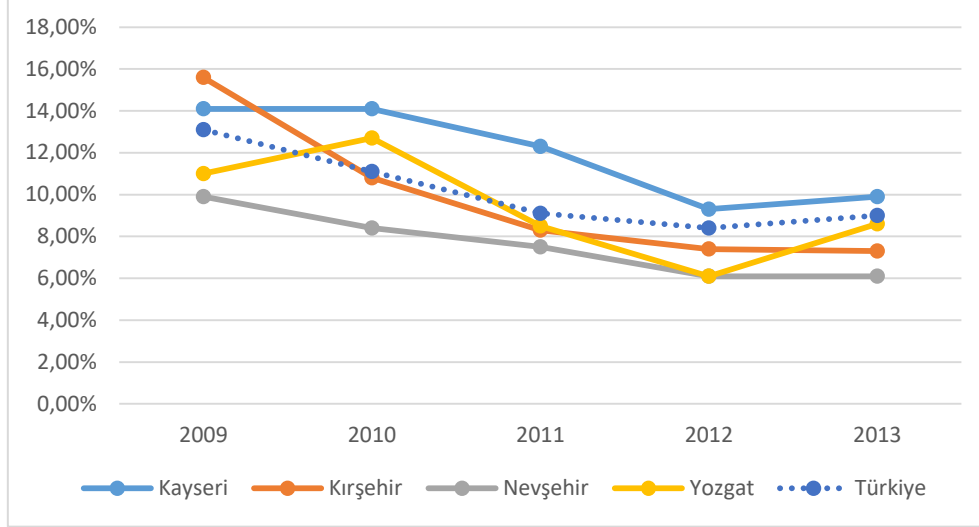
Kaynak: TÜİK, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

İşsizlik oranı, işsiz sayısının işgücüne oranı olarak ifade edilir. Buna göre işsizlik oranı Türkiye genelinde 2009'dan 2012 yılına kadar bir düşüş eğilimi sergilemekte, 2013 yılında ise hafif bir yükselme eğilimi görülmektedir. Konya'nın ise 2009 yılında yaklaşık %10'un üzerinde bir işsizlik oranı görülürken, bu oran 2011 yılında yaklaşık %7 düzeylerinde görülmüş 2013 yılında tekrardan bir yükselme eğilimine girmiştir.

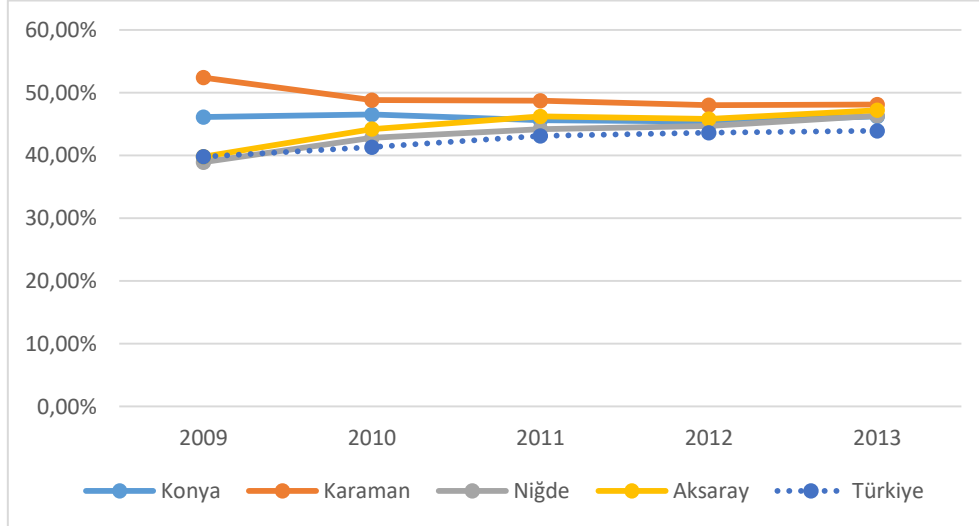
Şekil 2. Konya ve KOP Bölgesi Diğer İllerinin İşsizlik Oranı (2009-2013)

Kaynak: TÜİK, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

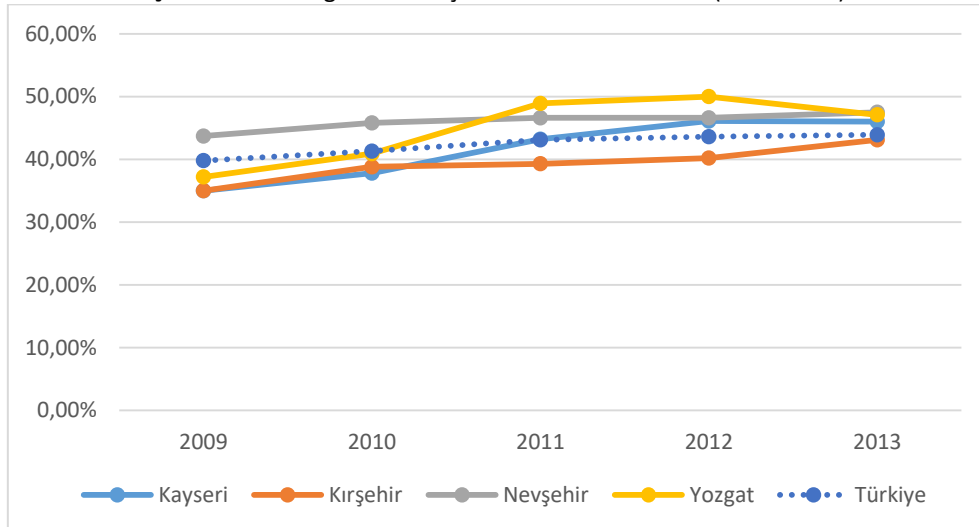
İstihdam baz alındığında, KOP illerinden Konya'nın istihdam oranlarının 2009 - 2013 yılları arasında dengeli bir seyir izlediği görülmüştür. Bu seyir Türkiye ortalamasının üstünde ilerlemektedir (Şekil 4). Komşu illerde ise benzer bir şekilde istihdam oranının Türkiye altında seyrettiği ancak son yıllarda görülen yükseliş eğilimiyle ülke ortalamasına yaklaştığı ve hatta geçildiği görülmektedir. Yozgat ve Kayseri'nin istihdam oranındaki artışın hızla yükselmesi ve Nevşehir'in 2009'dan sonra görece durağan ve yüksek değerlere sahip olmasına karşın Kırşehir'in 2013 itibarıyla istihdam oranının hala düşük olduğu ve ülke ortalamasının altında kaldığı görülmektedir (Şekil 5).

Şekil 3. KOP Bölgesine Komşu İllerin İşsizlik Oranı (2009-2013)

Kaynak: TÜİK, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 4. Konya ve Diğer KOP Bölgesi İllerinin İstihdam Oranı (2009-2013)

Kaynak: TÜİK, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 5. KOP Bölgesine Komşu İllerin İstihdam Oranı (2009-2013)

Kaynak: TÜİK, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 6. Konya ve Diğer KOP Bölgesi İllerinin Temel İşgücü Göstergeleri (2009-2013)

İller	2009			2010			2011			2012			2013		
	İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı	İstihdam Oranı	İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı	İstihdam Oranı	İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı	İstihdam Oranı	İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı	İstihdam Oranı	İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı	İstihdam Oranı
Konya	51,6	10,8	46,1	50,7	8,2	46,5	49,0	6,9	45,6	48,4	6,2	45,4	48,4	4,7	46,2
Karaman	56,6	7,5	52,4	53,4	8,5	48,8	51,6	5,7	48,7	50,5	4,9	48,0	50,3	4,2	48,1
Aksaray	45,8	13,1	39,8	48,7	9,2	44,2	49,4	6,5	46,2	48,6	5,8	45,8	50,1	5,8	47,2
Niğde	45,1	13,8	38,9	47,2	9,4	42,8	47,9	7,7	44,2	47,6	6,1	44,7	49,3	6,1	46,3
Türkiye	45,7	13,1	39,8	48,8	11,9	43	49,9	9,8	45,0	50,0	9,2	45,4	50,8	9,7	45,9

Kaynak: TÜİK, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 7. TR52 ve TR71 Bölgeleri Temel İşgücü Göstergeleri (2014-2015)

İller	2014			2015		
	İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı	İstihdam Oranı	İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı	İstihdam Oranı
TR52	49,1	5,6	46,4	51,2	6,5	47,8
TR71	48,5	7,7	44,7	51,6	9,9	46,5
Türkiye	50,5	9,9	45,5	51,3	10,3	46,0

Kaynak: TÜİK, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Temel işgücü göstergeleri olarak değerlendirilen işgücüne katılma oranı, işsizlik oranı ve istihdam oranı KOP Bölgesi illeri için TÜİK işgücü İstatistiklerinden elde edilen verilerle 2009-2013 dönemi için analiz edilmiştir (Tablo 6). 2014 ve 2015 verileri ise TÜİK tarafından en büyük mekânsal ölçek olarak Düzey 2 bölgelerine göre yayımlandığı için işgücü göstergeleri TR52 ve TR71 bölgeleri kapsamında değerlendirilmiştir (Tablo 7). Buna göre Konya'nın 2009 yılında iş gücüne katılım oranı 51,6 iken bu oran 2013 yılında 48,4 e düşmüştür. Aynı zamanda 2009'da 10,8 seyreden işsizlik oranı 2013 yılında 4,7 seviyesinde görülmüştür. Belirtilen yıllarda işsizlik oranlarının Türkiye değerleri ise 2009 yılında 13,1 2013 yılında da 9,7'de seyretmiştir (Tablo 6). TR52 bölgesinin 2014 yılında iş gücüne katılım oranı 49,1 işsizlik oranı ise 5,6 olarak tespit edilmiştir. 2015 yılı verileri ise TR52 bölgesinde işsizlik oranının 6,5 e çıkarak yükseldiğini göstermiştir. Genel olarak bakıldığında ise analiz kapsamındaki süre aralığında her yıl için aynı yorumda bulunmak mümkün olmasa da Aksaray ve Niğde'nin ise Karaman ve Konya'dan daha fazla işsizlik oranına sahip olduğu ve daha az istihdam ve işgücüne katılma oranına sahip olduğu söylenebilir. Hatta bu değerler, 2014 ve 2015 yıllarında TR52 bölgesi kapsamında ortak değerlendirilen Konya ve Karaman bölgesinin TR71 bölgesinden daha az işsizlik sorununa sahip olduğunu ve buna bağlı olarak daha fazla işgücüne katılma oranı ve istihdam oranı değerleri yansıttığı da görülmektedir (Tablo 7).

KOP bölgesi özelinde 2014 yılı işgücü verimlilik istatistiklerine baktığımız zaman ise, TR52 (Konya, Karaman) bölgesinin sektörel faaliyet toplamındaki değeri 124 bin TL'dir. Bu haliyle TR52 bölgesi ülke ortalamasının (137 bin TL) altında kalmaktadır (Şekil 6). Gerçekten Şekil 6 incelendiğinde, TR52 Konya ve Karaman bölgesinin L-Gayrimenkul faaliyetleri sektörü dışında işgücü verimliliğinin ülke ortalamasının altında kaldığı, sadece D-Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektöründe ortalamanın çok az üzerine çıktığı görülmektedir. Öte yandan söz konusu bölge muadili olan TR72 Kayseri, Sivas, Yozgat bölgesi ve TR32 Aydın, Denizli ve Muğla'dan çoğu sektörde daha fazla verimliliğe sahiptir (Tablo 8 ve Şekil 6). TR52 bölgesinde en yüksek değer 874 bin TL ile *Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım* sektöründe iken, en düşük değer ise 6 bin TL ile *İdari ve destek hizmet faaliyetleri* sektöründedir.

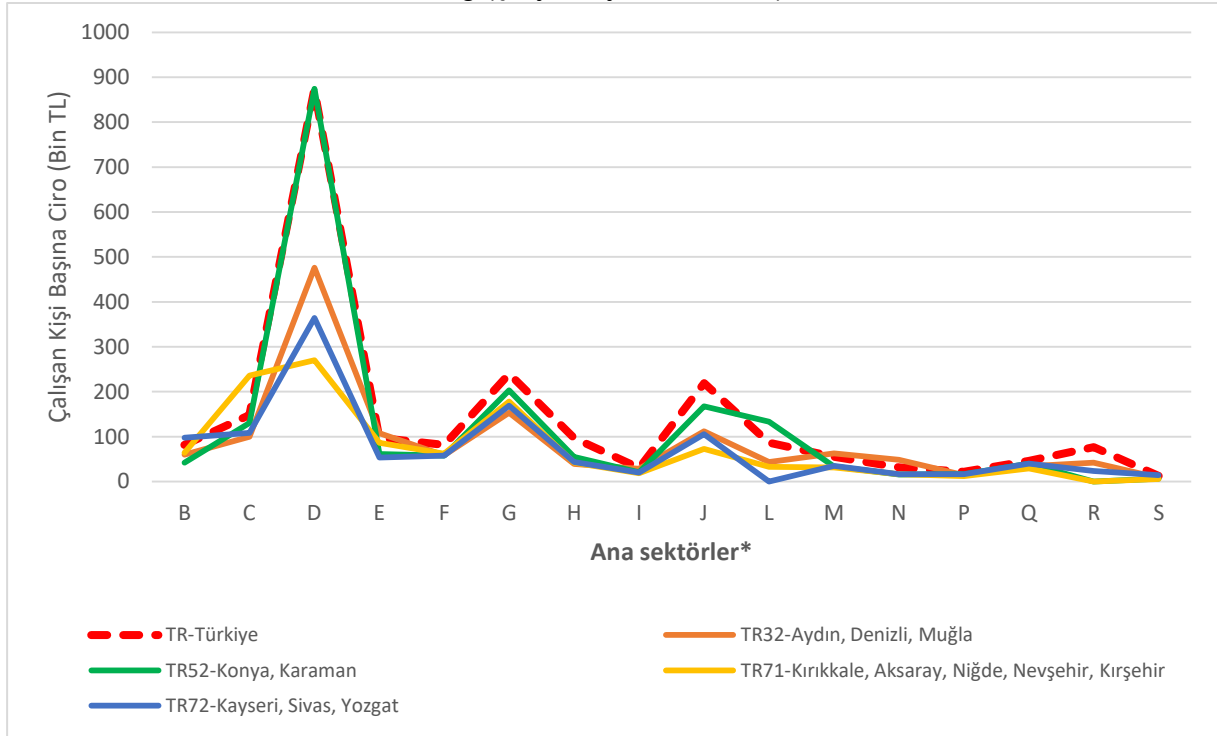
Tablo 8. Düzey 2 Bölgelerinde Ana Ekonomik Faaliyetlere Göre İşgücü Verimliliği (Çalışan Başına Ciro, Bin TL), 2014

Bölgeler	Ana Sektörler*																
	B	C	D	E	F	G	H	I	J	L	M	N	P	Q	R	S	T
TR10-İstanbul	117	131	1539	83	100	331	141	37	287	56	82	42	30	55	105	16	162
TR51-Ankara	163	130	1055	128	107	237	284	28	160	50	48	20	23	42	68	11	150
TR31-İzmir	97	182	1497	179	67	245	79	26	172	115	34	22	22	51	88	16	147
TR32-Aydın, Denizli, Muğla	60	100	476	108	58	153	39	28	112	44	63	48	14	34	42	8,6	94
TR52-Konya, Karaman	42	130	875	61	58	203	55	21	167	134	33	16	17	40	C	6,6	124
TR71-Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir	64	236	270	86	62	178	42	18	72	33	31	16	12	29	C	5,5	132
TR72-Kayseri, Sivas, Yozgat	97	109	364	53	58	169	44	20	105	c	35	16	16	40	23	14	98
TR-Türkiye	81	148	872	97	82	240	97	30	219	86	55	31	21	46	77	13	138

* Ana Sektörler, NACE rev 2 sınıflamasına göre şöyledir: B-Madencilik ve taş ocaklığı, C-İmalat, D-Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı, E-Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri, F-İnşaat, G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı, H-Ulaştırma ve depolama, I-Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri, J-Bilgi ve iletişim, L-Gayrimenkul faaliyetleri, M-Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler, N-İdari ve destek hizmet faaliyetleri, P-Eğitim, Q-İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri, R-Kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spor, S-Diğer hizmet faaliyetleri, T-Sektörler Toplamı

Kaynak: BSTB, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 6. Konya ve Diğer KOP Bölgesi İllerinin ve Komşu Bölgelerin Ana Ekonomik Faaliyetlere Göre İşgücü Verimliliği (Çalışan Başına Ciro, Bin TL), 2014

* Ana Sektörlerin adları için Tablo 2.6'nın altındaki dip notlarına bakınız.

Kaynak: TÜİK, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Genel olarak faaliyetlere bakıldığında, ilginç bir biçimde gerek TR52 bölgesinde, gerekse TR71 bölgesinde kültür ve eğlence faaliyetlerinde girişim sayısının üçten az olması nedeni ile TÜİK tarafından verisi yayınlanmamıştır.

Bölgesel rekabet gücü bakımından KOP bölgesi incelendiğinde ise, Konya Rekabet Endeksi'nde 81 il arasında 24. sırada yer almıştır. 2008 yılında 29. sırada olan Konya'nın son 6 yılda rekabet gücünü artırarak 5 basamak yükseldiği görülmektedir (Şekil 9). Ancak 2014 yılı itibarıyla nüfus ve ekonomik büyüklükte 81 il içinde 7. sırada yer alan ilin, halen rekabet gücünün görece düşük olduğu ileri

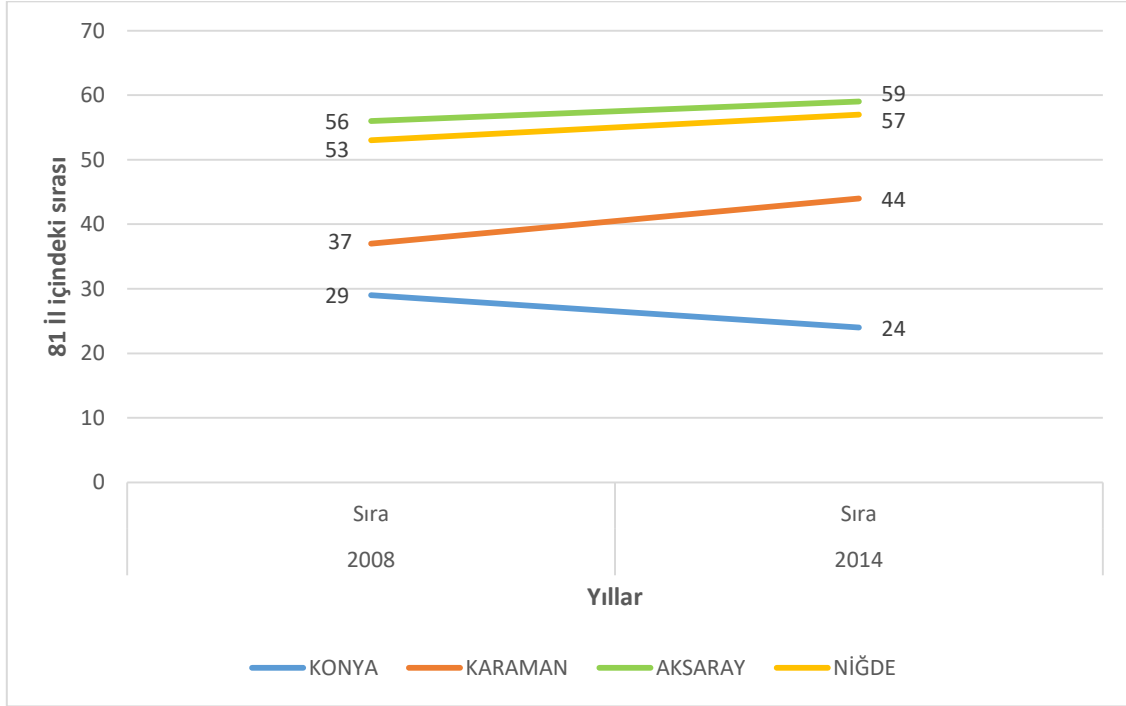
sürülebilir. Nitekim birçok göstergede Doğu komşusu Kayseri'den daha iyi performansa gösteren Konya rekabet gücü sıralamasında 3 basamak daha geridedir. Keza Konya, Batı komşuları olan ve 9. sırada bulunan Denizli ile 7. sırada yer alan Eskişehir'in ise çok gerisindedir. Konya'nın rekabet gücü 8 alt endeks bağlamında incelendiğinde ise (Tablo 9), en güçlü performans gösterdiği alan piyasa büyüklüğü alt endeksi (7. sırada) olurken, en düşük sırada yer aldığı alt endeksler ise sosyal sermaye alt endeksi (45. sırada) ve emek piyasası alt endeksi (44. sırada) olmuştur.

Tablo 9. Konya ve Diğer KOP Bölgesi İllerinin 2014 Yılı Rekabet Gücü Sıralaması

İller	Genel Rekabet Endeksi	Makro Ekonomik İstikrar Endeksi	Piyasa Büyüklüğü Endeksi	Finansal Derinlik Endeksi	Emek Piyasaları Endeksi	İnsan Sermayesi Endeksi	Yaratıcı Sermaye Endeksi	Sosyal Sermaye Endeksi	Fiziki Altyapı Endeksi
Konya	24	20	7	32	44	42	21	45	34
Karaman	44	45	44	36	31	47	56	33	44
Aksaray	59	58	37	51	55	62	57	65	42
Niğde	57	62	39	59	57	48	40	62	52

Kaynak: EDAM, 2016'dan yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 7. KOP Bölgesi İllerinin 2008 ve 2014 Yıllarında Rekabet Gücü Sıralaması

Kaynak: EDAM, 2016'dan yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.2. KONYA'DA DIŞ TİCARET: BAZI TEMEL GÖSTERGELER (2010-2015)

Dış ticaret dengeleri bölgelerin ekonomisinin seyri hakkında önemli çıkarımlar sunabilmektedir. Bu çerçevede, Konya'nın dış ticaret dengesinin 2010-2015 yılları arasında 2011 yılı hariç pozitif yönde olduğu yani Konya'nın dış ticaret fazlası verdiği görülmektedir. Ancak 2011 yılında ihracatın ithalatı karşılama oranı %99.8 seviyesinde kalarak Konya'nın çok az da olsa dış ticaret açığı vermesine neden olmuştur. Dış ticaret hacmi ise 2014 yılına kadar sürekli artış göstermiş, 2015 yılına gelindiğinde bir düşüş göstererek 2,5 milyar \$ seviyesine inmiştir (Tablo 10).

Tablo 10. Konya’da Dış Ticaretin Gelişimi (\$) 2010-2015

Yıllar	İhracat		İthalat		Dış Ticaret Dengesi	Dış Ticaret Hacmi	İhracatın İthalatı Karşılama Oranı
	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer	Değer	(%)
2010	980.101.000	%33.16	802.842.000	%37.59	177.259.000	1.782.943.000	%122.07
2011	1.168.598.000	%19.23	1.170.864.000	%45.83	-2.266.000	2.339.462.000	%99.80
2012	1.275.626.000	%9.15	1.153.774.000	-%1.45	121.852.000	2.429.400.000	%110.56
2013	1.368.079.000	%7.24	1.249.700.000	%8.31	118.379.000	2.617.779.000	%109.47
2014	1.491.166.000	%8.99	1.341.964.000	%7.38	149.202.000	2.833.130.000	%111.11
2015	1.353.104.000	-%9.25	1.167.120.000	%13.02	185.984.000	2.520.224.000	%115.93

Kaynak: TÜİK, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

KOP illeri toplam ihracatçı firmaların sayısı 2010 yılından 2015 yılına kadar yaklaşık 1,5 kat artarak 1.257’den 1.861’e yükselmiştir. Bu yükselişte en büyük pay, bölgedeki ihracatçı firmaların çok büyük bir çoğunluğunun bulunduğu Konya’ya aittir. Yine benzer bir şekilde komşu illerdeki ihracatçı firma sayısındaki artışta en büyük pay Kayseri’ye aittir.

Tablo 11. Konya ve Kayseri’nin Yıllık İhracat Değerleri, (\$) 2010-2015

İller	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Konya	980.101.000	1.168.598.000	1.275.626.000	1.368.079.000	1.491.166.000	1.353.104.000
KOP Toplam	1.260.194.000	1.542.900.000	1.679.682.000	1.846.968.000	2.001.006.000	1.786.236.000
Kayseri	1.164.317.000	1.469.400.000	1.582.410.000	1.765.892.000	1.884.807.000	1.583.302.000
TÜRKİYE	113.883.219.000	134.906.869.000	152.461.737.000	151.802.637.000	157.610.158.000	143.838.871.000

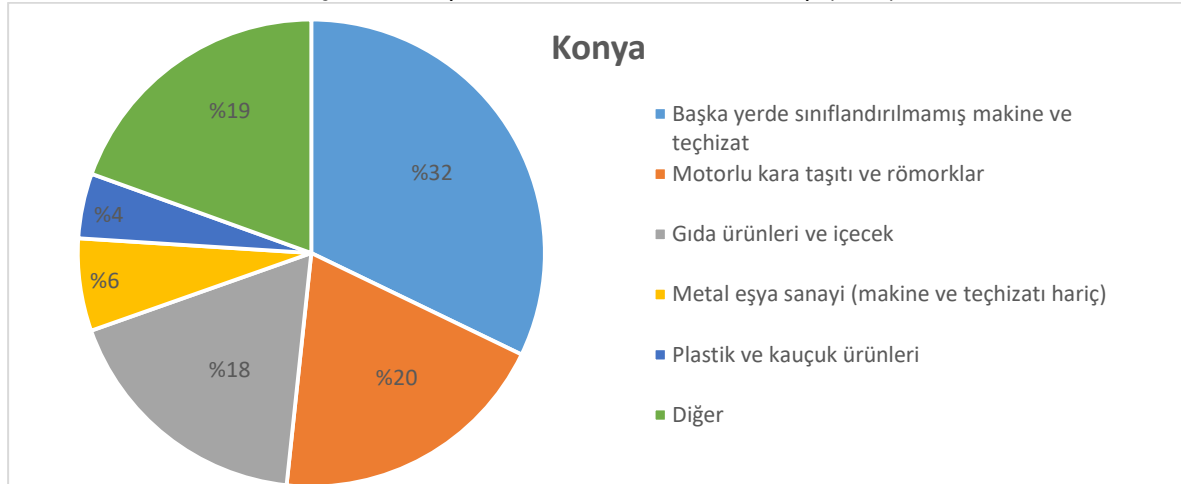
Kaynak: TÜİK, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 12. Konya ve Kayseri’de Yıllara Göre İhracatçı Firma Sayısı (2010-2015)

İller	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Konya	1.086	1.194	1.316	1.427	1.543	1.635
KOP Toplam	1.257	1.381	1.509	1.632	1.754	1.861
Kayseri	663	728	815	911	1.032	1.042
TÜRKİYE	50.379	53.282	56.440	60.117	63.586	65.104

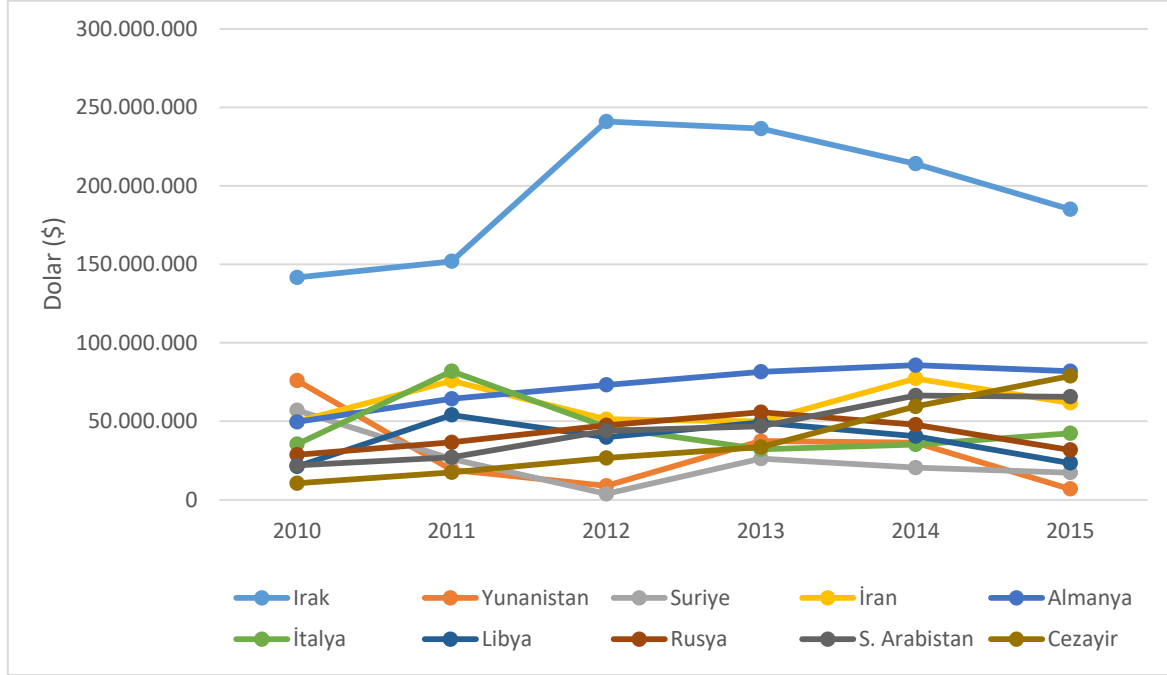
Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Konya’nın ihracatında pay sahibi sektörler arasında öne çıkan ilk sektör başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat sektörü olmuştur ve bu sektör toplam ihracatın yaklaşık üçte birine tekabül etmektedir. Konya’da motorlu kara taşıtı ve römorklar, gıda ürünleri ve içecek, metal eşya sanayi (makine ve teçhizatı hariç) ve plastik ve kauçuk ürünler de öne çıkan diğer sektörlerdir. “Diğer” sektörlerin payının oldukça yüksek olması ise Konya’da çok farklı sektörlerin ihracatta pay sahibi olduğunu, ihracatta bir çeşitlilik bulunduğunu göstermektedir (Şekil 8).

Şekil 8. Konya’daki Sektörlerin İhracattaki Payı (2015)

Kaynak: TÜİK, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 9. Konya'nın Ülkelere Göre Yıllık İhracatı (\$) 2010-2015

Kaynak: TÜİK, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ülke sınırları dışından satın alınan mal ve hizmetlerin değerini ifade eden ithalat değerlerinin 2010 yılından 2015 yılına kadar KOP illeri toplamında yaklaşık %30 artış gösterdiği görülmektedir. Tıpkı ihracatta olduğu gibi 2012 ve 2015 yıllarında bir durgunluk ve gerileme dönemi yaşandığı göze çarpmaktadır. KOP illerinde ithalatçı firma sayısında 2010 yılından 2015 yılına kadar önemli bir artış gerçekleşmiş ve bu sayı 1.036'dan 1.488'e çıkmıştır. İthalatçı firma sayılarında da tıpkı ihracatçı firma sayılarında olduğu gibi en büyük pay Konya'ya aittir. Dört il toplamında da 2015 yılındaki ithalatçı firma sayısının 2010 yılına göre daha fazla olduğu görülmektedir. Komşu ilde de ise benzer bir şekilde ithalatçı firma sayısında kayda değer bir artış görülmüş ve 2010 yılında 509 olan firma sayısı 2015'te 720 olmuştur.

Tablo 13. Konya ve Kayseri'nin Yıllık İthalat Değerleri (\$) 2010-2015

İller	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Konya	802.842.000	1.170.864.000	1.153.774.000	1.249.700.000	1.341.964.000	1.167.120.000
KOP Toplam	986.292.000	1.388.623.000	1.348.408.000	1.439.395.000	1.551.698.000	1.390.932.000
Kayseri	1.449.619.000	1.724.364.000	1.589.201.000	1.695.272.000	1.715.116.000	1.471.654.000
TÜRKİYE	185.544.332.000	240.841.676.000	236.545.141.000	251.661.250.000	242.177.117.000	207.234.359.000

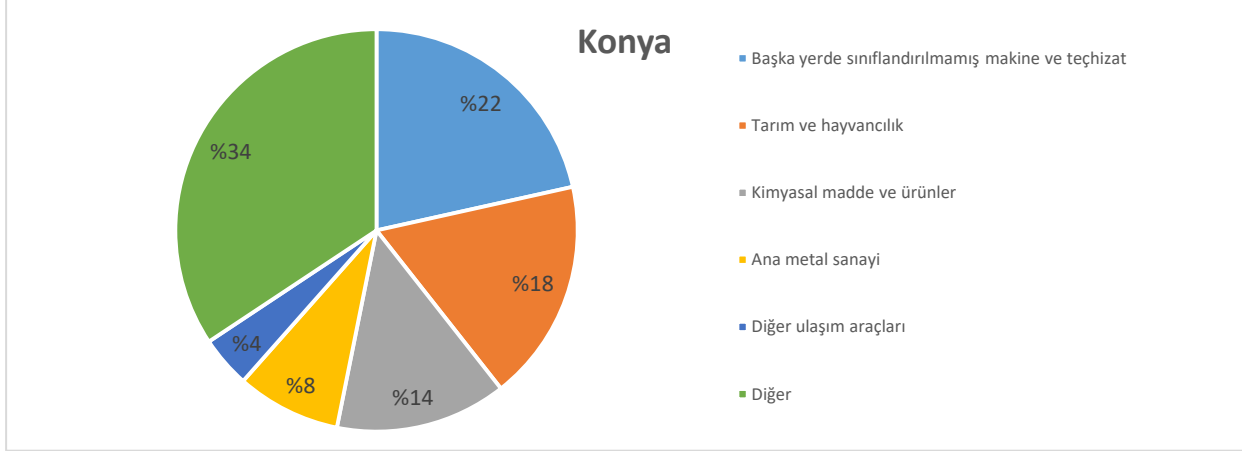
Kaynak: TÜİK, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 14. Konya ve Kayseri'nin Yıllara Göre İthalatçı Firma Sayısı (2010-2015)

İller	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Konya	909	1.145	1.135	1.106	1.183	1.315
KOP Toplam	1.036	1.305	1.283	1.268	1.333	1.488
Kayseri	509	582	600	645	659	720
TÜRKİYE	59.262	65.678	65.076	67.089	67.799	69.387

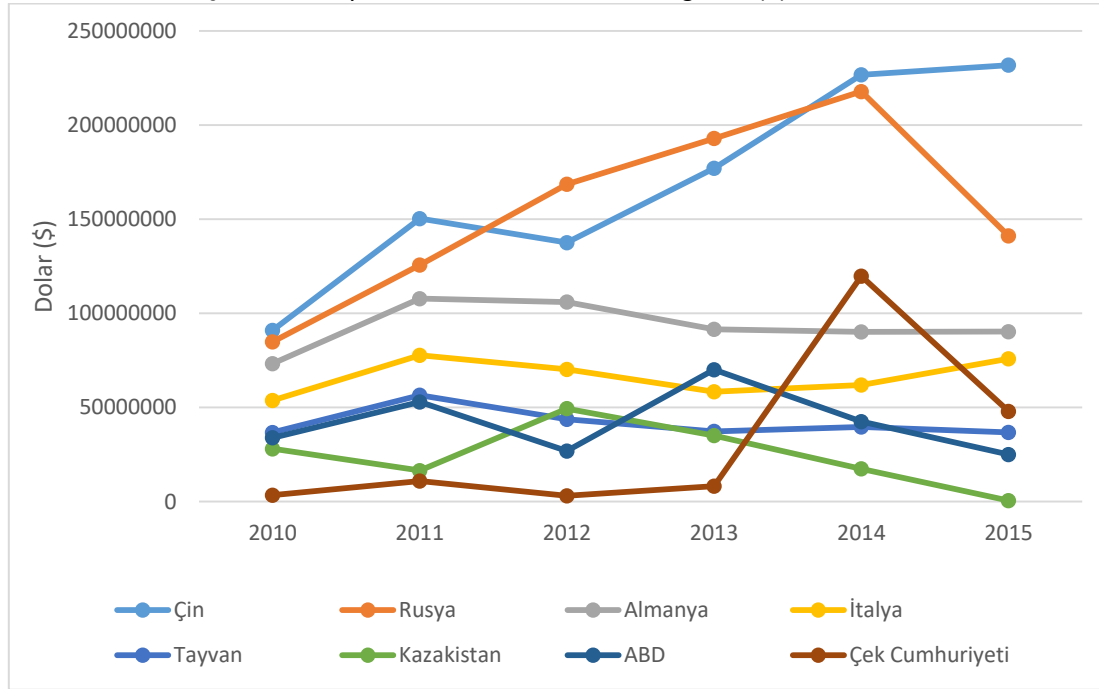
Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Buna göre Konya'nın ithal ettiği ürünler arasında ilk sırada başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat ürünleri gelmektedir. İkinci olarak gelen sektör ise tarım ve hayvancılık sektörüdür.

Şekil 10. Konya'nın İthal Ettiği Ürünlerin Toplam İthalatları İçerisindeki Payı (2015)

Kaynak: TÜİK, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Konya'nın en fazla ithalat yaptığı ilk beş il içerisinde 2010-2015 yılları arasında Çin, Tayvan, Rusya, Kazakistan, Almanya, ABD, İtalya ve Çek Cumhuriyeti girmiştir. Konya'nın en fazla ithalat yaptığı ülkeler içerisinde Çin ve Rusya'nın önemli bir payı olduğu görülmektedir. Çek Cumhuriyeti'nden yapılan ithalatın 2014 yılında keskin bir şekilde yükselmiş olması dikkatlerden kaçmamaktadır. Bu ise 2014 yılında Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Çek Cumhuriyeti menşeli Skoda'dan yaptığı tramvay alımı ile açıklanabilir (Şekil 11).

Şekil 11. Konya'nın Ülkelere Göre İthalat Değerleri (\$) 2010-2015

Kaynak: TÜİK, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.3. KONYA'DA İÇ TİCARET: İLLER ARASI TİCARİ İLİŞKİLER

Bu bölümde Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın oluşturduğu 2015 yılı Girişimci Bilgi Sistemi verilerine dayanarak, illerin birbirleri ile yapmış oldukları ticaret değerlerine ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Buna göre önce Türkiye'de iç ticaretin genel bir analizi yapılmış, sonrasında KOP illeri ölçeğinde illerin iç ticaret verileri kullanılarak iç ticaret hacimleri, iç ticaret dengeleri, iç ticaretin yönleri ve KOP illerinin ve Konya'nın bölge içi iç ticaret ilişkileri ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir.

2.3.1 Konya’da İç Ticaret Hacmi ve Dengesi

KOP illerinin toplam alım ve satım oranları ve iç ticaret hacimlerinin hesaplanması sonucunda dört ilin toplam alım değerlerinin satım değerlerinden fazla olduğu görülmektedir (Tablo 15). Buna göre Konya’nın toplam iç ticaret hacmi, 112 milyar TL düzeyindedir ve yaklaşık 8 milyar TL düzeyinde bir iç ticaret açığı görülmektedir. Kayseri’nin toplam iç ticaret hacmi ise yaklaşık 64 milyar TL’dir. Ayrıca Kayseri’nin Konya’ya göre iç ticaret açığı da daha az olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 15. KOP İlleri ve Komşu İllerin Ülke İçi Ticaret Değerleri (TL)

İller	Toplam Alım	Toplam Satım	Toplam İç Ticaret Hacmi
Konya	60.083.046.880	52.551.791.470	112.634.838.350
KOP Toplam	74.514.873.329	63.925.733.889	138.440.607.218
Kayseri	33.512.353.738	30.536.686.309	64.049.040.047
TÜRKİYE	2.922.134.866.707	2.922.134.866.707	5.844.269.733.414

Kaynak: BSTB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.3.1.1. Alım: Mal Alınan İller

KOP illerinin alım yaptığı iller ve oranları analiz edildiğinde ise Konya’nın %45,4 oranında kendi kendine yettiği söylenebilir (Tablo 16). Bunun yanı sıra Konya’nın yaptığı alımların %83,4’ünün, ilk beş ilden gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu da Konya’nın ticari ilişkilerinde belli birkaç ilde yoğunlaştığını göstermektedir.

Tablo 16. KOP İllerinin En Fazla Mal ve Hizmet Alımı Yaptığı İlk 10 İl ve Oranları

Alım Yapan İl	Konya	(%)
Alım Yapılan İl	Konya	45,4
	İstanbul	25,1
	Ankara	8,2
	İzmir	3,2
	Adana	1,5
	Kocaeli	1,4
	Bursa	1,4
	Manisa	1,3
	Hatay	1,00
	Antalya	1,00
İlk 10 il Toplamı (%)		89,5

Kaynak: BSTB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 20 ve 21’e göre KOP illeri arası ticaret değerleri ve bu değerlerin yansıttığı oranlar bölge içi ticaret bağlarının güçlü olmadığını göstermektedir. Bu çerçevede Konya oransal olarak bölge illeri ile en az ticari ilişkiye sahiptir.

2.3.1.2. Satım: Mal Satılan İller

KOP illerinin satım yaptığı iller ve oranlarına bakıldığında ise yine bölge içi satım değerleri ve oranlarının düşük olduğu görülmekte, bunun yanı sıra her ilin kendi içinde yaptığı satım değerleri ile İstanbul ile yapılan satım değerleri ön plana çıkmaktadır. Hatta Karaman’ın il içinde yaptığı satımdan çok İstanbul’a satım yaptığı da gözlemlenmektedir (Tablo 17). Bunun yanı sıra Konya’nın yaptığı satımların %78,3’ü, Karaman’ın yaptığı satımların %83,9’u, Aksaray’ın yaptığı satımların %69’unun ve Niğde’nin yaptığı satımların %74,7’sinin en fazla satım yaptıkları ilk beş ile olduğu görülmektedir (Tablo 18).

Tablo 17. KOP İllerinin En Fazla Mal ve Hizmet Alımı Yaptığı İlk 10 İl ve Oranları

SATAN İL \ ALAN İL	Konya	Karaman	Aksaray	Niğde
Konya	27.279.917.437	912.215.598	455.479.975	170.400.455
Karaman	373.127.340	1.077.400.630	14.783.599	9.168.015
Aksaray	338.510.042	12.603.406	1.273.995.489	56.714.395
Niğde	118.440.068	19.027.754	60.211.118	932.707.052

Kaynak: BSTB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 18. Konya ve KOP İlleri Arasında Alım Oranları (%)

SATAN İL \ ALAN İL	Konya	Karaman	Aksaray	Niğde
Konya	45,4	19,1	8	4,3
Karaman	0,6	22,5	0,3	0,2
Aksaray	0,6	0,3	22,3	1,4
Niğde	0,2	0,4	1,1	23,7

Kaynak: BSTB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 19. Konya'nın En Fazla Mal ve Hizmet Satımı Yaptığı İlk 10 İl ve Oranları

Satım Yapan İl	Konya	(%)
Satım Yapılan İl	Konya	51,9
	İstanbul	15,8
	Ankara	6,4
	Antalya	2,1
	İzmir	2,1
	Karaman	1,7
	Adana	1,5
	Gaziantep	1,2
	Bursa	1,2
	Mersin	1
İlk 10 il Toplamı (%)		84,9

Kaynak: BSTB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.3.1.3. İller arası Ticari Bağlantılar

KOP İllerinin il içi ticaretlerinin yanı sıra İstanbul ve Ankara ile güçlü bir ticari ilişkiye sahip olduğu da söylenebilir. Özellikle İstanbul ile yapılan ticaretin toplam iç ticaretlerinin beşte birini oluşturduğu, görülmektedir (Tablo 20). Ankara ile yapılan ticaretin İstanbul ile yapılan ticaret kadar büyük boyutta olduğu söylenemese de yine de Ankara'nın KOP illerinin iç ticaretinde önemli bir paya sahip olduğu da Tablo 21'de görülmektedir.

Tablo 20. Konya ve KOP İlleri Arasında Satım Oranları

SATAN İL \ ALAN İL (%)	Konya	Karaman	Aksaray	Niğde
Konya	51,9	9,1	7,7	4,1
Karaman	1,7	26,2	0,3	0,7
Aksaray	0,9	0,4	29,1	2,1
Niğde	0,3	0,2	1,3	32,3

Kaynak: BSTB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 21. KOP İllerinin İstanbul ve Ankara İle Ticareti (%)

	Konya	Karaman	Aksaray	Niğde	KOP
İstanbul İle Ticaret	20,8	34,4	22,7	29	22,2
Ankara İle Ticaret	7,3	5	7,6	8,9	7,3

Kaynak: BSTB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

KOP illeri arasında yapılan iç ticaretin illerin toplam iç ticaretine oranları ise Tablo 22’de gösterilmiştir.

Tablo 22. KOP İllerinin İç Ticaret Oranları (%)

KOP İç Ticaret	Konya	Karaman	Aksaray	Niğde
Karaman + Aksaray + Niğde	2,1			
Konya + Aksaray + Niğde		15,1		
Konya + Karaman + Niğde			9,3	
Konya + Karaman + Aksaray				6,3

Kaynak: BSTB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.3.2. KOP İllerinin İç Ticaretinin Mekansal Örüntüsü

KOP illerinin ticaretinin mekânsal örüntüsünü daha iyi anlayabilmek amacıyla oluşturulan haritada KOP illerinin birbirleriyle ve diğer illerle olan ticari ilişkileri açık bir şekilde görülmektedir. Harita, oluşturulurken yine Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nın Girişimci Bilgi Sistemi’nden elde edilmiş olan illerin diğer illerden yaptığı alım ve diğer illere yaptığı satımın değeri kullanılmıştır. Haritanın anlamlı olabilmesi ve önemli ticari ilişki ve akışları gösterebilmesi için Konya’nın ticari ilişkide bulunduğu illerden toplam ticaret hacmi 25 milyon liranın altında olan iller ile Karaman, Aksaray ve Niğde’nin ticari ilişkide bulunduğu illerden toplam ticaret hacmi 1 milyon liranın altında olan iller haritadaki gösterimin dışında bırakılmıştır. Zira yaklaşık 15 ili kapsayan ve haritada gösterilmeyen bu illerin söz konusu ilin iç ticaretindeki payı %0,1’i bile bulmamaktadır.

Konya’nın iç ticaretinin mekânsallığını görselleştiren Harita 4’te görülebileceği gibi Konya’nın iç ticaretinde en fazla pay il içi ticarete aittir. Konya’nın il içi ticaret hacminin 50 milyar TL’nin üzerinde olmasına karşın diğer KOP illeri ile olan ticaret hacimlerinin ise düşük olduğu görülmektedir. Buna göre Konya’nın Karaman ile yaptığı ticaret hacminin en yüksek değerde olduğu, Niğde ile yapmış olduğu ticaret hacminin ise en düşük değerde olduğu söylenebilir. Bir başka deyişle Konya’nın ticari ilişkilerinin en güçlü olduğu KOP ilinin Karaman olduğu, ticari ilişkilerinin en zayıf olduğu KOP ilinin ise Niğde olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra Konya’nın iç ticarete ticari ilişkilerinin en yoğun olduğu ilin ise İstanbul olduğu görülmektedir. Konya’nın İstanbul ile yaptığı ticaret hacmi 23 milyar TL’nin üzerindedir. Ancak İstanbul ile yapılan ticarete Konya’nın ciddi bir ticaret açığı vermekte olduğu, yani İstanbul’dan yaptığı alımların, İstanbul’a sattığı mal ve hizmetlerden çok daha fazla olduğu görülmektedir. İstanbul’un yanı sıra Ankara da 8 milyar TL’nin üzerinde ticaret hacmiyle Konya’nın iç ticaretinde önemli bir paya sahiptir. Ankara ile yapılan alım ve satımlarda ticaret dengesinin İstanbul’a göre daha dengeli olduğu söylenebilir ancak yine de Ankara’dan yapılan alımların, Ankara’ya yapılan satımlardan çok daha fazla olduğu görülmektedir. Az önce de değinildiği gibi ticaret hacminin 25 milyon TL’nin altında olduğu iller Konya’nın iç ticaretinin haritalanmasında kapsam dışı bırakılmıştır. Kapsam dışı bırakılan iller, yani ticari ilişkilerin en zayıf olduğu iller ise; Bitlis, Erzincan, Yalova, Muş, Bartın, Iğdır, Hakkari, Siirt, Sinop, Kilis, Tunceli, Artvin, Bayburt, Ardahan ve Gümüşhane olarak sıralanabilir.

Harita 4. KOP İllerinin İç Ticaret Yaptığı İllerin Mekansal Örüntüsü

Kaynak: BSTB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

3. KONYA'DA SANAYİ

3.1. KONYA'DA SANAYİNİN BÜYÜKLÜĞÜ, SEKTÖREL YAPISI VE TEKNOLOJİ DÜZEYİ

Bu bölümde, Konya ilinde sanayisinin sahip olduğu büyüklük, teknolojik düzey ve sektörel yapı analiz edilmiştir. Buna göre, bilindiği gibi, bir bölgede yer alan imalat sanayinin büyüklüğünü, hacmini, üretim düzeyini, firma ölçeğini, teknolojik yapısını, mekânsal organizasyonunu ve coğrafi yoğunlaşmasını analiz etmede dört temel gösterge (işyeri sayısı, istihdam, ciro ve katma değer) çok sıklıkla kullanılır. Türkiye’de genel olarak ekonomik faaliyetlerin, özelde de imalat sanayinin ekonomik coğrafyası analiz etmede öteden beri kullanılan mekânsal ölçek il olmuştur. Nitekim 2002 yılına kadar da TÜİK imalat sanayi verilerini il düzeyinde yayınlamıştır. Ancak TÜİK, 2001 yılında AB ile uyum süreci sonrasında benimsediği İBBS bölge sınıflaması sonucu 2002 yılından bu yana il düzeyinde imalat sanayi verisi yayınlamamaktadır. Bu nedenle araştırmacılar, söz konusu tarihten bu yana imalat sanayiye ya TÜİK tarafından yayınlanan verileri esas alarak Düzey 2 bölgeleri düzeyinde analiz etmekte ya da mevcut veri yokluğunu aşmanın bir çabası olarak il düzeyinde analiz yapmak istediğinde SGK’dan elde edilen kısıtlı parametrelili veri setini kullanmaktadır.

Türkiye’de bir ildeki/bölgedeki sanayi büyüklük düzeyini ortaya koymada kullanılan en önemli göstergelerden biri, İstanbul Sanayi Odası (İSO) tarafından her yıl hazırlanan “Türkiye’nin İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu” ve “Türkiye’nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu” araştırması listesidir. İSO yaptığı bu iki araştırma listesiyle Türkiye’deki 1000 büyük sanayi kuruluşunun iller bazında verilerini yayınlamaktadır. Bu veriye göre, 2005-2015 yılları arasında İSO ilk 500’e; Konya’dan 5 ile 10 sanayi kuruluşu girmiş, son 4 yıl içinde de 10’da sabit kalarak yerini sağlamlaştırmıştır. Aynı dönemde ikinci 500 büyük sanayi kuruluşu arasına ise Konya’dan toplam 9 ila 16 arasında sanayi kuruluşu girmeyi başarmıştır.

Konya’nın rakibi komşu illerinden ilk 500’e ve ikinci 500 giren sanayi kuruluşlarının sayısına bakıldığında, Kayseri’nin Konya’dan önde olduğu açıkça görülmektedir. Her iki ilde de yıllara göre kuruluş sayısı bakımından dalgalanmalar olsa da Kayseri’den daha çok firma ilk 500 ve ikinci 500 sanayi kuruluşu listesine girmiştir. büyük sanayi kuruluşu listesindeki performansına bakıldığında, Kayseri’den ilgili yıllar çerçevesinde 10-19 firma listeye girmiştir. Sonuç olarak, 2005-2015 yılları arasında Konya İSO ilk ve ikinci 500’e giren sanayi kuruluşlarının sayısını artırmıştır.

KOP bölgesi ve Türkiye geneli ile diğer Düzey 2 bölgelerinin imalat sanayi verileri 2014 yılı itibariyle işyeri sayısı, istihdam, ciro, maaş ve ücretler ile sabit sermaye yatırımlarını kapsayan 5 gösterge açısından Tablo 23’te görülmektedir. Söz konusu ilk dört kritere göre, Türkiye’nin 26 bölgesi içerisinde sanayi üretiminin yaklaşık %30’unu tek başına İstanbul yaratmaktadır. KOP Bölgesi içindeki TR52 Konya-Karaman Bölgesi sanayinin yaklaşık %3’ünü oluşturmaktadır ve böylece 26 düzey 2 bölgesi arasında 10. sırada yer almaktadır. Bu oranın önemli bir kısmına Konya’nın sahip olduğu düşünülürse, bu durumda Karaman’ın sanayi payı % 1’in altına düşmektedir.

Aşağıdaki verilerden de anlaşıldığı üzere, genel olarak KOP Bölgesi imalat sanayi büyüklüğü açısından, Türkiye genelinde orta kategoride yer almaktadır. Buradan çıkarılacak bir başka sonuç ise şudur: 2013 yılı itibariyle KOP Bölgesi’nin Konya-Karaman bölümü imalat sanayinde işyeri sayısı ve istihdam açısından TR72 Kayseri, Sivas, Yozgat bölgesinin biraz üzerinde iken, TR32 Aydın, Denizli, Muğla bölgesinin oldukça altında kalmaktadır. Bununla birlikte Konya-Karaman bölgesi maaş ve ücretler ile ciro ve yatırımların büyüklüğü açısından ise hem TR72 bölgesinin altında hem TR32 bölgesinin altında kalmaktadır.

Tablo 23. Düzey 2 Bölgelerine Göre İmalat Sanayinin 5 Farklı Parametre Açısından Türkiye İçindeki Payı, 2014

Düzey 2 Bölgeleri	İşyeri Sayısı (Adet)	%	İstihdam (Kişi)	%	Maaş ve Ücretler (TL)	%	Ciro (TL)	%	Sabit Sermaye Yatırımı (TL)	%
TR10-İstanbul	109 451	29,93	1 066 162	29,55	23 631 705 795	29,51	264 883 758 627	26,27	12 452 434 010	19,41
TR21-(Tekirdağ, Edirne, Kırklareli)	7 035	1,92	164 195	4,55	3 849 189 768	4,81	43 562 062 290	4,32	2 835 431 354	4,42
TR22-(Balıkesir, Çanakkale)	7 291	1,99	47 880	1,33	994 700 334	1,24	17 278 544 159	1,71	804 044 158	1,25
TR31-İzmir	24 374	6,67	250 500	6,94	5 833 343 680	7,28	86 133 181 277	8,54	5 781 701 689	9,01
TR32-(Aydın, Denizli, Muğla)	16 452	4,50	139 373	3,86	2 178 964 863	2,72	26 264 696 987	2,60	1 361 643 693	2,12
TR33-(Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak)	14 985	4,10	151 947	4,21	3 106 495 186	3,88	36 557 050 970	3,63	2 173 117 667	3,39
TR41-(Bursa, Eskişehir, Bilecik)	23 587	6,45	355 186	9,84	9 132 457 913	11,40	98 195 429 350	9,74	9 565 948 941	14,91
TR42-(Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova)	16 372	4,48	292 276	8,10	8 897 520 945	11,11	137 959 220 585	13,68	10 502 425 085	16,37
TR51-Ankara	23 267	6,36	210 650	5,84	5 738 914 514	7,17	51 972 350 582	5,15	3 565 590 198	5,56
TR52-(Konya, Karaman)	12 704	3,47	103 995	2,88	1 717 601 892	2,14	25 670 219 477	2,55	2 117 678 227	3,30
TR61-(Antalya, Isparta, Burdur)	12 984	3,55	74 567	2,07	1 249 893 008	1,56	13 217 031 873	1,31	972 561 394	1,52
TR62-(Adana, Mersin)	14 854	4,06	101 186	2,80	1 932 274 877	2,41	31 589 770 131	3,13	1 609 227 768	2,51
TR63-(Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)	10 040	2,75	95 297	2,64	1 987 048 591	2,48	36 245 240 591	3,59	1 610 374 128	2,51
TR71-(Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir)	4 367	1,19	40 359	1,12	931 280 780	1,16	17 989 418 878	1,78	592 671 986	0,92
TR72-(Kayseri, Sivas, Yozgat)	9 406	2,57	98 944	2,74	1 885 375 298	2,35	20 328 570 277	2,02	1 471 032 428	2,29
TR81-(Zonguldak, Karabük, Bartın)	2 967	0,81	39 015	1,08	1 198 023 375	1,50	18 506 293 237	1,84	1 532 080 645	2,39
TR82-(Kastamonu, Çankırı, Sinop)	2 784	0,76	24 634	0,68	404 700 852	0,51	3 242 476 852	0,32	352 638 309	0,55
TR83-(Samsun, Tokat, Çorum, Amasya)	11 089	3,03	65 739	1,82	1 005 116 311	1,25	13 476 389 678	1,34	594 397 055	0,93
TR90-(Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane)	9 280	2,54	56 118	1,56	976 122 644	1,22	11 918 576 615	1,18	479 246 425	0,75
TRA1-(Erzurum, Erzincan, Bayburt)	2 480	0,68	10 937	0,30	176 439 294	0,22	1 609 647 672	0,16	81 685 436	0,13
TRA2-(Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan)	1 553	0,42	4 636	0,13	81 796 404	0,10	497 768 620	0,05	31 547 363	0,05
TRB1-(Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli)	5 387	1,47	37 478	1,04	545 089 158	0,68	5 536 606 264	0,55	282 035 517	0,44
TRB2-(Van, Muş, Bitlis, Hakkari)	2 434	0,67	9 208	0,26	146 185 136	0,18	1 382 230 895	0,14	57 182 290	0,09
TRC1-(Gaziantep, Adıyaman, Kilis)	12 307	3,37	121 696	3,37	1 887 648 598	2,36	34 202 678 857	3,39	2 831 865 855	4,41
TRC2-(Şanlıurfa, Diyarbakır)	5 363	1,47	29 760	0,82	384 395 017	0,48	5 984 832 536	0,59	292 704 240	0,46
TRC3-(Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	2 874	0,79	16 637	0,46	221 008 772	0,28	4 212 549 854	0,42	195 358 696	0,30
TR-Türkiye	365 687	100	3 608 375	100	80 093 293 005	100	1 008 416 597 134	100	64 146 624 557	100

Kaynak: TÜİK 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, TÜİK'in 2002 yılından itibaren il düzeyinde sanayi verisi yayınlamaması nedeniyle il düzeyinde sektörel ölçekte sanayi analizleri ancak SGK'nın görece sınırlı parametreye dayalı istatistiksel veri seti kullanılarak telafi edilmektedir. Bu bağlamda, KOP Bölgesi'ndeki her bir il düzeyindeki imalat sanayi analizleri temel olarak Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) verileri kullanılarak yapılmıştır. Ancak aynı zamanda SGK verilerin doğruluğunu sınamak ve analizlerin geçerlilik ve güvenilirlik düzeyini artırmak için Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (BSTB) Sanayi Sicil Sisteminden elde edilen farklı veri seti de kullanılmış ve zaman zamanda rapor içinde söz konusu veriden elde edilen bulgulara atıf yapılmıştır.

Tablo 24 KOP illerini analiz etmede kullanılan iki veri setini işyeri sayısı ve istihdam bakımından karşılaştırmaktadır. Buna göre, tablo incelendiğinde her iki veri setinin çok farklı kaynaklardan ve idari kayıtlardan veri kullanmasına rağmen, birbirine oldukça yakın sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. SGK veri setine göre, Türkiye'de yaklaşık 1,7 milyon işyeri bulunmakta ve bunlarda toplam 14 milyon kişi çalışmaktadır. KOP bölgesinde ise, SGK verilerine göre 2015 yılında toplam 59 bin işyerinde 330 bin kişi çalışırken, bunun işyeri sayısında %17'si, çalışan sayısında da %28'i imalat sanayide faaliyet göstermektedir. Öte yandan SGK verisine göre İmalat sanayide KOP Bölgesi'nde 9821 işyeri varken, BSTB² verisinde 7.544 işyeri bulunmaktadır. Görüldüğü gibi, SGK verisinde BSTB verisinde yaklaşık 2.300 tane işyerini fazla iken, çalışan sayısında BSTB verisi SGK verisinde yaklaşık 13 bin kişiyi fazla göstermektedir. Her ne şekilde olursa olsun, bazı farklılıklarına rağmen iki farklı veri setinden yapılan analizler birbirine çok yakın sonuçlar üretmektedir. Bu nedenle BSTB verileri ile SGK verilerinin çok büyük ölçüde uyuşması ve bu çalışmanın temel olarak bilim çevrelerince daha güvenilir görülen SGK verilerinin esas alması nedeniyle BSTB'nin sicil kayıtlarına dayalı veri analiz tabloları gereksiz tekrar oluşturacağı için rapora konulmamıştır. Ancak rapor içinde gerekli yerlerde SGK verilerini doğrulamak için kullanılmıştır.

Tablo 24. KOP İllerinde İmalat Sanayinin SGK ve BSTB Verilerine Göre İşyeri Sayısı ve İstihdamı, 2015
A) SGK Verisi, 2015

İller	İmalat Sanayi								Toplam İşyeri Sayısı	
	İşyeri sayısı (Adet)	KOP içindeki Oranı	TR içindeki Oranı	Tüm Sektör içindeki oranı	Çalışan sayısı (kişi)	KOP içindeki Oranı	TR içindeki Oranı	Tüm Sektör içindeki oranı	Toplam İşyeri sayısı (Adet)	Toplam Çalışan sayısı (kişi)
Konya	7862	80,1	4,7	18,3	82.553	67,8	2,3	27,5	42900	299879
Karaman	579	5,9	0,3	13,9	16.789	13,8	0,5	38,6	4162	43499
Aksaray	754	7,7	0,5	11,8	13.337	11,0	0,4	28,8	6407	46349
Niğde	626	6,4	0,4	11,3	9.044	7,4	0,3	22,3	5540	40497
KOP Bölgesi	9821	100,0	5,9	16,6	121.723	100,0	3,4	28,3	59009	430224
Türkiye	265.841	-	160,3	15,3	3.578.737	-	100,0	25,6	1.740.187	13.999.398

Kaynak: SGK, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

B) BSTB Verisi, 2015

İller	İmalat Sanayi					
	İşyeri Sayısı (Adet)	KOP içindeki Oranı	TR içindeki Oranı	Çalışan sayısı (kişi)	KOP içindeki Oranı	TR içindeki Oranı
Konya	6.604	87,54	6,37	95.723	71,36	2,98
Karaman	264	3,50	0,25	17.930	13,37	0,56
Aksaray	344	4,56	0,33	11.738	8,75	0,37
Niğde	332	4,40	0,32	8.751	6,52	0,27
KOP	7.544	100,00	7,28	134.142	100,00	4,18
TÜRKİYE	103.598	-	100,00	3.211.231	-	100,00

Kaynak: BSTB, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

² İki veri seti arasındaki farklılıklar her iki kurumun farklı bir idari kayıt sistemi olmasından kaynaklanmaktadır.

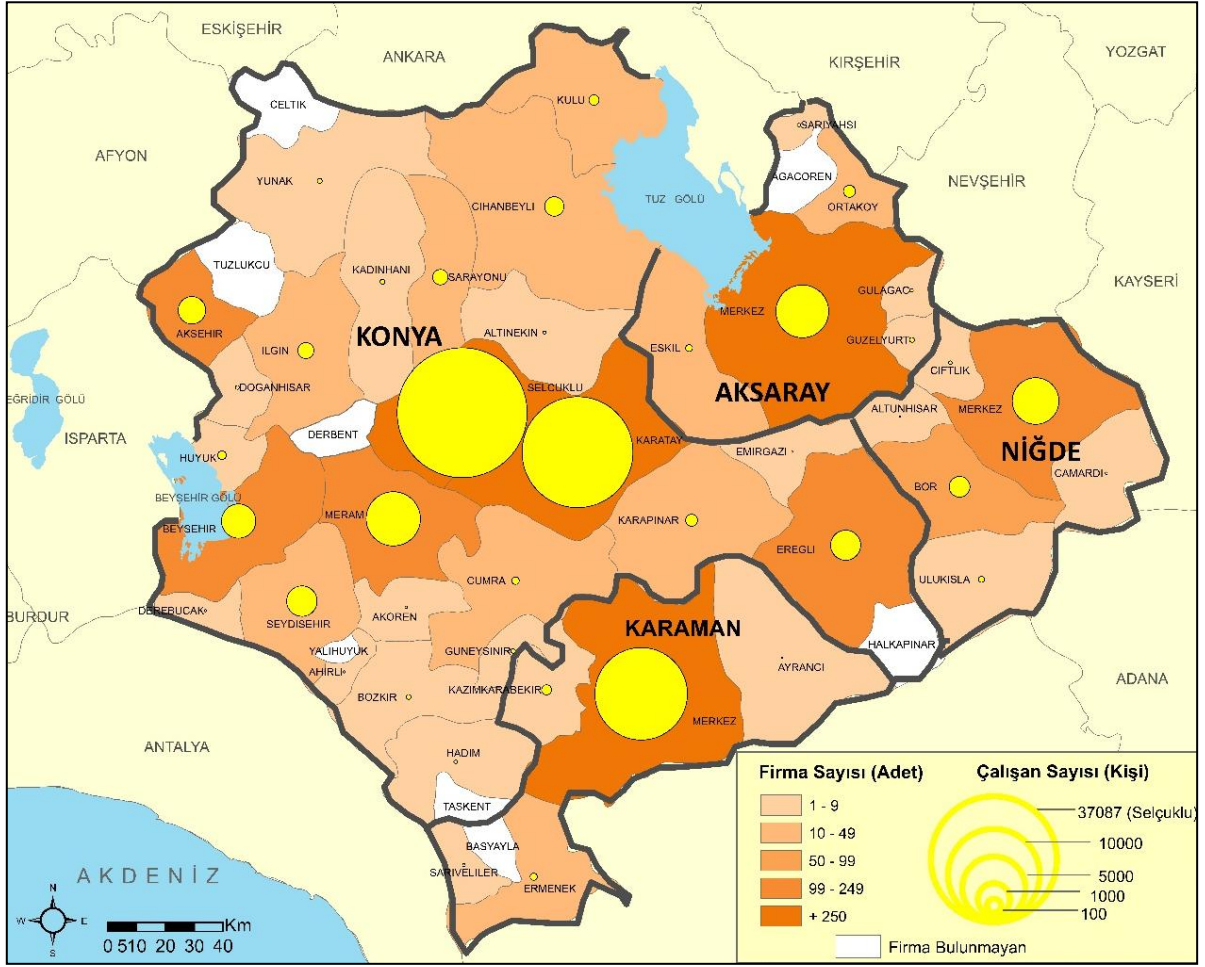
KOP bölgesi imalat sanayi büyüklük açısından iller bazında değerlendirildiğinde, Konya'nın açık ara hâkim konumda olduğu görülmektedir. Nitekim Konya'da 2009 yılında sanayide yaklaşık 6 bin firma faaliyet gösterirken, bu sayı 2015 yılında 8 bine yükselmiştir. Dolayısıyla imalat sanayi işyeri sayısı bakımından Konya bölgedeki sanayinin ortalama %80-87'sine sahip iken, diğer 3 il bölge sanayisinin yaklaşık 1/4'ünü meydana getirmektedir. Çalışan sayısı bakımından ise, Konya'da 82 bin kişi imalatta çalışırken, Karaman yaklaşık 17 bin, Aksaray 13 bin ve Niğde'de 9 bin kişilik imalat sanayide istihdam edilmektedir ki bu haliyle 2009-2015 arasındaki son 7 yıllık dönemde tüm illerde sanayinin yıllar itibarıyla artarak büyüdüğü görülmektedir. Bu bağlamda, Karaman sanayisinin yıllar içerisinde bir büyüme gösterdiğini ileri sürmek mümkündür.

Harita 5 incelendiğinde, KOP bölgesinde imalat sanayinin hemen tümüyle il merkezlerindeki merkez ilçelerde yoğunlaştığı, buna karşın merkezden uzak, küçük, kırsal niteliği ağır basan ilçelerde çok az sayıda sanayi faaliyetinin olduğu görülmektedir. Konya'daki sanayinin %75'i merkezdeki iki ilçe olan Selçuklu (%45'i) ve Karatay ilçelerinde (%29'u) yer alırken, onları sırasıyla Meram (%5), Beyşehir (%5), Ereğli (%3), Çumra (%3), Akşehir (%3) ve Seydişehir (%3) takip etmektedir. Karaman ve Aksaray'da ise hemen tamamen (%94-97) merkezde yoğunlaşan sanayi faaliyetler, Niğde'de de %75'i merkez ilçe ve %22'si de Bor ilçesinde olmak üzere bir dağılım göstermiştir.

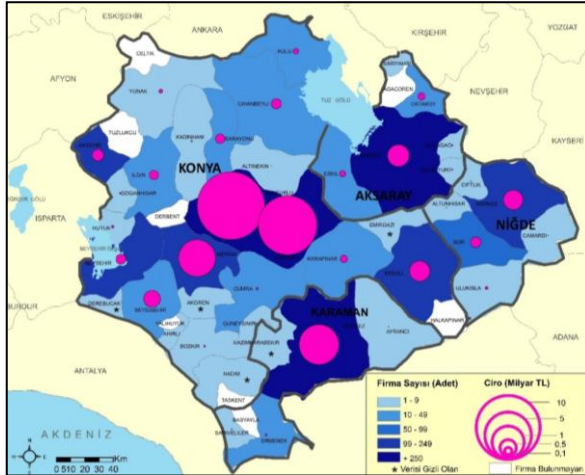
Sanayinin İşletme Büyüklüğü/Ölçeği: Bilindiği gibi ölçeğe veya işletme büyüklüğüne göre firmalar dört gruba ayrılmaktadır. Bunlar, Mikro İşletme (1-9 çalışan), Küçük İşletme (10-49 çalışan), Orta Büyüklükteki İşletme (50-249 çalışan) ve Büyük İşletme (250+ çalışan) şeklindedir³. Genellikle literatürde 1-249 çalışanı olan firmalara KOBİ (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme) denilirken, 250'den fazla çalışanı olan firmalara da büyük işletme veya büyük sanayi adı verilmektedir. Bu bağlamda Konya'da, özellikle mikro sanayi işletmeleri diğer KOP illerinden daha çok yaygındır. Konya tüm ölçeklerde mutlak sayı olarak en çok sanayi firmasına sahip olsa da büyüklük olarak daha küçüktür. Gerçekten de Konya sanayisi mikro işletme kategorisinde Türkiye ortalaması olan %57'den %17 daha fazla paya sahiptir. Bu durum Konya'nın çok açık bir şekilde KOBİ cenneti özellikle de mikro KOBİ cenneti olduğunu ortaya koymaktadır. Büyük sanayi açısından Aksaray ve Niğde ülke geneliyle benzerlik gösterirken, Karaman oldukça gelişkin bir büyük sanayi payına sahiptir. Konya'da ise 6604 sanayi işletmesinden sadece 34'ü 250'den fazla işçi çalıştıran KOBİ üstü büyük sanayi durumundadır.

³ İmalat Sanayi firmaları için de bu sınıflama aynı şekilde kullanılmaktadır. Buna göre, Mikro Sanayi (1-9 çalışan), Küçük Sanayi (10-49 çalışan), Orta Büyüklükteki Sanayi (50-249 çalışan) ve Büyük Sanayi (250+ çalışan) şeklinde sanayi firmaları ölçeklenmektedir.

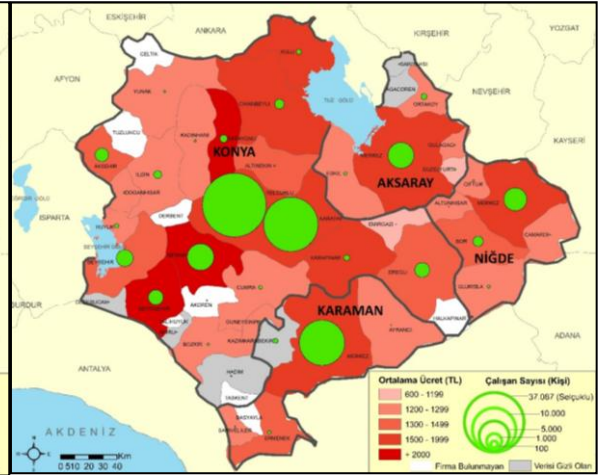
Harita 5. Konya’da ve KOP Bölgesi İllerinde İmalat Sanayinin İlçelere Göre Coğrafi Dağılımı, 2015
(A) İşyeri Sayısı ve İstihdam Parametresine Göre;

(B) İşyeri Sayısı ve Ciro Parametresine Göre;

(C) Ücret ve İstihdam Parametresine Göre;

Kaynak: SGK, 2016b'ye dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 25. Konya'nın ve KOP Bölgesindeki İmalat Sanayi İşyerlerinin İşletme Büyüklüğüne Göre Dağılımı, 2015

Ölçeğine Göre Firmalar	1--9 Mikro Ölçekli Sanayi		10--49 Küçük Sanayi		50--249 Orta Ölçekli Sanayi		250 + Büyük Sanayi		Toplam	
	İşyeri Sayısı	%	İşyeri Sayısı	%	İşyeri Sayısı	%	İşyeri Sayısı	%	İşyeri Sayısı	%
Konya	4.911	74,36	1.355	20,52	304	4,60	34	0,51	6.604	100
Karaman	147	55,68	85	32,20	21	7,95	11	4,17	264	100
Aksaray	174	50,58	135	39,24	27	7,85	8	2,33	344	100
Niğde	207	62,35	90	27,11	28	8,43	7	2,11	332	100
KOP	5.439	72,10	1.665	22,07	380	5,04	60	0,80	7.544	100
Türkiye	59.870	57,45	32.283	30,98	9.962	9,56	2.097	2,01	104.212	100

Kaynak: BSTB, 2016b'ye dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Konya'nın KOP Bölgesi'nin geneline kıyasla, teknoloji düzeyi bakımından düşük bir seviyede olduğu söylenmelidir. Gerçekten de, KOP Bölgesi imalat sanayini 2009, 2014 ve 2015 yılları için teknolojik düzeyine göre bir analize tabi tuttuğumuz zaman, genel olarak imalat sanayinde bölge istihdamının yarısı, analiz edilen her üç yılda da Düşük Teknoloji düzeyine sahip sektörlerde yoğunlaşmaktadır. Türkiye'nin her üç yılda da Düşük Teknolojili sanayilerde aldığı pay göz önüne alındığında, KOP bölgesinin Türkiye dağılımına paralel bir sonuç ortaya koyduğu görülmektedir. Ancak bölgede zaman içinde bir iyileşmeden yani düşük teknolojiden orta düzeyli teknolojiye doğru bir kayış olduğu gözlenmektedir. Tablo 26 ise, Konya ilinde imalat sanayinin sahip olduğu teknoloji düzeyini göstermektedir.

Tablo 26. Konya İlinde İmalat Sanayinin Teknoloji Düzeyi

Teknoloji Düzeyi	2009				2014				2015			
	İstihdam	%	LQ*	TR** %	İstihdam	%	LQ*	TR** %	İstihdam	%	LQ*	TR** %
Düşük Teknoloji	20854	39,78	0,83	50,28	29508	35,76	0,75	52,03	29720	36,00	0,76	50,89
Orta-Düşük Teknoloji	20915	39,90	1,25	33,41	35179	42,63	1,47	31,74	32059	38,83	1,32	31,80
Orta-İleri Teknoloji	10380	19,80	1,43	14,42	17585	21,31	1,58	14,74	20496	24,83	1,69	15,81
Yüksek Teknoloji	269	0,51	0,28	1,89	246	0,30	0,22	1,49	278	0,34	0,24	1,50
Toplam	52418	100		100	82518	100		100	82553	100		100

* TR: Türkiye ortalaması ** LQ: Lokasyon katsayısı

Kaynak: SGK, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bir ülkenin, bölgenin veya kentin ekonomisinin gelişmişlik düzeyi, mevcut olan sanayisinin ne kadarının yüksek teknoloji düzeyine sahip olduğu ile doğru orantılıdır. Teknolojik düzeyi yüksek olan sektörler aynı zamanda yüksek katma değer yaratması ile de önemli bir konumdadır. Bu açıdan baktığımız zaman KOP illerinde mevcut olan imalat sanayi alt sektörleri ölçeğinde yüksek teknoloji bakımından %1,5 olan ülke (TR) ortalamasının çok altında (%0,2) kalmaktadır. Bu durum bölgedeki sanayinin teknolojik gelişmişliği açısından karamsar bir tablo ortaya koymaktadır. Nitekim Konya, Yüksek Teknolojili imalat sanayi alt sektörleri açısından KOP bölgesi illeri içinde en yüksek (%0,3) oranı sahip olmakla birlikte, halen ülke ortalamasının 5 kat altında kalmaktadır. Tablo 26 incelendiğinde, Konya'nın esas olarak 2009 yılından 2014-2015 yılına doğru düşük teknolojili sanayiden orta düşük ve orta yüksek teknolojiye doğru kayma göstermekte olduğu görülmektedir. Lokasyon katsayısı analizine göre, ilde tüm yıllarda LQ değerinin 1'in üstünde olması orta-düşük ve orta-yüksek teknolojiye sahip imalat sanayi dallarında Konya'nın yüksek düzeyde yoğunlaşma göstermekte olduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre Konya söz konusu iki "orta teknoloji" sektörlerinde ülke ortalamasının üzerinde uzmanlaşmaya sahiptir. 2015 yılında LQ değerinin 1,69'a yükselmesi yoğunlaşmanın özellikle orta-yüksek teknolojili sanayilere odaklandığını göstermektedir. Bu açıdan Konya ülkenin gelişmiş Batı illerinden sonra Anadolu içinde teknoloji düzeyi en iyi durumda olan illerinin başında gelmektedir.

3.2. KONYA'DA SANAYİNİN KÜMELENME POTANSİYELİ VE ÖNE ÇIKAN SEKTÖRLER

Söz konusu projenin asıl odaklarından biri olan sanayileşme konusunda il bazında gerçekleştirilen küme analizleri, Konya'daki mevcut sektörlerin gelecek vadedeki durumuna yönelik tespitlerde bulunabilmek ve sonuçlar dahilinde ilgili stratejileri hazırlayabilmek bakımından çok önemlidir. Bu nedenle söz konusu küme analizlerine Konya il raporunda ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Bu çerçevede, 2009-2015 yılları arasındaki kümelenme potansiyeli Tablo 27'de gösterilmektedir. 3 Yıldız Analizi kullanılarak oluşturulan modelde istihdam verisi kullanılmıştır. Bu modele göre imalat sanayi her bir alt sektörü Büyüklük, Başatlık ve Uzmanlaşma analizine tabi tutulmuştur. Bu analiz sonucunda her bir hesaplama için belirlenen üst limite göre 1 yıldız verilmiştir. Örneğin Konya ilinde hesaplanan imalat sanayi "i" alt sektörü Büyüklük analizinde 0,06'dan büyük bir değer aldığı takdirde 1 yıldız verilmiştir. Buna göre Tablo 27'de 2009 yılı Konya ili kümelenme analizinde 3 yıldız alan sektör bulunmamaktadır. 2009 yılında kümelenme potansiyeli yüksek 2 yıldız alan sektörler bakıldığında bunların 10-Gıda ürünleri imalatı, 24-Ana metal sanayii, 25-Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç), 28-Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı, 29-Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı, 33- Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı sanayi olduğu görülür. 2009 yılında hiç yıldız almayan alt sektörler ise 11-İçeceklerin imalatı, 12-Tütün ürünleri imalatı, 17-Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı, 19-Kök kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı, 20-Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı, 21-Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı, 26-Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı, 30-Diğer ulaşım araçlarının imalatı, 32-Diğer imalat sanayidir.

Tablo 27'de 2014 yılına baktığımız zaman en önemli sonuç 28-Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı alt sektörünün Konya ilinde tek 3 yıldız sahip sektör olmasıdır. Bu sektör bölge ekonomisi için önemli bir yapıda olup kümelenme göstermektedir. Diğer taraftan 2 yıldız alan sektörler 10-Gıda ürünleri imalatı, 22-Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı, 24-Ana metal sanayii, 25-Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç), 29-Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı sanayidir.

2009 ve 2014 yılları 3 Yıldız Kümelenme Analizine göre kıyasladığımız zaman 2009 yılında 1 yıldız alan 22-Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı, 24-Ana metal sanayii sektörlerinin 2014 yılında 2 yıldız aldığı ve kümelenme potansiyellerini arttırdığı görülmektedir. Aksi şekilde 2009 yılında 2 yıldız alan 33-Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı alt sektörü, 2014 yılında 1 yıldız olarak kümelenme potansiyelinde düşme görülmüştür.

3 yıldız analizi sonuçlarına göre, Konya'da üç yıldız alan ve bu nedenle "olgun küme" olarak adlandırılacak tek küme, makine ve ekipman imalatı sanayidir. Konya'da iki yıldız alan ve "potansiyel kümeler" olarak tanımlanan sanayiler ise Gıda ürünleri imalatı, Ana metal sanayii, Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı, Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç) ve Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı sanayidir. Konya'da tek yıldız alan ve "aday kümeler" olarak ifade edilen sektörler ise, deri sanayi, medya ve basım sanayi ile metalik olmayan ürünler ve makine-ekipman kurulum sanayileridir.

Konya ili için yaptığımız lokasyon katsayısı ve 3 yıldız kümelenme analizi sonuçlarına göre; gerek 2009 yılında gerekse 2014 yılında imalat sanayinin 24 alt sektörü içerisinde iki sektör **Olgun Küme** yapısına en yakın ve her bakımdan kümelenme potansiyeli göstererek öne çıkmaktadır. Bunlardan biri, Gıda Ürünleri İmalatı Sanayi iken, diğeri Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı Sanayidir.

Tablo 27. Konya İli 2009-2015 Yılları Karşılaştırmalı 3 Yıldız Kümelenme Analizi

NACE Rev.2 Kodu	İmalat Sanayinin Alt Sektörleri	2009 Yılı Kümelenme Analizi				2014 Yılı Kümelenme Analizi				2015 Yılı Kümelenme Analizi			
		Büyüklik	Başatlık	Uzmanlaşma	Yıldız Sayısı	Büyüklik	Başatlık	Uzmanlaşma	Yıldız Sayısı	Büyüklik	Başatlık	Uzmanlaşma	Yıldız Sayısı
10	Gıda ürünlerinin imalatı	0,033	0,065	1,72	2	0,038	0,059	1,80	2	0,037	0,055	1,74	2
11	İçeceklerin imalatı	0,015	0,001	0,78	0	0,010	0,001	0,46	0	0,009	0,000	0,42	0
12	Tütün ürünleri imalatı	0,000	0,000	0,00	0	0,000	0,000	0,00	0	0,000	0,000	0,00	0
13	Tekstil ürünlerinin imalatı	0,005	0,010	0,28	1	0,003	0,005	0,16	0	0,004	0,006	0,20	0
14	Giyim eşyalarının imalatı	0,006	0,012	0,30	1	0,005	0,008	0,22	0	0,005	0,008	0,23	0
15	Deri ve ilgili ürünlerin imalatı	0,034	0,007	1,75	1	0,038	0,009	1,82	1	0,041	0,008	1,90	1
16	Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı	0,027	0,009	1,42	1	0,020	0,005	0,95	0	0,021	0,005	0,98	0
17	Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı	0,016	0,003	0,83	0	0,015	0,003	0,70	0	0,014	0,002	0,66	0
18	Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	0,020	0,008	1,06	1	0,022	0,005	1,05	1	0,024	0,005	1,14	1
19	Kok kömürü ve rafine petrol ürünleri imalatı	0,007	0,000	0,38	0	0,009	0,000	0,41	0	0,010	0,000	0,45	0
20	Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	0,011	0,004	0,55	0	0,010	0,003	0,48	0	0,011	0,003	0,50	0
21	Temel eczacılık ürün ve malzemeleri imalatı	0,000	0,000	0,01	0	0,008	0,001	0,37	0	0,008	0,001	0,40	0
22	Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	0,019	0,014	0,97	1	0,028	0,019	1,33	2	0,025	0,017	1,18	2
23	Diğer metalik olmayan mineral ürünler imalatı	0,014	0,013	0,75	1	0,018	0,014	0,87	1	0,017	0,013	0,81	1
24	Ana metal sanayii	0,023	0,015	1,18	2	0,038	0,020	1,78	2	0,039	0,020	1,84	2
25	Metal ürünleri imalatı (makine ve teç. hariç)	0,034	0,062	1,73	2	0,043	0,060	2,03	2	0,038	0,050	1,79	2
26	Bilgisayar, elektronik ve optik ürünler imalatı	0,006	0,002	0,32	0	0,003	0,000	0,14	0	0,003	0,000	0,15	0
27	Elektrikli teçhizat imalatı	0,020	0,009	1,01	1	0,011	0,005	0,52	0	0,011	0,005	0,50	0
28	BYS makine ve ekipman imalatı	0,042	0,035	2,19	2	0,079	0,038	3,74	3	0,082	0,038	3,81	3
29	Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) imalatı	0,046	0,011	2,36	2	0,032	0,017	1,49	2	0,039	0,023	1,82	2
30	Diğer ulaşım araçlarının imalatı	0,003	0,001	0,16	0	0,004	0,001	0,18	0	0,003	0,000	0,13	0
31	Mobilya imalatı	0,023	0,004	1,16	1	0,015	0,009	0,71	0	0,014	0,008	0,68	0
32	Diğer imalatlar	0,006	0,001	0,32	0	0,010	0,002	0,48	0	0,011	0,002	0,51	0
33	Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı	0,020	0,014	1,04	2	0,019	0,011	0,88	1	0,013	0,007	0,60	0

Kaynak: SGK, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gıda Ürünleri İmalatı: Gıda ürünleri imalatı sadece Konya ilinde değil aynı zamanda Türkiye’de imalat sanayinde lider sektörlerden biridir. 2015 yılı Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerine baktığımız zaman imalat sanayi işyeri sayısına göre %16 kısmı ile Gıda Ürünleri İmalatı Türkiye’de en önemli sektör konumundadır (Tablo 27). 2015 yılı istihdam verilerine göre ise %12,34’lük bir orana sahiptir. Konya ilinde ise Gıda Ürünleri İmalatı, imalat sanayi içinde 2009 SGK verilerine göre 852 işyeri sayısı ile %15,1’lik orana sahipken, 11.302 istihdam ile %21,56’lık bir orana sahiptir. 2015 yılında ise işyeri sayısı 1.083’e çıkmasına rağmen oransal olarak %2’lik bir düşüş göstermiştir. Aynı şekilde istidam olarak 16.428 kişi ile %45’lik bir artışa rağmen imalat sanayi içindeki payı %1,5’luk bir gerileme yaşamıştır. Öte yandan Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (BSTB) Sanayi Sicil Sistemi⁴ 2015 yılı verilere göre, Konya ilinde Gıda Ürünleri İmalatı 700 işyeri ile %10,6’lık bir orana sahiptir. BSTB’nin istihdam verilerine baktığımız zaman 23.282 kişi ile %24,32’lik bir oran karşımıza çıkar. Bu durum Konya ilinde imalat sanayinde çalışan kişilerin ¼’ünün Gıda Ürünleri İmalatında çalıştığını göstermektedir.

Bu göstergeler dışında OECD’nin Haziran 2016 yılında yayınladığı Türkiye Bölgelerinin Ekonomik Yapısının Tanıtımı Raporunda Konya ilinde 5 küme vurgulanmaktadır (OECD, 2016). Bunlar Tekstil Ürünleri İmalatı (13), Gıda Ürünleri İmalatı (10), Motorlu Kara Taşıtı ve Römork İmalatı (29), Makine ve Ekipman İmalatı (28) ve Fabrikasyon Metal Ürünler (25) imalatıdır. Burada da vurgulandığı gibi Gıda Ürünleri İmalatı kümesi Konya için önemli bir değerdir. Aynı zamanda Konya sanayinin gelişimi ile ilgili olarak proje kapsamında yapılan odak grup toplantılarında Konya ilinde bulunan imalat sanayi kümeleri ile ilgili yapılan tartışmalarda Gıda Ürünleri İmalatının, kentin sanayi istihdamının büyük bir kısmını elinde tuttuğu vurgulanmıştır.

Konya ili için yaptığımız 3 Yıldız kümelenme analizi sonuçlarına göre; Gıda Ürünleri İmalatı sanayi 2009 ve 2014 yıllarında potansiyel küme özelliği göstermektedir (Tablo 28). ***Konya ili içinde işyeri ve istihdam potansiyeline göre en yakın Olgun Küme yapısına uygun sektör olarak Gıda Ürünleri İmalatı gösterilebilir.***

Konya ilinde kümelenme potansiyelini ortaya koyarken, kentin coğrafi konumu ve özelliklerine de değinmek gerekmektedir. Konya ili Orta Anadolu’da yer alarak gerçekte lojistik ve lokasyon bakımından Türkiye’nin ortasında yer almaktadır. Aynı zamanda Türkiye’nin yüzölçümü bakımından en büyük ili olması gıda ürünleri imalatında hammadde bakımından önem arz etmektedir. Konya ilinin tarım potansiyeli yüksektir. İlin yüzölçümünün büyük bölümü tarıma uygundur ve ekili dikili alanların da çoğu tahıl tarımına tahsis edilmiştir.

Gıda Ürünleri İmalatı faaliyetinin hangi alt sektörler ayrıldığı bilmek, küme yapısı için oldukça önemlidir. Gıda Ürünleri İmalatı 9 alt sektöre ayrılmaktadır. Bunlar sırası ile **10.1 Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünleri imalatı, 10.2 Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması, 10.3 Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması, 10.4 Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı, 10.5 Süt ürünleri imalatı, 10.6 Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı, 10.7 Fırın ve unlu mamuller imalatı, 10.8 Diğer (şeker, çay, kakao, çikolata, kahve, baharat, hazır yemek gibi.) gıda maddelerinin imalatı ve 10.9 Hazır hayvan yemleri imalatıdır.** Gıda Ürünleri İmalatı alt sektörlerinin tanımını bilmek bize hangi alt sektörün Konya ili içinde kümelenme eğilimi gösterdiğini vurgulamak açısından önemlidir. Bazı alt sektörlerin Konya ilinin coğrafyasına uygun olmaması nedeniyle gelişimi önem arz etmemektedir. Örneğin Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması imalatı gibi. Gıda sanayi içinde hangi alt sektörlerde kümelenme eğiliminin olduğunu tespit etmek için ise 3 Yıldız analizini ikili sektör kodunda değil de, 3 veya 4 kodlu sektörel düzeyde yapmak gerekmektedir.

⁴ Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (BSTB) Sanayi Sicil Sisteminden KOP illerinde faaliyet gösteren imalat sanayi firmalarının sayısı, istihdamı, ölçeği ve üretim yaptığı sektöre ilişkin veriler elde edilmiş ve söz konusu veriler firması sayısı, istihdam, ölçek ve sektörel düzeyde analiz edilmiş ve rapor içinde gerekli yerlerde SGK verilerini doğrulamak için kullanılmıştır. Ancak BSTB verileri ile SGK verilerinin çok büyük ölçüde uyuşması ve bu çalışmanın temel olarak SGK verilerinin esas alması nedeniyle BSTB’nin sicil kayıtlarına dayalı veri analiz tabloları rapora gereksiz tekrar oluşturacağı için konulmamıştır.

Gıda Ürünleri İmalatı Konya ilinde ihracat potansiyeline sahip en önemli sektör konumundadır. 2013 yılında yayınlanan Mevlana Kalkınma Ajansı İmalat Sanayi Sektörel Rekabet Edilebilirlik Analizine göre %31’lik pay ile pastadan en büyük dilimi almaktadır. Bunun yanında 2005-2015 yılları arası toplam teşvik belge sayısına baktığımız zaman imalat sanayi içinde üçüncü sırada yer almaktadır. Fakat son yıllarda kalkınmanın en büyük göstergelerinden biri olan *İleri teknoloji sanayi* yapısına uygun olmayan teknoloji ile Gıda Ürünleri İmalatı sektörü bu bakımdan en büyük handikabı yaşamaktadır.

Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı Türkiye’de imalat sanayi içinde kayda değer bir potansiyele sahiptir. 2015 yılı SGK verilerine göre Türkiye imalat sanayi işyeri sayısına göre 35.379 işyeri ile %13,31’lik bir orana sahiptir (Tablo 27). İstihdam verileri baz alındığı zaman Türkiye’de 393.638 çalışan ile %11’lik bir payı imalat sanayi pasta diliminden almaktadır. BSTB’nin 2015 yılı göstergelerine göre ise Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı Türkiye’de 10.621 işyeri ile %10,25’lik bir paya sahip olup; 278.475 çalışan ile ise %8,67’lik bir orana sahiptir. Burada SGK ve BSTB arasındaki veri farklılığı göze çarpsa da Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı sanayinin potansiyeli yadsınamaz. Konya ili özelinde ise 2009-2015 yılları SGK göstergelerine göre Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı 2009 yılında 1.265 işyeri ile imalat sanayi içinde %22,44’lük bir orana sahipken; 10.885 çalışan ile bu oran %20,77’dir. 2015 yılında ise 1.704 işyeri sayısı ile %21,67, 15.122 çalışan sayısı ile de %18,32’lik oranlara sahiptir. 2009 yılına göre 2015 yılında frekans değerleri artsa da Konya ili imalat sanayi içindeki payında bir düşüş gözlemlenmektedir. Farklı bir kurum olan BSTB 2015 yılı göstergelerine göre 1.108 işyeri sayısı ile Konya ili imalat sanayi içinde %16,78 ve 9989 çalışan sayısı ile de %10,44’lük oranlara sahiptir.

Bunun dışında yapılan diğer analiz doğrultusunda Konya ilinde Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı tüm sektörler içinde 2005-2015 yılları arasında toplamda 136 teşvik belge sayısı ile %6,36’lık bir orana sahiptir. İmalat sanayi içinde ilk 4 içinde olan bu pay, Konya ili kümelenme potansiyeli olan sektörleri de işaret etmektedir. Aynı zamanda BSTB’nin 2015 yılı göstergelerine göre Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı sektörünün ölçek yapısına baktığımız zaman 908 Mikro, 165 Küçük, 32 Orta ve sadece 3 tane Büyük işletme vardır. Bu bize Konya ilinde potansiyel bir küme olan Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı sanayinin genel olarak Mikro ve Küçük İşletmelerden kurulduğunu göstermektedir.

Bu göstergeler dışında **Fabrikasyon Metal Ürünler (25) imalatı** yukarıda da belirtildiği üzere OECD’nin yayınladığı raporda Konya ilinde kümelenmenin olabileceği 5 kümeden biridir. Ayrıca Konya sanayinin gelişimi ile ilgili olarak proje kapsamında yapılan odak grup toplantılarında Konya ilinde bulunan imalat sanayi kümeleri ile ilgili yapılan tartışmalarda Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı, kentin sanayi istihdamının önemli bir kısmını sahip olup, son zamanlarda yapılan yatırımların belli bir bölümünün bu sektöre yapıldığı vurgulanmıştır.

Konya ili için yaptığımız 3 Yıldız kümelenme analizi sonuçlarına göre; Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı sanayi 2009 ve 2014 yıllarında potansiyel küme özelliği göstermektedir (Tablo 28). **Konya ili içinde işyeri ve istihdam potansiyeline göre en yakın Olgun Küme yapısına uygun sektörden biri de Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatıdır.**

Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı faaliyetinin hangi alt sektörlerle ayrıldığı bilmek, küme yapısı için oldukça önemlidir. Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı 8 alt sektöre ayrılmaktadır. Bunlar sırası ile 25.1 Metal yapı malzemeleri imalatı, 25.2 Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı, 25.3 Buhar jeneratörü imalatı, merkezi ısıtma sıcak su kazanları hariç, 25.4 Silah ve Cephane imalatı, 25.5 Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi, 25.6 Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme, 25.7 Çatal-Bıçak takımı ve diğer kesici aletler ile el aletleri ve genel hırdavat malzemeleri imalatı, 25.9 Diğer fabrikasyon metal ürünleri (varil, tel, zincir, vida gibi) imalatıdır. Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı alt sektörlerinin tanımını bilmek bize hangi alt sektörün Konya ili içinde kümelenme eğilimi gösterdiğini vurgulamak açısından önemlidir. Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı içinde hangi alt sektörlerde kümelenme eğiliminin olduğunu tespit etmek için ise 3 Yıldız analizini ikili sektör kodunda değil de, 3 veya 4 kodlu sektörel düzeyde yapmak gerekmektedir.

Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı Konya ilinde ihracat potansiyeline sahip önemli sektörlerin başında gelmektedir. 2013 yılında yayınlanan Mevlana Kalkınma Ajansı İmalat Sanayi Sektörel Rekabet Edilebilirlik Analizine göre %5,51'lik pay ile bölge ihracatına önemli bir katkı sağlamaktadır. Fakat son yıllarda kalkınmanın en büyük göstergelerinden biri olan İleri teknoloji sanayi vurgusuna karşı Orta-Düşük Teknoloji düzeyi ile Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı sektörü bu bakımdan dezavantajlı bir yapıya sahiptir.

Tablo 28. Konya ilinde İmalat Sanayi Alt Dallarının İşyeri Sayısı ve İstihdam Bakımından Sektörel Dağılımı

KOD	SEKTÖR	2009								2015							
		Konya				TÜRKİYE				Konya				TÜRKİYE			
		İşyeri Sayısı	%	İstihdam	%	İşyeri Sayısı	%	İstihdam	%	İşyeri Sayısı	%	İstihdam	%	İşyeri Sayısı	%	İstihdam	%
10	Gıda ürünlerinin imalatı	852	15,12	11302	21,56	36674	16,30	338592	13,06	1083	13,78	16428	19,90	41975	15,79	441794	12,34
11	İçeceklerin imalatı	4	0,07	161	0,31	521	0,23	10630	0,41	6	0,08	137	0,17	648	0,24	15104	0,42
12	Tütün ürünleri imalatı	0	0,00	0	0,00	128	0,06	12145	0,47	0	0,00	0	0,00	43	0,02	3769	0,11
13	Tekstil ürünlerinin imalatı	91	1,61	1777	3,39	14197	6,31	331438	12,79	132	1,68	1801	2,18	17050	6,41	420927	11,76
14	Giyim eşyalarının imalatı	200	3,55	2056	3,92	26764	11,90	358116	13,81	284	3,61	2363	2,86	33265	12,51	482816	13,49
15	Deri ve ilgili ürünlerin imalatı	212	3,76	1263	2,41	4542	2,02	37241	1,44	295	3,75	2465	2,99	6550	2,46	60716	1,70
16	Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı	316	5,61	1543	2,94	10965	4,87	56160	2,17	272	3,46	1388	1,68	10682	4,02	66355	1,85
17	Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı	32	0,57	558	1,06	1878	0,83	34820	1,34	52	0,66	727	0,88	2383	0,90	51540	1,44
18	Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	186	3,30	1338	2,55	8805	3,91	65447	2,52	183	2,33	1432	1,73	8317	3,13	58783	1,64
19	Kok kömürü ve rafine petrol ürünleri imalatı	11	0,20	59	0,11	351	0,16	8052	0,31	19	0,24	77	0,09	308	0,12	8002	0,22
20	Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	83	1,47	763	1,46	4140	1,84	71501	2,76	111	1,41	790	0,96	4388	1,65	74175	2,07
21	Temel eczacılık ürün ve malzemeleri imalatı	1	0,02	1	0,00	90	0,04	5158	0,20	4	0,05	173	0,21	342	0,13	20405	0,57
22	Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	305	5,41	2403	4,58	10045	4,46	127458	4,92	442	5,62	5021	6,08	12756	4,80	198187	5,54
23	Diğer metalik olmayan mineral ürünler imalatı	252	4,47	2360	4,50	11210	4,98	163384	6,30	332	4,22	3840	4,65	13745	5,17	222421	6,22
24	Ana metal sanayii	208	3,69	2704	5,16	7046	3,13	118109	4,56	436	5,55	5876	7,12	7607	2,86	149301	4,17
25	Metal ürünleri imalatı (makine ve teç. hariç)	1265	22,44	10885	20,77	32935	14,64	324756	12,53	1704	21,67	15122	18,32	35379	13,31	393638	11,00
26	Bilgisayar, elektronik ve optik ürünler imalatı	44	0,78	268	0,51	3260	1,45	43739	1,69	24	0,31	105	0,13	1661	0,62	33431	0,93
27	Elektrikli teçhizat imalatı	201	3,57	1561	2,98	7027	3,12	79782	3,08	177	2,25	1414	1,71	5612	2,11	130808	3,66
28	BYS makine ve ekipman imalatı	609	10,81	6083	11,60	11223	4,99	143195	5,52	882	11,22	11400	13,81	9974	3,75	139862	3,91
29	Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) imalatı	210	3,73	1853	3,54	1675	0,74	40524	1,56	446	5,67	6757	8,19	3536	1,33	173070	4,84
30	Diğer ulaşım araçlarının imalatı	16	0,28	120	0,23	1759	0,78	38841	1,50	14	0,18	135	0,16	1169	0,44	47961	1,34
31	Mobilya imalatı	100	1,77	675	1,29	5541	2,46	29942	1,16	385	4,90	2388	2,89	21501	8,09	164723	4,60
32	Diğer imalatlar	59	1,05	181	0,35	5785	2,57	28975	1,12	91	1,16	591	0,72	6317	2,38	54619	1,53
33	Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı	379	6,72	2504	4,78	18418	8,19	124241	4,79	488	6,21	2123	2,57	20633	7,76	166330	4,65
	TOPLAM	5636	100	52418	100	224979	100	2592246	100	7862	100	82553	100	265841	100	3578737	100

Kaynak: SGK, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 29. Konya İli 2009-2015 Yılları Karşılaştırmalı 3 Yıldız Kümelenme Analizi Sonuçları

Nace Rev.2 Kodu	İmalat Sanayinin Alt Sektörleri	2009			2014			2015		
		Olgun Küme	Potansiyel Küme	Aday Küme	Olgun Küme	Potansiyel Küme	Aday Küme	Olgun Küme	Potansiyel Küme	Aday Küme
10	Gıda ürünlerinin imalatı		X			X			X	
11	İçeceklerin imalatı									
12	Tütün ürünleri imalatı									
13	Tekstil ürünlerinin imalatı			X						
14	Giyim eşyalarının imalatı			X						
15	Deri ve ilgili ürünlerin imalatı			X			X			X
16	Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı			X						
17	Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı									
18	Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması			X			X			X
19	Kok kömürü ve rafine petrol ürünleri imalatı									
20	Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı									
21	Temel eczacılık ürün ve malzemeleri imalatı									
22	Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı			X		X			X	
23	Diğer metalik olmayan mineral ürünler imalatı			X			X			X
24	Ana metal sanayii		X			X			X	
25	Metal ürünleri imalatı (makine ve teç. hariç)		X			X			X	
26	Bilgisayar, elektronik ve optik ürünler imalatı									
27	Elektrikli teçhizat imalatı			X						
28	BYS makine ve ekipman imalatı		X		X			X		
29	Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) imalatı		X			X			X	
30	Diğer ulaşım araçlarının imalatı									
31	Mobilya imalatı			X						
32	Diğer imalatlar									
33	Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı		X				X			

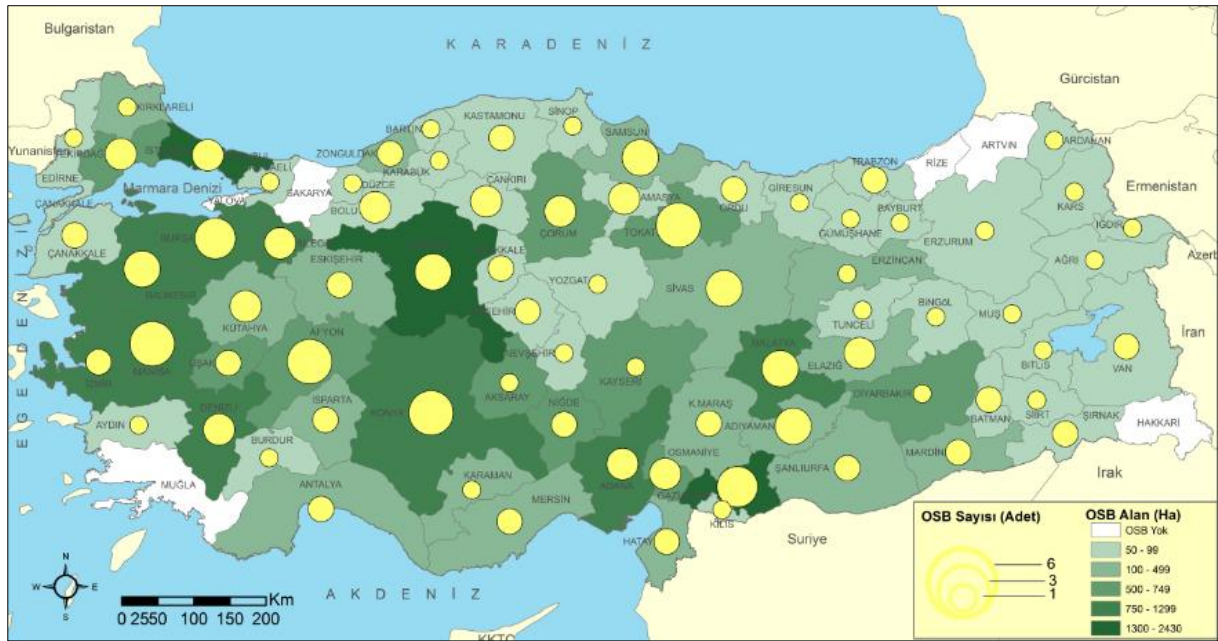
Kaynak: SGK, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.3. KONYA’NIN OSB-KSS-SB BAKIMINDAN YERİ

3.3.1. Organize Sanayi Bölgeleri (OSB)

Organize Sanayi Bölgeleri, sanayi tesislerini bir araya toplayarak sanayi kuruluşlarının alt yapı sorunlarını ve gereksinimlerini gidermek, kamu hizmetinin girişimcilere ulaştırılması ve sanayinin olumsuz etkilerini minimum seviyeye indirmek amacıyla oluşturulan bölgedir. Bu çerçevede, Konya’da OSB süreci ilk olarak 1976 yılında Konya OSB’nin kurulması ile başlamış olup, 2015 yılı itibarıyla tüzel kişilik kazanmış toplamda 9 OSB bulunmaktadır (Tablo 30 ve Harita 5). KOP Bölgesindeki iller incelendiğinde, Konya ilinin OSB’nin tüm parametreleri bakımından daha güçlü yapıda olduğu görülmektedir. Konya-Kayseri karşılaştırıldığında iki parametre bakımından da Konya’nın daha güçlü olduğu, görülmektedir.

Harita 5. Konya ve Türkiye’deki Biten OSB’lerin OSB Alanı (Ha) ve OSB Sayısı (Adet) Bakımından Coğrafi Dağılımı, 2015

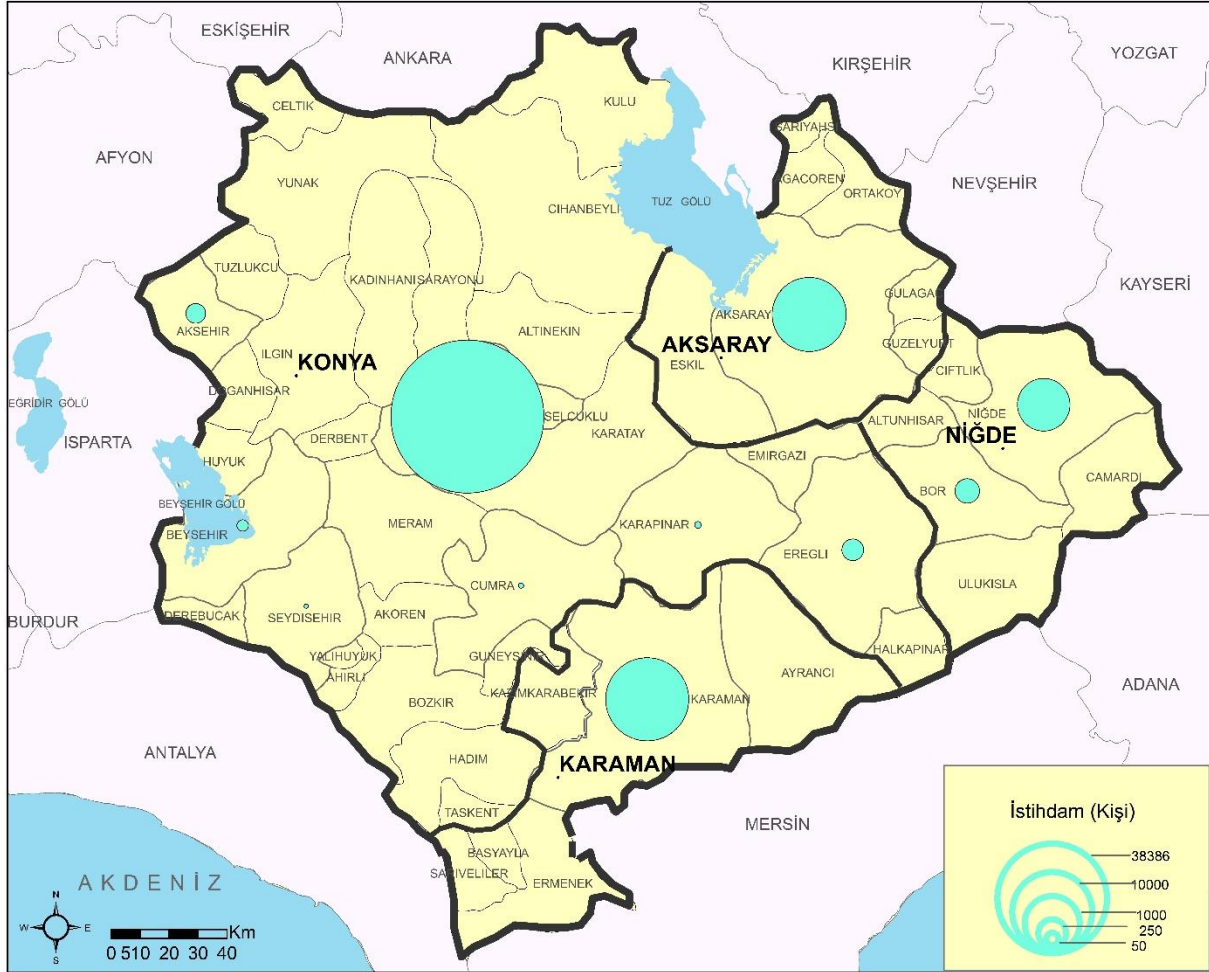
Kaynak: BSTB, 2016’ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 30. Konya’da Organize Sanayi Bölgelerinin Farklı Parametrelere Göre Özellikleri, 2015

İl Adı	OSB Adı	İlçe	OSB Kuruluş Yılı	İstihdam	OSB Alanı (Ha)	Parsel Sayısı (İmar)	Üretimdeki Parsel Sayısı	İnşaat Aşamasında Parsel Sayısı	Proje Aşamasında Parsel Sayısı	Tahsisli Parsel Sayısı	Boş Parsel Sayısı	Doluluk Oranı %
Konya	Konya Birinci	Merkez	2001	7000	134	172	172	0	0	172	0	100,0
	Konya	Merkez	2001	31.386	2283	617	515	85	12	612	5	99,2
	Konya-Beyşehir	Beyşehir	2000	220	104,75	68	10	11	34	55	13	80,9
	Konya-Ereğli	Ereğli	2001	780	258	119	43	5	43	91	28	76,5
	Konya-Akşehir	Akşehir	2001	650	159,1	64	23	14	21	58	6	90,6
	Konya-Çumra	Çumra	2000	50	100	41	6	2	33	41	0	100,0
	Konya-Karapınar	Karapınar	2005	75	208	178	11	21	11	43	135	24,2
	Konya-Kulu	Kulu	2001	0	350	0	0	0	0	0	0	0,0
	Konya-Seydişehir	Seydişehir	2000	34	150	54	4	2	13	19	35	35,2
KOP Bölgesi Toplamı				66.146	6.282	2.264	1.355	354	235	1.944	320	-

Kaynak: BSTB, 2016’ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Harita 6. KOP İllerindeki Organize Sanayi Bölgelerinin İstihdam Payı, 2015

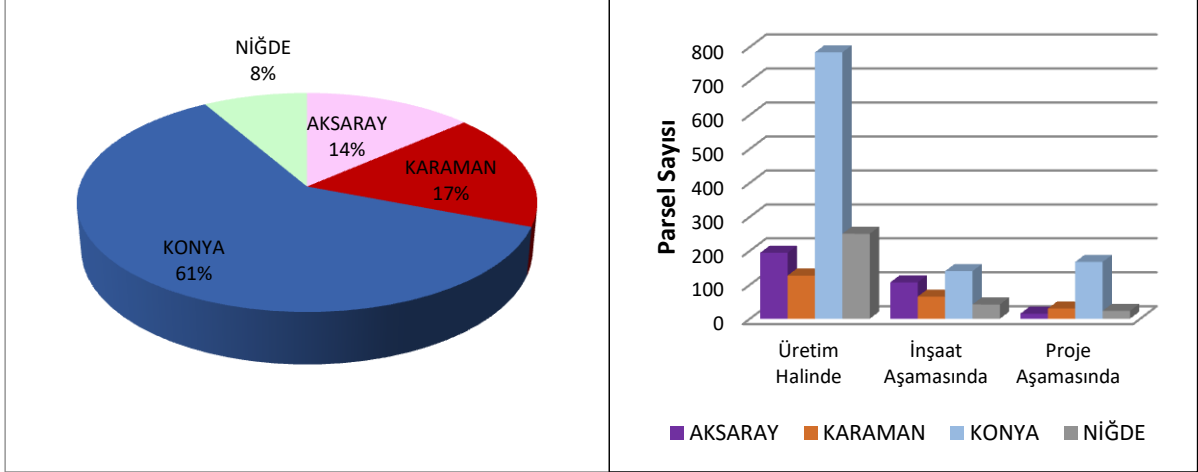
Kaynak: BSTB, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Harita 6 incelendiğinde KOP Bölgesindeki OSB'lerin en çok istihdam payına il bazında Konya Merkezindeki OSB'lerin, daha sonra ise sırasıyla Karaman, Aksaray ve Niğde OSB'lerin sahip olduğu görülmektedir. KOP illerinde organize sanayi bölgelerinin iş yeri sayısına bakıldığında ise, iş yerlerinin en çok Konya'da yoğunlaştığı, Aksaray, Niğde ve Karaman illerinin payının ise birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Bildiğimiz üzere arz-talep dengesinin sağlanması, tüm üretim faktörlerinin çalışmasıyla yani, üretime katılmasıyla gerçekleşmektedir. Bu çerçevede OSB'lerin istihdam yaratma düzeyi ekonomik dengenin sağlanması, gelir düzeyinin artabilmesi açısından önemli bir parametredir. En büyük istihdam yaratma düzeyi ise Konya OSB'lerinde karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 12’de KOP illerindeki OSB’lerin üretim halindeki, inşaat aşamasındaki ve proje aşamasındaki parsel sayısı bilgileri verilmiştir. Yine üç parametrede de en güçlü il olarak Konya karşımıza çıkmaktadır. Üretim halindeki parsel sayısı incelendiğinde, en çok parsel sayısına Konya sahiptir. İnşaat aşamasındaki parsel sayısı incelendiğinde, en çok parsel sayısına Konya’dan sonra Karaman en az ise Niğde sahiptir. Proje aşamasındaki parsel sayısı incelendiğinde, Konya’dan sonra en çok parsel sayısına Karaman sahipken az ise Aksaray sahiptir.

Şekil 12. KOP İllerindeki Organize Sanayi Bölgelerinin İstihdam Oranı (%) ve Parsel Sayısı, 2015

Kaynak: BSTB, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu çerçevede Tablo 31'de Konya'da yer alan OSB'lerin sektörel analizi yapılmıştır. Tablo incelendiğinde bölgede Makine ve Ekipman Kurulumu ve Onarımı sektöründe bir yoğunlaşma olduğu görülmektedir. Bu yoğunlaşmanın en çok pay sahibi ise Konya, Merkezde bulunan Konya Birinci OSB olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölgede yoğunlaşan diğer bir sektör ise Kauçuk ve Plastik Ürünler imalatı olarak görülmektedir. Makine ve Ekipman İmalatı, Motorlu Kara Taşıtı ve Römork İmalatı sektörleri de bölgede yoğunlaşmıştır. Bölgede Tütün Ürünleri İmalatı, Kok Kömürü ve Petrol Ürünleri İmalatı, Diğer Ulaşım Araçları İmalatı sektörlerinde imalat yapan OSB bulunmamaktadır. En az imalat ise Bilgisayar, Elektronik ve Optik Üretiminde Konya OSB'de gerçekleşmektedir.

Tablo 31. Konya’da Yer Alan OSB’lerin Sektöre Dağılımına İlişkin İstatistiki Bilgiler

Nace Kodu	İmalat Sanayi Alt Sektörü	Konya Birinci	Konya	Konya-Beyşehir	Konya-Ereğli	Konya-Akşehir	Konya-Çumra	Konya-Karapınar	Konya-Kulu	Konya-Seydişehir
10	Gıda ürünlerinin imalatı	3	31	0	16	6	0	2	0	0
11	İçeceklerin imalatı	1			2					
12	Tütün ürünleri imalatı	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Tekstil ürünlerinin imalatı		1	6						
14	Giyim eşyalarının imalatı		1			1				
15	Deri ve ilgili ürünlerin imalatı									
16	Ağaç, ve mantar ürünleri imalatı	2	5							1
17	Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı	1	8							
18	Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması		3							
19	Kok kömürü ve petrol ürünleri imalatı	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	2	8		1					
21	Temel eczacılık ürün ve malzemeleri imalatı	2								
22	Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	3	58							
23	Metalik olmayan mineral ürünler imalatı		14		3					
24	Ana metal sanayii		54		3					
25	Metal ürünleri imalatı (mak. ve teç. hariç)		35	1						
26	Bilgisayar, elektronik, optik ürünler imalatı		2							
27	Elektrikli teçhizat imalatı	1	5							
28	BYS makine ve ekipman imalatı		89							
29	Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) imalatı	2	83		4	1				
30	Diğer ulaşım araçlarının imalatı									
31	Mobilya imalatı	2	8		1	1				1
32	Diğer imalatlar	5	2		1					
33	Makine ve ekipman kurulum ve onarımı	149	44	9	26	14		9		2

Kaynak: BSTB, 2016’ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

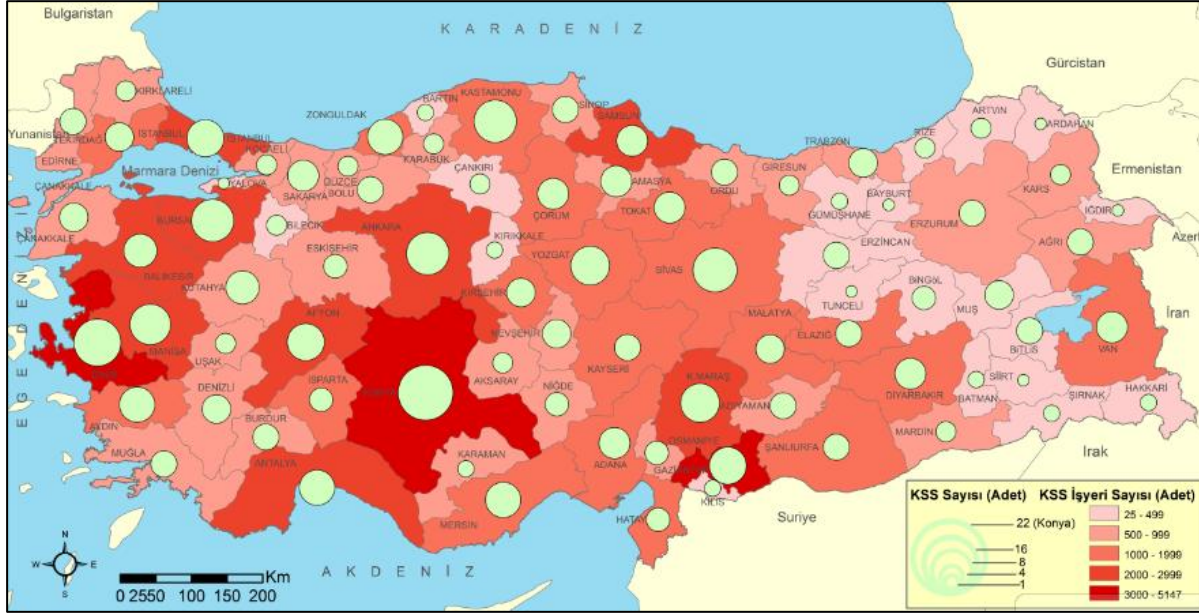
3.3.2. Küçük Sanayi Siteleri (KSS)

Kent içindeki dağınık halde bulunan sanayi işletmecilerine istihdam yaratabilmeleri ve verimliliğin arttırılabilmesi gibi amaçlarla ana sanayi/yan sanayi ekseninde benzer özellikler gösteren küçük işletmeleri aynı bölgede toplayan sitelere “Küçük Sanayi Siteleri” denilmektedir (Bayülken ve Kütükoğlu, 2012).

Harita 7’de Türkiye’deki biten KSS’lerin sayısı ve iş yeri sayısı gösterilmektedir. Türkiye’de toplamda KSS sayısı 466 iken, iş yeri sayısı ise 94.262’dir. KSS’lerin iş yeri sayısı bakımından İzmir, Konya ve Gaziantep’te yoğunlaştığı görülmektedir. KSS sayısı bakımından ise KOP Bölgesinde bulunan Konya’nın ülke genelinde ön plana çıktığı görülmektedir. KSS’lerin diğer illere görece yoğun olduğu illeri inceleyecek olursak Konya, Gaziantep, İzmir dışında Kahramanmaraş, Afyon, Antalya, Manisa, Balıkesir, Bursa, Samsun, Ankara ve İstanbul’da ön plana çıktığını görülmektedir. Konya hem KSS sayısı hem de KSS iş yeri sayısı bakımından KOP Bölgesi ve Türkiye bazında en fazla paya sahip il

olarak karşımıza çıkmaktadır. Konya ile Kayseri karşılaştırıldığında iki parametre (KSS sayısı ve iş yeri sayısı) bakımından da Konya'nın, Karaman ile Kırşehir karşılaştırıldığında ise iki parametre bakımından da Kırşehir'in daha güçlü bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

Harita 7. Türkiye'deki KSS'lerin Sayısı ve KSS'lerde Faaliyet Gösteren İşyerlerinin Sayısı, 2015

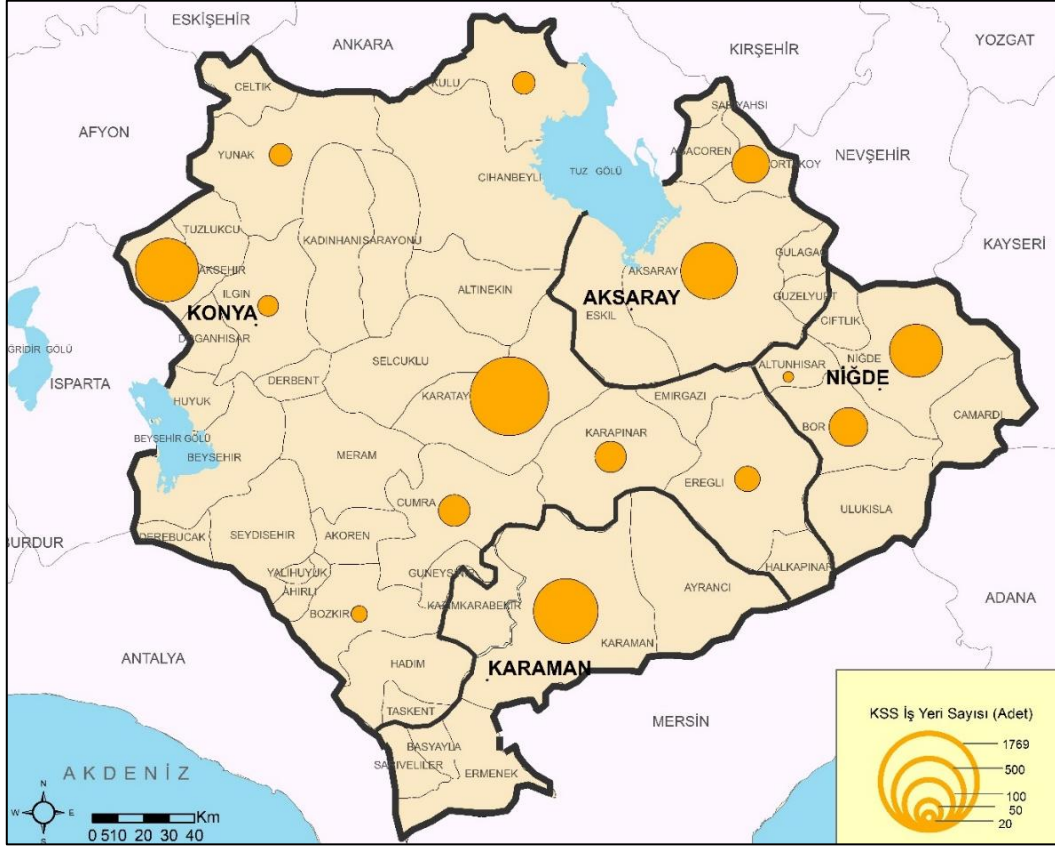
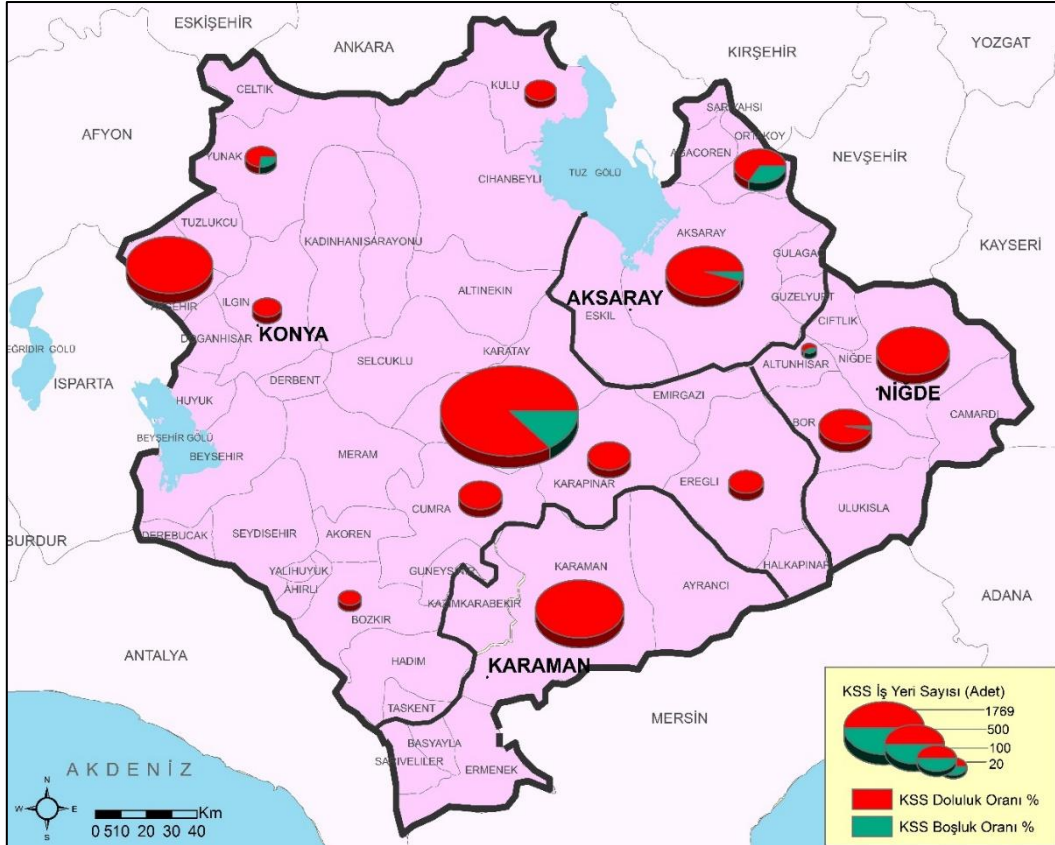
Kaynak: BSTB, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 32'de KOP Bölgesi'ndeki KSS'lerin ise büyük bir çoğunluğunun Konya ilinde olduğu görülmektedir. KOP Bölgesindeki KSS iş yeri sayılarının oranlarına bakılacak olursa, bölgede en güçlü Konya ili olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine KSS iş yeri sayısı baz alındığında bölgede en çok iş yeri sayısına Konya-Merkez KSS'lerinin sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 32. Konya'da Bulunan Küçük Sanayi Sitesi Bilgileri, 2015

İl Adı	Sanayi Sitesi Adı	Başlama Tarihi	İşyeri Sayısı	Dolu İşyeri Sayısı	Boş İşyeri Sayısı	Doluluk Oranı (%)
KONYA	Konya Akşehir (I.Bölüm) KSS	1970	302	302	0	100
	Konya Akşehir (II. Bölüm) KSS	1986	394	394	0	100
	Konya Merkez Bayrakçı (I+II) Bölüm KSS	1969	536	430	106	80
	Konya Bozkır SS	1990	47	47	0	100
	Konya Bozkır Özlem SS	2009	46	0	46	0
	Konya Çumra KSS	1980	174	174	0	100
	Konya Ereğli KSS	1980	112	112	0	100
	Konya Ereğli Hızır.Ve Marangoz.KSS	1971	200	200	0	100
	Konya Ilgın KSS	1978	76	76	0	100
	Konya Karapınar KSS	1984	170	170	0	100
	Konya Karapınar (II. Bölüm) KSS	1997	-	-	-	-
	Konya Karatay (I+II) Bölüm KSS	1968	1.075	1.075	0	100
	Konya Kulu	1995	91	91	0	100
	Konya Merkez (Hızarcılar) KSS	1977	104	96	8	92
	Konya Merkez (Zafer) KSS	1983	432	424	8	98
	Konya Merkez (Anadolu Teknik I+II) KSS	1980	537	537	0	100
	Konya Merkez Üzümlü KSS	1990	100	0	100	0
	Konya Merkez KSS	1968	60	0	60	0
	Konya Yunak KSS	1990	90	66	24	73
KOP BÖLGESİ TOPLAMI			6.851	6.374	477	-

Kaynak: BSTB, 2016'ya dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Harita 8. KOP İllerindeki KSS İş Yeri Sayısının İl ve İlçelere Dağılımı, 2015**Harita 9. KOP İllerinin KSS İşyeri Sayısı Bazında Doluluk Oranlarının İl ve İlçelere Dağılımı, 2015**

Konya'daki Yapılan saha çalışmaları ve gerçekleştirilen toplantılar dahilinde, Konyalı sanayicilerin ulaşım konusunda çektiği sıkıntıların başında Mersin Limanı'na olan uzaklık gelmektedir. Sanayicilerin bu konuda getirdiği çözüm önerileri Mersin Limanı ile Konya arasında demiryolu bağlantısı kurarak verimli bir şekilde yük trenleri işletilmesidir. Bunun yanı sıra sanayiciler, Konya'nın uluslararası havalimanına ihtiyacı olduğunu ve kentten OSB'ye ulaşımın ve OSB içerisinde ulaşımın zor olduğunu da eklemektedirler.

Konya'daki STK'ların da tıpkı sanayiciler gibi Mersin Limanı'na ulaşım için demiryolu hattı inşa edilmesi gerektiği ve Konya'nın uluslararası bir havalimanına ihtiyacı olduğu görüşündedir. Katılımcılar ulaşım ve erişilebilirlik konusunda yaşamakta oldukları sıkıntıları dile getirmişlerdir. MEVKA yetkilisi ise benzer bir şekilde Konya'nın iç ticaret konusunda çok avantajlı bir konumda yer aldığını ve dolayısıyla ulaşım konusunda sıkıntı çekmediğini belirtirken dış ticaret konusunda limana uzaklığın kendileri için bir dezavantaj oluşturduğunu işaret etmektedir. Bir başka MEVKA yetkilisi ise Mersin limanına uzak olmanın yanı sıra Mersin limanının taşıma kapasitesini zorladığını ve dolayısıyla Taşucu'na ticari bir liman yapılması gerektiğini öne sürmektedir.

Özel sektörden katılan katılımcıların büyük bölümü serbest bölgenin Konya için uygun olmadığını, hâlihazırdaki Mersin'de bulunan serbest bölgenin zaten ihtiyaçlarını karşıladığını söylemektedir. Firmaları temsilen katılan katılımcılar, OSB konusunda ise olumlu görüş bildirmekte ancak rant sorununun olmasını bir dezavantaj olarak görmektedir.

STK'lar ve OSB ise serbest bölgelerin kurulumu konusunda şüpheli bir yaklaşıma sahiptirler. Serbest bölgelerin eski cazibelerini yitirdiğini özellikle vurgulayan katılımcılar, Konya'ya bir serbest bölge yapılmasının olumlu bir sonuç verip vermeyeceği konusunda kararsız kalmaktadırlar. MEVKA'dan katılan bir katılımcı iç bölgelerde sadece Kayseri'de serbest bölge olduğunu öne sürerek Konya'ya da yapılabileceğini bildirmekte ancak yine de bu konu hakkında şüpheli bir tutum sergilemektedir. OSB'ler ile ilgili yaşanan sorunların arsa tahsisinden kaynaklandığını öne sürülmüştür.

3.4. KONYA'DA SERBEST BÖLGE KURULMASI ÇABALARI

Günümüzde Konya'nın ihracat kapasitesinin parasal değeri neredeyse 1,5 milyar dolardır. Bu durum tek başına Konya'nın çok ciddi bir endüstri bölgesi olduğu gerçeğini gözler önüne sermektedir. Gerçekten de Konya'da çok fazla sayıda KOBİ (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme) bulunmaktadır ve bunlar Organize Sanayi Bölgeleri'nde ve Küçük Sanayi Siteleri'nde yer almaktadır. Bunlara ek olarak Konya, Türkiye'nin büyük limanlarından birinin bulunduğu Mersin ile sadece 4 saat kadar uzaktadır. Konya ayrıca İstanbul, Ankara, İzmir, Adana gibi büyük şehirlerin her birine demiryolu vasıtasıyla bağlıdır. Bu potansiyellere sahip olduğu için Konya'nın ciddi bir serbest bölge kurulumunu destekleyecek mekanizmalara ve alt yapıya sahip olduğu iddia edilmektedir. Bir kamu kuruluşunun hazırladığı raporda yer alan şu ifadeler bu iddianın varlığına kanıt olarak gösterilebilir: "Konya'da halen sürmekte olan hızlı tren projeleri, lojistik köy projesi, Konya Ovaları tarım ve sulama projeleri gibi büyük kamu projelerinin yanı sıra kümelenme faaliyetleri, kurumlar arası güçlü işbirliği faktörler önemli katkılar sağlayacak olup tercih edilebilirlik düzeyini artıracaktır" (2015: 19).

Bu raporda, Konya'nın içsel dinamiklerinin gelişmiş olduğuna ve buna bağlı olarak küresel piyasalarla bütünleşme sürecine girdiğine, yani ciddi bir büyüme ve yenilik odağı olduğuna işaret edilmektedir. Buna kanıt olarak, Konya'nın yaptığı ihracatın neredeyse tamamının imalat sanayi kökenli ürünlerden oluştuğu ifade edilmiştir. Konya ili bir büyüme odağı oluşturmaktadır ve bu konumu uluslararası ölçekte giderek güçlenmektedir. Bu bağlamda serbest bölge kurulmasına ilişkin önemli bir gerekçe olarak dış ticaret performans hedefi gösterilmiştir. "Ülkemizin uzun vadeli koyduğu ihracat hedefleri ile 10. Planda belirlenen amaçlar doğrultusunda hazırlanan 2014-2023 Konya Karaman Bölge Planında Konya ve Karaman illerinden oluşan bölgemizin, ihracatını artıran, uluslararası ekonomilerle bütünleşmesini sağlayacak öncelik ve tedbirler yer almaktadır" (2015: 20).

Bütün bu olumlu göstergelere rağmen, Konya'nın yabancı kökenli sermaye yatırımı bakımından ülke ortalamasının çok altında (% 0,05) bir orana sahip olması gibi olumsuz göstergeler de mevcuttur. Bir

başka deyişle, yabancı yatırımlar bölgede istenilen seviyelere ulaşamamıştır. Bu nedenle bölgede yabancı yatırımcıları cezbedecek teşviklerin hızlı bir biçimde uygulanması, serbest bölgelerin kurulması, ucuz fiyatlardan arazilerin temin edilmesi, işçilerden alınan vergilerin düşürülmesi, doğrudan yabancı yatırım olanaklarının yükseltilmesi gibi türlü çeşitli düzenlemeye işaret edilmiştir. “Gerek 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununda ifade edilen amaç ve kapsamlar gerekse ülke vizyonunu belirleyen temel politika belgelerinden anlaşılacağı üzere ihracat potansiyelimizin ana bileşeni konumunda olan imalat sanayine hızlı teknoloji girişinin sağlanması ilimiz ve ülkemizin dış ticaret performansına dolayısıyla küresel ölçekte rekabetçiliğine olumlu etki yapacağı tartışılmaz bir gerçektir” (2015: 21). Bu satırlardan da anlaşılacağı üzere, Konya’nın zaten bünyesinde taşıdığı potansiyelin serbest bir bölge kurulması sayesinde çok daha üst düzeylere taşınacağı ifade edilmektedir. Öyleyse kamu kurum ve kuruluşlarının düzenli bir biçimde yürürlüğe koyacakları politikalar ve düzenlemeler sayesinde Konya’nın küreselleşme yolunda ciddi oranda gelişmeler kaydedeceğine güçlü bir inanç beslendiğini ifade etmek abartma olmaz.

Bu çerçevede Konya’da serbest bölge kurulmasına ilişkin son dönemde öne çıkan bir habere bakıldığında, MHP Konya Milletvekili Mustafa Kalaycının TBMM Gelen Kurulu’nda yaptığı bir konuşmada bu soruna dikkat çektiğini görülmektedir. Bu haberde Kalaycı, Konya ekonomisine yön verecek olan projelerin derhal tamamlanması gerektiğini umduklarını dile getirmiştir. Kalaycı, özel olarak, serbest bölge ile ilgili bir adım atılmadığını ifade etmiştir. Kalaycı’nın sözleri şu şekilde sürmektedir: “Tasarıya göre, serbest bölge ilan edilen arazinin kullanıcı lehine tapuda tescilin yapılacağı tarihe kadar arazi vergisinden muaf tutulması, ayrıca serbest bölgelere veya bu bölgelerden yapılan ihraç amaçlı yük taşıma işlerinin katma değer vergisinden istisna tutulması öngörülmektedir. İhracata yönelik yatırım ve üretimi teşvik etmek, doğrudan yabancı yatırımları ve teknoloji girişini hızlandırmak, işletmeleri ihracata yönlendirmek ve uluslararası ticareti hızlandırmak amacıyla ülkemizde 15 ilde kurulan 19 serbest bölge bulunmaktadır. Serbest bölgelerin kurulu olduğu bölgelerin ülke ekonomisine pek çok açıdan katkıları bulunmaktadır. Konya’da serbest bölge kurulması yıllardır dillendirilmesine rağmen, herhangi bir adım atılmamıştır.”⁵

Her iki haber bağlamında söylenebilecek olan şey, serbest bölgelere ilişkin resmi taleplerin dile getirildiği, ancak bu taleplerin pek fazla dikkate alınmadığıdır.

Aynı zamanda proje süresince yapılan saha çalışmalarında özel sektörden katılan katılımcıların büyük bölümü serbest bölgenin Konya için uygun olmadığını, hâlihazırdaki Mersin’de bulunan serbest bölgenin zaten ihtiyaçlarını karşıladığını söylemektedir. Firmaları temsilen katılan katılımcılar, OSB konusunda ise olumlu görüş bildirmekte ancak rant sorununun olmasını bir dezavantaj olarak görmektedir.

STK’lar ve OSB ise serbest bölgelerin kurulumu konusunda şüpheci bir yaklaşıma sahiptirler. Serbest bölgelerin eski cazibelerini yitirdiğini özellikle vurgulayan katılımcılar, Konya’ya bir serbest bölge yapılmasının olumlu bir sonuç verip vermeyeceği konusunda kararsız kalmaktadırlar. Ayrıca iç bölgelerde sadece Kayseri’de serbest bölge olduğunu öne sürerek Konya’ya da yapılabileceğini bildirilmekte ancak yine de bu konu hakkında şüpheci bir tutum sergilenmektedir.

3.5. KONYA’DA SANAYİNİN GZFT ANALİZİ

Elde edilen veriler dahilinde gerçekleştirilen analizler sonucunda, bölgesel kalkınma yaklaşımın doğasına uygun olarak söz konusu çıktılar ve mevcut sorunlar ildeki yerel temsilcilerin nezdinde sorgulanmıştır. Bu çerçevede odak grup toplantısında Konya’nın sanayisine yönelik yapılan GZTF analizine göre, Konya’nın özellikle yatırım ortamı açısından güçlü yönlerinden en önemlisi OSB’lerinin altyapısının çok iyi olmasıdır. Konya’nın konumu dolayısıyla ulaşımının iç Pazar için oldukça kolay olması ve lojistik merkez konumunda olması da kentin güçlü yönlerindendir. Ancak aynı durum limana uzaklığı nedeniyle ihracatta geçerli değildir. Konya sanayisinde yer alan aktörlerin birbiriyle

⁵ Ulaşım adresi: <http://www.milliyet.com.tr/konya-nin-ekonomik-projeleri-tamamlanmayi-konya-yerelhaber-1652911/>

ilişkileri oldukça iyidir ve bu özellikle odaların ortak projelerde yer almaları ve gerçekleştirdikleri çeşitli işbirliklerine yansımıştır. Konya’da sektörel çeşitliliğin olması, Aksaray’da olduğu gibi tek bir sektöre bağlı kalmayı engellemekte ve herhangi bir ekonomik kriz durumunda tek bir sektöre bağlı kalmanın dezavantajlarından korumaktadır. Bunların yanı sıra Konya’nın yaşadığı en büyük sorunlardan bir tanesi hem kent imajının hem sanayi imajının yanlış algılandığını düşünmeleridir. Muhafazakâr bir kent imajına sahip olan Konya’nın, Konya’ya daha önce gelmemiş insanlar tarafından olduğundan farklı algılandığından yakınan Konyalılar aynı zamanda sanayide de Türkiye’nin Çinlileri yakıştırmaya sahip olmaktan rahatsızlık duymaktadırlar. Kent bilinirliğinin yeterince fazla olmaması ise yabancı sermayenin kente girişini kısıtlamaktadır. Konya bunun yanı sıra diğer KOP bölgesi illerinde olduğu gibi hem nitelikli hem niteliksiz işgücü problemine sahiptir. Nitelikli işgücünün kente gelmeme sebebi, kentin sosyal yaşantısının cezbedici olmaması olarak yorumlanmaktadır. Konya’da nitelikli işgücü problemi yaşanmasının bir başka nedeni de Konya sanayisinde kurumsallaşma eğiliminin olmaması olarak gösterilmektedir. Konya sanayicilerinin girişimcilik ruhu öne çıksa da risk sermayesine olan girişimler yok denecek kadar azdır. Bunun yanı sıra Konya sanayicileri Ar-Ge’ye ve yenilikçiliğe de yeterince önem vermemektedir. Bunların bir nedeni de üniversite-sanayi işbirliğinin zayıf olması olarak gösterilebilir.

Tablo 33. Konya Sanayileşme Çalışma Grubu Odak Grup Toplantısı GZFT Analizi Sonuçları

GÜÇLÜ NOKTALAR - Konya’nın sanayi için iyi bir altyapısının olması - Sanayicilerde girişimcilik ve özgüven bulunması - Kümelenme var - Öz sermayenin güçlü olması 4 Üniversite ve 2 Teknoparkın bulunması, sanayiye destekleyici kurumların varlığı - Ulaşım altyapısının iyi olması (YHT vs.) - Lojistik merkezi olması - Sektörel çeşitlilik - Sanayideki bilgi birikimi - Kurumlar arası işbirliğinin güçlü olması - Dış bağlantıların güçlü olması - Sanayi içindeki elemanları eğitme amacıyla düzenlenen mesleki eğitim projelerinin olması - Düzenli yapılan fuarlar (tarım, inşaat, makine, tohum ve hayvancılık vs.) - Tohum sanayisinde güçlü yatırımların bulunması, Ticaret Borsası tarafından kurulan Ar-Ge merkezi, Tohum ve Gen Vadisi Projesi - Turizm varlıkları - Enerji altyapısının iyi olması (örn: Güneş enerjisi) - Firmalar arası ilişkinin iyi olması	ZAYIF NOKTALAR - Kentin tanınırlığının az olmasından ötürü yabancı sermaye girişi yeterli sayıda değil - Limana uzaklık - Nitelikli ve niteliksiz işgücü sorunu - Havalimanının yetersizliği - Konya’nın kent imajının yanlış bilinirliliği - Konya’nın sanayi imajının yanlış bilinirliliği. Türkiye’nin Çinlileri gibi bir algının olması (ucuz ve kalitesiz) - Politik sorunlara bağlı olarak dış pazarın daralması - Risk sermayesinin yokluğu - Ar-Ge’ye az önem verilmesi - Kapasite kullanım oranlarının düşük olması - Çoklu yatırım ortaklığına güvensizlik - Yöneticilerin dışa kapanıklığı - Üniversite – sanayi işbirliğinin zayıf olması
FIRSATLAR - Kayacık’ta kurulacak olan antrepo merkezi - Mersin Limanına kadar hızlı tren bağlantısının yapılacak olması - Tarım potansiyelinin bulunması	TEHDİTLER - Firmaların kurumsallaşamaması - OSB’nin şahıs arazilerine doğru genişlemesi, devlet arazilerinin azalması

4. KONYA'DA GİRİŞİMCİLİK

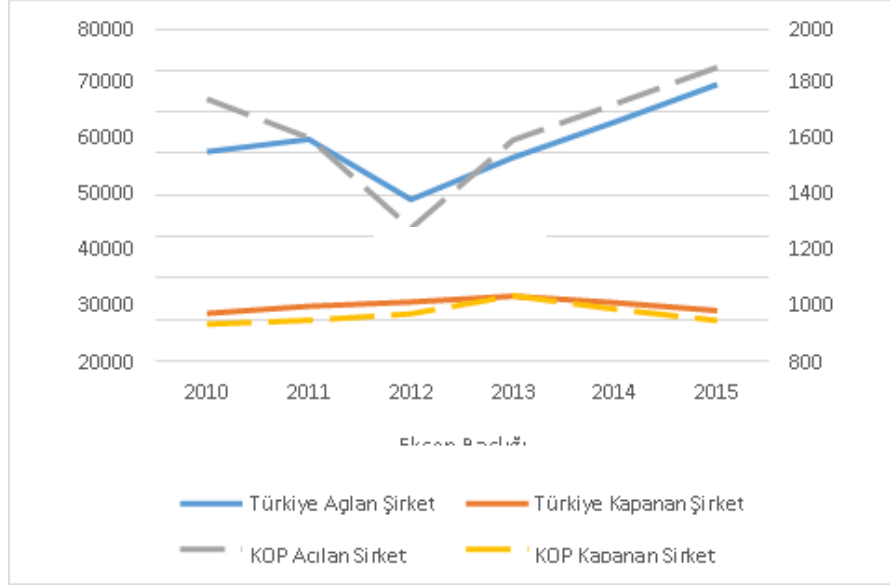
4.1. KONYA'DA GİRİŞİMCİLİK POTANSİYELİ VE PERFORMANSI

Daha önce de belirttiğimiz gibi, bir yerde girişimciliğin kapasitesini ve potansiyelini değerlendirmek açısından en yaygın şekilde kullanılan gösterge, o bölgede açılan/kurulan ve kapanan firma/şirket sayılarını incelemektir.

Bir bölgede yeni şirketlerin kurulması o bölge ekonomisindeki dinamizmin ve girişimciliğin bir göstergesi olarak ele alınabilir. Dolayısıyla şirketleşme oranı girişimcilik düzeyinin yüksekliğinin işareti olduğu gibi, yeni şirketlerin açılması istihdam yaratma potansiyelinin de ayrıca bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Öte yandan bir bölgede firmaların veya işyerlerinin kapanması ise, başarısızlığın bir göstergesi olup söz konusu bölgede şirketlerin hayatta kalamadığını ve girişimciliğin ve ekonomik dinamizmin zayıf olduğunu işaret edebilir.

Bu bağlamda KOP Bölgesi'ndeki girişimciliği incelemek için 2010-2015 yılları arasında açılan ve kapanan şirket sayıları incelenmiş ve KOP bölgesinin girişimciliği Türkiye, İstanbul, İzmir, Ankara ve bölgesinin komşu illeri içerisinde değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, 2010-2015 döneminde Türkiye'de ve KOP bölgesinde girişimciliğin, açılan şirket sayısı bakımından ülke geneline paralel bir gelişme gösterdiği görülmektedir.

Şekil 13. Türkiye'de ve KOP Bölgesinde Kurulan ve Kapanan Şirket Sayısı (2010-2015)

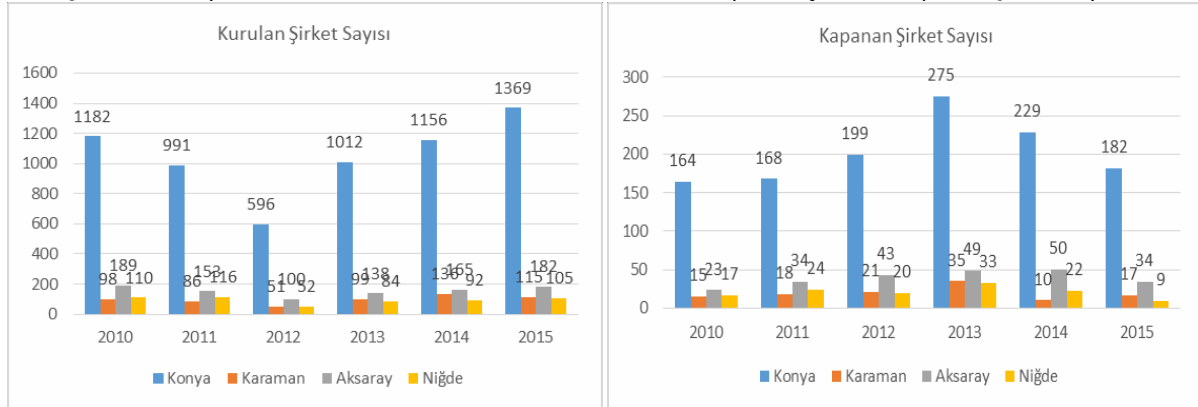
Kaynak: TOBB, 2016'dan yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

2008 küresel ekonomik krizinin etkisiyle tüm ülkede azalmaya başlayan açılan firma sayıları, 2010'dan itibaren artmaya başlamıştır. 2012 yılındaki inişi bir tarafa bırakırsak, hem ülkenin hem de KOP Bölgesi'nin son 6 yılda girişimcilik açısından pozitif bir performans gösterdiğini söyleyebiliriz. Türkiye'de açılan-kapanan şirketler açısından değerlendirilen iller arasında en girişimci il sırasıyla İstanbul (%42,3), Ankara (%12,5) ve İzmir (%6,7)'dir. Girişimcilik eğilimlerinin yüksek olduğu bu üç büyük metropolün toplam şirketleşme oranının %62'sini oluştururken, şirket kapanma oranlarında da başı çeken bu 3 büyük metropollerin en büyük ağırlığa sahip olduğu görülmektedir. Türkiye içerisinde KOP bölgesi toplam açılan şirketlerin %2,6'sını oluştururken, kapanan şirketlerin oranı %2,1'dir. 2010-2015 yılları arasında KOP bölgesindeki en girişimci il Türkiye'de açılan şirketlerin %2'sini oluşturmasıyla Konya'dır. Konya KOP bölgesinde yeni kurulan işyerlerinin %75'ine sahiptir. Yıllar içinde bölgede en fazla açılan ve kapanan firmanın Konya'da olduğu görülmektedir.

Tablo 34. 2010-2015 Yılları Arasında Türkiye'nin Üç Büyük İli, KOP Bölgesi ve Komşu İllerinde Açılan Kapanan Şirket Sayıları

İller	Açılan	Oran ² (%)	Kapanan	Oran (%)
Konya	6306	1,5	1217	1,5
Aksaray	927	0,3	233	0,3
Niğde	559	0,2	125	0,2
Karaman	585	0,2	116	0,1
KOP Bölgesi toplamı	8377	2,6	1691	2,1
Kayseri	4513	1,4	1037	1,3
Yozgat	622	0,2	115	0,1
Nevşehir	960	0,3	120	0,1
Kırşehir	259	0,1	152	0,2
Komşu iller toplamı	6354	2	1424	1,8
İstanbul	133.607	42,3	44.274	55,1
Ankara	39.558	12,5	8.848	11
İzmir	21.241	6,7	6395	8
3 büyük il toplamı	194.406	61,5	59.517	74,1
Türkiye toplamı	316169	100	80316	100

Kaynak: TOBB, 2016'dan yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 14. Konya ve KOP İllerinde 2010-2015 Yılları Arasında Toplam Açılan ve Kapanan Şirket Sayıları

Kaynak: TOBB, 2016'dan yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

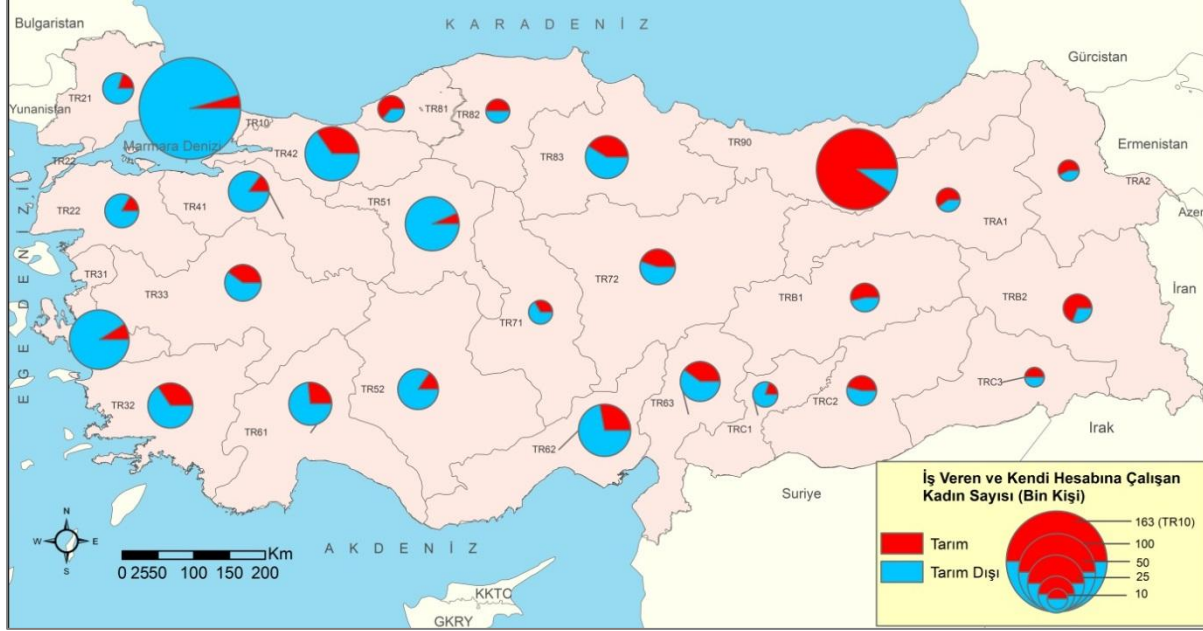
Konya'yı yaklaşık 1000 şirket kurulumu ile Aksaray ile yaklaşık 500'er şirketin açılmasıyla Karaman ve Niğde izlemektedir. Sonuç olarak, KOP bölgesinde Konya girişimcilik bakımından bölgenin lideri ve en büyük ağırlık merkezidir. Bazı yıllarda düşüş eğilimi olsa da, bölge illeri arasında Konya ile diğerleri arasında çok belirgin bir fark ortaya çıkmaktadır.

4.2. KONYA'DA GENÇ, KADIN VE YENİLİKÇİ GİRİŞİMCİLER

Kadın istihdamı ve kadın girişimciliği ülkelerin gelişmişlik düzeyini gösteren önemli kriterlerden biri olarak kabul edilmektedir. Kadınlar, bir toplumda nüfusun ve işgücünün yarısını oluşturmakla birlikte, kendi işene sahip olup işveren durumda olan veya kendi hesabına serbest olarak çalışan kadın sayısı gelişmiş ülkelerde bile erkeklere nazaran oldukça düşüktür. Bu bağlamda bir yerde kadın girişimciliğinin ölçülmesinde kullanılan temel gösterge kendini "işveren" veya "kendi hesabına çalışan" diye tanımlayan kişilerin toplam istihdam içindeki oranına bakmaktır (TÜSİAD, 2002:140). Buna göre, Harita 10'da Düzey 2 bölgeleri bazında kadınların girişimcilik düzeyini gösteren işveren ve kendi hesabına çalışan kadın girişimcilerin dağılımı gösterilmektedir. Bu çerçevede en çok işveren ve kendi hesabına çalışan kadın girişimci TR10 İstanbul bölgesinde bulunmaktadır. Bunu Doğu Karadeniz kıyı kuşağı izlerken, Ege ve Akdeniz kıyı bölgeleri de kadın girişimcilerin yoğunlaştığı bölgelerdir. Ankara'yı bir tarafa bırakırsak İç, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin kadın girişimciliğinde geri planda kaldığı rahatlıkla söylenebilir. KOP Bölgesindeki TR71 (Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir) ve TR52 (Konya, Karaman) karşılaştırıldığında ise TR52 Bölgesinin işveren ve kendi hesabına

çalışan kadın girişimciliğinde önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Öte yandan harita sektörel bakımdan değerlendirildiğinde, Karadeniz ile doğu ve güneydoğu bölgelerindeki kadın girişimciliğinin altında tarımsal faaliyetlerin yattığı, ülkenin batısında ise tarım dışı sanayi ve hizmet sektörünün ön plana çıktı çarpıcı bir şekilde görülmektedir.

Harita 10. Düzey 2 Bölgeleri Bazında İşveren ve Kendi Hesabına Çalışan Kadın (Bin), 2015

Kaynak: TÜİK, 2017 baz alınarak yazar tarafından yapılmıştır.

Gençlerin girişimcilik yoluyla işveren olmasını sağlayarak istihdam yaratması veya serbest meslek uzmanı olarak kendi işini kurmasını olarak tanımlanabilecek olan *genç girişimciliği*, bu bağlamda tüm devletlerin gündeminde olan en önemli meselelerden biridir. Bu çerçevede “genç”, “genç nüfus” ve “genç girişimci”lik gibi kavramlarının tanımlanması gerekir. Öncelikle uluslararası ölçekte “genç” teriminin tanımı konusunda kabul edilen bir ortaklık söz konusu değildir. Buna göre, BM ve ILO, 15-24 yaş aralığındaki bireyleri “genç” olarak tanımlamaktadır. Buna karşın, GEM girişimcilik monitörü 18-24 veya 18-34 aralığını genç girişimci olarak tanımlamaktadır. AB ise, 15-29 yaşlarını genç olarak tanımlamaktadır. Görüldüğü gibi ortak bir tanım bulunmamaktadır. Ancak genel olarak “genç” nüfus veya genç girişimci tanımında iki yaş aralığının ön plana çıktığını söyleyebiliriz: 15-24 yaş aralığı ile 25-34 yaş aralığı veya daha pratik kullanılan şekli ile 30 veya 35 yaş altı nüfus tanımı gibi.

TÜİK verilerine göre, Türkiye’de 15-24 yaş grubundaki yaklaşık 13 milyon genç bulunmaktadır. Türkiye’de genç nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı %16’dır. Bu nüfusu aynı zamanda *potansiyel genç girişimci* nüfusu olarak da değerlendirebiliriz. Türkiye’de genç girişimciliğe dair elde başka hiçbir veri olmadığından TÜİK’in genç nüfus verisi aynı zamanda “genç girişimcileri” temsil etmektedir denebilir. Buna göre, Tablo 35 incelendiğinde KOP Bölgesi illerinden Aksaray ve Karaman’ın genç nüfus oranı Türkiye ortalamasıyla benzerlik gösterirken, Konya ve Niğde’nin ise ortalamanın üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 35. TR52 ve TR71 Bölgesi Bazında 15-24 Yaş Arası Genç Nüfusun İşgücü, İstihdam ve İşsizlik Göstergeleri

Bölgeler	Toplam Nüfus	15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	15-24 yaş arası genç nüfus							
			15-24 yaş genç nüfus	İşgücü (kişi)	İstihdam (kişi)	İşsiz (Kişi)	İşgücüne Dahil Olmayanlar (Kişi)	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)
TR52-Konya, Karaman	2.373.000	1.690.000	411.000	155.000	135.000	20.000	202.000	44	39	12
TR71-Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir	1.515.000	1.110.000	257.000	99.000	80.000	20.000	127.000	45	36	19
Türkiye Geneli - Genç Nüfus	78.741.000	57.854.000	12.900.000	4.957.000	4.039.000	919.000	6.843.000	42	34	19
Türkiye Geneli - Yetişkin Nüfus	78.741.000	57.854.000	12.900.000	29.678.000	26.621.000	3.057.000	28.176.000	51	46	10

Kaynak: TÜİK verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

KOP bölgesinin içinde yer aldığı TR52 (Konya, Karaman) ve TR71 (Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Kırşehir) Bölgeleri *genç nüfus* ya da *potansiyel genç girişimci* bakımından incelendiğinde, genç istihdam oranı TR 52 Bölgesinde yüksekken, işsizlik oranının TR 71 Bölgesinde yüksek olduğu görülmektedir. İş gücüne katılma oranı incelendiğinde ise TR 71'in az bir farkla TR 52 Bölgesinden önde olduğu görülmektedir. TR52 ve TR71 bölgelerinin işgücüne katılım ve istihdam bakımından aralarından anlamlı bir fark olmasa da, işsizlik oranında çok büyük bir farklılık söz konusudur. Genel olarak KOP bölgesinde gençlerin işgücüne katılımı ve istihdam oranı ülke ortalamasının üzerinde iken, işsizlikte TR52 bölgesi için ülke ortalamasını çok altında, TR71 bölgesi içinse aynı derecede olduğu görülmektedir. Öte yandan genç nüfusun 3 temel işgücü parametresinde de doğal olarak yetişkin nüfusa göre ülke ortalamasının altında kaldığı görülmektedir (Tablo 35).

Konya'da Genç, Kadın ve Yenilikçi İle İlgili Sorun ve Öneriler: KOP Bölgesi ve bölgenin merkezi ili konumunda olan Konya nazarında girişimcilik faaliyetleri çok önemli yer tutmaktadır. Bu bağlamda proje süresince gerek ampirik veri gerekse sahadan elde edilen bulgular dahilinde ildeki girişimcilik potansiyeli saptanmaya çalışılmış özellikle söz konusu konuda dezavantajlı olan gruplara yönelik ayrıca çalışmalar da yürütülmüştür. Bu çerçevede, girişimcilik konusunda kadınların arka planda kalması dolayısıyla kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık ve teşvik, desteklerin fazla olması ile kadınları iş hayatına yönlendirme gibi politikalar üretilmektedir. Bu bağlamda yapılan saha çalışmalarında Konya'daki kadın girişimcilik hakkında ilde kadın girişimci oranının fazla gözüktüğünü, ancak görünenin tam tersi olarak kentteki kadın girişimciliğin yeterli seviyede olmadığı belirtilmiştir. Konya 2. Teşvik bölgesinde bulunmaktadır. Bu bağlamda ilde kadınlara %80, erkeklere ise %40 oranında destek verilmektedir. Bu desteklere rağmen kadın girişimciliği konusunda sıkıntı yaşandığı belirtilmiştir. . Ayrıca sıfırdan iş kuranların Ar-Ge ve inovasyon içermediği, sanayiye odaklı olmadığından bahsedilmiş, iyi fikri olanların teşvik edilip, yönlendirilip, diğer süreçlere yönelik olarak da eğitimlerle desteklenmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Kadın girişimcilerin %80'inin aile şirketlerinden geldiği, büyük ölçekli, geleneksel şirketlerdeki kadın hisselerinin ailesel bağlarla verildiği ancak yönetime fazla karışmalarının istenmediği dile getirilmiştir.

Konya'da kadınların çok risk almaması, gece geç saatlere kadar çalışmaması istendiği, ona biçilmiş rolün dışına çıkılmasına izin verilmediği belirtilmiştir Bu durumların, girişimciliğin özüne ters olduğu, kadınların memur zihniyetiyle girişimciliğe sürüklendiği eklenmiştir. Konya'daki kadın girişimcilik ile ilgili olarak, İŞKUR yetkilisi ise Konya da potansiyel olduğunu, İŞKUR eğitimlerine başvuran 2000 kişiden 1300'üne eğitim verildiğini söyleyerek, eğitim başvurularına talebin arttığını bu talebin daha çok işsiz ve kendi işini kurmak isteyen kişiler tarafından geldiğini belirtmiştir. Kadın girişimciliğiyle ilgili İstanbul, Bursa bazında yapılan çalışmaların olduğunu söylenerek, KOSGEB'in yaptığı çalışmalar dışında İLO'nun da destekleri olacağını bu bağlamda Konya'nın şanslı olduğunu belirtmiştir.

Girişimciliğin yeni nesle aşılması, sürdürülebilir kılınması açısından genç girişimciler de büyük önem arz etmektedir. Toplumda değişmesi istenen ya da verilmek istenen bir nitelik üstten empoze edilerek değil, aşağıdan öğretilerek gelmelidir ki toplumsal özdeşleşme sağlansın. Bu bağlamda, paydaşlar geçmişten gelen kalıpların zor kırıldığını, gençler için girişimcilik eğitimlerinin yetersiz olduğunu ve eğitimin temelden verilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Şuanda üniversite mezunlarına ilk 10 sanayici sorulsa bunun bilinmediği belirtilerek, teşvik ve desteklerin yeterince araştırılmadığına da dikkat çekilmiştir. Sistemsel bir değişikliğin yapılabileceği, mevcut durumun yeniden revize edilmesi gerektiğinin altını çizilmiştir.

4.3. KONYA ABİGEM: FAALİYETLERİ VE SORUNLARI

Konya ABİGEM TOBB öncülüğünde yürütülen Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri (ABİGEM) ağının yaygınlaştırılması projesi kapsamında; Konya Ticaret Odası, Konya Sanayi Odası, Konya Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü ve Konya Ticaret Odası Eğitim Sağlık Vakfı işbirliği ile Ağustos 2008'de kurulmuştur. 5 Haziran 2010 tarihinden itibaren şirketleşmiştir ve faaliyetlerine Konya Ticaret Odası binası içerisinde devam etmektedir. Konya ABİGEM, yukarıdaki cümlelerden de anlaşılacağı gibi, 5

ortaklı bir yapıya sahiptir. Konya ABİGEM açısından şirketleşme sürecinin bir avantaj olduğu ileri sürülmüştür. Şirketleşme süreci, gerekli finansal kaynakların karşılanabilmesini gerekli kılmaktadır ve bu durum ABİGEM'in daha aktif bir biçimde faaliyet göstermesine katkıda bulunmaktadır. Bu sayede Konya ABİGEM çok daha fazla insanla görüşebilmekte, önemli bir ağ geliştirebilmekte ve ön planda kalmayı sürdürebilmektedir. Birimin sahip olduğu 7-8 kişilik personel kadrosunun, yapılacak faaliyetlerde çok daha geniş bir kesime hizmet verebilmesini mümkün kıldığı ifade edilmiştir. 2013 senesinde birimin kurumsallaşmasıyla birlikte, mevcut cironun 2 ile 3 kat arttığı söylenmiştir.

Konya ABİGEM'in tanıtımlarının, Ticaret Odası tarafından, ilk olarak ilgili kişilere mail, web sayfası ve SMS yoluyla yapıldığı belirtilmiştir. Daha sonraki süreçte ise birimin kendi tanıtım ve reklamını yapmaya başladığı dile getirilmiştir. Konya ABİGEM tarafından eğitim ve danışmanlık faaliyetlerinin, hem kurumlara hem firmalara sunulmakta olduğunun altı çizilmiştir.

İkinci olarak Konya ABİGEM'in verdiği eğitim faaliyetlerinden bahsetmek istiyoruz. Kişilerden talep geldiği takdirde Konya ABİGEM her bir kimseye eğitim vermektedir. Hem girişimcilere hem de firmalara özel olarak eğitim verildiği söylenmiştir. Bunlara ek olarak kurum ve kuruluşların yatırım fikirleri projelendirilmekte, fizibilite çalışmaları yapılmakta ve iş planları hazırlanmaktadır. Konya ABİGEM'in verdiği eğitimin sonuçlarını değerlendirdiği ifade edilmiştir. Konya ABİGEM yetkilileri, hem hedef kitlenin hem de verilecek eğitim konularının belirlenmesi hususunda, uzman kişilerle görüşmeler yaptıklarını ve belirli bir profil sınırı koyduklarını ifade etmişlerdir. Yoğun olarak yapılan eğitimlerin ise insan kaynakları, satış-pazarlama, ihracat eğitimleri, kurumsallaşma eğitimleri ve yalın üretimle ilgili olduğu belirtilmiştir. Konya ABİGEM olarak Sivas, Batman, Aydın, Ankara, Aksaray, Niğde ve Van illerinde eğitim ve danışmanlık hizmetleri yürütülmektedir. 7 ile 8 senede bir yapılan girişimcilik eğitimlerinin Konya ABİGEM tarafından yapıldığı ve bu eğitimlerin AB kapsamında verildiği belirtilmiştir.

Kurumsal süreç ve eğitim hizmetlerinin ardından Konya ABİGEM'in verdiği danışmanlık faaliyetlerine odaklanabilir. Konya ABİGEM'den danışmanlık hizmetlerine ilişkin duyurular yapıldığı takdirde firmalar tarafından talepte bulunulduğu ve hizmet almak isteyen firmaların ve girişimcilerin ABİGEM'e ulaştıkları belirtilmiştir. Duyurular Sanayi Odası, Ticaret Odası ve OSB kanalıyla ve tüm ilçe firmalarına mail atılarak yapılmaktadır. Konya ABİGEM'de verilen danışmanlık hizmetlerinin oldukça yoğun olduğu ifade edilmiştir. Firma danışmanlığıyla birlikte Konya ABİGEM tarafından kurumsallaşma danışmanlığı, ihracat danışmanlığı, yalın üretim danışmanlığı ve satış-pazarlama danışmanlığı gibi faaliyetlerin de yoğun olarak yürütülmekte olduğu söylenmiştir. Konya ABİGEM'in ücretsiz olarak proje yazma hizmeti vermekte olduğunun ve girişimcilerin kendi finansmanlarını kullanmak yerine devlet desteklerinden yararlandırıldığının altı çizilmiştir. Bunlara ek olarak Konya ABİGEM, MEVKA destekleri bazında projeler yapmaktadır. Konya ABİGEM'in danışmanlık yaptığı alanlar Konya iliyle sınırlı kalmamakta Sivas, Batman, Hatay illerine de danışmanlık hizmeti verilmektedir. Konya ABİGEM ayrıca iş geliştirme konusunda yalın üretim danışmanlığı hizmeti de vermektedir.

Konya ABİGEM tarafından Metal Döküm, Ayakkabı Kümelenme ve Windows Projesi kapsamında NDT Tahribatsız Muayene Laboratuvarı çalışmaları yürütülmektedir. Konya ABİGEM bünyesinde kurulmuş laboratuvar binası ve NDT tahribatsız muayene laboratuvarı ikinci organize sanayi bölgesinde hizmet vermektedir. MEVKA dışında, Konya ABİGEM tarafından AHİKA, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu, KOSGEB, İŞKUR, AB ve Dünya Bankası gibi kurumlar özelinde projeler hazırlamaktadır. Bunlara ek olarak, Konya ABİGEM, kümelenme çalışmalarına, eğitim ve proje yazma hizmetleriyle desteklemektedir. Konya ABİGEM yetkilileri Ticaret Odası içinde yer almalarından ötürü erişilebilir bir konumda olduklarını ifade etmiştir. Birim çalışma ve hizmetlerini duyurmak için Sanayi Odası, Ticaret Odası ve OSB kanalları üzerinden geniş bir kitleye ulaşabilmektedir. ABİGEM'den istifade eden bir firma yetkilisi, birimin tanıtımlarının yeterince yapılmadığını ve daha fazla reklam ve etkinlik sayesinde birimin ön plana çıkarılması gerektiğine vurgu yapmıştır.

Konya ABİGEM'in girişimcilik ekosistemine katkıları ile ilgili olarak ilk etapta şu söylenebilir: Konya

ABİGEM'in ilde bulunan firmalar arasındaki işbirliğinin gelişmesi için özel olarak çaba sarf ettiği ve kurumların bu konuda parasal destek sunduğu, ancak bu durumun sağlanmasının o kadar da kolay olmadığı ifade edilmiştir. Konya ABİGEM çalışanları aynı zamanda KOSGEB bünyesinde eğitmen olarak hizmet verdiği için, Ticaret Odası yetkilileri bu eğitimlerin çok daha içerikli ve faydalı olduğunu dile getirmişlerdir. Bu durumun Konya'daki firmaların var olan girişimcilik potansiyeline olumlu anlamda katkı sağlandığı söylenmiştir. Firmaların büyümesi ve bu nedenle ihtiyaçlarının artması nedeniyle profesyonel desteğe gereksinim duydukları belirtilmiştir. Konya ilinde ABİGEM kurulmasaydı, bu hizmetlerin il içinde ya da il dışında bulunan danışmanlık firmalarından talep edileceği ve bu durumun firmalara fazladan bir mali yük getireceği gerçeğinin altı çizilmiştir. Üyelerin Ticaret Odası tarafından ABİGEM bünyesine dâhil edilmesinin en büyük nedeni olarak üyelere ucuz hizmet vermesi gerçeği gösterilmiştir.

Konya ABİGEM'in test laboratuvarına sahip olması sanayiciler açısından önemli bir avantaj olarak görülmektedir. Eğitim seminerlerinin iyi olması ve eğitmen havuzlarının geniş olması yine ABİGEM'in güçlü yanları arasında görülmektedir. Ancak eleman sayısının kısıtlı olması ABİGEM'in zayıf yönü olarak addedilmektedir. Ticaret Odası, ABİGEM'in saha çalışmasında zayıf olduğunu ve dışarıdan hizmet alarak yaptığı bu işin ABİGEM tarafından yapılmasının daha makul olacağını vurgulamıştır. Bunlara ek olarak, Ticaret Odası tarafından Konya ABİGEM'in verdiği hizmetler Ticaret Odası tarafından yeterli görülmekte, ancak bunların kalitesinin artırılması ve AB, ihracat, uluslararasılaştırma konularında aktif olmaları gerektiği düşünülmektedir. Yasal düzenleme konusunda Konya ABİGEM'in herhangi bir sıkıntı yaşamadığı, ancak bir sıkıntı olması durumunda ortakların TOBB ile iletişime geçtiği belirtilmiştir. Buradaki en büyük avantaj Konya Ticaret Odası Başkanı ve ortaklarının TOBB yönetimin bulunması olarak görülmektedir. Şirketleşmenin ise sadece vergisel anlamda ABİGEM'i zorladığı dile getirilmiştir.

4.4. HIZLI BÜYÜYEN İŞLETMELER

Son yıllarda KOBİ ve girişimcilik alanında en önemli gündemlerden birini "Hızlı Büyüyen İşletmeler" konusu oluşturmaktadır. En fazla istihdamı yaratmaları, yenilikçilik de ön plana çıkmaları ve dolayısıyla ekonomik büyümenin temel dinamiğini oluşturmaları nedeniyle hızlı büyüyen işletmeler girişimcilik ekosisteminin önemli bir unsuru haline gelmiştir. OECD'ye göre, üç yılda ortalama yüzde 20'den fazla büyüme (ciro veya istihdam olarak) yakalayan ve izlenmeye başlandığında en az 10 çalışanı bulunan firmalar hızlı büyüyen olarak tanımlanmaktadır (OECD, 2012:16). Bu çerçevede 4 KOP Bölgesi ilinde her ilde iki adet "hızlı büyüyen şirket" girişimcilik ekosistemi unsurları ile *destek ve teşviklerin etkisi* bakımından analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında Konya'dan 2, Karaman'dan 2, Aksaray'dan 2 ve Niğde'den de 2 hızlı büyüyen firma ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Örneklem sayısı çok küçük olduğu için sonuçları iller bazında farklılaştırmak anlamlı değildir. Bu açıdan 4 KOP ili için genel bir değerlendirme yapmak ve çıkarımlarda bulunmak mümkündür.

Dört KOP ilinde gerçekleştirilen mülakatlar neticesinde, hızlı büyüyen firmalardan "*kendi başarılarının önünü açan etmenler*"ın değerlendirilmesi istenmiştir. Bu doğrultuda, hızlı büyüyen şirket sahipleri ilk sıraları teşvik ve desteklerden faydalanma, girişim sermayesi kullanma ve teknoloji kullanımı konularına vermişlerdir. En son sırada ise diğer aktörler, firmalar ve kurumlarla kurulan ortaklıklar yer almaktadır. Bu neticenin hızlı büyüyen şirketler literatürü göz önüne alındığında, bölgedeki özgün bir duruma ifade edebileceği not düşülmelidir. Hızlı büyüyen şirketler literatüründe, firmaların hızlı büyüme performanslarını destekleyen önemli etmenlerden birisi olarak, özellikle diğer tür firmalarla kurdukları ilişkiler yoluyla piyasa ve teknoloji olanaklarını geliştirmeleri vurgulanmaktadır (Güzel ve Giray, 2014: 36). KOP illerinde gerçekleştirilen mülakatlarda, başarı etmenlerinde, bu ifadeyle aynı doğrultuda, teknoloji kullanımı üst sıralardaysa da; teknoloji olanaklarının önünü açtığı söylenen işbirlikleri en son etmen olarak ortaya çıkmakta, ayrıca işbirliklerinin katkıda bulunduğu ifade edilen piyasa (pazar) koşulları ise orta sıralarda yer almaktadır.

Konya ilinde plastik/tarımsal sulama sektöründe faaliyet gösteren hızlı büyüyen şirket yetkilisi,

özellikle çok ortaklı bir çiftçi kooperatifi bünyesinde bulunuyor olmalarının, Anadolu Birlik Holding, Konya Şeker bünyesinde bulunmalarının ve ildeki çiftçi çocuklarının firmaları bünyesinde istihdam edilmesi yoluyla ulaşılan çalışanların aidiyet duygularının, hızlı büyüme performanslarının temel sebepleri olduğunu belirtmektedir. Konya ilinde kuruyemiş sektöründe faaliyet gösteren bir hızlı büyüyen firma yetkilisi ise, insan kaynağının önemini vurgulayarak, bir aile gibi çalışan ekiplerinin başarılarının taşıyıcısı olduğunu belirtmiştir.

Mülakat sırasında firmalara “*neden kendi illerinde içinde bulundukları sektörde faaliyet gösteren bir firma kurdukları*” sorulduğunda, Aksaray ilindeki firmalar bölgeye verilen teşviklerin, iş gücünün ve sahip oldukları sektör faaliyeti ve ağ ilişkilerinin yer ve sektör seçiminde etkili olduklarını söylemiştir. Karaman ilinde, bisküvi üretimi gerçekleştiren firma ilin avantajlarının ikliminden kaynaklandığını belirtmektedir; öte yandan hammaddeye ve nitelikli elemana ulaşmak bakımından dezavantajlı bir ilde faaliyet gösterdiklerini vurgulamıştır. Konya’da faaliyet gösteren boru/sulama firması da bölgenin iklim şartlarının bu sektörü seçmelerinde etkisi olduğunu belirtmiştir. Niğde’de faaliyet gösteren *ceylan şirket* ise, bölgede sağlık tekstili açığını görerek sektöre girdiklerini ifade etmiştir. Bu özel vurgular dışında, girişimciler, genellikle, KOP Bölgesi’nde verilen teşviklerin ve desteklerin şu anda bulundukları sektörlerle girmelerinde en önemli etken olduğunu dile getirmişlerdir.

KOP illerindeki hızlı büyüyen şirketler, iç pazarda sahip oldukları avantajların, fiyat politikaları ve tanınmışlıkları olduğunu vurgulamışlardır. Dış pazarlarda ise, firmaların büyük çoğunluğunun ihracat faaliyetinde bulunduğu, ancak hem uluslararası pazarın yoğun rekabet koşullarının hem de yabancı dil, piyasa bilgisi gibi konularda kalifiye çalışan eksikliğinin, dış piyasalara erişimdeki en önemli sorunlar olduğu ortaya çıkmaktadır. Hızla büyüyen şirketlerin müşteri profilleri göz önüne alındığında ise, özellikle kamu kurumlarının ağırlığı göze çarpmaktadır.

KOP Bölgesi’ndeki hızlı büyüyen şirketlerden bazıları, faaliyetlerinin tabi olduğu yasal çerçevenin kolaylaştırıcı nitelikte olduğunu ifade ederken, bazı firmalar da yasal uygulamalarda firma ölçeğinin gözetenmediğini ve özellikle ihracat faaliyetleri sırasında bürokrasinin yavaş ve uğraştırıcı ilerlediğini ifade etmiştir.

KOP illerindeki hızlı büyüyen şirketlerin çoğunun Ar-Ge ve süreç yeniliği faaliyetlerinde bulundukları gözlenmektedir. Konya ilindeki plastik boru/sulama sektöründe faaliyet gösteren firma, üniversite ile ortak Ar-Ge çalışmaları yürüttüklerini ifade ederken, yine Konya ilindeki hızlı büyüyen kuruyemiş şirketi, sürece ve pazarlamaya yönelik yenilikler üzerinde çalıştıklarını belirtmişlerdir. Aksaray ilinde otomotiv yan-sanayi sektöründe faaliyet gösteren şirket, Ar-Ge desteklerinden yararlanmadıkları halde Ar-Ge projeleri sürdürdüklerini bildirmişlerdir. Karaman ilindeki ambalaj firmasının da Ar-Ge faaliyetleri sürdürdüğü bilgisi alınmıştır. Öte yandan, Niğde ilinde mülakat yapılan firmalardan hiçbirisi Ar-Ge faaliyeti sürdürmemektedir.

KOP illeri hızlı büyüyen firmalarının yarısı üniversiteler ile çeşitli alanlarda ortaklıkları olduğunu belirtmiştir. Bu işbirlikleri genellikle Ar-Ge alanında tanımlanmaktadır. Karaman ambalaj firması yetkilisi, üniversite ile geliştirdikleri işbirliklerinin beklentilerini karşılamadığını, üniversitenin geliştikçe sanayicilere daha fazla destek olabileceğini ifade etmiştir. Karaman bisküvi firması yetkilisi, işbirlikleri geliştirmede fuarlara katılımın olumlu etkisini vurgulamıştır.

KOP illerindeki hızlı büyüyen şirketlere finansman kaynakları sorulduğunda, iş çevresi ve devlet desteğinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu anlamda, devletin sağladığı teşvik ve desteklerin hızlı büyüyen şirketlerin piyasaya girmelerinin önünü açtığı söylenebilir.

Hızlı büyüyen şirket sahiplerinden, yararlandıkları devlet teşvik ve desteklerinin üretim, ihracat ve istihdam alanlarında firmalarına etkilerini değerlendirmeleri istendiğinde, %87,5’i yararlandıkları teşvik ve desteklerin istihdam ve üretim alanlarında arttırıcı etkisi olduğunu belirtirken, %75’i ihracatlarının teşvik ve destekler sayesinde arttığını, %12,5’i ise teşvik ve desteklerin ihracatları üzerinde bir etkisi olmadığını ifade etmiştir. Hızlı büyüyen şirket sahiplerinin %75’i teşvik ve desteklerin cirolarını arttırıcı etkisi olduğunu ifade etmiş, %12,5 oranında şirket sahibi ise cirolarının teşvik ve destekler sonrasında azaldığını belirtmiş, diğer %12,5’luk kısım ise bir değişiklik olmadığını

ifade etmiştir.

Teşvik ve desteklerin Ar-Ge faaliyetlerinin üzerindeki etkisi sorulduğunda, hızlı büyüyen şirket sahiplerinin %62,5'i teşvik ve desteklerin Ar-Ge faaliyetleri üzerinde hiçbir etkilerinin olmadığını belirtmiş, %12,5'i ise teşvik ve desteklerin Ar-Ge faaliyetlerini arttırdığını ifade etmiştir.

Konya: Kuruyemiş sektöründeki hızlı büyüyen şirket, Kalkınma Bakanlığı'nın Yatırım Teşvik Belgesi, KDV İstisnası, SGK Prim Desteği ve Vergi İstisnaları destek ve teşviklerinin yanı sıra Eğitim ve Danışmanlık faaliyetlerinden de yararlanmaktadır. Bu firma, ayrıca Tarım Bakanlığı Kırsal Yatırımları Destekleme Fonu'ndan da faydalanarak silo yapımını, yeni fabrika yapımı ve makine tedarikini teşvik ve destekler yoluyla sağlamıştır. Yararlanmakta olduğu teşvik ve desteklerin değerlendirilmesi istendiğinde firma yetkilisi, istihdam, ihracat, üretim ve ciro üzerinde bu teşvik ve desteklerin olumlu etkileri olduğunu, ancak Ar-Ge üzerinde bir etkisi olmadığını ifade etmektedir. Bunun yanı sıra, firma yetkilisi, yararlanmakta oldukları teşvik ve desteklerin beklentilerini tam olarak karşılayamamış olduğunu, özellikle verilen kredinin miktarının ve şartlarının piyasa koşullarına göre yeniden ele alınması gerektiğini ve gelir vergisi konusunun tekrar gözden geçirilmesi gerektiğini söylemektedir. Ayrıca, bölge için özel olarak bölgede yetişen tarım ürünlerinin (ayçiçeği, kabak, pancar, buğday, mısır gibi) üretimi ve sanayisi için teşvikler tasarlanması gerektiğini düşünmektedir. Özel olarak bölgesel teşvikler kapsamında kuruyemişin çıkarılmasının, hem bölge hem de bölge firmaları için olumsuz bir gelişme olduğunu vurgulanmış, kuruyemişlerin teşvik kapsamına sokularak teknolojik gelişmelerin ve makineleşmenin desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Sonuç olarak, hızlı büyüyen şirketler için teşvik ve destekler hızlı büyüme performansı göstermelerin birincil nedenlerinden olduğu ortaya çıkmaktadır. Hızlı büyüyen firma yetkilileri hem KOP Bölgesinde hem de kendi sektörlerinde faaliyete başlama kararı alırken teşvik ve desteklerin varlığının önemli bir yer tuttuğunu ifade etmişlerdir. Özellikle hızlı büyüme tanımının istihdam ve/veya ciroda gerçekleşen büyümeye dayandığı hatırlanacak olursa, neredeyse tüm hızlı büyüyen firmaların yararlanmakta olduğu SGK Prim Desteğinin istihdama olumlu etkisi büyük önem taşımaktadır. Firma yetkilileri, bu desteğin devamını istemektedir. Mülakatlar boyunca SGK Prim Desteğinin istihdam oranını neredeyse ikiye çıkaracak kadar etkili olduğu dile getirilmiştir. Ayrıca mülakatlar boyunca sık sık bölgede nitelikli işgücüne erişimin çok büyük bir sıkıntı doğurduğu vurgulanmıştır. Bölgenin iş gücü olanaklarının kısıtlılıkları göz önüne alındığında KOSGEB'in Nitelikli Eleman Desteğinin, bölge açısından çok önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Mülakatlar sırasında, sıkça, teşvik ve desteklerin tasarlanırken bölgenin ve her ilin ihtiyaçlarının da gözetilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

KOP Bölgesi illerinde yer alan hızlı büyüyen şirketler, planlarını yaparlarken bölgeye ve illerine dönük belirli fırsatları ve tehlikeleri göz önüne almaktadırlar.

Konya ilinde plastik sektöründe faaliyet gösteren hızlı büyüyen işletme, Konya'nın coğrafi konumunun ulaşım açısından avantaj sağladığını, ancak sektörün yoğun olduğu bir bölgede bulunmadıkları için, sanayi ortamından uzakta olmalarının bir olumsuzluk olduğunu belirtmektedir. Firmalarının sektörde önde olması ve ortaklıklarının bulunmasının en büyük gücü olduğunu belirten yetkili, ileride bu fırsat ve tehlikeleri göz önünde bulundurarak Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinde bulunmayı, yatırım ve ihracatlarını geliştirmeyi planlamaktadır.

4.5. KONYA'DA GİRİŞİMCİLİK EKOSİSTEMİNİN UNSURLARI

Girişimcilik ekosisteminin unsurlarının bölgelerde iyi analiz edilmesi bölgenin geleceğini belirlemek adına önemli bir etkidir. Bu çerçevede Konya'da ile özel yapılan saha çalışmalarına katılan katılımcılara göre girişimcilerin, girişimciliğin çok farklı motivasyonları olabilmektedir. Katılımcılardan özel sektörde çalışanlar arasında öne çıkan bir motivasyon kaynağı olarak girişimcilik ruhu gösterilebilir. Ancak içerisinde girişimcilik ruhu, heyecan barındıran insanlar girişimci olabilir ve girişimciliğin de bir okulu yoktur. İnsanların sahip oldukları meslek ile icra ettikleri mesleğin farklı olduğunu ve bunun da girişimciliğin önünü açtığını düşünen Atiker yönetim kurulu üyesi başkanı, işini sevmek ve sevdiği mesleği yapmanın girişimciliği daha da artıracaklarını iddia ederken, Lukas firmasının

müdürü ise bu sorunun insanları başka mecralara yönelteceğini ve bu sayede girişimciliğin artacağını düşünmektedir. Katılımcılardan Kayahan Hidrolik'in yönetim kurulu başkanı, girişimciliğin motivasyon kaynağının girişimcilik arzusu ve bu yönde çok çalışmak olarak düşünürken, Unilever'in üretim müdürü ise yabancı sermayeli bir firma oldukları için girişimciliklerinin temel kaygısı olarak istenilen işgücünü bulabilme sorununu işaret ediyor.

Konya'daki STK ve Odalar ise girişimcilik faaliyetleri için ortam hazırlayan ve girişimcilik motivasyonunu yükseltmeyi amaçlayan kurumlar olarak üyelerine çok sayıda avantaj sağlamak ve yardımcı olmaktadır. Bu doğrultuda bu kurumların girişimcilik ruhunu, kültürünü ve potansiyelini artırıcı yönde yaptıkları faaliyetler olarak şunlar ön plana çıkmaktadır: MÜSİAD, yurtdışına dış ticaret gezileri düzenlemekte, üyelerine bakanlıkları ziyaret ederek aracılık yoluyla sorunlarını çözmekte ve dernek içi iş ve proje toplantıları ile bilgilendirme yapmaktadır. KSO'nun ise üyelerine eğitim seminerleri, paneller düzenlemekte olduğu, bunun yanı sıra birtakım sosyal faaliyetlerde de bulunarak girişimciliği ve yenilikçiliği desteklediği görülmektedir. Benzer bir şekilde OSB'nin de ölçek ekonomisinden elde ettikleri avantajları firmalara yansıttığı görülmektedir. Buna göre Konya OSB; elektrik, su ve doğalgaz gibi altyapı hizmetlerini firmalar adına topluca alarak bir pazarlık gücü oluşturmakta ve bu sayede firmalara maddi avantajlar sağlamak ve tüm izin ve ruhsatları tek elden düzenleyerek firmaların karşılaştıkları bürokratik engelleri minimuma düşürmektedir. Sonuç olarak girişimcilik motivasyonunu artırmaya yönelik MÜSİAD, KSO ve Konya OSB'nin üyelerine çok sayıda ve çok çeşitli desteklerde bulunduğu, bu doğrultuda firmalara hem maddi hem bilgi yönünde kazanımlar sağlamayı hedefledikleri söylenilebilir.

4.6. KONYA'DA GİRİŞİMCİLİĞİN GZFT ANALİZİ

GZFT analizi incelendiğinde, Konya'nın güçlü sanayi alt yapısının, kuluçka merkezlerinin, üniversite, TTO, TGB gibi girişimciliği besleyecek yapılarının bulunması güçlü yönü olarak görülmektedir. İlde aile şirketlerinin fazla olması öz sermaye açısından, yani girişimciliğin temel bileşenlerinden olan sermayenin varlığı açısından güçlü yön olarak görülmüştür. Ancak bu aile şirketlerinin kurumsallaşamaması, ilin gelenekçi yapısını devam ettirmesi nedeniyle girişimciliğe inovasyon katamaması ise zayıf bir yön olarak nitelendirilmiştir. Gerçekten de biliyoruz ki kurumsallaşamayan şirketler ileriki dönemlerinde parçalanma ya da kapanma eğilimi göstermektedir. Bu da ildeki girişimciliğin başarısız olmasına neden olmaktadır. Konya'nın önemli sorunlarından birisinin de ticari ahlaktaki düşüklüktür. Fikir çalma eğilimi, haksız bir rekabete yol açmakta bu da devamında firmalar arası güven eksikliğine neden olmaktadır. Güven eksikliğinin olmadığı bir yerde de iş birliği dolayısıyla gelişmemektedir. İlde hemşericilik algısının yaygın olması, bilgiden daha çok akrabalık ilişkilerine önem verilmesine bu da yine yenilikçi ve inovatif bir yapının oluşmamasına neden olmaktadır. Üniversite öğrencilerinin bilgi seviyesinin düşük olması ise paydaşlar arasında tartışmaya giren konulardan biri olmuştur. Konya'ya gelen öğrenci ile bir ODTÜ öğrencisinin aynı nitelikte olmadığı belirtilmiş, bunun üzerine ise buraya gelen öğrencinin daha çok hayata tutunmak zorunda kaldığı ve girişimciliğe yöneldiği belirtilmiştir. ODTÜ, BİLKENT, İTÜ gibi üniversitelere giden öğrenci kitlesinin ya yurt dışına gittiği ya da kurumsallaşmış büyük firmalarda istihdam edildiği belirtilmiştir. Bu nedenle Konya'daki öğrencinin sosyal ve maddi imkânların kısıtlı olması nedeniyle daha çok girişimciliğe yöneldiği belirtilmiştir. Özellikle kadın girişimciler konusunda aynı sektöre (pasta-börek) yönelim büyük bir eksiklik olarak görülmüştür. Aslında aynı, inovatif olmayan sektöre yönelim sektörel doyumun olmamasından kaynaklanmaktadır. Buradaki kadınların belki de en iyi bildiği iş bu olduğu için ve başarılı örnekleri de gördüğü için bu sektöre yönelmektedir. Bu konuda bilgilendirme ve bilinçlendirmeyle, girişimciliğin anahtar hususlarından biri olan rol modellerle girişimciliğin farklı sektörlerde kaydırılması sağlanabilir. Konya'nın sanayisinin farklı sektörel yapıya sahip olması bir güçlü yanı olarak görülmüştü. Farklı sektörel yapının varlığına rağmen buradaki insan sermayesi aynı sektöre yönlenebiliyorsa burada ki eksiklik ilin dinamiklerinden değil rol model, tanıtım, pazarlama, eğitim eksikliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda hem kadın hem genç girişimcilere yönelik eğitimler verilmelidir nitekim ülke bazındaki girişimcilik eğitimi eksikliği de paydaşlar tarafından tehdit

olarak algılanmıştır. Sosyal imkânlarının kısıtlı olması bu nedenle yatırımcı sınıfın bölgeye çekilememesi ve bu fikir çalma yapısından dolayı Türkiye'nin Çin'i olması da il için tehdit olarak görülmüştür. İldeki hızlı tren varlığına rağmen, büyük organizasyonlar gerçekleştiğinde yurt içi, yurt dışı ulaşımında sorunların yaşandığı, ulaşımın girişimcilik açısından önemli bir faktör olduğu söylenmiştir. Son olarak belirtmek gerekirse Konya kendini Karaman, Niğde, Aksaray'la karşılaştırmamaktadır çoğu konuda. Hem beşeri hem de ekonomik sermaye açısından İstanbul, Bursa, İzmir gibi olmak istemektedir.

Tablo 36. Konya Girişimcilik Çalışma Grubu Odak Grup Toplantısı GZFT Analizi Sonuçları

GÜÇLÜ NOKTALAR • Çeşitli sanayi türleri/ sektörel çeşitlilik • Sanayi alt yapısı sağlam • Kuluçka merkezlerine sahip • Dinamizm/ şartlara uyum • Üniversite, TGB, TTO, İnovasyon merkezleri alt yapısı • Özel üniversitedeki girişimcilik çalışmaları • Kurumlar arası iletişim güçlü • Aile şirketlerindeki öz sermaye gücü • Yaşam koşullarının ucuz olması (Karşıt görüş, pahalı olduğu yönünde) • Özel üniversitelerde girişimcilik çalışmaları	ZAYIF NOKTALAR • Geleneksel yaklaşımın yenilikçiliği engellemesi • Firmalar arası güven sorunu ve devamında işbirliği eksikliği • Yenilikçi fikir geliştirememesi • Fikir çalma • Haksız rekabet • Hemşericilik • Girişimcilik eğitiminin iyi verilememesi • Aile şirketleri, kurumsallaşma eksikliği • Üniversitedeki öğrenci seviyesinin düşüklüğü • Beyin göçü • Aynı sektöre yönelim
FIRSATLAR • Ulaşım, lojistik konum avantajı • MEVKA çalışmaları • İnovasyon merkezi kurulması	TEHDİTLER • Girişimcilik eğitimi eksikliği • Konya ismine önyargı • Türkiye'nin Çin'i algısı • 2.Bölgede olması • Yaratıcı sınıfın bölgeye çekilememesi

5. KONYA'DA YENİLİKÇİLİK

Konya'da yenilikçilik faaliyeti üç temel eksen çerçevesinde analiz edilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak Ar-Ge harcamaları ele alınırken, ikincisi düzeyde inovasyon (yenilik) faaliyetleri ve göstergeleri analiz edilmiş, son sırada ise üniversite-sanayi işbirliği çerçevesinde yürütülen teknoparklar, teknoloji transfer ofisleri (TTO'lar) ve fikri sınai mülkiyet hakları (FSMH) ve ticarileştirme süreçleri incelenmiştir.

5.1. KONYA'DA AR-GE HARCAMALARI

Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) faaliyetlerinin kısaltması olan Ar-Ge, ülkelerin ekonomik büyümesinde büyük rol oynayan en önemli olan faaliyetlerin başında gelmektedir. Yapılan araştırmalar ekonomik gelişmenin uzun vadede ancak verimlilik artışını sağlayan teknolojik gelişme ile mümkün olduğunu, teknolojik gelişmenin altında yatan temel kaynağında Ar-Ge'ye yapılan yatırımlarda yattığı ortaya koymaktadır. Dolayısıyla günümüz dünyasında Ar-Ge faaliyetleri sürdürülebilir bir büyüme ve başarılı bir kalkınma sağlamanın vazgeçilmez anahtarıdır.

Ar-Ge faaliyetlerinin tanımlanması ve ölçülmesinde kullanılan en önemli iki gösterge Ar-Ge harcamaları ve Ar-Ge personeli'dir. Bu iki kavram, Ar-Ge'nin en önemli girdisi olup, Ar-Ge'ye ayrılan kaynağın ne oranda yeterli olup olmadığının ölçülmesinde kullanılan yegane ölçümlerdir. Bu kapsamda Türkiye'de Ar-Ge faaliyetleri ölçek için detaylı veri bulunmamaktadır, il bazında var olan tek veri son yıllarda Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından geliştirilen Girişimci Bilgi Sistemi (GBS) sayesinde tutulan Ar-Ge harcamaları verisidir ki bu veride gerek firmaların gerekse kurumların Ar-Ge konusunda yaptığı tüm harcama ve yatırımları kapsamamaktadır.

Girişimci Bilgi Sistemi verilerine göre, KOP illerinin toplamında ve yıl bazında Ar-Ge harcamalarının dağılımına bakıldığında genel itibarıyla imalat sanayi Ar-Ge harcamalarında düzensiz bir eğilim olduğu görülmektedir. Konya'nın 2007 yılından sonra sert bir düşüş eğiliminde olduğu ancak ilerleyen yıllarda birtakım iniş çıkışlarla birlikte yükseliş eğilimine geçtiği söylenebilir. (Tablo 37, Şekil 15).

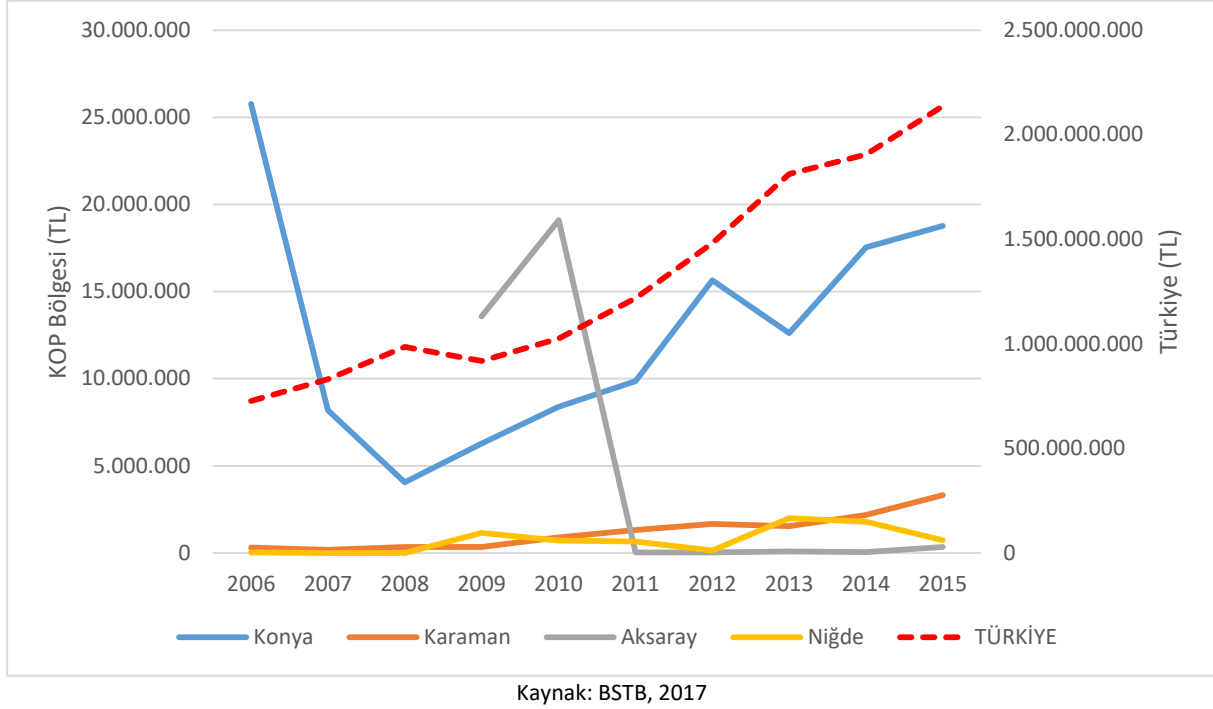
Tablo 37. Konya'da İmalat Sanayinde Ar-Ge Harcamaları

YILLAR	2006	2008	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Konya	25.764.974	4.061.425	8.388.262	9.869.765	15.644.536	12.607.197	17.547.443	18.769.251
TR Payı	%1.58	%0.13	%0.21	%0.20	%0.27	%0.18	%0.20	%0.18
KOP TOPLAM	26.156.449	4.405.935	29.075.034	11.866.490	17.500.496	16.237.619	21.580.376	23.175.801
TR Payı	%1.61	%0.14	%0.74	%0.25	%0.30	%0.23	%0.25	%0.22
TR TOPLAM	727.401.870	984.867.145	1.025.251.304	1.217.588.972	1.481.708.732	1.812.028.198	1.904.986.555	2.136.219.861

Kaynak: BSTB, 2017

Konya, son on yıllık süreçte imalat sanayinde Ar-Ge harcamaları en yüksek il olarak KOP illeri arasında ilk sırada yer almaktadır. Konya imalat sanayinde Ar-Ge harcamalarına en fazla 2006 yılında kaynak ayrılmış olup bu harcamaların 2007'den 2012'ye kadar olan süreçte bir düşüş eğilimi sergilediği görülmektedir (Şekil 5.1) 2012'den sonra ise harcamaların tekrar yükseldiği ancak 2006 yılında elde edilen ülke içerisindeki pay oranına bir daha ulaşamadığı görülmektedir. Buna göre KOP illerinin imalat sanayinde Ar-Ge harcamalarının en yüksek seviyeye 2010 yılında ulaştığı, harcamaların ülke içerisindeki payının ise en yüksek seviyeye 2006 yılında ulaştığı görülmektedir. KOP illerinin imalat sanayilerinde 2015 yılında 23 milyon TL'nin üzerinde Ar-Ge harcaması yapılmış olup bu harcamanın Türkiye geneli içerisindeki payı %0.22'lik bir orana tekabül etmektedir (Şekil 15).

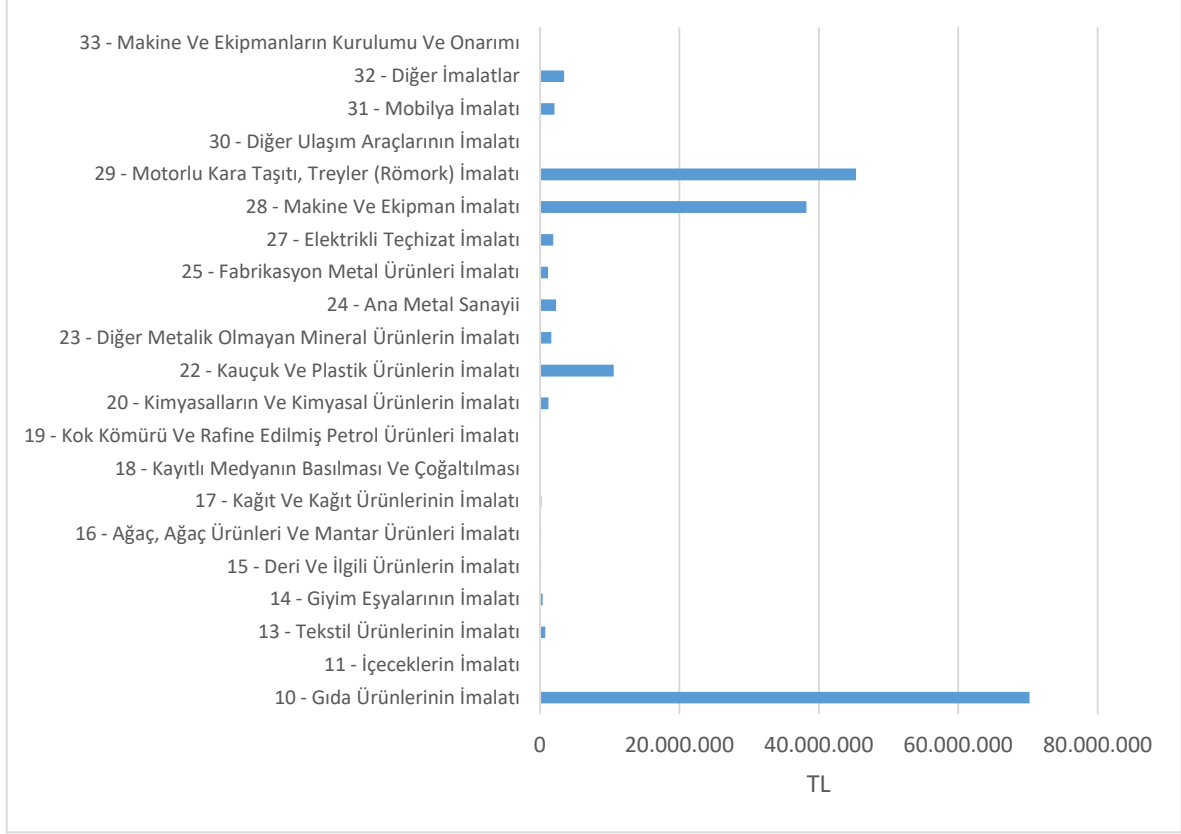
Şekil 15. Konya ve KOP illerinde İmalat Sanayi Ar-Ge Harcamaları

5.1.1 Konya ve KOP illerinde İmalat Sanayinde Ar-Ge Harcamalarının Sektörel Dağılımı

KOP bölgesinde imalat sanayi Ar-Ge harcamalarının 2006-2015 dönemindeki sektörel dağılımı ve Şekil 16'da gösterilmektedir. Buna göre, imalat sanayi içerisinde 23 alt sektörde girişimin bulunduğu KOP illerinde en fazla Ar-Ge harcamasının gıda sanayisinde yapıldığı, bunu otomotiv sanayinin izlediği, 3. sırada ise makine ve ekipman imalatının geldiği görülmektedir. Kauçuk ve plastik sanayi ile diğer imalat sanayinin bu 3 öncü sektörü oldukça geriden izlediği görülmektedir. Buna göre, 2006-2015 arasında toplamda en fazla harcamayı 70 Milyon TL'lik tutarla gıda sanayi gerçekleştirmiştir. Bunu 45 milyon TL'lik harcama ile otomotiv sanayi ve 38 Milyon TL'lik tutarla makine ve ekipman sanayi takip etmiştir. Böylece bu 3 sektörde bölgedeki Ar-Ge harcamalarının %85'ini yapmıştır. Şekil 37'de görüldüğü üzere, İçeceklerin İmalatı ve diğer ulaşım araçları imalatında 10 yıllık dönemde hiç Ar-Ge harcaması yokken, 8 sektörde de 10 yıllık toplam harcama tutarı ortalama 230 bin TL civarında olup yok denecek mertebesindedir.

Konya imalat sanayi sektöründe 2006 yılında on sektörde Ar-Ge harcaması yapılmış olup en fazla harcama gıda ürünlerinin imalatı sektöründe yapılmıştır (Tablo 38). 2015 yılında ise Ar-Ge harcaması yapılan on dört sektörden başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı harcamalar bakımından ilk sırada yer almıştır (Tablo 38). İkinci ve üçüncü sırada yer alan sektörler ise sırasıyla; kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı ile motorlu kara taşıtı (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı sektörleridir. 2006 ve 2015 yıllarında, her iki yılda da Ar-Ge harcaması yapılan sektörlerle bakıldığında genel anlamda harcamaların artış gösterdiği görülmektedir.

Şekil 16. KOP İllerinde İmalat Sanayinde Ar-Ge Harcamalarının Sektörel Dağılımı, (2006-2015, TL)

Kaynak: BSTB, 2017

Tablo 38. Konya'da İmalat Sanayinde Ar-Ge Harcamalarının Sektörel Dağılımı, (TL)

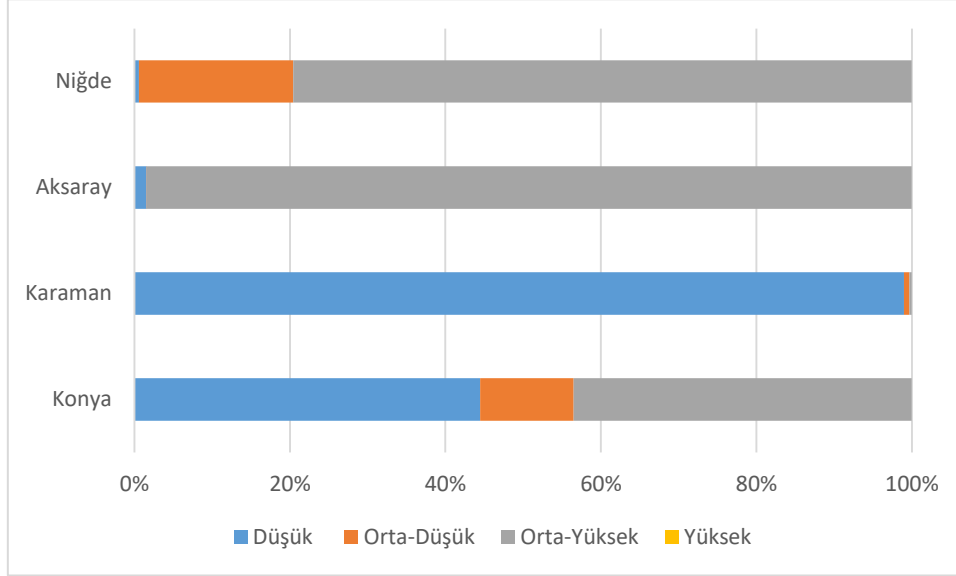
SEKTÖRLER	Konya	
	2006	2015
10 - Gıda Ürünlerinin İmalatı	24.024.182	
11 - İçeceklerin İmalatı	-	
13 - Tekstil Ürünlerinin İmalatı		
14 - Giyim Eşyalarının İmalatı	5.745	
15 - Deri Ve İlgili Ürünlerin İmalatı		
16 - Ağaç, Ağaç Ürünleri Ve Mantar Ürünleri İmalatı		
17 - Kağıt Ve Kağıt Ürünlerinin İmalatı		195.026
18 - Kayıtlı Medyanın Basılması Ve Çoğaltılması		4.303
19 - Kok Kömürü Ve Petrol Ürünleri İmalatı		1.885
20 - Kimyasalların Ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı	400	63.120
22 - Kauçuk Ve Plastik Ürünlerin İmalatı	92.530	1.783.471
23 - Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı		8.779
24 - Ana Metal Sanayii	1.365	121.584
25 - Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı		2.357
27 - Elektrikli Teçhizat İmalatı	19.766	387.038
28 - Makine Ve Ekipman İmalatı	1.186.045	5.852.291
29 - Motorlu Kara Taşıtı, Treyler (Römork) İmalatı	166.797	1.106.440
30 - Diğer Ulaşım Araçlarının İmalatı		
31 - Mobilya İmalatı	226.916	9.894
32 - Diğer İmalatlar	41.228	393.261
33 - Makine Ve Ekipmanların Kurulumu Ve Onarımı		39.863

Kaynak: BSTB, 2017

5.1.2 Konya ve KOP İllerinde Teknoloji Grupları Bazında Ar-Ge Harcamaları Dağılımı

KOP illerinde 23 imalat sanayi sektöründeki Ar-Ge harcamalarının teknoloji düzeyine göre dağılımı sınıflandırıldığında, yüksek teknoloji segmentinde hiçbir Ar-Ge yatırımının olmadığı hemen dikkati çekmektedir.

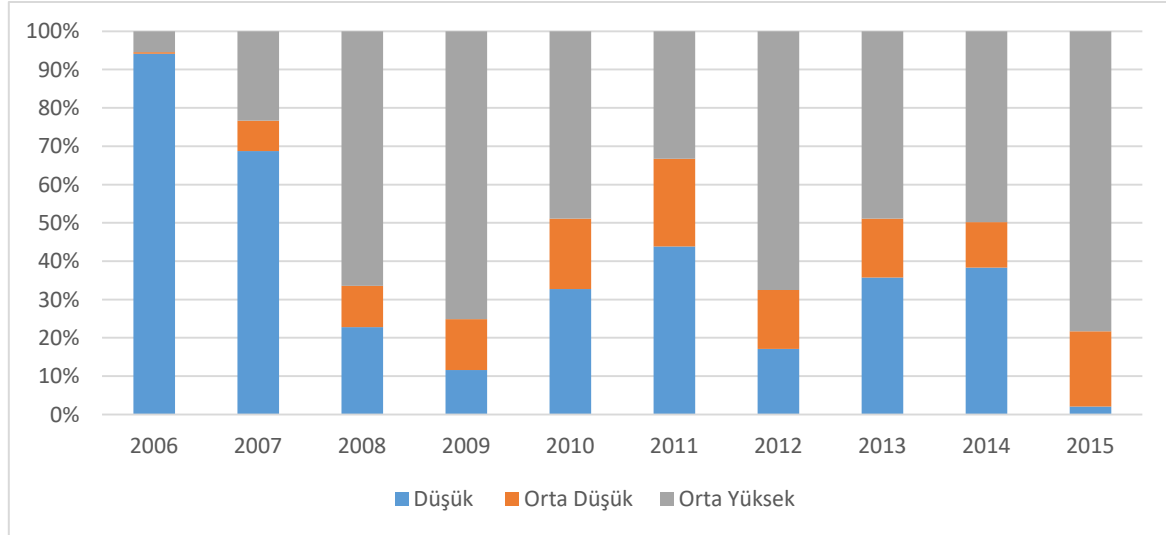
Şekil 17. KOP İllerinde Teknoloji Grupları Bazında Ar-Ge Harcamaları, (2006-2015)

Kaynak: BSTB, 2017

Genel olarak değerlendirildiğinde, Konya imalat sanayinde Ar-Ge harcamalarının hemen hemen yarı yarıya düşük ve orta yüksek düzey teknoloji kullanan sektörlerde yoğunlaştığı görülmektedir.

Şekil 18. Konya Ar-Ge Harcamalarının Teknoloji Gruplarına Göre Tarihsel Gelişimi (2006-2015)

Kaynak: BSTB, 2017

Ar-Ge harcamalarının 2006-2015 yılları arasındaki gelişimi iller ve teknoloji grupları bazında değerlendirildiğinde, Konya imalat sanayinde Ar-Ge harcamaları 2006 yılında büyük ölçüde düşük düzey teknoloji kullanan sektörlerde yoğunlaşmışken yıllar içerisinde düşük düzey teknoloji kullanan sektörlerin harcamalardan aldığı payı kaybettiği, orta yüksek düzey teknoloji kullanan sektörlerde daha fazla Ar-Ge harcamaları yapıldığı görülmektedir. 2015 yılında ise orta düşük düzey teknoloji kullanan sektörlerde yapılan Ar-Ge harcamalarının da düşük düzey teknoloji kullanan sektörlerde yapılan Ar-Ge harcamalarını geride bıraktığı görülmektedir (Şekil 18).

5.1.3 Ar-Ge Merkezleri

Ar-Ge faaliyetlerinin yürütülmesinde personel sayısı ve bu alana yapılan harcamalar kadar *Ar-Ge Merkezlerinin* kurulması da yenilikçilik bakımından çok büyük önem taşımaktadır. Türkiye’de bulunan 266 Ar-Ge merkezi içerisinde KOP bölgesinde sadece Konya’da Ar-Ge merkezi bulunmaktadır. Konya sahip olduğu 4 Ar-Ge merkezi⁶ ile Anadolu’daki sanayi odakları içerisinde ilk sırada yer almaktadır. Sektörel olarak ise, Konya’da gıda sanayi ağırlıkta olmak üzere, otomotiv yan sanayi ve ilaç sanayi Ar-Ge merkezi bulunmaktadır (Tablo 39). Bu durum Konya’nın yenilikçilik açısından son yıllarda oldukça önemli mesafe kat ettiğini göstermektedir. Sadece 1 Ar-Ge merkezinin yer aldığı Kayseri’de ise gıda sanayi temelinde çalışan bir Ar-Ge merkezi bulunmaktadır.

Tablo 39. Konya ve Kayseri’de Bulunan Ar-Ge Merkezlerinin Sektörel Yapısı, 2016

İl	Firma adı	Ar Ge Merkezi Sektörleri
Konya	Aydınlar Yedek Parça Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Otomotiv Yan Sanayi
Konya	Konya Şeker Sanayi	Gıda Sanayi
Konya	Panagro Tarım, Hayvancılık, Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Gıda sanayi
Konya	Helvacızade Gıda İlaç Kimya San. ve Tic. A.Ş.	İlaç sanayi
Kayseri	Kayseri Şeker Fabrikaları	Gıda Sanayi

Kaynak: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2016’dan yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

5.2. KONYA’DA İNOVASYON FAALİYETLERİ VE YENİLİK GÖSTERGELERİ

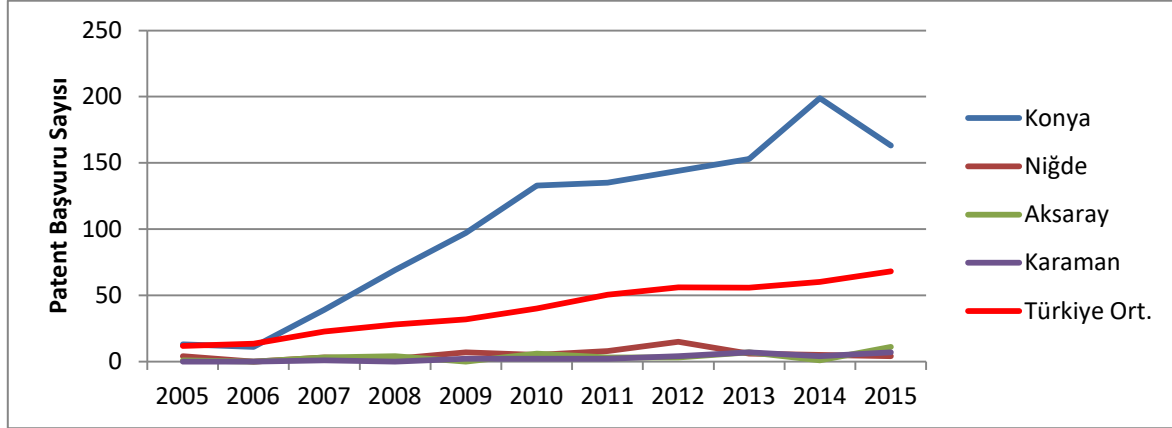
İnovasyon, hem ülkeler hem de firmalar için ulusal ve uluslararası alanda rekabet gücü kazanmanın, verimlilik artışı sağlamanın, ekonomik büyüme ve gelişmenin, dolayısıyla da refah ve yaşam kalitesi artışının en temel unsurlarından biri olarak kabul edilmekte ve bu yönde politikalar geliştirilmektedir. OECD’nin saptamalarına göre, son 20 yılda gelişmiş ülkelerin ekonomik büyümesinde inovasyonun katkısı %50 civarındadır (OECD, 2015). Bu durum inovasyonun yerel, bölgesel ve küresel rekabet gücünün artırılmasını sağlamada ülkeler, bölgeler ve firmalar için ne denli hayati bir önem arz etmekte olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Oslo Kılavuzuna göre yenilik (inovasyon), “işletme içi uygulamalarda, iş yeri organizasyonunda veya dış ilişkilerde yeni veya önemli derecede iyileştirilmiş bir ürün (mal veya hizmet), veya süreç, yeni bir pazarlama yöntemi ya da yeni bir organizasyonel yöntemin gerçekleşmesi” olarak tanımlanmaktadır (OECD, 2005). Bu tanımlamaya göre yapı itibari ile 4 tür inovasyon (ürün, süreç, pazarlama ve organizasyonel yenilik/inovasyon) bulunmakta olup, söz konusu yenilik türlerini ölçmek için genel olarak Sınai Mülkiyet Hakları olarak ifade edilen Patent, Faydalı Model, Marka ve Endüstriyel Tasarım gibi buluş ve yenilik göstergeleri kullanılmaktadır. Bu bağlamda genelde KOP bölgesinin özelde de Aksaray’ın inovasyon performansı yeniliği somut anlamda ortaya koyabileceğimiz 5 gösterge (patent, faydalı model, marka, endüstriyel tasarım) yoluyla analiz edilmektedir.

Patent ülkelerin yenilik kapasitesini en iyi yansıtan göstergelerden biridir. Bu bağlamda KOP bölgesi illerinin Türkiye ölçeğinde Patent başvuru sayıları yenilik kapasiteleri bakımından çok önemli ipuçları vermektedir. Patent başvuru sayılarına baktığımız zaman KOP toplamının içinde payı ön plana çıkan Konya 2005-2015 yılları arasında 2006 yılı hariç diğer yılların hepsinde Türkiye ortalamasının üzerinde bir değere sahiptir (Şekil 19). KOP bölgesindeki diğer iller (Niğde-Aksaray-Karaman) patent başvuru ve tescil sayısında Türkiye ortalamasının altında bir değere sahip olduğu gibi, 11 yıllık periyotta Niğde 15, Karaman 2 adet patent tescil ettirirken, Aksaray’da bu periyotta 39 başvurunun hiçbirisi tescil edilmemiştir.

⁶ Nisan 2017 sonu itibarıyla Konya’daki Ar-Ge merkezi sayısı 7’ye yükselmiştir. Bunların 4 tanesi yukarıdaki tabloda gösterilmektedir. Diğer 3 tanesi ise makine ve teçhizat imalatı sektöründe faaliyet gösteren MPG Makine Prodüksiyon Grubu Makine İmalat San., Mepsan Petrol Cih. San. ve Tic. A.Ş. ve Çelik-El Tarım San. ve Tic. Ltd. Şti. adlı firmalardır.

Şekil 19. Patent Başvuru Sayısının KOP Bölgesi İllerine Göre Dağılımı

Kaynak: TPE, 2016'dan yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 40. Konya'da Patent Başvuru Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

İller	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Toplam
Konya	13	11	39	69	97	133	135	144	153	199	163	1156
KOP Toplamı	18	11	46	75	106	146	148	166	173	209	185	1283
Türkiye	960	1099	1844	2268	2588	3250	4087	4543	4528	4861	5512	32290

Kaynak: TPE, 2016'dan yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

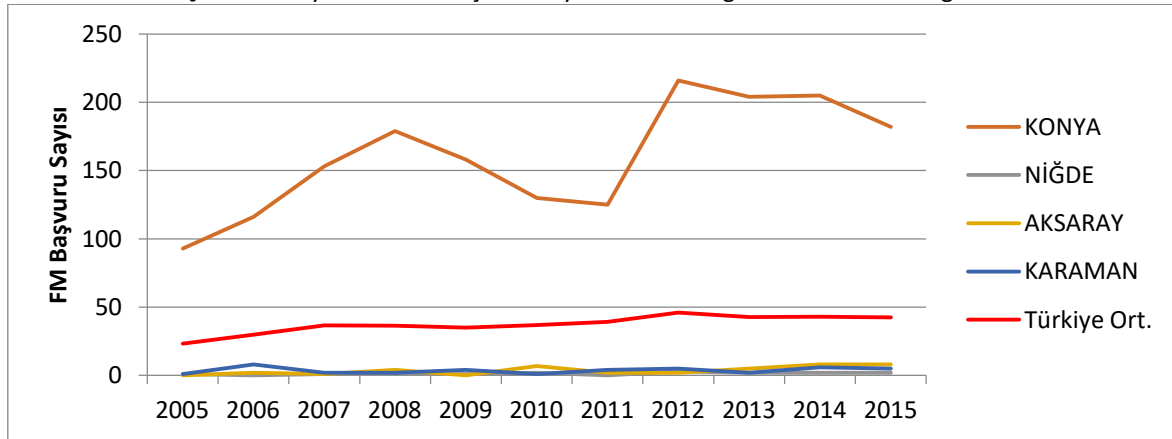
Yeniliğin bir göstergesi de Faydalı Modeldir. Süreç itibari ile her ne kadar patente benzese de zaman ve maliyet açısından daha avantajlı olan faydalı model “küçük patent” olarak da anılmaktadır. Bu bağlamda KOP illerini incelediğimiz zaman Konya ili 2005-2015 yılları arasında Türkiye ortalamasının üstünde faydalı model başvuru ve tescil sayısına sahiptir (Şekil 20). 11 yıllık dönemde Konya ilinin yaptığı 1.761 faydalı model başvurusundan 1.212 tanesi tescil edilmiştir.

Tablo 41. Konya'da Faydalı Model Başvuru Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

İller	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Toplam
KONYA	93	116	153	179	158	130	125	216	204	205	182	1761
KOP Toplamı	95	126	157	186	163	140	131	226	213	221	197	1855
Türkiye	1884	2423	2968	2942	2842	2994	3175	3725	3454	3474	3451	33332

Kaynak: TPE, 2016'dan yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 20. Faydalı Model Başvuru Sayısının KOP Bölgesi İllerine Göre Dağılımı

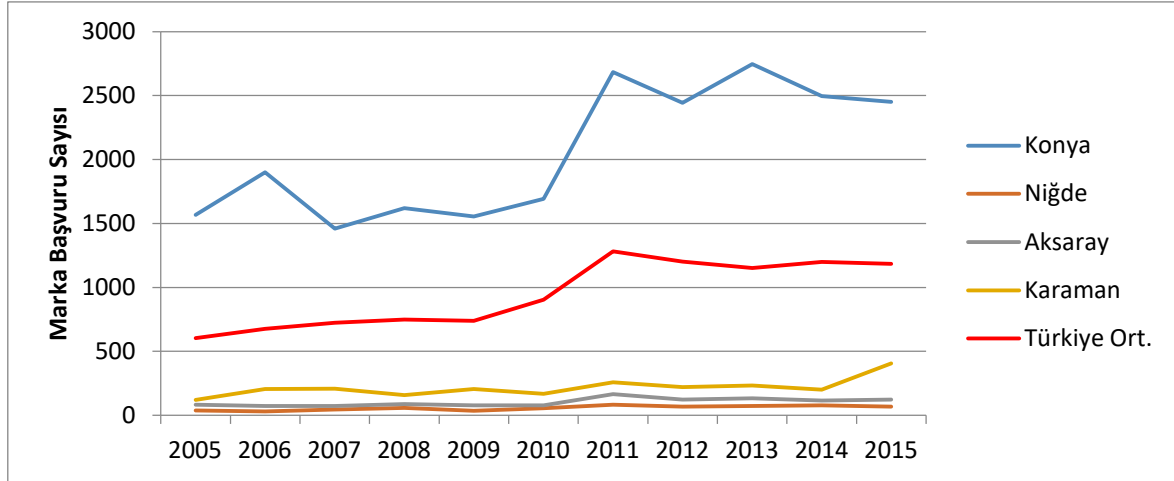
Kaynak: TPE, 2016'dan yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ölçülebilir yenilik göstergelerinden bir tanesi de Marka'dır. KOP bölgesi illerini incelediğimiz zaman Konya ili 2005-2015 yılları arasında Türkiye ortalamasının üstünde marka başvuru ve tescil sayısına sahipken, diğer 3 il Türkiye ortalamasının epey altındadır (Şekil 21). 11 yıllık dönemde Konya ili yaptığı 22612 marka başvurusundan 14938 tanesi tescil edilmiştir (Tablo 42).

Tablo 42. Konya’da Marka Başvuru Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

İller	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Toplam
Konya	1567	1900	1460	1621	1554	1692	2683	2442	2747	2496	2450	22612
KOP Toplamı	1808	2208	1788	1926	1876	1995	3192	2853	3184	2889	3048	26767
Türkiye	48917	54712	58596	60597	59838	73142	103747	97311	93305	97142	95962	843269

Kaynak: TPE, 2016’dan yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 21. Marka Başvuru Sayısının KOP Bölgesi İllerine Göre Dağılımı

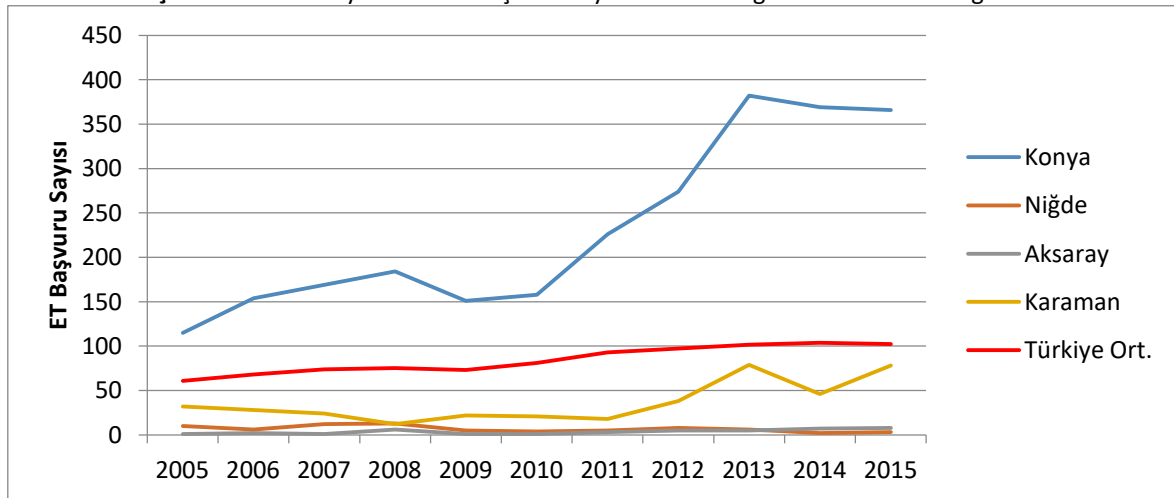
Kaynak: TPE, 2016’dan yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yeniliğin bir başka parametresi olan endüstriyel tasarım, serbest rekabet piyasasında, aynı sektörde faaliyet gösteren firmalar için müşteri tercihlerinin kendi ürünlerinde yoğunlaşmasını sağlayan en önemli unsurlardan biridir. KOP bölgesi içinde değerlendirdiğimiz zaman; Konya ili 2005-2015 yılları arasında Türkiye ortalamasının üstünde endüstriyel tasarım başvuru ve tescil sayısına sahip olarak diğer üç parametrede olduğu gibi KOP bölgesinin en önemli ili konumundadır (Şekil 22).

Tablo 43. Konya’da Endüstriyel Tasarım Başvuru Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

İller	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Toplam
Konya	115	154	169	184	151	158	226	274	382	369	366	2548
KOP Toplamı	158	190	206	215	179	184	252	325	472	424	455	3060
Türkiye	4925	5511	5984	6093	5927	6567	7525	7864	8216	8395	8291	75298

Kaynak: TPE, 2016’dan yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 22. Endüstriyel Tasarım Başvuru Sayısının KOP Bölgesi İllerine Göre Dağılımı

Kaynak: TPE, 2016’dan yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

5.3. KONYA'DA ÜNİVERSİTE-SANAYİ İŞBİRLİĞİ VE ÜNİVERSİTE ALTYAPISI VE PERFORMANSI

Üniversiteler ile sanayi kesimi arasındaki bilgi transferini güçlendirmek ve bu kesimler arasında yeni ilişkilerin tesis edilmesi sağlamak, kısacası üniversite-sanayi işbirliği (ÜSİ) hem ulusal hem de bölgesel kalkınmanın hayata geçirilebilmesi adına çok önemli bir etmen olarak görülmektedir. Türkiye’de üniversite-sanayi işbirliği konusu çok uzun yıllardan bu yana sürekli gündemde olmasına rağmen, bir türlü istenilen sonucu vermemiş ve üniversite ile sanayi arasındaki ilişki oldukça zayıf kalmıştır. Bu bağlamda devlet son yıllarda devreye aktif olarak girerek ÜSİ’den (Üniversite-Sanayi İşbirliği) KÜSİ’ye (Kamu-Üniversite-Sanayi İşbirliği) geçiş sürecini başlatmıştır. Üçlü Sarmal modeline dayanan kamu-üniversite-sanayi işbirliği günümüzde teknolojik arayüz mekanizmaları olarak adlandırılan birçok mekanizmaya (Teknopark, TTO, Kuluçkalar, KÜSİ, Araştırma Merkezleri vb.) sahiptir. Türkiye’de üniversite-sanayi işbirliğini sağlayan bu 3 temel mekanizmanın değerlendirilmesine geçmeden önce ilde ÜSİ/KÜSİ faaliyetlerinin temelini oluşturan üniversite ile onun temel araştırma altyapısı, potansiyeli ve performansını ortaya koymak gerekir.

Üniversite-sanayi işbirliği kapsamında yenilik sürecinde bilgi teknoloji ve insan kaynağı üretim altyapısını oluşturan üniversitelerin yürüttükleri Ar-Ge projesi faaliyetleri, bilimsel yayın sayıları, girişimcilik ve yenilikçilik potansiyelleri ile nitelikli insan kaynağı üretme faaliyeti olan eğitim-öğretim alanındaki faaliyetleri ve performansı üniversitelerin performans ve potansiyelini ölçmede kullanılan yegane göstergelerdir.

KOP bölgesindeki üniversitelerin bilimsel ve teknolojik araştırma performansını ortaya koymada kullanılan üçüncü gösterge, üniversitelerin yaptıkları uluslararası bilimsel yayın sayısıdır. Bu kapsamda gerek URAP tarafından gerekse YÖK ve ULAKBİM tarafından yapılan çalışmalardan elde edilen veriler bölgedeki 7 üniversiteden Selçuk Üniversitesi dışında hiçbirisinin Türkiye’deki ilk 50 üniversite sıralamasına giremediğini, bölge üniversitelerinin henüz yeni kurulmuş olmaları nedeniyle emekleme aşamasında olduğunu ve bölgenin Ar-Ge ve yenilikçilik kapasitesine katkılarının çok sınırlı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla aşağıda yer alan gerek URAP gerekse YÖK ve ULAKBİM çalışmaları farklı parametreler kullansa da bölge için benzer sonuçlara ulaşmaktadır.

2009 yılında yükseköğretim kurumlarını akademik başarıları doğrultusunda değerlendirebilmek için ODTÜ tarafından kurulan URAP’ın (University Ranking by Academic Performance) çalışmasına göre (URAP, 2016), 2010 yılında Selçuk Üniversitesi 24. sırada, Erciyes Üniversitesi 16. sırada yer alırken, 2015-2016 yılları arasında Selçuk Üniversitesi 18. sırada, Erciyes Üniversitesi ise 15. sırada yer almaktadır. Tablo 43 genel olarak değerlendirdiğinde ise, KOP bölgesine ait üniversitelerin 2010-2016 yılları arasındaki sıralamasının üstlere doğru çıktı ve komşu illerde yer alan üniversitelere göre daha iyi bir performans gösterdiği yer söylenebilir.

Tablo 44. Tüm Üniversiteler Genel Sıralaması İçinde KOP Bölgesi ve Komşu İllerdeki Üniversitelerin Genel Puan Tablosu ve Sıralaması (2010-2016)

İller	Üniversite	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
		Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan
Konya	Selçuk	24	240.96	23	543.55	22	590.34	14	620.30	14	645.09	18	567.08
Konya	Necmettin ¹	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	64	418.48
Konya	KTO Karatay ²	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	128	170.94
Aksaray	Aksaray	53	144.16	47	470.72	77	321.12	43	491.39	51	480.10	76	374.55
Niğde	Ömer Halis Demir Üniversitesi	54	141.58	61	420.31	61	418.71	64	399.56	67	415.88	65	415.45
Karaman	Karamanoğlu Mehmet Bey	124	11.19	119	115.08	112	179.87	93	235.80	98	277.09	84	328.30
Yozgat	Bozok	88	75.21	73	327.07	80	319.95	71	336.44	76	352.41	69	395.78
Nevşehir	Nevşehir ³	95	64.15	90	245.74	65	371.28	79	292.68	74	362.59	62	420.46
Kayseri	Erciyes	16	323.64	13	632.77	14	643.50	18	595.00	18	633.26	15	586.64
Kırşehir	Ahi Evran	92	71.31	78	313.37	78	320.62	75	319.25	83	326.06	85	327.80

¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi sıralamada sadece 2015-2016 yılı sıralamasında bulunmaktadır

² KTO Karatay Üniversitesi sıralamada sadece 2015-2016 yılı sıralamasında bulunmaktadır

³ Nevşehir Üniversitesinin adı 2015-2016 Genel Sıralamasında Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi olarak geçmektedir.

Kaynak: URAP, 2016’dan yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Üniversitelerde yürütülen ve öncelikle bilimsel üretime, daha sonra da ülkenin ekonomik, teknolojik, sosyal, sanatsal, kültürel gelişimine ve kalkınmasına katkı sağlamayı amaçlayan bilimsel içerikli araştırma projelerine BAP (Bilimsel Araştırma Projeleri) projesi adı verilir. BAP projeleri üniversitelerin kendi öz gelirlerinden ve hazineden gelen kaynakla finansa edilen görece küçük bütçeli araştırma projeleridir. Bu projelerin temel amacı bilimsel araştırma ve bilgi üretme olmakla birlikte aynı zamanda kısmen de bilim insanı yetiştirme ve araştırma altyapısı kurma ve geliştirmeye de hizmet etmektedir ki bu kapsamda BAP projeleri ile yüksek lisans ve doktora tezleri ile laboratuvar altyapılarının da desteklendiği görülmektedir. BAP projeleri üniversitenin Ar-Ge potansiyelini ve performansını gösteren en temel göstergelerden biridir. Çoğu zaman ulusal ve uluslararası ölçekte araştırmalara fon sağlamak oldukça zor ve rekabetçi iken, BAP projeleri daha esnek ve görece daha kolaylıkla akademisyenlerin araştırmalarına küçük ama önemli destek sağlayan projelerdir.

KOP bölgesinde faaliyet gösteren üniversitelerin BAP Koordinatörlüğünden elde edilen veriler ışığında bölge illerindeki üniversitelerin son 5-6 yıldaki BAP bütçesi, başvuru ve onaylanan proje sayıları, projelerin akademik derecelere dağılımı ve hangi alanda desteklendiğine ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır. Buna göre, Konya’da 4 üniversite bulunmasına rağmen, sadece Selçuk Üniversitesinin verileri proje ile paylaşılmıştır. Bu nedenle diğer üç yeni üniversiteye ait bilgiler bulunmamaktadır. Bu bağlamda Tablo 44’te Selçuk Üniversitesi BAP (Bilimsel Araştırma Projeleri) Koordinatörlüğünün 2011-2015 yılları arasındaki proje sayısı, proje türü ve projelerin hangi alanda desteklendiğine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu çerçevede Selçuk Üniversitesinde 2011-2015 döneminde 1890 BAP projesi yürütülmüş ve yürütülen projelerin %63’ü araştırma projesi iken, geri kalan %37’si yüksek lisans ve doktora tez projeleridir. Üniversite de yürütülen projelerin %64’ü fen bilimlerinde alanında olup, bu yönüyle üniversitenin gerek fen bilimleri ve sağlık bilimleri alanında gerekse sosyal bilimler alanından bölgede çok büyük bir potansiyelinin olduğunu göstermektedir.

Tablo 45. Selçuk Üniversitesi’nde Yapılan BAP Projelerinin Yıllar ve Alanlar İtibariyle Gelişimi

YIL	Proje Sayısı	Proje Türü		Projelerin Hangi Alanda Desteklendiği		
	Kabul Edilen	Araştırma Projeleri	Tez Projeleri	Fen Bilimleri	Sosyal Bilimler	Sağlık Bilimleri
2011	483	183	300	271	48	164
2012	266	54	212	154	37	75
2013	364	141	223	196	43	125
2014	351	139	212	177	23	151
2015	426	184	242	222	39	165
Toplam	1.890	701	1.189	1.020	190	680

Kaynak: Selçuk Üniversitesi BAP Koordinatörlüğü verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 46’da ve 47’de KOP Bölgesi Üniversitelerindeki öğrenci ve akademisyen sayıları ile fakülte ve bölüm sayılarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Buna göre, toplamda 6 bin akademisyenin bulunduğu bölge üniversiteleri içinde en büyük pay Konya’da yer alan Selçuk ve Necmettin Erbakan üniversitelerine aittir. Ayrıca Konya’da kıdemli akademisyen payı da yüksektir. Sonuç olarak KOP illerindeki üniversitelerin toplam öğretim elemanı dağılımları incelendiğinde tüm parametrelerde (profesör, doçent, yardımcı doçent, öğretim görevlisi, araştırma görevlisi) en fazla öğretim elemanı sayısına Selçuk Üniversitesi sahipken en az öğretim elemanı sayısına ise Konya Gıda ve Tarım Üniversitesinin sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 46. Konya’daki Üniversitelerde Çalışan Akademisyen Sayıları

İl Adı	Üniversite Türü	Üniversite Adı	Profesör	Doçent	Yardımcı Doçent	Öğretim Görevlisi	Araştırma Görevlisi	Toplam
Konya	Vakıf	Konya Gıda Ve Tarım Üniversitesi	7	0	25	0	7	39
Konya	Vakıf	KTO Karatay Üniversitesi	37	12	88	9	76	222
Konya	Devlet	Necmettin Erbakan Üniversitesi	242	180	382	72	608	1.484
Konya	Devlet	Selçuk Üniversitesi	361	239	468	294	923	2.285
KOP Bölgesi’ndeki Üniversiteler Toplamı			776	670	1620	628	2.359	6.053

Kaynak: YÖK verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 47’ye göre en çok öğrenci sayısının Selçuk Üniversitesinin en az öğrenci sayısının ise KTO Karatay üniversitesinin sahip olduğu görülmektedir. Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi yeni açılan bir

üniversite olduğu için öğrenci sayısına ilişkin bilgiler bulunmamaktadır ve bu nedenle analiz dışı tutulacaktır. Öğrenci sayısının lisans, yüksek lisans ve doktora programına göre dağılımı incelendiğinde en çok lisans öğrenci sayısına yine Selçuk Üniversitesinin sahip olduğu görülmektedir. Yine en az lisans öğrenci sayısına ise KTO Karatay Üniversitesinin sahip olduğu görülmektedir. Benzer bir şekilde yüksek lisans öğrenci sayısında da Selçuk Üniversitesi en fazla öğrenciye sahipken en az öğrenci sayısına ise KTO Karatay Üniversitesi sahiptir. Son olarak doktora öğrencileri incelendiğinde yine en çok öğrenci sayısına Selçuk Üniversitesinin en az öğrenci sayısına ise KTO Karatay Üniversite sahiptir. Selçuk Üniversitesi muazzam bir farkla tüm parametrelerde en önde olduğu görülmektedir.

Tablo 47. Konya'daki Üniversitelerin Fakülte, Bölüm ve Öğrenci Sayıları

İl Adı	Üniversite Türü	Üniversite Adı	Fakülte	Bölüm	Öğrenci Sayısı	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora
Konya	Vakıf	Konya Gıda Ve Tarım Üniversitesi	5	8	-	-	-	-
Konya	Vakıf	KTO Karatay Üniversitesi	7	51	3.986	3.346	500	5
Konya	Devlet	Necmettin Erbakan Üniversitesi	15	126	29.893	19.494	5751	659
Konya	Devlet	Selçuk Üniversitesi	21	280	87.018	42.310	11.738	2.030
KOP Bölgesi'ndeki Üniversiteler Toplamı			76	786	177.518	97.384	22.606	3.030

Kaynak: YÖK verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 48'de bölge üniversitelerindeki fakülte ve bölüm sayıları ile ÜSİ bağlamında önemli olan Mühendislik bölümleri ile Araştırma Uygulama Merkezlerinin sayılarını ortaya koymaktadır. Buna göre tablo ve şekil incelendiğinde en çok bölüm sayısına Selçuk Üniversitesinin, en az bölüm sayısına ise Konya Gıda ve Tarım Üniversitesinin sahip olduğu görülmektedir. Üniversitelerdeki fakülte sayıları incelendiğinde ise yine en çok fakülte sayısına Selçuk Üniversitesinin sahipken en az fakülte sayısına ise Konya Gıda ve Tarım Üniversitesinin sahip olduğu görülmektedir. KOP illerindeki üniversitelerin Araştırma Uygulama Merkezi sayıları incelendiğinde ise Selçuk ve Necmettin Erbakan Üniversitesinin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. En az sayıya ise Konya Gıda ve Tarım üniversitesi sahiptir. Mühendislik Fakültesi Bölümü sayılarına bakılacak olursa Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi dışında bölgenin 4 ilinde de hemen hemen aynı sayıya sahiplik görülmektedir.

Tablo 48. Konya'daki Üniversitelerin Araştırma Uygulama Merkezi ve Mühendislik Fakültesi Bölümü Sayısı

İl Adı	Üniversite Türü	Üniversite Adı	Fakülte	Bölüm	Mühendislik Fakültesi Bölümü	Araştırma Uygulama Merkezi
Konya	Vakıf	Konya Gıda Ve Tarım Üniversitesi	5	8	5	-
Konya	Vakıf	KTO Karatay Üniversitesi	7	51	7	3
Konya	Devlet	Necmettin Erbakan Üniversitesi	15	126	12	21
Konya	Devlet	Selçuk Üniversitesi	21	280	11	34
KOP Bölgesi'ndeki Üniversiteler Toplamı			76	786	63	89

Kaynak: YÖK verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 49'da Konya'daki üniversitelerin 2010-2014 döneminde yaptıkları yayınlara aldıkları en fazla atıf sayısına göre bilim dalları gösterilmektedir. Bu veriye göre, bölge üniversitelerinin hangi dallardan uzmanlaştığını, özellikle de karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduklarını bilim alanlarını izlemek mümkündür. buna göre, örneğin Selçuk Üniversitesi veterinerlik alanındaki uluslararası yayınları ile ön plana çıkarken, Niğde Üniversitesi malzeme bilimi alanda güçlü bir altyapıya sahiptir. Buna karşın Necmettin Erbakan Üniversitesinin tıp bilimleri ve belli sağlık alanlarında ciddi üstünlüğü olduğunu, ayrıca enerji ve eğitim alanında da yetkinleştiğini göstermektedir.

Tablo 49. Konya'daki Üniversitelerinin En Çok Yayın Yaptığı Bilim Dalları (2010-2014)

Yıl	Üniversite	Şehir	Konu	Atıf Sayısı	Yayın Sayısı	Etki Değeri
2010-2014	KTO Karatay Üniversitesi	Konya	Multidisipliner	521	26	20,04
2010	KTO Karatay Üniversitesi	Konya	Fizik, Çok Aydınlatma	7	1	7
2011	KTO Karatay Üniversitesi	Konya	Bilgisayar Bilimi, İnterdisipliner	3	1	1
2012	KTO Karatay Üniversitesi	Konya	Makine Mühendisliği	0	1	0
2013	KTO Karatay Üniversitesi	Konya	Fizik, Parçalar & Alanlar	350	10	35
2014	KTO Karatay Üniversitesi	Konya	Fizik, Parçalar & Alanlar	171	16	10,69
2010-2014	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Konya	Cerrahi	28	48	0,58
2010	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Konya	Kadın Hastalıkları & Doğum	22	2	11
2011	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Konya	Enerji & Yakıtlar	23	1	23
2012	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Konya	Eğitim ve Eğitim Araştırması	5	9	0,56
2013	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Konya	Cerrahi	14	21	0,67
2014	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Konya	Cerrahi	4	22	0,18
2010-2014	Selçuk Üniversitesi	Konya	Veteriner Bilimleri	400	238	1,68
2010	Selçuk Üniversitesi	Konya	Veteriner Bilimleri	166	59	2,81
2011	Selçuk Üniversitesi	Konya	Veteriner Bilimleri	108	55	1,96
2012	Selçuk Üniversitesi	Konya	Veteriner Bilimleri	83	52	1,6
2013	Selçuk Üniversitesi	Konya	Veteriner Bilimleri	35	41	0,85
2014	Selçuk Üniversitesi	Konya	Veteriner Bilimleri	8	31	0,26

Kaynak: ULAKBİM, 2017'den alınmıştır.

Konya'daki üniversitelerin fakültelere göre akademisyen dağılımları incelendiğinde, fakülteler arasında en fazla akademisyen sayısına Tıp Fakültesi sahipken, onu mühendislik fakülteleri izlemektedir. Bu gösterge ÜSİ açısından özellikle önemlidir. Fakültelerin türlerine göre üniversitelere dağılımı incelendiğinde ise, Tıp Fakültesinde en fazla akademisyen sayısına Necmettin Erbakan Üniversitesi, Fen Fakültesi ve Güzel Sanatlar Fakültesinde ise Selçuk Üniversitesi sahiptir. Hukuk Fakültesinde ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde Selçuk Üniversitesi en fazla akademisyen sayısına sahipken, Eğitim Fakültesinde Ömer Halisdemir Üniversitesi sahiptir. İletişim Fakültesinde Selçuk Üniversitesi; Diş Hekimliği Fakültesinde Selçuk Üniversitesi; Mimarlık ve Mühendislik Fakültelerinde ise Selçuk Üniversitesi en fazla akademisyen sayısına sahiptir.

Tablo 50. Konya'daki Üniversitelerin Fakültelerine Göre Toplam Akademisyen Sayısı

Fakültelere Göre Akademisyen Sayıları	Toplam	Selçuk Üniversitesi	Necmettin Erbakan Üniversitesi	KTO Karatay Üniversitesi	Konya Gıda Ve Tarım Üniversitesi
Tıp Fakültesi	1045	372	630	40	-
Fen Fakültesi	243	147	46	-	-
Güzel Sanatlar Fakültesi	66	50	16	-	-
Hukuk Fakültesi	84	46	15	23	-
İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi	262	97	-	-	-
Eğitim Fakültesi	268	-	17	-	-
İletişim Fakültesi	94	68	-	-	-
Diş Hekimliği Fakültesi	135	85	50	-	-
Mimarlık Fakültesi	83	52	-	-	-
Mühendislik Fakültesi	522	252	12	51	-

Kaynak: YÖK verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Konya'daki üniversitelerin Araştırma ve Uygulama Merkezleri incelendiğinde (Tablo 51) ise, Selçuk Üniversitesinin sayı bakımından ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Daha önemlisi ÜSİ bağlamında faaliyet gösteren veya üniversite-sanayi işbirliğine açık ve onunla ilişkili olan araştırma merkezlerinin varlığı her bir ilin yenilikçilik potansiyeli açısından oldukça önemli bir göstergedir. Buna göre, Selçuk Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren Bilgisayar Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi, Biyoyakıtlar Uygulama ve Araştırma Merkezi (SÜBİYAME), İleri Teknoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi, İmalat Sistemleri Otomasyonu ve Bilgisayar Destekli Tasarım, Üretim, Araştırma ve Uygulama Merkezi, Sinirbilim Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Yenilenebilir ve Temiz Enerji Uygulama ve Araştırma Merkezi gibi araştırma merkezlerinin bilgisayar ve otomasyon teknolojileri, enerji sistemleri ve sağlık bilimleri alanında ilde çalışan sanayi firmalarıyla işbirliği yapma potansiyeli bulunmaktadır.

Tablo 51. Konya'daki Üniversitelerin Araştırma ve Uygulama Merkezleri

Selçuk Üniversitesi	Necmettin Erbakan Üniversitesi	KTO Karatay Üniversitesi	Konya Gıda Ve Tarım Üniversitesi
Anadolu Arkeolojisi ve Seramiği Uygulama ve Araştırma Merkezi	Aile ve Gençlik Uygulama ve Araştırma Merkezi	Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi	Stratejik Ürünler Araştırma ve Geliştirme Merkezi
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi	Ali Kuşçu Teknoloji ve İnovasyon Uygulama ve Araştırma Merkezi	Karatay Selçuklu Uygulama ve Araştırma Merkezi	Tarım Gıda Sürekli Eğitim Merkezi
Avrupa Birliği Araştırma ve Uygulama Merkezi (SABAUM)	Bilim ve Teknoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi (BİTAM)	Karatay Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi	
Bilgisayar Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi	Deneyisel Tıp Uygulama ve Araştırma Merkezi		
Biyoyakıtlar Uygulama ve Araştırma Merkezi (SÜBİYAME)	Erol Güngör Türk Diasporası Uygulama ve Araştırma Merkezi		
Bölgesel Gelişme Uygulama ve Araştırma Merkezi	Eswl ve Taş Hastalıkları Uygulama ve Araştırma Merkezi		
Deneyisel Tıp Uygulama ve Araştırma Merkezi	Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulama ve Araştırma Merkezi		
Doğal Ürünler Uygulama ve Araştırma Merkezi	Güvenlik, Sağlık ve Çevre Uygulama ve Araştırma Merkezi		
İleri Teknoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi	Konya Mimarlık Çevre ve Şehircilik Uygulama ve Araştırma Merkezi		
İmalat Sistemleri Otomasyonu ve Bilgisayar Destekli Tasarım, Üretim, Araştırma ve Uygulama Merkezi	Meram Tıp Fakültesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi		
İnsan Hakları Uygulama ve Araştırma Merkezi	Organ Nakli Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi		
İş Sağlığı ve Güvenliği, Meslek Hastalıkları Uygulama ve Araştırma Merkezi	Otizm Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi		
Kadın, Aile ve Toplum Hizmetleri Uygulama ve Araştırma Merkezi	Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi		
Kariyer Planlama Uygulama ve Araştırma Merkezi	Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Uygulama ve Araştırma Merkezi		
Kazaları Araştırma, Önleme ve Uygulama Merkezi	Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (KONSEM)		
Konya ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi	Tıbbi ve Kozmetik Bitkiler Uygulama ve Araştırma Merkezi		
Mantarcılık Uygulama ve Araştırma Merkezi	Türkçe Öğretimi, Uygulama ve Araştırma Merkezi (KONDİL)		
Nasreddin Hoca Uygulama ve Araştırma Merkezi	Uluslararası Rumi Medeniyetler Uygulama ve Araştırma Merkezi		
Ölçme,Değerlendirme,Belgelendirme ve Mes.Eğ. Uygulama ve Araştırma Merkezi	Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi		
Proje Geliştirme ve Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezi	Yaşlı ve Engelliler Eğitimi Bakım Uygulama ve Araştırma Merkezi		
Radio-Televizyon Yapım ve Yayıncılık Araştırma ve Uygulama Merkezi	İletişim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (Akademedya)		
Selçuklu Araştırmaları Merkezi	Simülasyon ve Modelleme Uygulama ve Araştırma Merkezi		
Sinirbilim Uygulama ve Araştırma Merkezi	Kalp ve Damar Hastalıkları Uygulama ve Araştırma Merkezi		
Stratejik Araştırmalar ve Uygulama Merkezi			
Su Ürünleri Araştırma ve Uygulama Merkezi			
Sualtı Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi			
Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi			
Süstaşı Uygulama ve Araştırma Merkezi			
Türk El Sanatlarını Uygulama ve Araştırma Merkezi			
Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi			
Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER)			
Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi			
Yaşlı ve Engelliler Eğitim, Bakım Uygulama ve Araştırma Merkezi			
Yenilenebilir ve Temiz Enerji Uygulama ve Araştırma Merkezi			

Kaynak: İlgili üniversitelerin verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 52. Selçuk Üniversitesi'nin Mühendislik-Teknoloji ve Teknik Eğitim Bölümleri

Selçuk Üniversitesi	Necmettin Erbakan Üniversitesi	KTO Karatay Üniversitesi	Konya Gıda Ve Tarım Üniversitesi
Bilgisayar Mühendisliği	Bilgisayar Mühendisliği	Bilgisayar Mühendisliği	Bilgisayar Mühendisliği
Çevre Mühendisliği	Çevre Mühendisliği	Elektrik Elektronik Mühendisliği	Biyo Mühendislik
Elektrik Elektronik Mühendisliği	Elektrik Elektronik Mühendisliği	Mekatronik Mühendisliği	Endüstri Mühendisliği
Endüstri Mühendisliği	Endüstri Mühendisliği	Makine Mühendisliği	Elektrik Elektronik Mühendisliği
Harita Mühendisliği	Enerji Sistemleri Mühendisliği	İnşaat Mühendisliği	Gıda Mühendisliği
İnşaat Mühendisliği	Gıda Mühendisliği	Malzeme Bilimi Ve Nanoteknoloji	
Jeoloji Mühendisliği	Makine Mühendisliği	Endüstri Mühendisliği	
Makine Mühendisliği	Harita Mühendisliği		
Kimya Mühendisliği	İnşaat Mühendisliği		
Maden Mühendisliği	Mekatronik Mühendisliği		
Metalürji Ve Malzeme Mühendisliği	Metalürji Ve Malzeme Mühendisliği		
Eğitim			
Elektronik Ve Bilgisayar Mühendisliği			
Makina Mühendisliği			
Biyomedikal Mühendisliği			
İmalat Mühendisliği			
Mekatronik Mühendisliği			

Kaynak: İlgili üniversitelerin verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Necmettin Erbakan Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren Deneysel Tıp Uygulama ve Araştırma Merkezi, Eswl ve Taş Hastalıkları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulama ve Araştırma Merkezi, Meram Tıp Fakültesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi, Organ Nakli Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi, Otizm Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, Tıbbi ve Kozmetik Bitkiler Uygulama ve Araştırma Merkezi, Kalp ve Damar Hastalıkları Uygulama ve Araştırma Merkezi gibi 9 merkezin varlığı bu üniversitenin sağlık bilimleri, medikal ve tıp teknolojileri alanında çok büyük bir altyapıya ve potansiyele sahip olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Yine bu üniversite bünyesinde faaliyet gösteren Ali Kuşçu Teknoloji ve İnovasyon Uygulama ve Araştırma Merkezi, Bilim ve Teknoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi (BİTAM), Simülasyon ve Modelleme Uygulama ve Araştırma Merkezi gibi araştırma merkezlerinde bilim, teknoloji ve inovasyon alanında potansiyele sahip olduğunu ifade edilebilir.

5.4. KONYA'DA YENİLİK SİSTEMİNİN UNSURLARI

Bölgesel düzeyde yerel aktörlerin etkileşimi ve işbirliği sonucu oluşan ağ yapı bağlantıları yoluyla bir yanda bilginin üretilmesi ve yaratılmasını, diğer yanda kullanılması ve yayılmasını içeren bir sistem olarak tanımlanan “*Bölgesel Yenilik Sistemi*” kavramı, bölgelerin kalkınması ve rekabet gücü kazanmasında temel alınan en önemli bir yaklaşımlardan biri olarak kabul edilmektedir. Yenilik sistemi kavrayışı, üniversitelerin, araştırma enstitülerinin ve firmaların tek tek nasıl davrandıklarına değil, birlikte nasıl bir işbirliği geliştirdiklerine odaklanmaktadır. Buna göre “yenilik sistemi kavramı, firmaların yenilik sürecinde nadiren tek başlarına hareket ettikleri, yeniliğin aslında işbirliği ile ortaya çıkan kompleks bir fikir olduğu fikrinden hareket etmektedir. Görüldüğü gibi bölgesel yenilik sistemi, aktörler arasında etkileşimli bir öğrenmenin olduğunun kabul edildiği ve yeniliğin bu karşılıklı öğrenme ve etkileşimlerle çok sayıda diğer unsurdan oluşan bir sosyal sürecin (kültürel normlar, alışkanlıklar, rutinler, toplumsal kurallar, tarihsel kazalar vb.) sonucu ortaya çıkan bir toplam olduğunu kabul eden bir yaklaşımdır. Buna göre bölgesel yenilik sisteminin çevresi, pazar (inovasyonun nihai alıcısı ve ana uyarıcısı), eğitim sistemi (hüner sahibi işgücünü sağlar), kamu otoriteleri (inovasyon sistemine destekleme, düzenleme ve yönlendirmelerle müdahale eder) ve yerel kültür (girişimcilik, ortak kimlik, güven ortamı, kolektif çalışma vb. tüm sistemi kapsayan ve etkileşmeyi kolaylaştıran özellikler) unsurlarından meydana gelir (Durgut, 2001:16).

Dolayısıyla Konya’da “Yenilik Sisteminin Unsurları” yukarıda kuramsal çerçevesi çizilen 6 ana eksen kullanılarak analiz edilmiştir. Bu çerçevede Konya’da ekosistemin farklı aktörleri olan kamu kurumları, firma temsilcileri, üniversite, STK ve Oda temsilcileri ile OSB yetkililerinden oluşan katılımcılarla odak grup toplantısı ve yarı yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır. Detaylı sonuçları KOP Bölgesi Mevcut Durum Analizi çalışmasında sunulan odak grup toplantısı ve yarı yapılandırılmış mülakatların özetlenmiş bulguları ve GZFT analizi sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Bu çerçevede, Üniversite-sanayi işbirliği, Ar-Ge kültürünün sanayiciye nüfuz edebilmesini sağlaması sebebiyle yenilikçiliğin önemli bir paydaşı rolünde olmaktadır. Konya’da 4 üniversite bulunmaktadır. Bu açıdan Konya’daki üniversitelerin varlığının inovasyon çalışmalarında ne derecede ara yüz olduğu, ne tür katkılarının bulunduğu katılımcılara soru olarak yöneltilmiştir. Katılımcıların ortak görüş olarak, üniversitenin yenilik çalışmalarında olmazsa olmaz bir etken olduğunu dile getirmişlerdir. Ayrıca, *“Üniversite olmadan destek olmuyor.”* çıkışı, sanayicilerin, inovasyon faaliyetlerini gerçekleştirirken üniversiteden bu konuda yardım aldığı, özellikle de teşvik ve destek mevzuatındaki teknik şartların buralarda öğrenildiğine, kanıt olur niteliktedir. Üniversite-sanayi işbirliği sürecinde, ara yüz olan ve yenilikçiliğin kuluçka merkezi rolündeki Teknokentler de Konya’da önemli çalışmalar yürütmektedirler.

Burada, sanayicinin ve üniversitenin birlikte çalışmaya istekli olduğu, lakin istenilen düzeyde anlaşmanın sağlanamadığı vurgulanmıştır. Öte yandan, öğrencilerin girişimci olmak niyeti ile Teknokent’e başvurması bölgedeki girişimcilik kültürü için olumlu bir göstergedir. Nitekim Teknokent yetkilisi öğrencilerin yeni fikir üretme konusunda bilincinin ve niteliğinin yeterli olmadığını dile getirmiştir. Bu çerçevede de ihtiyaca yönelik bir proje başlattıklarını da belirtmektedirler.

Bir bölgenin inovatif olması, o bölgede yenilikçiliği destekleyen paydaşların bulunması ile doğru orantıdadır. Konya geneline bu bakış açısıyla bakıldığında, görece yenilikçi fikir üretme kültürünün gelişmesi konusunda umut vaat ettiği söylenebilir. İstenilen düzeyde olmasa dahi Konya’da yenilikçi kültürün cereyan ettiğini dile getiren katılımcılar, Konya’nın sosyal yaşamdaki eksikliklerinin giderilmesiyle ve bu konulardaki verilecek eğitim ile Ar-Ge kültürünün ve girişimcilik ruhunun daha da gelişebileceğinin kanaatinde dirler. Ayrıca Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü yetkilisi, kurum olarak gerektiğinde firmaların tek tek gezildiğini, yerinde gözlemler yapıp sorunların dinlenildiğini vurgulamıştır. Kurumlar arası iş birliği, bilgi alışverişi ve kümelenme isteğinin, çalışma kapsamındaki diğer KOP illerine göre daha iyi halde olduğu da göze çarpan bir ayrıntı durumundadır.

5.5. KONYA’DA YENİLİKÇİLİĞİN GZFT ANALİZİ

Konya’nın Türkiye’nin büyük iller arasında olduğu belirtilmiştir. Görece İstanbul, Ankara gibi metropoliten kentler kadar olmasa da Konya, ülke nazarında güçlü bir merkez olduğu bilinmektedir. Bu çerçevede, Konya’nın güçlü yönleri kadar bu yönlerin istenilen doruk noktasına ulaşamaması katılımcıların hem fikir olduğu noktalar arasında gelmektedir. Türkiye geliştirmekte olan bir ülkedir. Bu nedenle bölgelerde buna oranla, inovasyon konusunda, Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında olumsuz yönler de göze çarpmaktadır. Katılımcılar nezdinde Konya’nın zayıf yönlerine bakıldığında, bahsedildiği üzere inovasyon çalışmalarının umut verici olduğu fakat firmaların, Ar-Ge kültürünü tam olarak benimseyemedikleri dile getirilmiştir. Bu çerçevede, şirketlerin yeterince kurumsallaşamaması, yeni fikir ortamlarının oluşturulmaması, özellikle de yeni fikir ve yenilikçi çalışmalarının çıktılarının *“ticarileşmemesi”* üzerinde durulan kilit noktalar dır. Tematik analiz oturumunda Konya ili için ve genel olarak güncel yaklaşımla, yenilikçiliğin birçok paydaşla oluşan bir süreç olduğu belirtilmişti. Konya’nın bu noktada özelliklerine bakıldığında, homojen bir yapısının bulunması, kültürel kodların ortak çalışma ortamını görece mümkün kılmayışı, göze çarpmaktadır. Ayrıca Konya’nın içe dönük hali ve dışarıya yansıtılan kapalı kültür imaj algısı katılımcılar tarafından yakınılan ve Konya’nın mevcut durumunu etkilen önemli noktalardan olmaktadır. Bu imal algısıyla birlikte ilde sosyal yaşamın istenilen düzeyde gelişememesi de nitelikli iş gücünün ve yabancı yatırımcıların Konya’ya gelmesini olumsuz yönde etkilemektedir. Aynı zamanda mevcut öğrenci potansiyelinin nitelikli olmaması da

diğer bir zayıf nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Yatırım teşvik mevzuatındaki stratejik ve büyük ölçekli teşvik limitlerinin yüksek olması, küçük girişimcileri yıldıran bir süreç olarak görülmektedir. Aynı zamanda bürokrasinin de engeller göstermesi, teşvik ve destek sisteminin sürdürülebilir oluşu konusunda Konyalıları endişeye ve güvensizlik haline itmektedir. Buna ek olarak Konya'daki reel sektöre ve akademisyenlere rol modellik yapabilecek başarılı örneklerin az sayıda olması, üniversite ve sanayi arasındaki itimat eksikliğinin mevcudiyeti ve kurumsallaşmanın düşük düzeylerde seyretmesi, katılımcılar Konya'nın hâlihazırdaki zayıf noktaları olarak gösterilmiştir. Ayrıca, ara eleman yetiştirilmesinde işbirliğinin eksik olduğuna, tarım benzeri gelişmiş sektörlerde işbirliği gelişmediğine ve yerel destek mekanizmalarının zayıf olduğuna gönderme yapılmıştır.

Tablo 53. Konya Yenilikçilik Çalışma Grubu Odak Grup Toplantısı GZFT Analizi Sonuçları

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
- Fikir üretimi (yenilikçi fikir) - Büyük ölçekli firmaların uluslararası vizyona sahip olması - Model firma sayısının fazla olması - Destekleyici kurumların varlığı (kamu, STK, üniversite, teknopark, TTO vs.) - Güçlü imalat sanayi alt yapısının varlığı - Sektörel çeşitliliğin çok olması - Enerji yatırımlarının yoğunluğu - Bölgesel konum olarak kavşak noktasında bulunması - Hızlı tren ve havaalanının varlığı - Büyük bir üniversitenin varlığı 4 üniversitenin ve 120 bin öğrencinin bulunması - Tarımsal üretimde liderlik ve tarımsal teknolojinin gelişmişliği - Sanayi bölgesinin güçlü olması - Ankara'ya yakın olması - OSB ve KSS'lerin çok olması - Teknolojik alt yapının varlığı	- Mezun olan öğrencilerin yeterli nitelikte olmaması - Şirketlerin yeterince kurumsallaşamaması - Şirketlerin Ar-Ge kültürü açısından yeterince ilerde olamaması - Konya'nın imaj algısı - İçeride dönüklük - Homojen bir yapının bulunması - Fikirlerin ticarileşememesi - Ortak çalışma kültürünün ve güvenin zayıflığı - Teşvik ve Destek mekanizmasının sürdürülebilir inancının zayıf olması - Prosedürlerin ve mevzuatın yıldıracı olması - Yeni fikirlerin oluşacağı ortamın yaratılmaması - Yatırım teşvik mevzuatındaki stratejik ve büyük ölçekli teşvik limitlerinin yüksek olması - İnovatif kültürün gelişmemesi
FIRSATLAR	TEHDİTLER
- Yeni OSB ve KSS'lerin kurulması - Destek ve Teşviklerin varlığı - Yeni Ar-Ge kanunu	- Yakın coğrafyadaki terör - Yeraltı sularının azalması - Ekonomik istikrarsızlığın olması

Konya için fırsat olan noktalara bakıldığında, yeni OSB ve KSS'lerin kurulması, teşvik ve desteklerin varlığı, yeni Ar-Ge kanunun yarattığı olanaklar dile vurgulanmaktadır. Konya, büyük Konya havzası üzerinde yer almakta ve Türkiye'nin tahıl ambarı olarak görülmektedir. Bu güçlü nokta, aynı zamanda sadece tarımsal üretim için değil, sanayide hammadde çıkarımı konusunda da çok önemlidir. Aynı zamanda, Sektörle yakın ilişkiler kuran ve gelişim gösterme kapasitesine sahip üniversitelerin varlığı, KOP ve MEVKA gibi işbirliğine açık kurumların mevcudiyeti, üniversiteler ve KOP arasında gelişmiş bir işbirliğinin olması, Konya'nın lojistik konumunun elverişli ulaşım olanağı tanıması ve şehrin geleceğe yönelik sahip olduğu işbirliği ve sanayi altyapısının güçlü olması, katılımcılar tarafından Konya'nın sahip olduğu fırsatlar olarak görülmüştür. Nitekim bu coğrafi avantaj yanında, bölgedeki su miktarının

azalması, tüm katılımcılar tarafından büyük bir tehdit unsuru oluşturmaktadır. Gelişmiş firmalar her zaman ülkede istikrar istemektedirler. Sebebi ise istikrarın, yatırımcılar nezdinde güven uyandırması ve iş yapabilme konusunda risk eğilimin kuvvetlendirmesidir. Bu çerçevede, ülkede ve dünya genelinde ekonomik istikrarsızlığın süregelmesi yine Konyalılar için tehdit unsurudur. Yine geleceğe karşı güvenle adımlar atma konusunda yatırımcıları endişelendiren, yakın coğrafyadaki terör oluşumu tehdit olarak algılanmaktadır.

Öte yandan, ikinci ve üçüncü kuşak aile şirketlerinin ekonomik yaşama egemen olması, sadece proje kültürünün iş birliği mekanizması olarak var olması, kentteki büyük şirketlerin merkezlerinin diğer şehirlerde kurumsallaşması ve tarım sektöründeki yapısal problemlere yönelik işbirliğinin mevcut olmaması, katılımcılar tarafından Konya'nın sahip olduğu tehditler olarak gösterilmiştir.

5.6. KONYA'DA ÜSİ VE KÜSİ FAALİYETLERİ, ÜNİVERSİTENİN ROLÜ VE SORUNLARI

Üniversite-sanayi işbirliği meselesi bağlamında, yapılan saha araştırmaları ve toplantılarda, teoride öngörülen pratik faaliyetlerin reel sektöre yeterli biçimde yansımadağına ve bunun en önemli sebebinin karşılıklı güven sorunu olduğuna işaret edilmiştir. Hem sanayicilerin hem de akademisyenlerin işgal ettikleri konumları gereği kişisel menfaatlerinin peşinden koştuğuna ve her şeyden önce kendi kişisel kazançlarının ne olacağını hesapladıklarına vurgu yapılmıştır. Bu güven ilişkisini tesis etmiş akademisyenler ve sanayiciler çok ciddi başarılarla imza atmıştır. Eğer tam tersi bir durum söz konusu ise, yani olgun bir güven ilişkisi tesis edilememişse, iki taraftan biri bu işten zararlı çıkmaktadır. Bu bağlamda, iyi örneklerin, tüm bir Konya sanayisi için henüz yeteri ölçüde örnek teşkil etmediği yorumunda bulunabiliriz.

Üniversite ve sanayici arasında kurulan bir işbirliği daha çok kurumsal bir düzlemde işlev kazanırken, bir temele sahip olduğu ileri sürülmüştür. Üniversitenin kurumsal ağırlığını ve verebileceği teminatları sanayiciye net bir biçimde hissettirebilmesi önemlidir. İş birliği kişisel düzeyde devam ettiği zaman, yukarıda bahsedilen güven problemleri meydana gelmektedir.

Üniversite-sanayi işbirliği bağlamında Konya'nın vasat bir durumda olduğuna işaret edilmiştir. Örneğin, kurumsal düzlemde, yalnızca iki tane Teknoloji Transfer Ofisi (TTO) ve firmaların döner sermayeleri dışında şehrin sahip olduğu başka bir kaynak olmadığına vurgu yapılmıştır. Şu anda üniversite-sanayi iş birliği adına yürürlükte olan en ciddi aygıt projeciliktir ve şu ya da bu türden bir derinliğe henüz ulaşamamıştır. Buna ek olarak, firmaların istihdam ettiği işçilerin psikolojik açıdan kendilerini kötü hissettiğine ve 15-20 günde bir psikiyatr ile görüşmek istediklerine dair sorunlara işaret edilmiştir. Üniversite sanayideki kümelenme ile daha yakından ilişki kurmalıdır, ancak hoca sayısı azdır ve motivasyonları düşüktür. Ayrıca sanayinin işine yarayacak tez çalışmalarının sayısı epey azdır.

Bahsedilenlerden başka, özel sektörün kar maksimizasyonuna yöneldiğine, üniversitenin ise kamu yararına çalıştığına değinilmiştir. Bu durum, çıkar çatışmasına neden olmaktadır. Özel sektörün kimi zaman için memnuniyet duymayacağı hadiseler vuku bulabilmektedir. Ar-Ge hususunda ihtisaslaşmanın sorunların çözümüne katkı sunabileceğine işaret edilmiştir. Mesela her üniversitenin enerji birimi kurması gerekmediğine, farklı alanlarda ihtiyaç doğrultusunda alım yapılması gerektiğine işaret edilmiştir.

Birçok kurum ve kuruluş tarafından destek ve teşvikler verildiğine, ancak bu destek ve teşviklerin tek bir noktadan yürütülemediğine işaret edilmiştir. Bu bağlamda, yukarıdaki sözleri sarf eden akademisyen, desteklerin tek bir merkezden idare edilmesi gerektiğine işaret etmiştir. Bu öneri, kamu kurumlarının verdikleri destekleri daha kolay bir biçimde denetlemesine olanak sağlayacaktır. Bundan başka, bir kurumun verdiği desteğin nereye vardığına ilgi göstermediğine vurgu yapılmıştır. Teşvik ve desteklerden yararlanan firmalar ve akademisyenlerin başarılı olup olmaması halinde, bir ödüllendirme-cezalandırma mekanizmasının işlevsel kılınabileceğine vurgu yapılmıştır. Bir başka deyişle, bu mekanizma sayesinde kamu kurum ve kuruluşları, verdikleri destek sonucunda firmaların durumlarındaki değişiklikleri izleyebileceklerdir.

KTO'dan (Konya Ticaret Odası) bir katılımcı, Konya'da çok güçlü ziraat fakültelerine sahip olduklarını, ancak bunların şehirdeki tarımsal yaşama çok az katkıda bulunduklarını ifade etmiştir. Bu durumun en önemli nedenlerinden birisi, kaynak tahsisi konusunda ciddi sıkıntıların mevzu bahis olmasıdır. Akademisyenler sanayicilere kıyasla çok daha ciddi sorumluluklar üstlenmektedir. Projelerin takip edilmesi ve kaynakların dosdoğru dağıtılması bağlamında, devletin elinin altında hemen her seferinde akademisyen bulunmaktadır. Sanayici ise elini taşın altına sokmamaktadır. Koşullar böyle gelişince, akademisyenin rahatsızlık duyması kaçınılmaz olmaktadır. Teknolojinin kıt olduğu bir durumda, sorumluluğun büyük bir bölümünün akademisyenlerin omuzlarına yıkılması, projelerin devamı açısından ciddi güçlükler doğurmaktadır.

Hem akademisyenleri hem de sanayiciyi zora sokan bir başka husus ise, bürokratik işlerin katlanılamaz seviyelere varan baskıcı karakteridir. Bürokratik işlemler fazladır ve buna ek olarak, üniversite bünyesinde öğrenim gören öğrencilerin reel sektörle pratik bakımdan uzak düşen bir eğitim süreci geçirmiş olmaları gerçeği, üniversite ve sanayi arasında kurulabilecek ilişkilerin düzeyini ciddi oranda düşürmektedir.

5.7. KONYA'DA TEKNOKENT'İN KURULUMU VE TTO'NUN İŞLEVİ İLE FİKRİ SİNAİ MÜLKİYET HAKLARI (FSMH)'NA İLİŞKİN SÜREÇLER

Türkiye'de teknokentlerin kuruluşu, ilk defa Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda gündeme getirilmiştir. Ancak teknokentlerin yasal olarak kurulması, 26 Haziran 2001 tarihinde çıkartılan 4691 sayılı 'Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu' ile mümkün olmuştur. Bu kanun sonucunda, 2001 yılında ODTÜ, TÜBİTAK MAM Merkezinde, 2002 yılında Bilkent ve Ege Üniversitesi'nde, 2003 yılında ise İTÜ'de teknokentler kurulmuş ve bu yıllardan sonra sayıları artarak devam etmiştir. Türkiye'de 2016 yılı itibarıyla 50'si faaliyette, 14'ü ise yapılaşma sürecinde olan toplam 64 teknokent bulunmaktadır. İstanbul 6 teknokent ile bünyesinde en fazla teknokent bulunduran il iken, bu ili 5 faaliyette olan teknokentiyle Ankara, 4 teknokentle de İzmir takip etmektedir. Konya'da 2 tane faaliyette olan teknokent bulunmaktadır.

Konya Teknokent-Selçuk Üniversitesi TGB: Konya Teknokent-Teknoloji Geliştirme Hizmetleri A.Ş. 08.08.2003 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Bakanlar Kurulu kararıyla ihdas edilmiş olan Selçuk Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesinin işleticiliğini yapmak üzere 4691 sayılı yasa çerçevesinde 23.07.2004 tarihinde kurulmuştur. Konya Teknokent Türkiye'de kurulan ilk 10 teknokentin içinde yer almıştır. Konya Teknokent çalışmaları bölgenin teknolojik gelişimine hız katmış ve var olan potansiyeli besleyip geliştirmiştir. Bu bağlamda Selçuk Üniversitesi TGB, diğer adıyla Konya Teknokent belirli kriterlere göre seçilen en iyi 5 teknokent arasında yer almıştır. 121 firmanın faaliyet gösterdiği ve 340 Ar-Ge personelinin çalıştığı bu teknokentte (yer alan firmaların %49 bilişim teknolojileri sektöründe, %20 makine-mekatronik ve %9'luk oranı da biyoteknoloji sektöründe olup teknokentteki firmaların çoğunluğu bu 3 önemli sektör yoğunlaşmıştır).

Konya Teknokentin Girişimcilik Ekosistemi Açısından Değerlendirilmesi: Konya ilinde bulunan Konya Teknokentin derinlemesine analiz çalışması yapılmıştır. Söz konusu çalışmanın ayrıntılı analizi projenin nihai raporunda bulunmaktadır. İl raporunda üzerinde durulan noktalar önemli çıktı ve sonuçlar olmuştur.

Bu çerçevede, araştırmada yer alan firmaların ortalama teknokentte bulunma süreleri 4,5 yıldır. Araştırmada yer alan firmaların %68'i olgun, %13'ü ön kuluçka ve %20'si de kuluçka firmalarıdır. Firmalardan sadece %8'i daha önce başka bir TGB'den yararlanmıştır. Firmalardan %28'i tek bir ürüne ve/veya müşteriye bağlı üretim yaptıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmada yer alan firmaların %54'ünün en az 1 Ar-Ge projesi vardır. Ar-Ge faaliyetlerinin kaynaklarına bakıldığında %70 oranında kaynağın firma içi olduğu belirtilmiştir. Ar-Ge faaliyet kaynağının üniversite olduğunu belirtenlerin oranı ancak %10'dur. Bu da teknokentin birincil amacının üniversite, araştırma kuruluşları ve firmaların birlikte araştırma geliştirme ve yenilik

faaliyetleri olması düşünüldüğünde, *Konya Teknokent'in geliştirilmesi gereken bir yönüdür.*

Yenilik faaliyetlerinin %88'i ürün yeniliği amacını taşımaktadır, firmalar ayrıca yenilik türü olarak ağırlıklı bir biçimde 'iyileştirme'yi seçmektedir.

Firmalardan %34'ünün en az 1 patentli ürüne dönüşen projeleri vardır.

Yararlanılan en yaygın destek, KOSGEB Ar-Ge ve İnovasyon Desteği'dir. Teşvik ve desteklerden yararlanmakta olan firmaların %67'si hibelerden de yararlanmaktadır. Yararlanılan en önemli teşvik ve desteğin Ar-Ge indirimi olarak tanımlanması, teknokentlerin temel amaçlarına uygun bir değerlendirmedir. Teşvik ve desteklerin geliştirilmesi gereken yönleri olarak daha çok teknokente bulunan yazılım firmalarının, kendi sektörlerini dikkate alan desteklerin tasarlanması talepleri bulunmaktadır.

Firmaların teknokenti tercih etme nedenlerinin en önemlisi vergi indirimi ve diğer finansal teşviklerden yararlanmak olarak ifade edilmektedir. Bunu, teknokent 'ruhuna' uygun olarak Selçuk Üniversitesi'ne yakın faaliyet göstermek motivasyonu izlemektedir. Yürütülmekte olan projelerin amaçlarına bakıldığında, en fazla ifade edilen amacın yenilik unsuru içeren yazılım üretmek olduğu ifade edilmektedir. Bu da, Konya Teknokent'teki yazılım firmalarının yoğunluğunu ortaya koymaktadır.

Girişimcilik ekosistemi açısından bakıldığında, Konya Teknokent'in Selçuk Üniversitesi ile bağlarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, Konya Teknokent içindeki firmalar arasında ortaklıklar kurularak, kümelenme faaliyetlerine hız verilmelidir.

Konya Teknoloji Geliştirme Bölgesi-Innopark: Mevlana Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen, Konya Sanayi Odası liderliğinde uygulamaya konan bir proje sonucu kurulan "Konya Bölgesel İnovasyon Merkezi", hizmetlerde etkinlik sağlama ve sürdürülebilirlik kaygılarıyla 2015 yılında Konya Teknoloji Geliştirme Bölgesine dönüştürülmüştür. Innopark (Konya Teknoloji Geliştirme Bölgesi), 24 Haziran 2015 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Bakanlar Kurulu kararı ile kurulan Türkiye'nin 60. Teknoloji Geliştirme Bölgesidir. Konya TGB'nin yönetimi Innopark Konya Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici A.Ş. tarafından üstlenilmiştir. Innopark A.Ş.'nin ortakları; Konya Sanayi Odası, Konya Organize Sanayi Bölgesi, Konya Büyükşehir Belediyesi, Selçuk Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi, KTO Karatay Üniversitesi, Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Konya Ticaret Borsası, Konya Ticaret Odası, ve Konya'da faaliyet gösteren 18 sanayi kuruluşundan oluşmaktadır. Bünyesinde henüz sadece 17 firma bulunan bu teknokentte, 20 Ar-Ge personeli çalışmaktadır.

Yeni Bir Serüven Konya INNOPARK'ın Geliştirilmesine Yönelik Değerlendirmesi: Yapılan görüşmelerde, öncelikli olarak inovasyon merkezi olarak kurulan Innopark'ın sonradan teknokente dönüştürülmesi bürokrasi açısından sorunlara sebep olmaktadır. Bunun yanında diğer teknokentler gibi Innopark yetkilileri de teknokentlerin mevcut en büyük sorununun Ar-Ge reformu olduğunu belirtmişlerdir. Zira Ar-Ge merkezi kurmak için Ar-Ge personeli sayısının otomotiv sanayi dışında en az 30'dan 15'e düşürülmesi, Tasarım merkezi kurmak için bu sayının 10 Ar-Ge çalışanı olarak belirlenmesi, yeni açılan Innopark için güç bir durum oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, Innopark'a gelmeyi düşünen 5-6 firma gelmekten vazgeçmiştir. İleride ise firma sayılarında daha da düşüşün olacağı ifade edilmiştir. Innopark yetkilileri yeni çıkan bu yasaya karşılık teknokentte seri üretim birimleri kurma kararı almış ve teknolojik üretime de sağlanan ciddi destekler sayesinde cazibeyi artırmayı planlasa da gelecek vadede teknokentin ayakta kalması söz konusu yasanın esnetilmesi ile olacaktır. Bir diğer sorun ise Maliye'nin özellikle KDV muafiyetleri konusundaki denetimlerde firmalara çok acımasız ve katı davranması ve bunun da bazı Ar-Ge firmalarını teknoparktan ayrılmaya itmesi ve yani başlangıçları engellemesidir.

Bu çerçevede 2023 hedefleri doğrultusunda, hedeflenen teknolojik dönüşüm ve gelişimde teknokentlerin yerinin büyük olduğu aşikardır. Özellikle inovasyon konusunda büyük atılımlar kaydetmiş Konya'da ikinci bir teknoparkın açılması kent için olumlu bir noktadır fakat açılan bu

teknoparkın gerek özel sektör gerekse kamu tarafından tanınması, firmalar tarafından rağbet görmesi için desteklenmesi de sürdürülebilirliğin sağlanması açısından önemlidir. Ayrıca bahsi geçen sorunların teknoparkların geleceğini tehlike altına alması yine firmaları ve teknoparktaki mevcut çalışanları düşündürmektedir. Bunlara ek olarak yeni bir oluşum içinde birçok hedef ve yeniliği barındıran Innopark ile Selçuk teknokentin kentin geleceği adına minimum rekabet koşulları ve sürdürülebilir ilişkiler içinde olmasının desteklenmesi her iki teknokent ve Konya için olumlu etkiler arasında olacaktır. Söz konusu Innopark'ın ilerisi için birçok ve büyük hedeflerinin olduğu aşikardır. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde teknokentin mevcut engellerinin kaldırılması ve gelişiminin yerel ve merkezi kurumlar aracılığı ile desteklenmesi, uluslararası alanda Konya'nın gücünü artıracaktır.

Selçuk TTO'nun İşlevi ile FSMH'ye İlişkin Süreçler: Selçuk TTO, Selçuk Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi bünyesinde, 2012 yılında desteklenen ilk 10 TTO'dan birisi olmuştur. 2006 yılında kurulmuş olan PİGEM, (Proje ve İş Geliştirme Merkezi) teknoloji transferi, girişimciliği destekleme ve inovasyona yönelik diğer nitelikli destek faaliyetleri ile üniversite-kamu-sanayi işbirliğini sağlayan etkin bir ara yüz konumuna ulaşmıştır. Daha sonra, PİGEM 4691 sayılı Kanunda yapılan değişiklikler doğrultusunda 2012 yılında Selçuk TTO'ya dönüştürülmüştür. Selçuk Teknokent, Selçuk TTO'nun oluşturduğu iş birlikleri sayesinde, yakın zamanda üniversite bünyesindeki öğretim elemanları, araştırmacı, danışman, yönetici statüsünde, öğrenciler ise yardımcı araştırmacı ve yazılımcı statüsünde istihdam edilmiştir. Selçuk TTO, 7 il ve 4 üniversiteye hitap etmektedir. KOP Kalkınma idaresi Başkanlığının kurulması ile başlayan yeni yapılanma ile KOP bölgesi içinde yer alan Konya, Karaman, Niğde ve Aksaray illeri için kalkınma planlamaları ortak değerlendirilmektedir. KOP Bölgesi'nde bulunan 7 Üniversitedeki öğretim üyelerinin patent müracaatlarını desteklemek üzere uygulamaya konulan PADES-Patent Destek Programı kapsamında 43 patent müracaatına destek sağlanmıştır. Selçuk TTO'nun, eğitim ve tanıtım, girişimcilik ve şirketleşme gibi bölgenin mevcut sanayi, ticaret ve teknoloji kapasitesini geliştirmeye yönelik birimleri bulunmaktadır. Fikri sınai mülkiyet haklarına ilişkin Türkiye'de 2000'li yıllardan itibaren ciddi bir ilerleme kaydedilmiştir. Özellikle son 10 yılda Türkiye genelinde yapılan patent, marka, faydalı model ve endüstriyel tasarım başvuru sayısında hızlı bir artış yaşanmıştır. Nitekim 2005-2015 döneminde patent başvuruları 960'dan 5.512'ye, faydalı model başvuruları 1.844 ten 3.451'e, endüstriyel tasarım başvuru sayısı 4.925'ten 78.291'e ve marka başvuru sayısı da 48.917'den 95.962'ye yükselmiştir. Son 10 yıllık dönemde yaşanan muazzam artış bilhassa 2006 sonrası Türkiye'nin inovasyon alanında büyük bir yol kat ettiğini göstermektedir. Bununla birlikte patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvurularının 2/3'ü ülkenin en büyük üç metropolünde (İstanbul, Ankara, İzmir) yoğunlaşmış, ülkenin doğu yarısı veya diğer bir deyişle Zonguldak-Gaziantep hattının doğusunda kalan kesim düşük gelirli az gelişmiş bölgelerde yenilik faaliyetleri oldukça durağan bir görüntü sergilemektedir.

Konya'nın son on senelik dönemde yaptığı 1.156 patent tescil başvurusundan 216 tanesi kabul edilmiştir. Yine son on senelik dönemde yapılan 1.761 faydalı model başvurusundan 1.212 tanesi olumlu karşılık görmüştür. Aynı dönemde 22.612 marka başvurusunun 14.938 tanesi olumlu kabul görürken, 2.584 endüstriyel tasarımın 2.380 tanesi kabul edilmiştir. Yine aynı dönemde 11 adet coğrafi işaret başvurusundan 3 tanesi olumlu cevap almıştır.

Sonuç olarak, yeniliği somut anlamda ortaya koyabileceğimiz 4 gösterge (patent, faydalı model, marka, endüstriyel tasarı) başlığı altında KOP bölgesini analiz ettiğimiz zaman, bölgenin yenilik anlamında en büyük değere sahip ili Konya'dır. Konya ili bu 4 gösterge özelinde 2005-2015 yılları arasında Türkiye içinde önemli bir konumdadır. Konya ili patent tescil sayısında 81 il içinde 7. sırada, faydalı model tescil sayısında 5. sırada, marka tescil sayısında 5. sırada ve endüstriyel tasarım tescil sayısında da 6. sıradadır. Bu bağlamda Konya ilinin yenilikçi bir il olduğunu söyleyebiliriz. Gerçekten de, tüm inovasyon göstergelerinde en başı çeken metropol kentler olan Ankara, İstanbul, İzmir ile Bursa'dan sonra, Konya Anadolu'da yer alıp en öne çıkan en yenilikçi il durumundadır.

INNOPARK TTO: Konya'da sanayiye yakın TEKNOPARK özelliği taşıyan INNOPARK'ın bünyesinde faaliyet gösteren TTO, INNOPARK'ın 2016'da faaliyete geçmesi ile çalışmalarına başlamıştır. TTO bünyesinde bir personel ve direktör görev yapmaktadır. TÜBİTAK 1513 desteğinden şimdilik

yararlanmayan TTO, finansman desteği olarak TÜBİTAK'ın *"1601 Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Teknoloji Transfer Ofisleri (TTO) Kurulum ve Kapasite Artırımının Sağlanması Programı"*ndan ve BİG projelerinden sağlanmaktadır. TTO yetkilisine göre, TTO zarar etse dahi, sürdürülebilirlik açısından TTO'nun varlığı vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Bu bakımdan, ODTÜ'de talepler kapıda birikirken, Türkiye'nin diğer illerinde ara yüz merkezleri talep oluşturmak için çaba sarf etmektedir. İşte bu noktada, TTO'lar en büyük pazarlama aktörüdür. Dolayısıyla Teknokentin gelişmesi, üniversite-sanayi işbirliğinin gelişmesi ve yeni buluşların desteklenmesi için TTO'lar can damarı rolündedir. INNOPARK'ta, TTO'nun sürdürülebilirliğinin sağlanması amacı ile bir şirket haline getirilmesi fikri hâkimdir. Modüllerin ihtiyaç analizi doğrultusunda yürütülmesi, yetkili tarafından en verimli yol olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca, TTO'nun sistemli bir şekilde başarıya ulaşmasının yolu ekosistem aktörlerine bağlanmaktadır. Bu bakımdan bölgede eksik olan ekosistem unsurları belirlenerek ilgili çalışmaların yapılması ön görülmektedir. Geniş bir vizyona sahip olan bu yeni TTO'da proje yazma hizmetinin yanı sıra girişimcilik ve Ar-Ge kültürünü oluşturacak çalışmaların yapılması da zaruret olarak görülmektedir. Yaklaşık 1 yıldır faaliyette olan bu birimde, 5-6 tane patent başvurusu için destek sağlanmıştır, fakat patentler tescillenmemiştir. Teknokentlerin yaşamını sürdürmesi, küme, kuluçka merkezleri ve TTO'ların olmasıyla mümkündür. Dolayısıyla, Konya'da yeni faaliyete geçen bu TTO'nun geniş bir vizyonla çalıştırılmak istendiği açıkça ortadadır. Türkiye'deki başarılı örneklerin yanında yurt dışındaki örneklerinde baz alınması, hedeflerin ekosistem dahilinde gerçekleştirilmek istenmesi, güçlü bir sanayisi olan ve çevre illere göre teknoloji transferinin olumlu olduğu Konya için umut verici bu etki gözler önüne serilmektedir.

6. KONYA'DA TEŞVİK VE DESTEKLER

Teşvikler, destekler ya da devlet yardımları, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde ulusal ve bölgesel ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesinde kullanılan en önemli politika araçlarından biridir. Teşvikler çok çeşitli amaçlar için verilmekle birlikte, esas olarak özel sektörün daha çok yatırım yapmasını sağlamak, işsizliği azaltmak, Ar-Ge ve inovasyonu desteklemek, yatırımları belirli sektörlerle yönlendirmek ve bölgesel gelişmişlik farklılıklarını azaltmak için kullanılmaktadır (Yavan, 2012).

Günümüz Türkiye'sinde sadece yatırımların, istihdamın ve ihracatın artırılmasına yönelik teşvikler değil, aynı zamanda KOBİ'lerin desteklenmesi, bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi, Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin desteklenmesi, beşeri ve kurumsal kapasitenin artırılması gibi farklı amaçlarla çok sayıda teşvik programı uygulanmaktadır. Gerçekten de Türkiye'de 20'un üzerinde kurum⁷ çoğu zaman birbirlerinden bağımsız ve dağınık bir şekilde 100'e yakın farklı teşvik, destek veya yardım programı uygulamaktadır. Bu programlar, Ar-Ge ve inovasyon gibi alanlardan başlayıp Yatırım Teşviki, İhracat Teşviki, Girişimcilik, KOBİ Desteği, İşsizlik Ödeneği ve İstihdam Teşviki, Çevre Koruma, Tarım ve Hayvancılık, Kültür ve Turizm ile Aile ve Sosyal Politikalar alanındaki konularından Hayat boyu Öğrenme ve Gençlik Programlarına kadar uzanan farklı yelpazede bir zenginlik arz etmektedir.

Bu çalışma kapsamında, KOP bölgesi illerine girişimcilik, Ar-Ge ve yenilik alanında verilen teşvik ve destekler analiz edilirken, (1) çalışmanın amacına uygun olarak sadece girişimcilik ve yenilikçilikle "doğrudan" ilgili olanlar ve (2) bölgede ve yerelde ciddi etkisi ve ağırlığı olan "temel teşvik ve destekler" dikkate alınmıştır. Bu bağlamda Tablo 54'te görülen 5 devlet kurumundan girişimcilik, Ar-Ge ve inovasyon ile üniversite-Sanayi İşbirliği konularında verilen teşvik ve destek verileri elde edilerek KOP illerine sağlanan teşvik ve desteklerin türü, ölçeği, sektörel yapısı ve coğrafi dağılımı ortaya konulmuştur.

Tablo 54. KOP Bölgesine Girişimcilik, Ar-Ge ve Yenilik ile Yatırım Alanında Verilen Teşvik ve Desteklerin Analizinde Kullanılan Kurum ve Göstergeleri

DESTEK VEREN KURUM*	DESTEĞİN TÜRÜ
EKONOMİ BAKANLIĞI	Yatırım teşvikleri
KALKINMA AJANSLARI	Mali ve Teknik Destekleri
KOSGEB	Girişimcilik, Ar-Ge ve Yenilik Destekleri
BSTB	San-Tez, Teknogirişim, Teknoyatırım ve Teknopazar Destekleri
TÜBİTAK	TEYDEB ve ARDEB Ar-Ge ve Yenilik Destekleri
EKONOMİ BAKANLIĞI	İhracata yönelik Ar-Ge teşvikleri

* TTGV ve KGF ile AB Fonları adı verilen "AB Programları" ve "Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA II) Programları"na ilişkin il düzeyinde yeterli istatistiksel veri bulunmamaktadır. Üniversitelerin BAP proje destekleri ise, yenilikçilik bölümünde verilmiştir.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu bağlamda Türkiye'de 2014-2016 yılları arasında kamu kurumları tarafında verilen teşvik ve desteklerin dağılımı incelendiğinde, söz konusu dönemde en fazla destek sağlayan 5 kurumdan %41'lik payla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı birinci olmuştur. %29 ile Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı 2. sırada gelirken, Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı %13, Maliye Bakanlığı %6 ve Ekonomi Bakanlığı destekleri de %5'lik pay ile sırasıyla 3., 4. ve 5. sırada yer almıştır. İlgili veriler dâhilinde en az destek sağlayan kurumlar ise destek alanının dar olmasıyla ilişkili olarak %1'den düşük payla Kalkınma Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olmuştur.

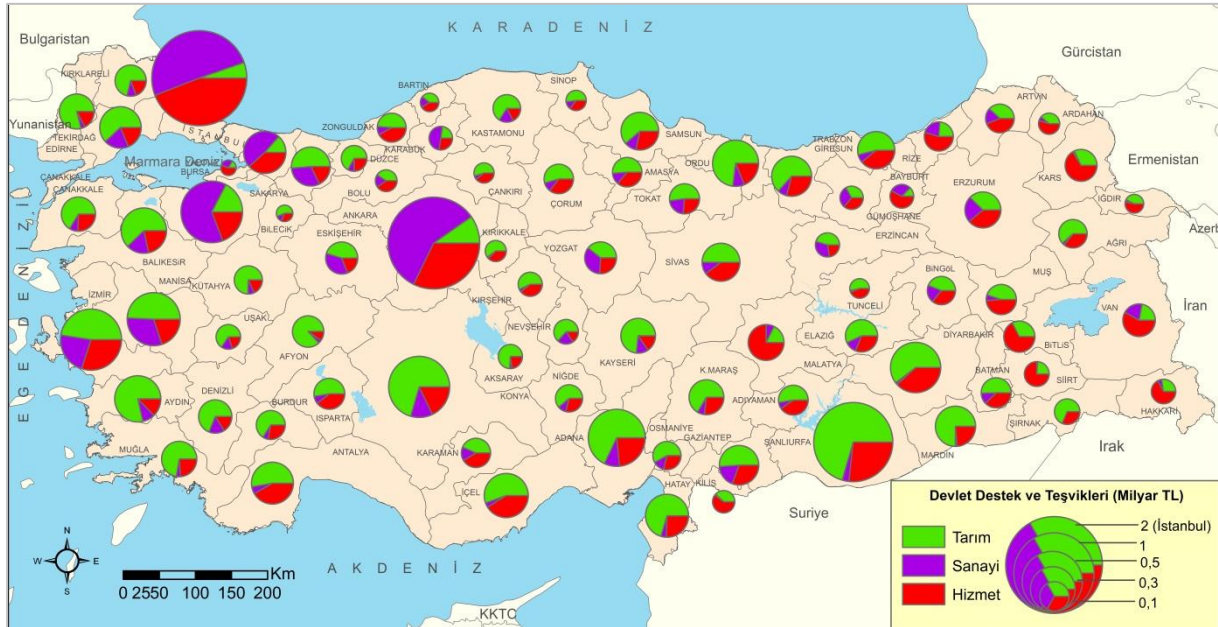
Türkiye'de 2014-2016 yılları arasında verilen teşvik ve desteklerin sektörel dağılımı incelendiğinde ise, ana sektörler itibarıyla desteklerin yarısı tarım sektörüne (%53) giderken, yaklaşık 1/3'ünün hizmete gittiği, sanayi sektörünün payının ancak %20 civarında olduğu görülmektedir. Elde edilen rakamlara göre, 2014-2016 yılında %53'lük oran ile en yüksek destek Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık sektörüne sağlanmıştır. İmalat sanayi sektörü %14'lük bir destek alırken, hizmet sektörü içindeki eğitim sektörü %10 oranında desteklenmiştir. Tabloda görülmekte olan diğer sektörler de destek almak ile birlikte

⁷ DDBS'ye göre 22 kamu kurum ve kuruluşu teşvik ve destek vermektedir (Hazine Müsteşarlığı, 2016).

en yüksek oranda destek alan 3 sektörün yanında çok küçük paylara sahiptir.

Verilen teşvik ve desteklerin il bazında dağılımını ortaya koyan Harita 11 incelendiğinde ise, 81 il dâhilinde en yüksek teşvik ve destek İstanbul'a verilmiştir. İstanbul'a kamu tarafından sağlanan teşvik ve desteklerde en yüksek pay sanayi sektörünün olmuştur. İlde toplam teşvik ve desteklerin %50'ye yakını sanayi sektörüne verilirken buna yakın bir pay da hizmet sektörüne sağlanmıştır. İstanbul özeline bakıldığında tarım sektörüne verilen destek payının doğal olarak çok küçük olduğu görülmektedir. İstanbul'a yakın oranla Türkiye genelinde 2. en yüksek teşvik ve destek alan il Ankara'dır. Ankara, İstanbul'a göre sanayi sektöründe daha fazla teşvik ve destek alırken, tarım sektöründeki destek oranı da İstanbul'a göre yüksektir. Türkiye genelinde, kamu tarafından sağlanan desteklerde tarım sektörünün etkinliği belirgin olmakla birlikte, bu etkinlik illere göre değişim göstermektedir. Özellikle Türkiye'nin batısındaki büyük kentlerde ve Marmara'da sanayi sektörü ön plana çıkarken, iç kesimlerde ve ülkenin doğu kesiminde tarım sektörü ağırlık göstermektedir. Hizmet sektörü 3 büyük metropolde ve Akdeniz kıyılarında destek alırken, aynı zamanda özellikle doğu ve güneydoğuda görece önemli bir paya sahiptir. Ayrıca söz konusu destek ve teşviklerin, güneydoğu bölgesinde miktar olarak fazla görülmesi de bölgesel eşitsizlik sorunu ile yakından ilişkilidir. İlgili bölgelerde yüksek oranda tarım sektörünün etkinliği hüküm sürmektedir.

Harita 11. 81 İl Bazında Kamu Tarafından Verilen Teşvik ve Desteklerin Dağılımı (2015)

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, 2017'den elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

6.1. KONYA'YA VERİLEN TEŞVİK VE DESTEKLERİN KURUMLARA VE SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI

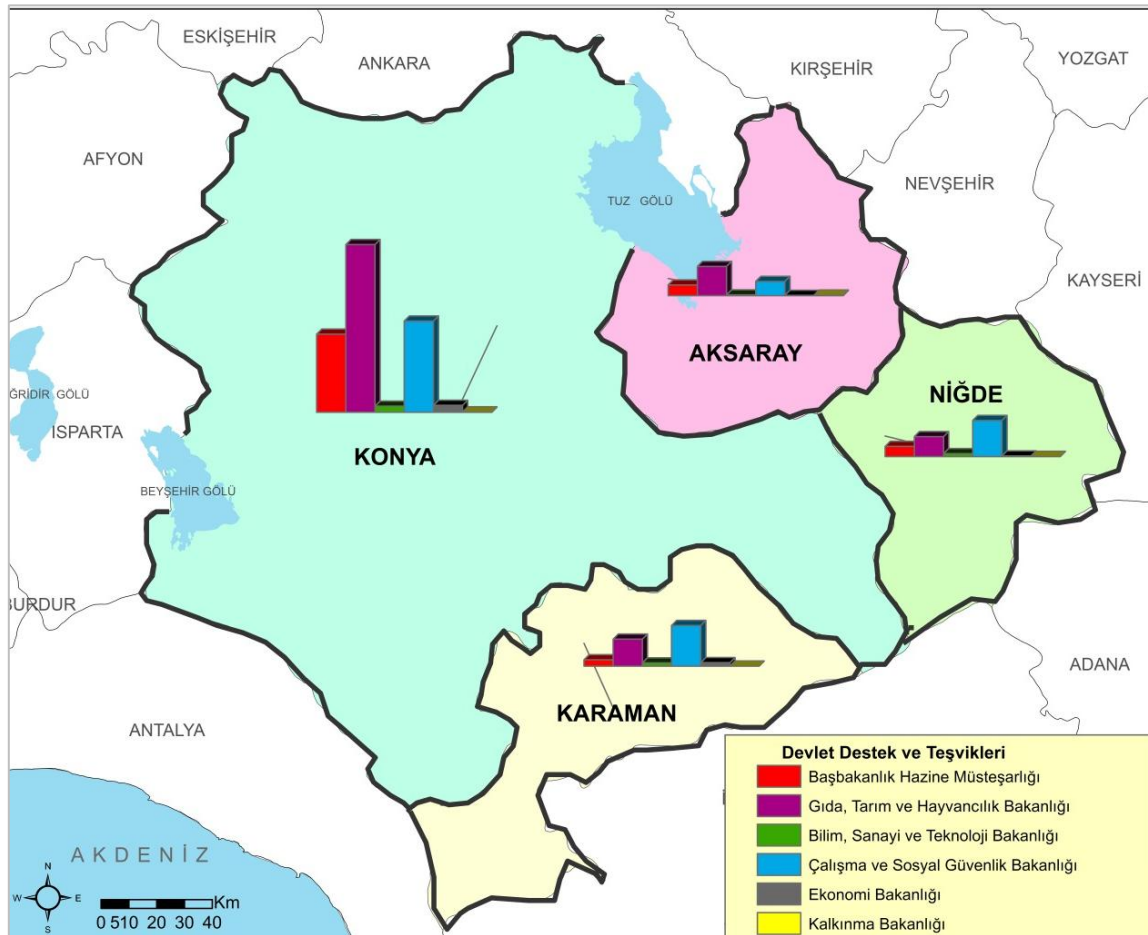
Türkiye'deki söz konusu bölgesel eşitsizlik sorunu, daha önce de belirtildiği üzere bölgeler bazında teşvik ve destek politikasının oluşturulmasında altlık olmuştur. Buna göre KOP Bölgesi'nde kamu tarafından verilen teşvik ve desteklerin dağılımının incelenmesi, bölgenin desteklerden yararlanma örüntüsünü meydana çıkaracaktır. Buna göre 2015 yılında KOP Bölgesi'ne kurumlarca verilen desteklere bakıldığında, Konya'ya en fazla destek veren kurumun Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olduğunu görmek mümkündür. Proje alanında bulunan diğer 3 ilde ise Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, ilgili yılda en fazla destek sağlayan kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu projede odak noktasında bulunan, sanayi ve teknoloji alanında kurum bazında, Bilim ve Sanayi Teknoloji Bakanlığı'ndan bölgede en yüksek miktarda destek alan il Konya'dır. Konya'nın çevre illere nazaran daha gelişmiş bir sanayiye sahip olması ile verilen bu destek arasında bağ kurmak bu bakıma doğru bir yaklaşım olmaktadır (Tablo 55, Harita 12).

Tablo 55. Kamu Tarafından KOP Bölgesi'ne Verilen Teşvik ve Desteklerin Dağılımı (2015, TL)

Kurum/Kuruluş	Konya	Türkiye Toplamı
Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı	185.523.013	3.008.308.277
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	14.502.641	837.834.960
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	216.520.640	9.839.419.259
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	-	3.548.908
Ekonomi Bakanlığı	16.617.630	1.120.182.710
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	398.267.604	6.938.130.943
Kalkınma Bakanlığı	1.083.845	129.314.879
Kültür ve Turizm Bakanlığı	274.000	12.786.934
Maliye Bakanlığı	8.728.463	2.868.097.780
Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	7.132	914.691.311
TOPLAM	841.524.968	25.672.315.963

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, 2017'den elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Harita 12. Konya ve KOP Bölgesi'ne Teşvik ve Destek Veren 6 Kamu Kurumunun İl Bazında Dağılımı (2015)

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, 2017'den elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Konya'ya kamu kurumlarınca sağlanan desteklerin sektörel dağılımına bakıldığında, bölgede en fazla destek alan sektörün, Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık sektörü olduğu görülmektedir. Türkiye'nin güçlü tarım üretiminin yapıldığı bölgede, üretimin daha nitelikli olması ve bölgenin avantajlarının fırsata dönüşmesi için bu sektörde destekler sunulmuştur.

Tablo 56. Kamu Tarafından Konya'ya Verilen Teşvik ve Desteklerin Sektörel Dağılımı (2015, TL)

Sektör	Konya
Tarım, Ormancılık Ve Balıkçılık	593.978.685
Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	107.509
İmalat	65.357.709
Elektrik, Gaz, Buhar Üretimi Ve Dağıtım	311.457
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi Faaliyetleri	12.548.513
İnşaat	18.848.769
Toptan Ve Perakende Ticaret	5.067.735
Ulaştırma Ve Depolama	10.735.624
Konaklama Ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	999.619
Bilgi Ve İletişim	7.978.809
Finans Ve Sigorta Faaliyetleri	23.205.084
Gayrimenkul Faaliyetleri	126.528
Mesleki, Bilimsel Ve Teknik Faaliyetler	17.966.812
İdari Ve Destek Hizmet Faaliyetleri	29.257.453
Kamu Yönetimi Ve Savunma; Zorunlu Sosyal Güvenlik	3.987.261
Eğitim	30.069.523
İnsan Sağlığı Ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	315.596
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme Ve Spor	601.972
Diğer Hizmet Faaliyetleri	19.994.108
Hane halklarının işverenler olarak mal ve hizmet üretimi	66.197

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, 2017'den elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

6.1.1. Konya'ya Verilen Ekonomi Bakanlığı Yatırım Teşvikleri

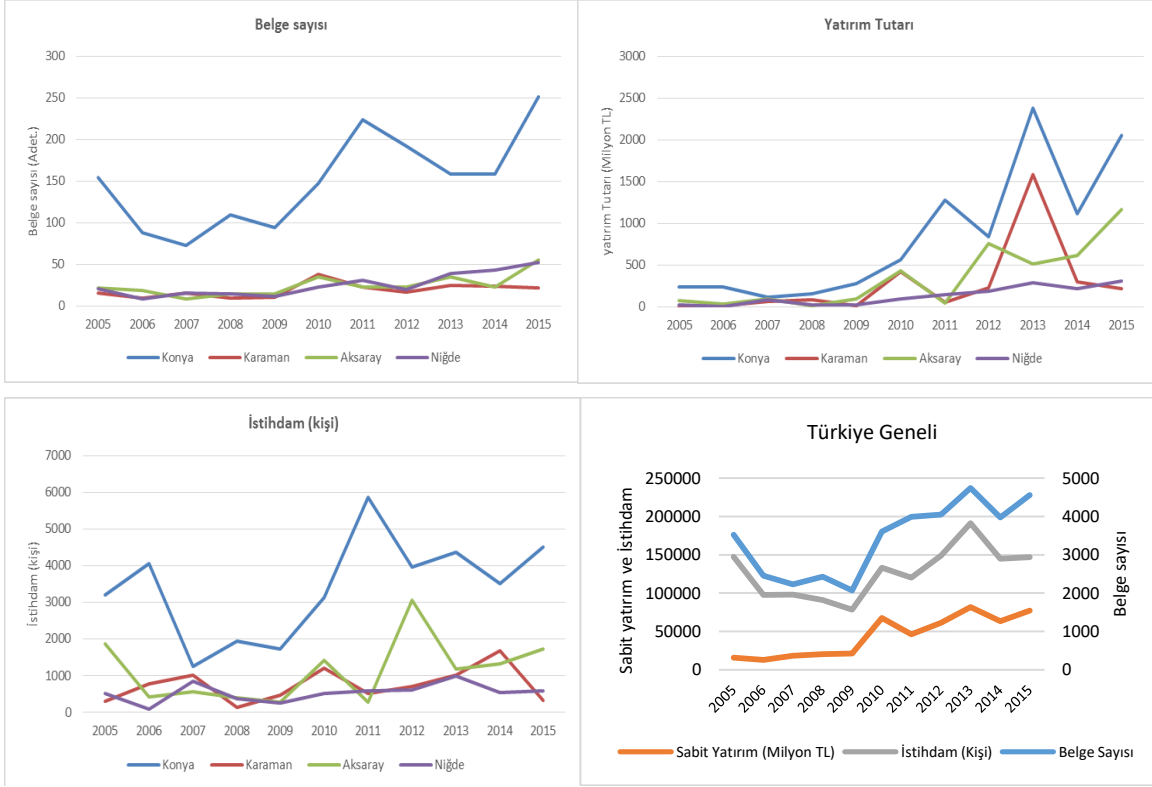
Konya ve KOP Bölgesi'ne giden teşviklerin izlediği seyir 3 temel göstergeye (Teşvik Belge Sayısı, Sabit Yatırım ve İstihdam) göre incelendiğinde, 2005-2015 döneminde bölge illerinin de tıpkı Türkiye geneli gibi bir trend izlediği görülmektedir (Şekil 23). Nitekim bölgede 2006-2009 arasında ülke ekonomisindeki büyümenin düşmesi ve 2008 yılında küresel çapta yaşanan ekonomik krizin etkisiyle teşviklerin belge sayısında %38, istihdam da ise %54 oran ile neredeyse yarı yarıya düşüş yaşadığı, 2010 yılında itibaren ise hızla toparlanma sürecine girerek yeniden büyüdüğü ve 2013 yılında zirve yaptığı ancak bu yıldan itibaren yeniden bir düşüş ve yükseliş şeklinde bir dalgalanma sürecine girdiği görülmektedir. Dolayısıyla KOP bölgesindeki teşviklerin izlediği seyir ile ülke genelinin izlediği seyir birbirine oldukça yakın olup, bu durum ülke ekonomisindeki büyüme oranları ile bölgenin gayri safi katma değer büyüme hızlarının paralel gitmesinin teşviklerle çok yakından ilişkili olduğunu da ortaya koymaktadır.

Tablo 57'de teşvik belge sayısı, teşvikli sabit yatırım ve teşvikli istihdam bakımından Türkiye'deki ilk 5 il, KOP bölgesi illeri ve benzer özellikteki diğer iller verilmektedir. Bu tabloya göre 2005-2015 yılları arası dönemde Türkiye'de toplam teşvik belge sayısına göre ilk 5 il içinde Konya 1.648 belge sayısı ile dördüncü sırada yer almaktadır.

Teşvikli sabit yatırım tutarında ise, belge sayısında Türkiye'de ilk beş içinde olan Konya, 9.254 Milyon TL ile 12. sıradadır. Bunun anlamı alınan teşvik belgelerinin yatırım hacminin küçük olmasıdır. Konya ili Kayseri ilinden, Niğde ise Yozgat ve Nevşehir illerinden daha yüksek sabit yatırım tutarına sahiptir.

Teşvik belgelerinde öngörülen istihdam bakımından ise Konya, 37.525 kişilik istihdam ile 10. sıradadır. 2005-2015 yılları arası dönemde KOP bölgesi illerinden Konya Türkiye toplamının 1.397.004 olan istihdamının yaklaşık %2,6'lık oranını almıştır. Bu 11 yıllık periyotta KOP bölgesinin diğer illeri olan Aksaray 12.515 istihdam ile sıralamada 31., Karaman 8.124 kişi ile 44., Niğde ise 5.921 istihdam ile 51. sırada yer almıştır.

Şekil 23. KOP Bölgesi ile Bölgeyi Oluşturan İllerin Yatırım Teşviklerinin Belge Sayısı, Sabit Yatırım ve İstihdam Göstergeleri Bakımından 2005-2015 Döneminde Gelişimi

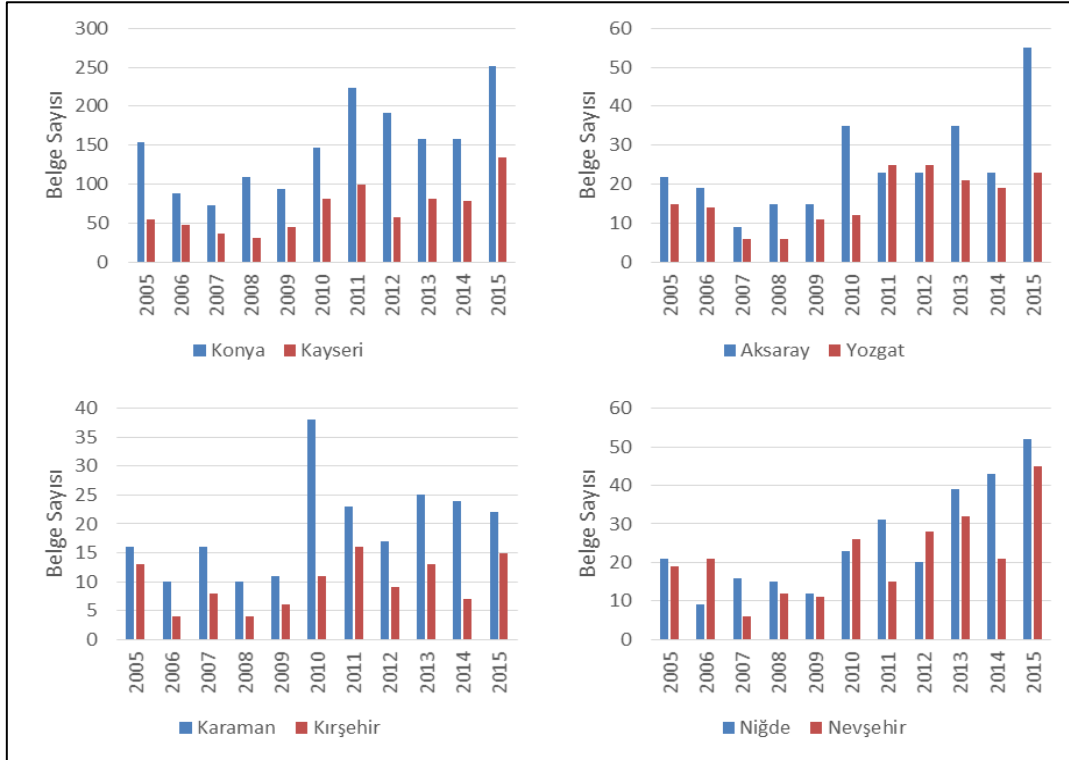
Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2016c'den yararlanılarak yazar tarafından yapılmıştır.

Tablo 57. KOP Bölgesinin Temel Teşvik Göstergeleri Bakımından Türkiye İçindeki Sıralaması ve Bazı İllerle Karşılaştırması (2005-2015 Yılları Toplamı)

Sıra	İller	Belge Sayısı	Teşvik Bölgesi	Sıra	İller	Sabit Yatırım (Milyon TL)	Teşvik Bölgesi	Sıra	İller	İstihdam (Kişi)	Teşvik Bölgesi
	TÜRKİYE	37.622			TÜRKİYE	485179,572			TÜRKİYE	1.397.004	
1	İstanbul	5.166	1	1	İstanbul	77787,13017	1	1	İstanbul	212.002	1
2	Bursa	1.818	1	2	İzmir	31249,34978	1	2	Antalya	95.079	1
3	İzmir	1.780	1	3	Kocaeli	28690,60593	1	3	Bursa	77.000	1
4	Konya	1.648	2	4	Adana	27566,64054	2	4	Ankara	73.040	1
5	Ankara	1.646	1	5	Bursa	21511,91015	1	5	İzmir	58.145	1
12	Kayseri	753	2	12	Konya	9254,536436	2	10	Konya	37.525	2
37	Niğde	281	5	18	Kayseri	6569,845963	2	16	Kayseri	21.898	2
38	Aksaray	274	5	31	Aksaray	3858,671244	5	31	Aksaray	12.515	5
45	Nevşehir	236	4	35	Kırşehir	3044,022796	4	44	Karaman	8.124	3
52	Karaman	212	3	36	Karaman	2977,785833	3	51	Niğde	5.921	5
55	Yozgat	177	5	61	Niğde	1392,89564	5	54	Yozgat	5.115	5
68	Kırşehir	106	4	63	Yozgat	1194,317348	5	60	Nevşehir	4.331	4
				70	Nevşehir	805,846579	4	62	Kırşehir	3.949	4

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2016c'den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 24. 2005-2015 yılları arası teşvik belge sayısına göre KOP bölgesi illerinin benzer özellikteki diğer illerle karşılaştırılması

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2016c'den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yatırım Teşviklerinin Ana Sektörler Bazında Dağılımı: Devlet tarafından verilen yatırım teşviklerinin miktarı kadar hangi sektörlerle dağıldığı da çok önemlidir. Bu kapsamda, 5 ana sektöre (Tarım, Madencilik, İmalat sanayi, Enerji, Hizmetler) verilen teşvikler 3 temel gösterge kullanılarak analiz edilmiştir. Buna göre, belge sayısı bakımından Türkiye'de yatırım teşvikleri içerisinde en fazla payı imalat sanayi almaktadır. Ülkedeki teşviklerin yarısı imalat sektörüne gitmektedir. Bunu %31 ile hizmet sektörü izlemektedir. KOP bölgesinde de benzer bir durum söz konusudur hatta imalatın payı bu bölgede %60'a çıkarken, hizmetlerin payı %23'e düşmektedir. Tarım ve madencilikte ülke ortalamasına benzer bir durum söz konusu iken, bölgenin enerji sektöründe aldığı teşvik payı ülke ortalamasının oldukça üzerindedir.

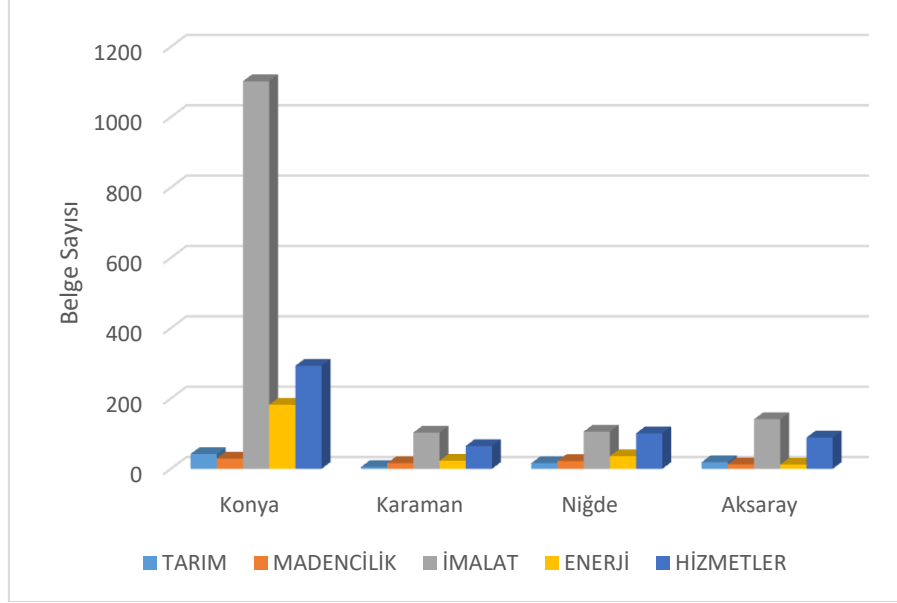
KOP bölgesini 5 büyük sektöre göre (Enerji, Hizmetler, İmalat, Madencilik, Tarım) analiz ettiğimiz zaman Türkiye içinde teşvik belge sayısına göre en yüksek payı %11,04 ile Enerji sektörünün aldığını görülür. Fakat teşvik belge sayısı olarak bölgede en fazla 1.452 belge sayısı ile imalat sanayidir. KOP illeri içinde en fazla belge sayısına sahip olan Konya'da ülke çapında oransal olarak Enerji sektörü (%7,94) ilk sırada olsa da belge sayısı bakımından ilk sırada imalat (1.102) sanayi gelmektedir. Bu durum diğer KOP illeri içinde geçerlidir.

Tablo 58. Konya'da teşviklerin Belge Sayısı Bakımından ana sektörler göre dağılımı (2005-2015)

Ana Sektörler	Konya		KOP Toplam		Türkiye Toplam	
	Belge Sayısı (Adet)	%	Belge Sayısı (Adet)	%	Belge Sayısı (Adet)	%
Tarım	42	3,33	82	6,51	1.260	3,3
Madencilik	29	1,63	80	4,50	1.779	4,7
İmalat	1.102	5,27	1.452	6,95	20.904	55,3
Enerji	182	7,94	253	11,04	2.291	6,1
Hizmetler	293	2,54	548	4,75	11.547	30,6
Genel Toplam	1.648	4,36	2.415	6,39	37.781	100

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2016c'den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 25. KOP bölgesinde teşviklerin Belge Sayısı Bakımından ana sektörlerle göre dağılımı (2005-2015)

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2016c'den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

6.1.2. Konya'ya Verilen Kalkınma Ajansı Destekleri

Bölgesel kalkınmayı sağlamak ve bölgelerarası dengesizlikleri gidermek amacıyla kurulan Kalkınma Ajansları bölgedeki eşitsizliği gidermek ve bölgenin potansiyelini ortaya çıkarmak amacıyla temelde 2 tür destek vermektedir: (1) Mali destekler, (2) Teknik destekler. Kalkınma Ajanslarının verdiği bu destekler görece küçük miktarlarda ve genel destekler sınıfında olmakla birlikte etkisi son yıllardan en fazla artan teşvikler arasındadır.

Konya ve Karaman, 2008 yılında kurulan Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA)'nın görev alanı içinde kalmaktadır. MEVKA hazırladığı 2010-2013 ve 2014-2023 Bölge Planları ile ortaya konulan bölgesel hedefler doğrultusunda her yıl mali ve teknik destekler vermiştir. Bu çerçevede Ajansın verdiği destekler Tablo 58'de gösterilmiştir.

Ajansın 2009-2015 yılları arasında verdiği destekler, destek programları, bu programa ayrılan bütçe, proje başvuru sayısı ve desteklenen proje sayıları Tablo 58'de gösterilmiştir. Buna göre, MEVKA tarafından verilen toplam destek içinde Konya'nın payının daha fazla olduğu görülmektedir, verilen desteğin büyük bir oranı (%80) Konya'ya giderken, %20'lik kısmı ise Karaman'a gitmektedir. Nitekim Konya proje başvurusunda yaklaşık 4 kat, destek tutarında da 3 kat daha fazla paya sahipken, destek alan projelerin kabul oranına bakıldığında, Karaman'ın çok az farkla önde olduğu görülmektedir. Konya ve Karaman'a verilen destekler proje sayısı açısından incelendiğinde en çok projenin Proje Teklif Çağrısıyla kabul edildiği, en az ise Güdümlü Projeye destek verildiği görülmektedir. Desteklere ayrılan bütçe incelendiğinde ise, sayısal olarak ikinci sırada gelen teknik destek projelerinin, en az bütçeli projeler olduğu görülmektedir.

Ajans tarafından verilen destekler ana ve alt sektörler bazında incelendiğinde ise, Konya iline verilen destekler ana sektörler itibarıyla incelendiğinde (Tablo 59), hizmet ve sanayi sektörünün hemen hemen yarı yarıya bir paya sahip olduğu görülürken, alt sektör bazında en fazla eğitim ve araştırma alanındaki hizmet sektöründeki projelerin desteklendiği görülmektedir. İmalat sanayi içinde, Gıda, otomotiv, tarım makineleri, metal ürünleri ve savunma sanayi sektörlerindeki projelerin desteklendiği görülmektedir. Projelere verilen destek miktarı bakımından ise enerji ve turizm sektörlerinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Tablo 59. Mevlana Kalkınma Ajansı Tarafından Konya ve Karaman İçin Uygulanan Destek Programları ile Bu Programlara Yapılan Proje Başvuru, Kabul ve Destek Tutarları

MEVKA			KONYA			KARAMAN		
YILLAR	DESTEK ÇEŞİDİ	PROGRAM	Proje Başvuru Sayısı	Başarılı Proje Sayısı	Destek Tutarı (TL)	Proje Başvuru Sayısı	Başarılı Proje Sayısı	Destek Tutarı (TL)
2009	PTÇ	KÖA	111	37	6.257.993	73	19	3.445.257
	PTÇ	KIRSAL	286			81		
2010	PTÇ	SOSYAL	318	114	15.158.449	98	29	3.442.017
	PTÇ	İKTİSADİ	528			40		
	TD	TD	123			18		
2011	PTÇ	KIRSAL	70	63	9.567.554	19	14	1.844.102
	PTÇ	İKTİSADİ	235			22		
	GDP	GDP	1			1		
	DFD	DFD	51			8		
	TD	TD	109			28		
2012	PTÇ	TURİZM	29	67	13.750.328	9	12	2.688.826
	PTÇ	REKABET	152			18		
	GDP	GDP	1			0		
	DFD	DFD	20			10		
	TD	TD	84			12		
2013	DFD	DFD	13	2	146.600	8	4	247.700
	TD	TD	66			6		
	GDP	GDP	0			1		
2014	PTÇ	KENTSEL	5	41	11.833.170	5	10	2.630.527
	PTÇ	BİLTEK	236			36		
	DFD	DFD	8			4		
	TD	TD	45			7		
	GDP	GDP	1			0		
2015	PTÇ	YNRKG	18	41	13.551.730	7	25	6.427.918
	PTÇ	YENER	24			0		
	PTÇ	BİGFA	11			21		
	DFD	DFD	8			9		
	TD	TD	48			3		
	GDP	GDP	0			2		
TOPLAM			2601	696	90.109.312	546	183	26.844.383

Kaynak: MEVKA, 2016d verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

6.1.3. Konya'ya Verilen KOSGEB Destekleri

KOSGEB kurulduğu 1990 yılından itibaren uzun yıllardır KOBİ'lere yönelik kapsamlı destek ve teşvik programları yürütmektedir. Bu destek programlarından kimisi hibeler ve geri ödemesiz destekler iken, kimileri doğrudan kredi sağlanması ve muhtelif kredi kullanımlarına yönelik desteklerden meydana gelen destek programlarıdır. KOBİ'lerin en çok yararlandığı üç önemli üç temel destek programları sırasıyla "Genel Destek Programı", "Girişimcilik Destek Programı" ve "Ar-Ge, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı" şeklinde bir sıralama gösterir. Benzer biçimde "İşbirliği-Güç Birliği Destek Programı" ile "Tematik Proje Destek Programı", "KOBİ Proje Destek Programı", "Gelişen İşletmeler Piyasası KOBİ Destek Programı" da bulunmakta olup, söz konusu programlar diğer üç program kadar kayda değer değildir.

Konya'nın 2010-2015 yılları arasında, hem mali hem de işletme bazında KOSGEB'den aldıkları teşvik ve desteklerin toplamı yer almaktadır. Buna ek olarak, hem komşu benzer il Kayseri'nin hem de söz konusu tarihsel aralıkta ülke çapında ilk üç sırayı işgal eden illerin (İstanbul, Ankara ve İzmir) aldığı desteklere yer verilmiştir.

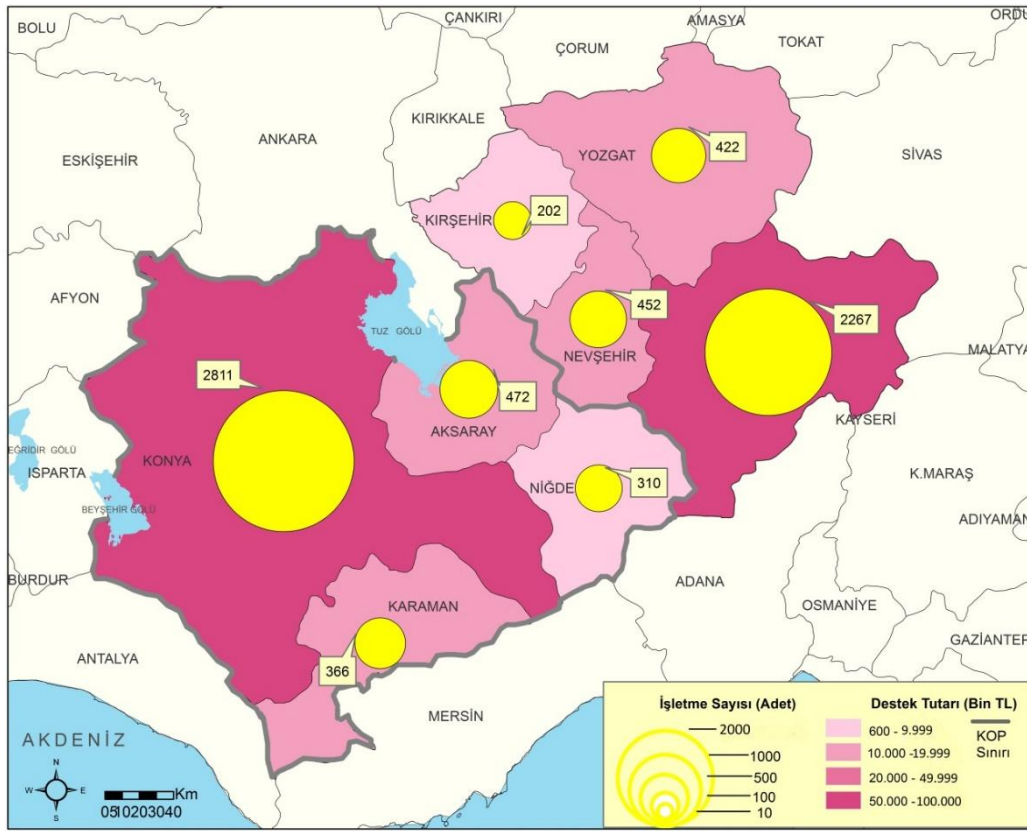
2010-2015 seneleri arasında KOSGEB tarafından illere verilen tüm desteklerin ortaya konduğu Tablo 60 ve Harita 11 incelendiğinde, açık ve net bir biçimde Konya'nın KOP Bölgesi içinde temel bir itici güç olduğu gerçeği gözlemlenmektedir. İşletmelerin % 71'ine sahip olan Konya, desteklerden ise %72,6 gibi kocaman bir pay almaktadır. Sadece KOP Bölgesi'ne baktığımız zaman, tek başına Konya'nın hem toplam desteklerde hem de işletme sayısında yaklaşık % 70 gibi bir oranla çok ciddi bir ağırlığa sahip olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Tablo 60. Konya ve Komşularına KOSGEB'in Tüm Destek Programları Kapsamında Verilen Desteklerin Dağılımı, 2010-2015

	İL	İşletme Sayısı	%	Destek Tutarı (TL)	%
Konya	Konya	2811	71	44.713.197	72,6
KOP Toplamı	Toplam	3.959	100	61.568.531	100
Kayseri	Kayseri	2267	67	34.013.589	66
KOP BÖLGESİNE KOMŞU İLLER					
Sıralamadaki İlk 3 İl	İstanbul	16.776	19,9	287.403.911	19,4
	Ankara	6.602	7,8	143.022.306	9,7
	Bursa ⁸	4.988	5,9	88.973.332	6,0
	Toplam	28.366	33,6	519.399.575	35,1
TÜRKİYE	Toplam	84.378	100,0	1.480.740.900	100,0

Kaynak: KOSGEB, 2017 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Harita 13. KOP İlleri ve Komşu İllerde KOSGEB Desteklerinden Faydalanan İşletmelerin Coğrafi Dağılımı, 2010-2015

Kaynak: KOSGEB, 2017 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

6.1.4. Konya'ya Verilen BSTB Destekleri

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (BSTB) Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerini desteklemek için çeşitli teşvik ve destek mekanizmaları oluşturmuştur. BSTB tarafından Ar-Ge ve Yenilik alanında yürütülen ve özel sektöre sağlanan en önemli destek programları⁹ San-Tez Programı ve Teknogirişim Sermayesi Desteği programı iken, bunların yanında yeni yürürlüğe giren Teknolojik Ürün, Teknopazar ve Teknoyatırım destekleri de BSTB tarafından son dönemde uygulanmaya başlanmıştır.

⁸ 2010-2015 seneleri arasında, KOSGEB tarafından verilen destek ve teşviklerden en çok faydalanan ilk üç ilden birisi Bursa'dır.

⁹ Teknoloji Geliştirme Bölgeleri/Teknokent destekleri ile Ar-Ge Merkezleri destekleri de BSTB tarafından oluşturulmuş olan ve bazı kısımları da bu bakanlıkça yürütülen destekler olmakla birlikte bu destekler esas olarak Ar-Ge kanunu kapsamında verilmektedir.

San-Tez (Sanayi Tezleri) Desteği, üniversite sanayi birliğinin kurumsallaşması, akademik bilginin ticarileşmesi, üniversitelerde gerçekleştirilen çalışmaların desteklenmesi ve bilim ve teknoloji alanında uluslararası rekabette yer edinmek için, sanayi sektörünün ihtiyaçları ile bağlantılı yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerine verilen desteklerdir. SAN-TEZ desteği kapsamında, 2006-2015 yılları arasında BSTB tarafından desteklenen 1026 San-Tez projesinin %83'ü (855 proje) 10 ile gitmiştir. En fazla SAN-TEZ desteği alan il 269 proje ile Ankara olmuştur. Ankara'yı İstanbul ve İzmir takip etmektedir. Bu 3 il desteklerin %66'sını almıştır çünkü San-Tez projelerinin büyük çoğunluğu Ankara-İstanbul ve İzmir'deki köklü büyük üniversiteler tarafından alınmaktadır. Bursa-Kocaeli-Adana ise sanayinin güçlü olduğu merkezlerdir. Konya, toplam da 28 SAN-TEZ desteği ülke çapında en fazla proje desteği alan 7. il olmuştur. Konya'nın benzer komşu ili Kayseri ise, 26 proje kazanarak SAN-TEZ desteği sıralamasında Konya'nın bir adım gerisinde 8. sırada yer almaktadır.

Tablo 61. Konya'da SAN-TEZ Desteği Alan Üniversiteler, Proje Sayıları ve Destek Miktarları (2006-2016)

İL	Üniversite Adı	Proje Sayısı	Destek Miktarı (TL)
Konya	Selçuk Üniversitesi	23	6.587.567
	KTO Karatay Üniversitesi	5	9.933.707
KOP Toplamı	5 üniversite	32	18.499.084

Kaynak: BSTB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 61'e göre KOP Bölgesindeki üniversiteler toplam 32 San-Tez projesi almışlar ve bu projelere toplamda 18 milyar TL'lik destek almışlardır. Bölgede en fazla desteği Selçuk Üniversitesi alırken, onu yine Konya'da bulunan KTO Karatay Üniversitesi takip etmiştir. Konya'daki projelerin tamamına yakınına destek almıştır. SAN-TEZ desteği alınan projelerin yaklaşık yarısı Konya'da yer alan makine ve teçhizat sektöründe yoğunlaşmıştır. Otomotiv yan sanayi ile Gıda sanayi üçer proje ile SAN-TEZ desteği almıştır. Projelerin çoğu imalat sanayi sektöründe yoğunlaşmıştır, ancak tek tük de olsa yazılım, sağlık ve bilgi-iletişim gibi hizmet sektörlerinde de desteklerin alındığı görülmektedir.

BSTB tarafından 2013 yılında başlatılan Teknopazar desteğinin temel amacı, Ar-Ge ve yenilik projeleri sonucunda ortaya çıkan teknolojik ürünlerini prototiplerin ve projelerin, yurt içi ve yurt dışında tanıtımı ve pazarlanmasına yönelik olarak yurtdışındaki yerleşik kuruluşların faaliyetlerinin desteklenmesidir.

2013 yılında verilmeye başlanan teknopazar destekleri kapsamında 315 firma teşvik için başvuru yapmış ve ortalama %84'ü kabul edilmiştir. Teknopazar destekleri kapsamında en fazla destek alan il 93 proje/işletme ile İstanbul'dur. İstanbul'u Ankara ve İzmir takip etmektedir. KOP Bölgesi illerinden olan Konya 3 proje/firma ile ilk 10 il sıralamasında 8. sıraya yerleşmiştir.

Tablo 62. Konya'ya Verilen Teknopazar Destekleri

Sektör	İL	Firma Sayısı	Destek Miktarı (TL)
Bilgisayarların, Elektronik ve Optik ürünlerin İmalatı	KONYA	1	18.484
Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı	KONYA	2	50.347

Kaynak: BSTB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

KOP Bölgesinde Konya'da faaliyet gösteren 3 firma teknopazar desteği almıştır. Konya'daki 3 firmanın 68 bin TL gibi görece oldukça düşük bir miktar ile desteklenmesi, Konya'nın yenilikçi ve girişimci aktiviteler bakımından KOP bölgesinde güçlü bir yeri olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Nitekim KOP Bölgesi'nde 1 Aksaray teknopazar desteği alırken Niğde ve Karaman destek almamıştır. En yüksek destek başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı alanına gitmiştir.

BSTB tarafından 2014 yılında başlatılan **teknoyatırım destek programının** temel amacı, çeşitli kurum ve kuruluşlarca sanayiye yönelik olarak desteklenen Ar-Ge ve yenilik projelerinin sonucunda ortaya çıkan ve patenti alınan teknolojik ürünler veya prototipler ile ülkede ilk defa üretilecek teknolojik yatırımların desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Teknolyatırım destekleri kapsamında bugüne kadar üç çağrıda bulunmuştur. Toplam 427 proje başvurusunda bulunulmuş, bunlardan toplam 224 tanesi desteklenmeye uygun görülmüştür. 201

firmaya bu destekler kapsamında 412 milyon TL teşvik verilmiştir. Dolayısıyla teknoloji yatırım desteği hacim olarak teknopazar desteğinden çok daha büyük bir Ar-Ge programıdır. En fazla destek alan proje İstanbul'dan çıkmıştır. İstanbul'u 57 destek alan proje ile Ankara, 20 destek alan proje ile de Bursa takip etmektedir. Tabloda dikkat çeken bir hususta Konya'nın 17 destek alan proje ile 4. sıraya yerleşmiş olmasıdır. Konya, Türkiye'de hem komşu illerine göre hem de diğer birçok ile göre bu destekten oldukça fazla yararlanmış, üç büyük şehirden biri olan İzmir'i dahi geride bırakmıştır. Konya'dan bu kadar yüksek projenin destek görmesi Konya'daki teknoloji ve yenilikçilik potansiyelini ve gelişme isteğini göstermesi açısından önemlidir.

Tablo 63. Konya'daki Teknoyatırım Desteklerinin Sektörel Bazda Dağılımı

Sektör	Firma Sayısı	Destek Miktarı (TL)
KONYA		
Makine Ve Ekipman İmalatı	7	5.591.282
Motorlu Kara Taşıtı, Treyler Ve Yarı Treyler İmalatı	4	5.373.037
Diğer İmalat	2	628.302
Bilgisayarların, Elektronik Ve Optik Ürünlerin İmalatı	1	794.941
Kimyasalların Ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı	1	903.100
Bilimsel Araştırma Ve Geliştirme Faaliyetleri	1	733.195
Elektrikli Teçhizat İmalatı	1	754.749
Toplam	17	14.778.606

Kaynak: BSTB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Konya teknoloji yatırım proje desteğinin 7 tanesini makine ve ekipman imalatı sektöründe almıştır (Tablo 63). Motorlu kara taşıtı, treyler ve yarı treyler imalatı sektöründe ise 4 proje destek almıştır.

Teknogirişim Sermaye Desteği Programı (TGSD) BSTB tarafından inovasyon politikası doğrultusunda 2009 yılında uygulamaya girmiştir. Bu programın amacı girişimcilere ve girişimcilerinin yeni iş fikirlerine destek vererek, sanayide üretimi çeşitlendirmek, yeni iş kolları üretmek, katma değeri yüksek ürünler ile uluslararası pazardaki rekabete katkıda bulunmaktır.

TGSD programı 2009-2014 yılları arasında toplam 127.674.777 TL'lik destek ile 41 farklı ildeki 1.304 iş fikri desteklenmiştir. Bu programa 6.626 destek başvurusu yapılırken bu başvurulardan 1.358'i kabul edilmiştir. Desteklenen işletme sayısı ise toplam 1303 olmuştur.

En yüksek destek başvurusu yapan iller Ankara ve İstanbul'dur. Ankara'dan 2.590 proje destek başvurusu yapılırken İstanbul'dan 1.646 destek başvurusu yapılmıştır. Ankara ve İstanbul'u İzmir, Konya, Elazığ ve Trabzon illeri takip etmektedir. Destek başvurusu kabul edilen illerde, en üst sırada olan iller, başvuruda bulunulan iller ile orantılı olarak Ankara ve İstanbul olmuştur. Konya ve İzmir ise yine yüksek destek sayısına sahip iller arasına yerleşmiştir.

Tablo 64. Konya'daki TGSD Programı Kapsamında Destek Kararı Verilen Proje Sayısı

İller	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Toplam
Konya	6	3	18	8	10	9	54
Türkiye	78	102	272	288	294	269	1.303

Kaynak: BSTB'den edinilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

TGSD programına Konya'dan 2009-2014 yılları arasında toplam 261 tane proje destek başvurusu yapılmıştır. Tablo 63'te Konya'da yıllara göre başvurulanan projelerden destek kararı alınan proje sayıları görülmektedir. Bölgenin mevcut durumu incelendiğinde teknoloji alanında TGSD ve diğer destek programlarında İç Anadolu bölgesinde Ankara'dan sonra güçlü il Konya'dır. Konya'daki Selçuk Üniversitesi'nin faaliyetleri, teknokentler ve birçok teknolojik gelişmeler bu gelişimde büyük etken olmuştur.

Günümüzde, yapılan projelerin, çalışmaların daha güvenilir, kaliteli ve verimli olması için ihaleye girecek olan firmalardan Teknolojik Ürün Deneyim (TÜR) Belgesi istenmektedir. Bu kapsamda Ar-Ge projeleri sonucu ortaya çıkmış olan mal ve hizmetler için Bakanlık tarafından *TÜR Belgesi* düzenlenmekte olup, söz konusu mal ve hizmet sahipleri bu belge ile iş deneyim belgesi olmadan da

kamu ihalelerine girebilmektedir

2014 yılında verilmeye başlanan TÜR belgesinin yürürlüğe girdiği zamandan bugüne toplam verilen belge sayısı 150'ye ulaşmıştır. Henüz yeni bir uygulama olan TÜR belgesinin şuan için sadece 11 ilde bulunduğu görülmektedir. En fazla TÜR belgesi alan il Ankara'dır. Ankara'yı İstanbul ve Kocaeli takip etmektedir. KOP illerinden Konya ise 2 TÜR belgesiyle 8. sırada yer almıştır.

Tablo 65. Konya'daki TÜR Belgesi Alan Firmalar ve Sektörleri

Veriliş Tarihi	Kuruluş Unvanı	İli	Sektör
2014	Berika Teknoloji Medikal İmalat İthalat İhracat Ticaret Limited Şirketi	Konya	Medikal
2015	Logiba Aydınlatma Elctr.Elkr.Enerji San.Ve Tic.Ltd.Şti.	Konya	Elektronik

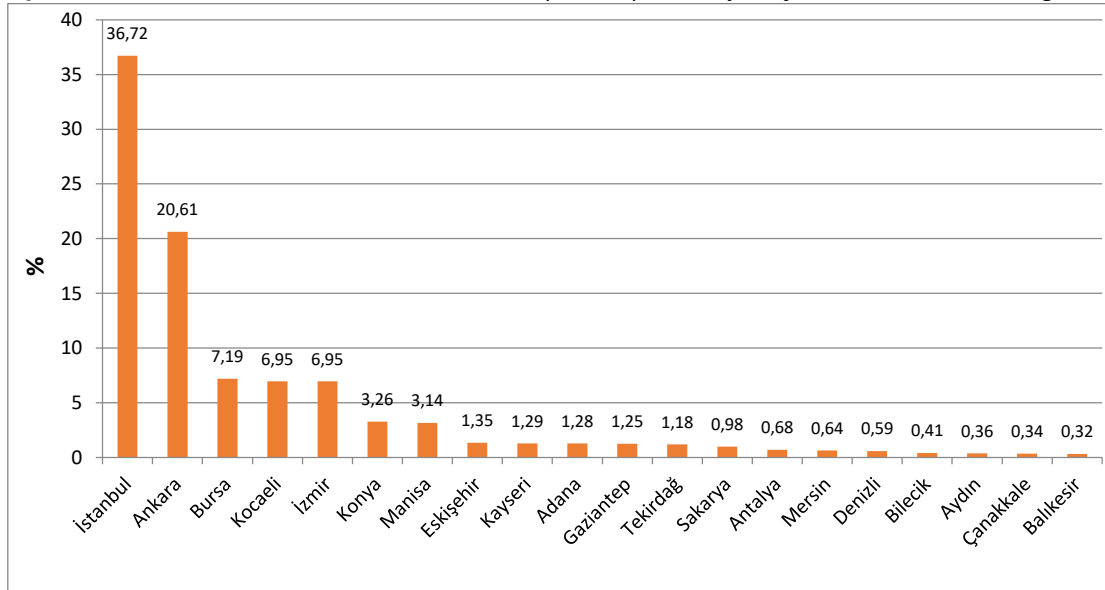
Kaynak: BSTB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

6.1.5. Konya'ya Verilen TÜBİTAK Destekleri

TÜBİTAK tarafından Ar-Ge ve yenilikçilik kapsamında verilmekte olan hibe desteklerine ilişkin çok sayıda program yürütülmekte olup, söz konusu destek programları TEYDEB (Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı) ve ARDEB (Araştırma Destek Programları Başkanlığı) olarak adlandırılan iki birim altında bulunmaktadır: Bunların biri olan TEYDEB programları esas olarak sanayiye ve özel sektöre yönelik 11 farklı Ar-Ge ve inovasyon destek programını içermektedir. ARDEB destek programları ise, esasında üniversitelerdeki Ar-Ge potansiyelinin desteklenmesi ve geliştirilmesine yönelik akademik projelere odaklanmakta olup, bu program kapsamında 8 farklı destek programı yürütmektedir.

Türkiye'de 1995-2014 yılları arasında **TEYDEB Programlarına** toplam 23.342 tane proje başvurusu yapılmıştır. Yapılan başvurulardan 14.344 tanesi desteklenmiş ve söz konusu projelere 2014 sabit fiyatları ile 4,14 Milyar TL destek verilirken, bu destek miktarının 7,57 milyar Ar-Ge hacmine karşılık geldiği görülmektedir (TÜBİTAK, 2014). Şekil 26'ya göre belirtilen yıllar arasında en yüksek proje başvurusu yapan il, %36,72'lik oranla İstanbul'dur. İstanbul'u Ankara ve sonrasında Bursa takip etmektedir. KOP Bölgesi illerinden Konya ise 6. sıraya yerleşmiştir. Konya'dan sonra Manisa, Eskişehir ve Kayseri gelmektedir. Diğer KOP illeri ilk 20 içinde yer almamaktadır ancak Konya'nın sıralamadaki yeri bölge için çok önemlidir. Zira Konya'nın hem girişimcilik hem de yenilikçilik potansiyelinin çok yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Şekil 26. 1995-2014 Yılları Arasında TEYDEB'e Yapılan Toplam Proje Başvurularının İlk 20 İle Dağılımı

Kaynak: TÜBİTAK, 2014:5'den alınmıştır.

KOP Bölgesi'nde en çok proje başvurusu yapan il 703 proje ile Konya'dır. Konya'da başvurularda küçük ölçekli firmalar ön plana çıkmıştır. KOP Bölge'sine komşu illerden Konya ile kıyaslanan Kayseri'de TEYDEB destek programlarına toplam 212 proje başvurusu yapılmıştır. Konya ile karşılaştırıldığında bu rakam 3 kat daha aşağıdadır. Kayseri'de Konya'nın aksine en çok başvuru büyük ölçekli firmalardan gelmiştir (Tablo 66).

Tablo 66. 2008-2015 Yılları Arasında Konya ve Komşu Bölgeden Yapılan TEYDEB Proje Başvurularının Firma Ölçeklerine Göre Başvuru Sayıları

İl	Küçük	Mikro	Orta	Büyük	Toplam
Konya	259	173	160	111	703
Kayseri	61	30	55	66	212
Türkiye	5.127	5.206	3.498	6.242	20.073

Kaynak: TÜBİTAK'tan (2016) alınan verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Proje başvurularının sektörel dağılımı bakımından KOP bölgesinde en yüksek başvuru hiç kuşkusuz imalat sanayi sektöründe görülmektedir. İmalat sektöründe Konya'dan 614 başvuru görülmektedir. Konya'da Kayseri'ye göre daha fazla birincil sektörde proje başvurusu bulunmaktadır. Bu sonuç Konya'nın mevcut coğrafi koşulları ve Konya Ovası'nın varlığı ile yakından ilgilidir.

Tablo 67. KOP Bölgesi ve Komşu İllerde 2008-2015 Yılları Arasında Yapılan Proje Başvurularının Sektörlere Göre Dağılımı

Sektör	Konya	Kayseri
Tarım, Ormancılık Ve Balıkçılık	22	2
Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	13	2
İmalat	614	172
İnsan Sağlığı Ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	2	-
İnşaat	6	3
Konaklama Ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	1	1
Elektrik, Gaz, Buhar Üretimi Ve Dağıtım	9	2
Mesleki, Bilimsel Ve Teknik Faaliyetler	14	6
Toptan Ve Perakende Ticaret	5	3
Bilgi Ve İletişim	14	13
Eğitim	-	1
Ulaştırma Ve Depolama	-	1

Kaynak: TÜBİTAK'tan (2016) alınan verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

ARDEB destekleri esas olarak üniversitelerde çalışan doktoralı akademisyen ve araştırmacıların bilimsel proje üretimini hedeflemektedir. 2000-2015 yılları arasında ARDEB'e yapılan proje başvurularının yıllara göre dağılımı incelendiğinde, 2000 yılında 946 proje önerilmişken, bu sayı 2015'te 12.116 olmuştur ki bu 13 katlık artışa tekabül etmektedir. Proje başvuru sayıları 2000-2004 arası hemen hemen aynı kalmış, özellikle 2005 yılında ve sonrasında muazzam bir sıçrama yapmıştır. Ancak 2005'te yakalanan bu ivme 2005-2011 döneminde tedricen artmış, 2011 sonrası ise her yıl hızlı bir yükseliş göstererek zirve yapmıştır.

Harita 14. ARDEB Tarafından Desteklenen Proje Sayılarının ve Destek Tutarlarının İller Bazında Dağılımı (2011-2015)

Kaynak: TÜBİTAK, 2017'den alınan verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

ARDEB desteklerin dağılımı ilk 20 üniversiteye göre yapıldığında ise, Tablo 68'e göre en fazla Ar-Ge projesi alan üniversite İstanbul Teknik Üniversitesi olmuştur. Sonrasında ODTÜ, Hacettepe Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi gelmektedir. Genel tabloya bakıldığında KOP Bölgesi illerinden Konya Selçuk Üniversitesinin ilgili yıllar dâhilinde 17. sırada olduğu görülmektedir. Konya'da yeni kurulan iki özel üniversitenin ise henüz oldukça geri sıralarda kaldığı dikkat çeken unsurlar arasındadır.

Tablo 68. ARDEB Proje Desteklerinin Türkiye'deki İlk 20 Üniversite ile Konya'daki Üniversitelerin Bazında Performansı (2011-2015)

Sıra	ÜNİVERSİTE ADI	Önerilen Proje Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Destek Tutarı (TL)
1	İSTANBUL TEKNİK Ü.	1.446	382	93.832.468
2	ORTA DOĞU TEKNİK Ü.	1.098	376	122.434.488
3	EGE Ü.	1.621	368	73.690.453
4	HACETTEPE Ü.	1.266	342	65.042.546
5	ANKARA Ü.	1.283	322	62.808.978
17	SELÇUK Ü.	766	151	26.909.946
75	KONYA NECMETTİN ERBAKAN Ü.	122	22	2.510.177
149	KONYA GIDA VE TARIM Ü.	4	2	300.096
164	KTO KARATAY Ü.	23	1	222.920

*Sıralama Toplam 181 Üniversite Arasından Yapılmıştır.

Kaynak: TÜBİTAK, 2017'den alınan verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Genel olarak Konya'nın ARDEB desteklerinin bakımında karşılaştırılması yapıldığında, Konya'nın Ar-Ge projesi performansını daha iyi olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda Tablo 69'da Konya'da 2011-2015 yılları arasında ARDEB desteklerinin dağılımı görülmektedir. Buna göre, Konya'da her yıl desteklenen ve önerilen proje sayısı artmaktadır. Buna hitaben de destek tutarı da artış göstermektedir.

Tablo 69. Konya'nın Aldığı ARDEB Proje Destekleri (2011-2015)

Yıllar	2011			2013			2015		
İller	Ö.P. Sayısı	D.P. Sayısı	Destek Tutarı (TL)	Ö.P. Sayısı	D.P. Sayısı	Destek Tutarı (TL)	Ö.P. Sayısı	D.P. Sayısı	Destek Tutarı (TL)
Konya	143	30	5.110.327	234	36	5.791.008	279	56	8.919.774
Türkiye Toplamı	5.300	1.249	390.030.964	8.066	1.727	440.837.276	12.255	2.197	700.069.610

ÖP: Önerilen Proje Sayısı DP: Desteklenen Proje Sayısı Kaynak: TÜBİTAK'tan alınan bilgilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

6.1.6. Konya'ya Verilen İhracat Destekleri

Ekonomi Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü tarafından 27/12/1994 tarihli ve 94/6401 sayılı “İhracata Yönelik Devlet Yardımları Kararına istinaden çıkarılan tebliğlere göre destekler verilmektedir. İhracata yönelik devlet yardımlarının temel amacı, KOBİ niteliğindeki firmalar başta olmak üzere, ihracatçı firmaların ihracata yönelik faaliyetlerini gerek üretim, gerekse pazarlama aşamalarında destekleyerek, uluslararası pazarlarda karşılaştıkları sorunların giderilmesine yardımcı olmak ve rekabet gücü kazanmalarına olanak sağlamaktır (Ersungur ve Yalman, 2009: 82). Buna göre, ihracata yönelik teşvikler kapsamında, Yurt Dışı Fuar Katılımları, Tarımsal Ürünlerde İhracat İadesi, UR-GE (Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesinin Desteklenmesi), Pazar Araştırması, Pazara Giriş Belgeleri, Yurt Dışı Birim Marka, Tasarım, Sektörel Yurt İçi Fuar ve TURQUALITY (Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Türk Mali İmajının Yerleştirilmesi) destekleri verilmektedir.

KOP Bölgesi illerinin 2010-2015 yılları arasındaki toplam destek tutarları analiz edildiğinde Yurt Dışı Fuar Katılımları desteğinin ön plana çıktığını görülmektedir. Yararlanılan destek kalemleri içerisinde ise en az Pazar Giriş Belgeleri Desteğinden faydalandığı görülmektedir. 2010-2015 yılları arasındaki toplam destek tutarı Konya’da yine Yurt Dışı Fuar Katılımları desteğinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Tablo 70. Konya’da 2010- 2015 Yılları Arasında Toplam İhracata Yönelik Devlet Yardımları ve DFİF Kapsamında Yapılan Ödemeler (TL)

Destek Türleri	Konya	KOP Toplamı	Türkiye Toplamı
Yurtdışı Fuar Katılımları	16.650.669	19.122.124	548.081.921
Tarımsal Ürünlerde İhracat İadesi	-	-	-
UR-GE	690.978	862.677	50.764.220
Pazar Araştırması	1.651.388	1.879.603	54.152.363
Pazara Giriş Belgeleri	575.193	612.531	84.803.115
Yurtdışı Birim Marka	246.869	824.717	183.540.980
Tasarım	-	-	23.319.364
Sektörel Yurt İçi Fuar	-	-	-
İstihdam Yardımı	-	-	-
TURQUALITY	3.577.556	3.577.556	800.820.699
TOPLAM DESTEK TUTARI	23.392.653	26.879.208	1.745.482.662

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

6.2. KONYA’DA TEŞVİK VE DESTEKLERİN ANALİZİ: DESTEK SÜREÇLERİ VE STRATEJİLERİ İLE YASAL MEVZUAT VE UYGULAMALAR İLE ÖNEMLİ SORUN VE DARBOĞAZLAR

Teşvik ve destek sistemi, girişimcilik ekosisteminin oluşumunu sağlayan altı ana belirleyici unsurdan biridir. Girişimcilik ekosistemi içerisinde teşvik ve destekler, bir yandan ‘finansmana erişim’ unsuru ile doğrudan ilişkili iken öbür yandan ‘düzenleyici çerçeve’ ile de güçlü bir ilişkiye sahiptir. Dolayısıyla bir bölgenin girişimcilik performansını ortaya koyma, girişimciliği engelleyen unsurları anlama ve özellikle politika yapıcıların girişimciliğin geliştirilmesine etkin müdahalede bulunabilmesi için “teşvik ve destek sisteminin” analiz edilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda Konya’da ekosistemin farklı aktörleri olan kamu kurumları, firma temsilcileri, üniversite, STK ve Oda temsilcileri ile OSB yetkililerinden oluşan katılımcılarla “teşvik ve destekleri” ele alan odak grup toplantısı ve yarı yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır. Söz konusu çalışmalar ile sanayi yatırımları, girişimcilik, Ar-Ge ve inovasyon ile üniversite-sanayi işbirliği alanında verilen farklı destek ve teşvik türlerinin etkisi ve önemi, verilen destek ve teşviklerin miktar ve büyüklük bakımından yeterliliği, teşvik ve destek almada temel engeller ile yasal mevzuatla ilgili sorun ve öneriler başlıkları altındaki konular hakkında katılımcıların görüşleri alınmış ve konular tartışmaya açılmıştır. Detaylı sonuçları KOP Bölgesi Mevcut Durum Analizi çalışmasında sunulan odak grup toplantısı ve yarı yapılandırılmış mülakatların özetlenmiş bulguları ve GZFT analizi sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Odak grup toplantısının bu bölümünde yapılan tartışmalar, Ar-Ge ve inovasyon kapsamında teşvik veren kamu kurumlarının Konya iline katkısı ve kapsamını ele almaktadır. Katılımcıların çoğunun teşvik veren kurum yetkilisi olması nedeniyle bu bölümde yapılan tartışmaların içeriğinin daha çok Ar-Ge ve inovasyon destekleri ile ilgili genel bilgilerle sınırlı kalmıştır. Teşviklerin yetersizliği konusuna vurgu yapılırken; bu bütçeler ile önemli bir Ar-Ge ve inovasyonun ortaya çıkamayacağını gözler önüne sermektedir.

Diğer taraftan Ar-Ge ve inovasyon kapsamında teşvik veren devlet kurumu yetkililerinin görüşleri ise daha çok bu konuda neler yaptıkları ve önceliklerinin bu konuda olduğu ile ilgilidir. KOSGEB’den bir uzmanın girişimcilik, Ar-Ge ve inovasyon üzerine yaptığı açıklama, en fazla destek verdikleri programların ikinci sırasında girişimciliğin ve sonrasında Ar-Ge ve inovasyonun geldiğini beyan etmiştir. Ar-Ge ve inovasyon desteklerinin üçüncü sırada olmasına rağmen en fazla bütçeyi bu programlara ayırdıklarını ve yılda 20’den fazla projeye destek verdikleri dile getirmiştir. San-Tez projelerinde ise Konya’da Karatay Üniversitesi ön planda olduğu katılımcıların ortak görüşüdür.

Odak grup toplantısının bu son bölümünde yapılan tartışma özellikle teşvik alan firma sahipleri üzerinden şirkete olan etkisini esas almaktadır. Bu bağlamda odak grup toplantısına katılan katılımcılar arasında bir tane firma temsilcisi olması bu tartışmanın zayıf geçmesine neden olmuştur.

Bunun dışında KOSGEB yetkilisinin Konya’nın büyük bir oranının KOBİ olduğunu söyleyerek; düşük bütçeli projelerin küçük işletmeleri tatmin ettiğini zaten işletmenin öz sermayesinin de düşük olduğunu vurgulamıştır. Firmaların buradaki tatmin derecesini belirleyen en önemli kriterin bütçe olduğu ortaya çıkıyor. Eğer mikro veya küçük ölçekli işletme iseniz yatırımınızda küçük oluyor. Bu şekilde firma olarak istenilen teşvik tatmin edici şekilde elde edilmiş oluyor.

Farklı bir açıdan firmaların değişim yaşayıp yaşamadığı sorusuna odaklanırsak eğer. Konya Ticaret Odasından bir yetkilinin verdiği bilgiler çok çarpıcıdır. Ünlü bir grubun yatırım için Konya’yı tercih etmesinde Konya OSB’nin verdiği teşvik ve desteklerin önemi ve sonrasında bütün markalarını Konya’ya taşımış olması aslında bize; bu grubun Konya OSB’nin yatırım ve sonraki süreçlerinde verdiği destekle alakalı olduğunu göstermektedir.

6.3. KONYA’DA TEŞVİK VE DESTEKLERİN GZFT ANALİZİ

Tablo 71. Konya Teşvik ve Destekler Çalışma Grubu Odak Grup Toplantısı GZFT Analizi Sonuçları

GÜÇLÜ YÖNLER - Etkin bir yan sanayi potansiyeli - Hammadde tedariki - Ulaşım ve lojistik - Yedek parça imalatının bulunması - Yerel yönetim işbirliği - Genç nüfus fazla 4 üniversite olması - İmalat sanayinde çeşitlilik - Kalifiyeli işgücü varlığı	ZAYIF YÖNLER - Finansa erişim zorluğu - Yüksek-Teknoloji sanayi çok az - Aile şirketleri (Kurumsallaşamama) - Ortaklık kültürünün olmaması 2. Bölgede yer alması - Teşvik ve Destekte bilgi eksikliği - İşverenin düşük ücret politikası
FIRSATLAR - Eğitim düzeyinin yüksekliği - Yatırım için geniş arazi - Yeniliğe açık insan profili - Ar-ge merkezleri, OSB sayısı ve teknokentler - Beşeri sermaye	TEHDİTLER - Gelişmemiş ülkelere ihracat 3 ve 4. Bölgeye göre teşvik yapısı - Yakın bölgelerdeki gelişmiş şehirler

6.4. DESTEK SÜREÇLERİNİN İNCELENMESİ

Ar-Ge alanında verilen destek süreçlerinin incelenmesi kapsamında San-Tez ve TEYDEB projesi yapan firmaların destek sürecinde yaşadığı zorlukları, desteklere başvurma amacı ve mekanizmalarını firma özelinde tespit etmek ve verilen proje desteklerinin firma nezdinde etki analizini ortaya koymak için 5 San-Tez ve 9 TEYDEB projesi gerçekleştiren firma ile yarı-yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır. Mülakatlar sonucu, firmaların San-Tez ve TEYDEB projeleri ile tanışma ve projeleri gerçekleştirme süreçleri, firmaların bireysel tecrübeleri çerçevesinde incelenmiş, destek sürecindeki aksaklıklar ve desteklerin firmalarda yarattığı olumlu ve olumsuz etkiler ortaya konulmuştur.

Buna göre, KOP Bölgesi'nde Konya'dan 2, Aksaray, Niğde ve Karaman'dan ise birer SAN-TEZ projesi incelenmiştir. San-tez yapan firmaların ilgili olduğu sektörler ise imalat sanayi içerisindeki gıda, otomotiv, biyoteknoloji ve hidroenerji olarak sıralanmaktadır. Ayrıca çalışma kapsamında TEYDEB projesi gerçekleştiren Konya'dan 4, Karaman ve Aksaray'dan 2 ve Niğde'den de 1 firma ile görüşülmüştür. Örneklem sayısı çok küçük olduğu için sonuçları iller bazında farklılaştırmak anlamlı değildir. Bu açıdan 4 KOP ili için genel bir değerlendirme yapmak ve çıkarımlarda bulunmak mümkündür. Buna göre, San-Tez ve TEYDEB projeleri temelde KOBİ'lerin Ar-Ge kültürünü geliştirmek ve üniversite-sanayi işbirliğini desteklemek amaçlarında ortaklaşmakta olsa da, hem şartlar hem de özel amaçlar bağlamında ayrışırlar. San-Tez projeleri daha çok üniversite-sanayi işbirliğini kurumsallaştırarak firmaların akademisyenlerle ortak bir Ar-Ge projesi hazırlamasına yönelik daha çok bir ilk adım olarak görülebilirken, TEYDEB projeleri genellikle sanayide teknoloji tabanlı gelişimi, daha çeşitlenmiş ve özele indirgenmiş projeler ile desteklemeye ve uluslararası işbirliği ve teknoloji transfer mekanizmaları oluşturmaya odaklanmış daha ileri düzeydeki Ar-Ge projeleridir. Genel olarak firmaların önce San-Tez proje desteği ile başlayıp, daha sonra TEYDEB desteklerinden yararlanma yoluna gittiği görülmektedir. Dolayısıyla San-Tez daha genel ve başlangıç düzeyi iken, TEYDEB'in daha özelleşmiş ve çeşitlenmiş olduğu söylenebilir.

Destek süreçlerinde yaşanan zorluklar açısından ise, genel olarak bakıldığında, her iki proje destek türünde de, bürokrasi ve prosedür engeli göze çarpmaktadır. Bunun yanında, SAN-TEZ projelerinde, süreç sıkıntısının yanında bahsedildiği üzere, üniversite-sanayi işbirliği noktasında sorunlar belirmektedir. Akademisyenlerin ilgi alanları, sanayicilerin hızlıca ürün beklemesi ve yine akademisyenlerin projelere çok zaman ayıramayışı, sanayicileri zorlayan hususlar arasında olmuştur. TEYDEB proje süreci incelendiğinde firmalar, bürokrasi ve prosedür engelinin yanında, maddi açıdan destekleri yeterli bulmadıkları dikkat çeken noktalar arasına girmiştir.

San-Tez ve TEYDEB projelerinin etki analizi incelendiğinde ise, genel olarak her iki desteğin de firmaya olumlu katkı sağladığı açıktır. Söz konusu desteği alan firmalar, projelerin firmanın gelişimine ve büyümesine ciddi katkı sağladığını, firmada Ar-Ge kültürünü ve yenilik faaliyetlerini artırdığını ve üniversite-sanayi işbirliğini geliştirdiğini belirtmişlerdir. Ancak genel olarak San-Tez desteklerinin etkisinin TEYDEB'e nazaran daha sınırlı ve küçük olduğu gözlemlenmiştir. TEYDEB destekleri firmaların satış, ihracat, nitelikli istihdam, yurtdışına açılma ve uluslararası işbirliği ile fikri sınai mülkiyet hakları başvurularında (patent, faydalı model, marka vb.) çok önemli bir sıçrama yapmıştır. Firmalar nazarında TEYDEB projeleri, sanayicilerin Ar-Ge konusunda bilinçlenmesini sağlamaktadır. Bunun yanında, TEYDEB desteği, sanayicileri yenilik çalışmaları yapmaya teşvik etmekte, Ar-Ge yatırımları konusunda istek uyandırmakta ve aynı zamanda firmaların daha disiplinli çalışmasını sağlamaktadır. Burada, desteğin etkisini gösteren dikkat çekici husus ise, söz konusu desteklerin, firmaların hedeflerini daha *hızlı gerçekleşmesine* olanak sağlayarak motivasyon sağladığıdır. Ayrıca TEYDEB proje desteği alan firmaların dinamizmini ayakta tutan en önemli faktörlerden biri, yenilik faaliyetleridir. Bu kapsamda TEYDEB projesi sonrasında firmalar ürün, süreç ve pazarlama alanlarında inovasyon faaliyetlerini artırmıştır. Söz konusu firmalarda pazara ürün sunma oranı çok yüksek olup en çok ürün iyileştirme yeniliği yapılmaktadır. Yine Patent ve faydalı model başvuruları ile yeni Ar-Ge projeleri üretme ve üniversitelerle işbirliği yapma potansiyeli de oldukça kuvvetlenmektedir.

6.5. AR-GE YOL HARİTASI

Bu çalışmada, KOP bölgesinin sanayisinde önemli yer tutan tarım ve gıda makine-ekipman imalat sanayisinin geliştirilmesine yönelik olarak KOP Eylem Planında E.Y.G.5.2 kodu ile yer alan “Tarım ve gıda makine-ekipman imalat sanayiinin geliştirilmesi ve modernizasyonu desteklenecektir” eylemi için gerekli fizibilite çalışması yapmanın bir adımını oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda KOP illerinde yerel tarım ve gıda makine-ekipman imalat sanayiinin ihracat kapasitelerinin yükseltilerek dış piyasadaki etkinliklerinin artırılması için imalatçıların uluslararası teknolojiyi takip edebilmeleri ve yenilikçi teknolojileri transfer ederek geliştirebilmeleri amacıyla AR-GE ve ÜR-GE desteklerine yönelik ihtiyaç analizi yapılacaktır. Bununla birlikte Aksaray ve Niğde illeri öncelikli olmak üzere tarıma dayalı sanayide modern yönetim, üretim ve pazarlama uygulamaları geliştirilerek işletmelerin rekabet gücünün artırılması için destekleme modeli önerilmesi için saha bulgularından hareketle bir çerçeve çizilecektir. Kalitenin, üretim kapasitesinin ve ihracatın geliştirilmesi ile markalaşma çalışmalarına hız kazandırmak amacıyla yapılması gerekenler önerilecektir.

Bu amaçlar doğrultusunda çalışma iki ayrı kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda tarım ve gıda makine-ekipman imalat sektöründeki Ar-Ge ve Ür-Ge desteklerine yönelik ihtiyaç analizi yapmak üzere sektördeki firmaların özellikle dış piyasalardaki durumu ve yenilikçilik faaliyetlerini ön planda tutarak bir analizi yapılmaktadır. İkinci kısımda ise ilk bölümdeki bulgular bir araya getirilerek yukarıda ifade edilen amaçlar doğrultusunda Ar-Ge ve Ür-Ge ihtiyaç analizi ve destek modeli üzerine öneriler getirilmektedir.

Çalışma, Aksaray, Niğde, Konya ve Karaman’da 14 tarım ve gıda makineleri imalatı yapan firma ile gerçekleştirilmiş yarı yapılandırılmış mülakatlardan derlenen veriye dayanmaktadır. Yarı yapılandırılmış yüz yüze mülakatların gerçekleştirildiği firmaların yaşları ortalama 28 olup 8 ila 67 arasında değişmektedir. Firmaların yarısının çalışan sayısı 11-50 bandındadır ve %42,9’u 51 ve üstü çalışana sahiptir. Ciro bakımından firma ölçeğine bakıldığında, yüz yüze mülakatların gerçekleştirildiği firmaların %78,6’sı (11 tanesi) orta ölçekli, %14,3’ü (2 tanesi) küçük ölçekli ve 1 tanesi de büyük ölçeklidir.

Tarım sektörü ve tarım makine-ekipman imalat sanayii sektörü birlikte düşünülmek zorundadır. 2015 yılı verilerine göre istihdamın %20,6’sı tarım sektöründedir; bu büyüklükte bir tarım sektörü de Türkiye’deki tarım makine-ekipman sektörünün önemini ortaya koymaktadır. KOP bölgesi için de tarım makine-ekipman sanayii büyük öneme ve potansiyele sahiptir. Konya’daki dört sanayi kümesinden birisi tarım makineleri kümesidir.

Tarım ve tarım makine-ekipman sanayii arasındaki ilişki fırsatların yanı sıra kısıtlılıkları da tanımlamaktadır. Örneğin Türkiye’deki tarım işletmelerinin küçük olması, tarım makineleri üreticilerinin sipariş üzerine çalışmasına ve de ileri teknoloji ile üretim yapamamalarına sebep olmaktadır (Tekin ve Sarıkaya, 2014:234). Bu anlamda tarım makine-ekipman imalat sanayiini desteklemek, tarımı desteklemek ile birlikte düşünülmelidir.

Tarım alet ve makineleri sektöründe faaliyet göstermekte olan firmaların girişimcilik ekosistemin çerçevesinde değerlendirmeleri yapılırken, göz önüne alınması gereken en önemli niteliklerinden biri iç ve dış pazardaki faaliyetleridir. KOP bölgesindeki tarım alet ve makineleri ile gıda alet ve makineleri firmalarının iç ve dış pazara erişimlerini göstermektedir. Buna göre, tarım alet ve makinelerinde tüm firmalar ulusal pazarla iş yaparken, kayda değer yükseklikte orandaki firmalar ihracat yapmaktadır. Firmaların planları arasında yeni pazarlara girme yer almaktadır. Gıda makine-ekipman sanayii firmalarının, tarım makine-ekipman sanayii firmalarına yakın oranda ihracatla uğraştığı ve yine benzer oranlarda firmanın kendilerine hedef olarak yeni pazarlara girerek büyümeyi koyduğu görülmektedir. KOP Bölgesi gıda makine-ekipman imalatı sektöründe tanımlanmakta olan ihracatın önündeki engeller, tarım makine-ekipman imalatı sektöründeki firma temsilcilerince ifade edilenlerle aynıdır.

Tarım makine-ekipman imalatı sektöründeki firma yetkilileri de dövizdeki dalgalanmanın ve uluslararası piyasalarındaki rekabet şartlarının çetinliği vurgulanmaktadır. tarım makine-ekipman

imalatı sektöründe faaliyet göstermekte olan firmalar için uluslararası teknolojileri takip etmenin en yaygın yolları yurtdışı fuarlara katılma ve internettir. Bunun dışında, ilgili birim ya da elemanları yoluyla teknolojileri takip ettiklerini beyan eden firmalar da vardır. Ancak, büyüme ve yeni pazarlara açılma hedefi olmayan firmanın, uluslararası teknolojileri de takip etmemekte olduğu dikkat çekmektedir.

KOP bölgesinde faaliyet göstermekte olan gıda makine-ekipman imalatı yapan firmalar da uluslararası teknolojileri takip etme yolları göz önüne alındığında benzer bir dağılım göstermektedir. Ancak, gıda makine-ekipman firmalarının danışmanlık olarak teknoloji takip etme konusunda daha geride olduğu gözlemlenebilir. Tarım makine-ekipman imalatı sektöründeki firmaların çoğunluğunun Ar-Ge ve yatırım için cirolarından pay ayırdıklarını, bu payın da genellikle %5 altı seviyesinde yoğunlaştığı gözlemlenebilir.

Gıda makine-ekipman imalatı yapan firmaların yürütmekte oldukları yenilik faaliyetleri türlerinde ise yeni ürün geliştirme ve/veya üründe iyileştirme ile imalatı yeni süreç geliştirme ve/veya süreçte iyileştirme konularına diğerlerinden daha fazla önem verildiği görülmektedir. Tarım makine-ekipman imalatı yapan firmalarla gıda makine-ekipman imalatı yapan firmaların yenilikçilik faaliyetlerinde ayrıştığı kısım, iş süreçlerinde yeni süreç geliştirme konusuna tarım makine-ekipman firmalarının nispeten daha fazla önem vermeleridir. Bunun da, yine firmaların ölçeği ve olgunluğuyla ilgili olabileceği göz önünde tutulmalıdır.

KOP illerinde tarım makine ve ekipman imalatı yapan firmaların toplam cirolarına, Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin katkıları sorulduğunda beyan edilen oran %20'den yukarıda yoğunlaşmaktadır. Bu da, Ar-Ge ve yenilikçilik çalışmalarının ticari açıdan firmalara kayda değer bir katkıda bulunduklarının göstergesidir.

Ar-Ge Desteklerine Yönelik İhtiyaç Analizi ve Yol Haritasının Ortaya Konulması: Tarım ve gıda makine-ekipman imalat sanayiinin Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerine dair bulgular göz önüne alındığında, yürütülen Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinde firmaların bazı durumlarda teşvik ve destek başvurularının prosedürlerini izlemek yerine kendi kaynaklarına yöneldikleri görülmektedir. Ayrıca Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyeti yürütmeyen firmalar da mevcuttur. Bu durumda, ilk olarak tarım ve gıda makine-ekipman imalat sanayii firmalarının halihazırda ulaşabilecekleri teşvik ve desteklere dönük bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

Bunun dışında, tarım ve gıda makine-ekipman imalat sanayii için uluslararası pazarların önemi açık olmasına ve sanayicilerin uluslararası pazarlara ilgi gösterdikleri gerçeğine rağmen, ilgili bölümde ifade edildiği gibi, rekabet koşulları sanayicileri zorlamaktadır. Rekabet gücü elde etmek için fiyat kırma, 'açık hesap'la satış gibi finansal olarak sürdürülemez yöntemlerdense, kaliteli üretim yoluyla ve teknolojik gelişmeyle uluslararası pazarda güçlenmeye dönük bir talep ifade etmişlerdir. Ar-Ge ve Ür-Ge destekleri, tarım ve gıda makine-ekipman imalat sanayicilerini özellikle bu yönde desteklemelidir.

Tarım ve gıda makine-ekipman imalat sanayiinin ihracat kapasitesini arttırmak için yapılması gerekenler hakkında sanayicilerin fikri sorulduğunda, üretilen makinelerin büyüklüğü sebebiyle geniş üretim alanlarına ihtiyaçları olduğu ifade edilmiştir. Sanayiciler, devletten arsa desteği beklediklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra, üretim kapasitesinin geliştirilmesinde teknolojinin önemi de vurgulanmaktadır. Konya ilinde faaliyet gösteren bir tarım makine-ekipman imalat firması yetkilisi, imalat kapasitesi artırımı için teknoloji geliştirmeyi amaçlayan desteklerin, sadece ilk etkileriyle üretimi olumlu etkilemenin ötesinde, sanayicilerin algılarını geliştirerek daha ileri bir etki yarattıklarını da ortaya koymaktadır: '*Bir destekle robot aldık. Sonra robotun önemli olduğunu görüp, kendi bütçemden üç robot daha aldım. Teknolojiyi geliştirmemiz gerek üretimde*'.

Tarım ve gıda makine-ekipman alanında faaliyet göstermekte olan firmaların sektörlerindeki teknolojik gelişmeleri fuarlara katılımla ve internet aracılığıyla takip etmekte oldukları önceki bölümde gösterilmiştir. Sanayicilerin bu konudaki talepleri, hem fuar desteklerinin sürdürülmesi hem de nitelikli işgücüne dönük desteklerin sağlanmasıdır. Tüm mülakatlar boyunca, bölgenin en önemli dezavantajlarından birinin nitelikli işgücü eksikliği olduğu ifade edilmiştir. Nitelikli işgücünün bölgede

kalmak istemediği, bunun için teşvikler geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca Konya ilinde faaliyet gösteren bir tarım makine-ekipman imalat firmasının Ar-Ge müdürü, iş süreç geliştirme kültürünün olmaması kadar, kurumsal yapının oturmaması yüzünden iş bölümünün uygulanamaması gibi yönetim süreçlerine dair sorunların üretim kapasitesi üzerinde olumsuz etkileri olduğunu belirtmektedir. Birçok firma yetkilisi, bölgedeki tarım ve gıda makine-ekipman sanayii firmalarının aile firmaları olması nedeniyle bazı sıkıntılar yaşandığından bahsetmiştir:

Geleneksel aile şirketleri ile yönetim ön planda. Aile şirketinden kopamamanın en büyük sebebi güvenin olmaması ve baştan aile şirketiyle kurulan bir şirketin belli bir aşamadan sonar yeniden kurumsal altyapı oluşturması çok zordur. Şirket üretim sayesinde zamanla büyüyor lakin şirketimiz küçükken daha da kolay yönetilebildiğini ve büyüdükçe yönetimin daha da zorlaştığını görüyoruz.

Yönetim süreçlerine dair bu sorunların aşılması için, özellikle firmanın erken dönemlerinde, danışmanlık desteği alınması gerektiği ifade edilmektedir. Bu anlamda, KOP illerindeki *tarıma dayalı sanayide modern yönetim, üretim ve pazarlama uygulamaları* geliştirilmeden üretimde kapasite artırımını gerçekleştirilemeyeceği gibi, uluslararası piyasada rekabet gücünü arttırmak da çok mümkün olmayacaktır. Çünkü teknoloji transferi gibi yenilikçi bir faaliyet için, yukarıda da belirtildiği gibi, iş bölümü ve nitelikli eleman ihtiyacı birincil önemdedir.

Bu sayede *kapasite inşa edildikten sonra uluslararası teknolojileri takip etmek*, teknoloji transferi ve Ar-Ge faaliyetlerini yürütmek için potansiyel inşa edilmiş olacaktır. Bunun için, nitelikli işgücünün bölgede kalmasını cazip hale getirecek teşvikler sağlanmalı, yönetsel yapının modernleştirilmesi için danışmanlık faaliyetleri özellikle erken dönemde sunulmalıdır. Bütün bunlar gerçekleştirilirken öncelikli olarak sanayiciler desteklerin imkanları konusunda bilgilendirilmelidir.

Kalitenin desteklenmesi için ayrıca ilgili yazılımların geliştirilmesi için -nitelikli eleman ön koşulu sonrasında- destekler sağlanmalı, laboratuvar ölçme ekipmanları da desteklenerek üretilen ürünün kalite kontrolü sağlanmalıdır. Ayrıca, mülakatlar sırasında sipariş yetiştirme baskısıyla üretimde hataların yaygın olduğuna dair ifadeler kullanılmıştır. Firma yetkilileri bu sorunun çözümünün daha geniş bir üretim alanı olduğunu belirtmişlerdir. Bir mülakat sırasında Konya Tarım Makineleri Kümelene Derneği, KONTARKÜM'ün ihtisas organize sanayi kurma yönünde bir girişimi olduğundan bahsedilmiştir.

Markalaşmanın desteklenmesi için, uluslararası piyasalarda Türk malı kalitesizdir algısının kırılması gerektiği birçok firma temsilcisi tarafından vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra bir sanayici, özellikle Kalkınma Bakanlığı yetkilileri ile daha fazla iletişim halinde olmaları gerektiğini ifade etmektedir. Bunun ötesinde firma yetkilileri reklam ve tanıtım için teşvik ve danışmanlık destekleri gerekliliğinden bahsetmektedir.

Tarım ve gıda makine-ekipman imalat sanayiinin tarıma dayalı olduğu göz önüne alındığında, bölgedeki destek alanlarından birisinin de sulama olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca büyük tarım makinelerinin yapılmasını engelleyerek, uluslararası piyasada rekabet gücünü sakatlayan başka bir etmen de küçük parsellerde tarım yapılmasıdır. Sanayicilerin ifade ettiği üzere, tarıma dayalı sanayiinin desteklenmesi bölge tarımının sulama, yerli tohum ve parsel birleştirme dahil olmak üzere desteklenmesi ile mümkün olacaktır.

Sanayiciler ayrıca hammaddenin nakliyat sebebiyle fiyatının artması ve limana ulaşımın gerektirdiği zaman ve para düşünüldüğünde, özellikle sektör için hammadde nakliyesi yapan firmalar için destekler tanımlanmasını önermektedir. Böylelikle üretimin destekleneceği düşünülmektedir.

6.6. SANAYİ AR-GE YATIRIMLARI VE AR-GE DESTEKLERİNİN ETKİ ANALİZİ

Bu çalışma, KOP Bölgesindeki Ar-Ge birimi bulunan 100 firma ve Ar-Ge birimi bulunmayan 50 firma ile yarı yapılandırılmış mülakatlar yoluyla gerçekleştirilmiş saha araştırmasının çıktılarını, girişimcilik ekosistemi çerçevesinde sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmada, bölgedeki firmaların Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ve yatırımlarına dair genel bir bakış sunmanın yanı sıra, KOP Bölgesi illerinde yapılan kamu

eliyle yürütülen Ar-Ge harcamalarının ve özel şirketler tarafından yapılan harcamalarının sanayi firmaları üzerindeki etkileri destek türlerine göre analiz edilmektedir.

Bu amaç doğrultusunda, çalışmanın ilk bölümünde, KOP Bölgesi illerinde faaliyet gösteren firmalardan oluşan örneklemin, amaçlar doğrultusundaki özellikleri analiz edilmektedir. İkinci kısımda ise, Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ve harcamaları konusundaki bulgular paylaşılmaktadır. Bu kısımda, Ar-Ge ve yenilik çalışmaları için yapılan sanayi harcamalarının etki analizleri, Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin çıktıları ve bu çıktıların firmaların ciro ve diğer göstergeleri üzerindeki etkileri incelenmektedir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, Ar-Ge ve yenilik için yapılan kamu harcamaları ve bu harcamaların etki analizine yer verilmektedir.

Yarı yapılandırılmış mülakatlar, KOP Bölgesi illerindeki 100 Ar-Ge birimi olan ve 50 Ar-Ge birimi olmayan toplam 150 firma ile gerçekleştirilmiştir. KOP Bölgesi illerinde, imalat sanayiinin yoğunluğu gözetilerek oluşturulan örnekleme 84 Konya firması, 27 Karaman firması, 20 Niğde firması ve 19 Aksaray firması yetkilileri ile yapılan yarı yapılandırılmış mülakatlar bu çalışmanın üzerine inşa edildiği verilerin kaynağını oluşturmaktadır. Ar-Ge birimi olan 100 firmadan 58'i Konya'da yer alırken, Karaman, Aksaray ve Niğde illerinin her birinde 14'er Ar-Ge birimi olan firma ile görüşülmüştür. Ar-Ge birimi olmayan firmalardan Konya'da 26, Karaman'da 13, Aksaray'da 5 ve Niğde'de 6 firma ile görüşülerek, toplam 50 Ar-Ge birimi olmayan firma ile görüşülmüştür.

Araştırmaya katılan firmaların sektörel dağılım incelendiğinde, örnekleme en yüksek orana sahip olan sektörler Gıda (%12), Otomotiv (%11), Tarım Makineleri (%7), Plastik ve Kauçuk (%6) ve Gıda Makineleri (%6)'dır. Araştırmaya katılan firmaların %86'sı aile firmasıdır. Çalışma firma ölçekleri yıllık ortalama çalışan sayıları esas alınarak tanımlanmaktadır. Araştırmada yer alan firmalardan Ar-Ge birimi olanların %47'si mikro ya da küçük ölçekli (çalışan sayısı 50'den az); Ar-Ge birimi olmayanların %68'i mikro ya da küçük ölçekli firmalardır. Görüldüğü gibi firmaların çok büyük çoğunluğu küçük KOBİ şeklindedir. Firmaların deneyim ve yaşa göre dağılımları ele alındığında, Ar-Ge birimi olan 100 firmanın yaşları ortalaması 23 iken, en eski firma 72 yaşında, en yeni firma ise 2 yaşındadır. 50 Ar-Ge departmanı bulundurmeyen firmanın ise ortalama yaşları 19, en eski firma 55 ve en yeni firma 1 yaşındadır. Bir ilk gözlem olarak, Ar-Ge birimine sahip olma ile firmanın yaşı arasında doğru orantı olduğu ifade edilebilir.

Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri yürütmede firmaların son 3 yıllık etkinlikleri esas alınmaktadır. Buna göre, son 3 yılda Ar-Ge faaliyeti yürüten firmalar, araştırmaya katılan tüm firmaların %63'üdür. Ar-Ge faaliyeti yürüten firmaların %79'u Ar-Ge birimi olan firmalardır.

Çalışmada, firmaların Ar-Ge birimine sahip olmaları firmaların kurumsal yapılarının gelişmişliği olarak gözetilmektedir. Ar-Ge birimi bulunduran firmaların Ar-Ge kapasitelerinin daha gelişkin olmasını, ayrıca Ar-Ge faaliyetinin belirli kişilere ya da durumlara bağımlı olmaktan çıkıp sürdürülebilir ve kurumsal birikim ile ileriye taşınabilir hale getirmiş olmaları beklenmektedir. Gerçekten de, Ar-Ge ve yenilik faaliyeti yürüten firmaların büyük oranı Ar-Ge birimi olan firmalardan oluşmaktadır. Ancak Ar-Ge birimi olduğu halde, son 3 yılda Ar-Ge faaliyeti yürütmediğini ifade eden firmalar olmuştur. Bu firma yetkilileri, Ar-Ge faaliyeti yürütmemelerini nitelikli eleman eksikliği ile açıklamaktadır.

Araştırmanın birçok bölümünde firma yetkililerinin bölgenin dezavantajı olarak nitelikli eleman eksikliğine vurgu yaptıkları, hatta desteklerin kurgulanırken nitelikli eleman ihtiyacının aciliyetini gözeterek buna yönelik çözümler getirilmesini istedikleri vurgulanmaktadır. Ancak, KOP Bölgesi firmalarının çoğunlukla aile firması olması nitelikli iş gücü için olumlu bir nitelik taşımamaktadır. Nitelikli iş gücünü firmaya ve bölgeye getirmek için firmaların kurumsallaşması, insan kaynakları yönetimlerinin ve iş bölümlerinin gelişmesi, bölgeyi cazibe merkezi haline getirmek kadar önemli görünmektedir. Öte yandan, üniversiteler ile işbirliklerinin güçlendirilmesi ve bölge üniversitelerinin geliştirilmesi, nitelikli iş gücüne erişimi olumlu yönde etkileyecektir.

Firmaların %75'i cirolarının %4'ünü ya da daha azını Ar-Ge yatırımlarına ayırmaktadır. Firmaların Ar-Ge yatırımları için finansman kaynakları ağırlıklı olarak öz kaynaklarıdır. Bunu TÜBİTAK ve KOSGEB Ar-Ge destekleri takip etmektedir. Firmaların finans kurumlarından kredi ya da risk sermayesi yolu ile Ar-

GE yatırım finansmanı sağlamaları kayda değer oranda düşüktür. Bu davranışın sebebi, firma yetkililerinin Ar-Ge yatırımlarını riskli ve çıktıları belirsiz olarak tanımlamaları olabilir.

Firmaların en çok ağırlık verdikleri Ar-Ge faaliyeti konusu ürün geliştirmedir. Bununla birlikte Ar-Ge faaliyeti yürüten firmaların %68'i Ar-Ge faaliyetleri sonucunda yeni ürün geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Ar-GE birimi olan firmaların %76'sı yeni ürün geliştirmişken, Ar-Ge birimi olmayanlarda bu oran %50'dir.

Yenilik faaliyetlerinde de ürün iyileştirme, firmaların en ağırlık verdikleri yenilik konusudur. Bu durum, Ar-Ge faaliyetleriyle aynı doğrultudadır. Yenilik ölçütünde 'dünya için yeni' kriterini en çok sağlayan yenilik çıktıları da ürün yeniliği türünde mevcuttur.

Araştırma göstermiştir ki, KOP Bölgesi illeri firmalarınca firma içi süreçler (deneme yanılma ve Ar-Ge birimi etkinliği) ve ticari ilişkide bulunan ve sektördeki aktörlerle kurulan resmi ya da kurumsallaşmamış ilişkilere, diğer firmalarla ya da üniversitelerle kurulan ağ faaliyetlerinden çok daha fazla önem verilmektedir.

Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinde bulunmayan firmalar nitelikli iş gücünden yoksunluk ve finansal kısıtlardan bahsederken, bunların hafifletilmesi için desteklerin planlanabileceğini önermektedir. Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri için çok yararlanılan destekler KOSGEB'in Ar-Ge ve Yenilik Desteği ile TÜBİTAK TEYDEB'dir.

7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

KOP Bölgesi “Girişimcilik ve Yenilik İhtiyaç Analizi Araştırma Projesi” kapsamında gerçekleştirilen bu çalışmanın amacı; bahsedildiği üzere proje süresince gerçekleştirilen analiz ve saha bulgularını Konya özelinde ortaya koymaktır. Bu çerçevede projenin bölgesel kalkınma yaklaşımıyla ile hazırlanması ve direk olarak bölgenin odak alınması sebebiyle tüm analizler salt il düzeyine indirilememiş, ilin öne çıkan özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda, öncelikli olarak ilin sosyo-ekonomik özellikleri ve sanayinin mevcut durumuna değinilirken daha sonra, projenin esas odağı girişimcilik ve yenilikçilik konuları işlenmiştir. Son olarak da bölge ve il bazında verilen teşvik desteklerin analizi yapılarak illerin halihazırdaki durumu ortaya konulmuştur.

Buna göre Konya’nın gelişmişlik durumu il düzeyinde ele alındığında, Konya, GSYİH büyüklüğü bakımından ülkenin 7. büyük ekonomisi iken, kişi başına gelir bakımından 32. sırada (9594 dolar) yer almaktadır. Bu haliyle bölge içinde Konya görece zengin il konumundadır. Nitekim 150-200 km uzakta yer alan komşuları Aksaray ve Niğde Konya’dan yaklaşık 2000 dolar daha yoksul durumdadır. Öte yandan Konya, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında (SEGE) 81 il içinde 20. sırada, rekabet endeksinde ise 24. sırada yer alarak KOP bölgesi içinde en gelişmiş ve en fazla rekabet gücüne sahip il durumundadır.

Yine KOP illeri içinde ekonomik sektörlerin GSYİH içinde yarattığı kıymet bakımından ülke ortalamasına en yakın il Konya’dır. Konya büyükşehirler içinde tarımda hasıla payının en fazla olduğu ildir. Türkiye’de GSYİH’nin %8’i tarımdan yaratılırken, Konya’da bu oran %20’dir. Ülke sanayisinde firma sayısı ve sektör çeşitliliği açısından önder illerden biri olmasına rağmen, sanayide GSYİH’nin ülke ortalamasının altında olması, Konya sanayisinin katma değer görece düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Hizmet sektöründe de il ülke ortalamasının altında ancak KOP ve İç Anadolu ortalamasının oldukça üzerindedir.

Konya, beşeri sermaye ve işgücü piyasası göstergeleri bakımından ülke genelinden farklı özellikler sergilemektedir. Konya, nüfusun beşeri sermaye durumunu ortaya koyan eğitim düzeyi bakımından tüm kademelerde ülke ortalamasının altında bir niteliğe sahip olması nedeniyle ciddi nitelikli işgücü açığına sahiptir. Her ne kadar son yıllarda Konya net göç veren pozisyondan alan konumuna geçmeye başlamış olsa da nitelikli işgücünü ne ilde ne de kent merkezinde tutmak henüz mümkün değildir. Öte yandan Konya yaklaşık %50’lik iş gücüne katılım ve istihdam oranı ile ülke ortalamasına yakın ve hatta biraz üstünde bir düzeye sahipken, yaklaşık %5-6’lık işsizlik oranı ile ülkenin yarısı düzeyinde olup, işsizliğin en az olduğu illerden biridir.

Sanayinin durumu büyüklük açısından değerlendirildiğinde, Konya’nın KOP bölgesi illeri arasında açık ara hâkim konumda olduğu görülmektedir. Nitekim Konya’da 2009 yılında sanayide yaklaşık 6 bin firma faaliyet gösterirken, bu sayı 2015 yılında 8 bine yükselmiştir. Dolayısıyla imalat sanayi işyeri sayısı bakımından Konya bölgedeki sanayinin ortalama %80-87’sine sahip iken, diğer 3 il bölge sanayisinin yaklaşık 1/4’ünü meydana getirmektedir. Çalışan sayısı bakımından ise, Konya’da 82 bin kişi imalatla çalışırken, Karaman yaklaşık 17 bin, Aksaray 13 bin ve Niğde’de 9 bin kişilik imalat sanayide istihdam edilmektedir ki bu haliyle 2009-2015 arasındaki son 7 yıllık dönemde tüm illerde sanayinin yıllar itibarıyla artarak büyümüştür. Konya’nın sanayisi hem firma ve çalışan sayısı hem de ciro ve katma değer bakımından yıllar içerisinde ülke ortalamasının üstünde ciddi bir büyüme ve gelişme ortaya koymuştur.

İmalat sanayinin sektörel dağılımı ve kümelenme potansiyeli incelendiğinde ise, Konya’da 3 yıldız analizi sonuçlarına göre, üç yıldız alan ve bu nedenle “olgun küme” olarak adlandırılabilir tek küme, makine ve ekipman imalatı sanayidir. Konya’da iki yıldız alan ve “potansiyel kümeler” olarak tanımlanan sanayiler ise Gıda ürünleri imalatı, Ana metal sanayii, Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı, Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç) ve Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı sanayidir. Konya’da tek yıldız alan ve “aday kümeler” olarak ifade edilen sektörler ise, deri sanayi, medya ve basım sanayi ile metalik olmayan ürünler ve makine-

ekipman kurulum sanayileridir.

Konya’da hâlihazırda 4 adet sanayi kümesi bulunmaktadır. Bunlar; Konya otomotiv yan sanayi iş kümesi, Döküm kümesi, Konya tarım makineleri kümesi (Kontarküm) ve Ayakkabıcılık kümesidir. Bu kümelerin varlığı 3 yıldız analizini doğrulamaktadır. Ancak bunların yanı sıra özellikle *Gıda Ürünleri İmalatı ile Kauçuk ve plastik sanayi* büyük bir kümeleme potansiyeline sahiptir. Gıda sanayi içinde un, süt ve yumurta imalatı ile kauçuk-plastik sanayi içerisinde plastik paketleme ürünleri imalatının ilde büyük bir yoğunlaşma gösterdiği görülmektedir. Ayrıca bulgularımız Konya’da *savunma sanayi* ile *medikal sanayinin kümelenme* “fırsat sunan sektörler” olduğunu ortaya koymuştur. Konya ili *savunma sanayinde* Türkiye içinde ilk 5 il içinde yer almakta olup, potansiyeli Türkiye ortalamasının üstündedir. Bu değerler bize 5. küme olarak Konya’nın değerlendirilebileceğini göstermektedir. Keza medikal sanayi de henüz kümelenme için yeterince güçlü olmamasına rağmen, Konya’nın Türkiye içinde önemli bir medikal sanayi potansiyeli olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Bir yerin girişimcilik kapasitesini ve performansını ortaya koymada en temel gösterge olan kurulan ve kapanan şirket sayıları açısından, 2010-2015 yılları arasında KOP bölgesindeki en girişimci il Türkiye’de açılan şirketlerin %2’ni oluşturmasıyla itibarıyla Konya’dır. Konya KOP bölgesinde yeni kurulan işyerlerinin %75’ine sahiptir. Yıllar içinde bölgede en fazla açılan ve kapanan firmanın Konya’da olduğu görülmektedir. Buna göre Konya’da 2015 yılında 1369 şirket açılırken, 182 şirket kapanmıştır. Gerçekten de Konya girişimcilik bakımından bölgenin en dinamik lider ili ve en büyük ağırlık merkezidir.

Firmaların rekabet gücünü belirlemede en önemli etken olan Ar-Ge ve inovasyon gibi yenilikçilik faaliyetleri açısından ise, Konya, sadece bölgenin değil, ülkenin ve Anadolu yarımadasının büyük bir bölümünün en yenilikçi ili durumundadır. Nitekim yeniliği somut anlamda ölçen 4 gösterge (patent, faydalı model, marka, endüstriyel tasarım) bakımından 2005-2015 yılları arasında Konya patent tescil sayısında 81 il içinde 7. sırada, faydalı model tescil sayısında 5. sırada, marka tescil sayısında 5. sırada ve endüstriyel tasarım tescil sayısında da 6. sıradadır. Bu bağlamda Konya tüm inovasyon göstergelerinde en başı çeken metropol kentler olan Ankara, İstanbul, İzmir ile Bursa’dan sonra, Anadolu’da yer alıp en öne çıkan en yenilikçi il durumundadır. Gerçekten de, Konya’nın son 10 senelik dönemde yaptığı 1156 patent başvurusundan 216 tanesi tescil edilmiştir. Yine son 10 senelik dönemde yapılan 1761 faydalı model başvurusundan 1212 tanesi, 22612 marka başvurusunun 14938 tanesi ve 2584 endüstriyel tasarımdan da 2380 tanesi kabul edilmiştir. Konya’nın Ar-Ge yatırımlarından henüz istenilen düzeyde olmasa da, ülke geneline paralel bir artış trendine sahiptir, nitekim il 13 Ar-Ge merkezi ile ülke çapında 8. sırada yer almaktadır.

Konya, ikisi devlet, ikisi vakıf olmak üzere toplam 4 üniversitesi, 48 fakültesi, 120 bin üniversite öğrencisi ve 4000’i aşkın akademisyen kitlesi ile ciddi bir araştırma ve eğitim altyapısına sahiptir. Üniversitelerin günümüzde bilgiye dayalı ekonomiye geçişte ana motor olduğu ve bilginin teknolojiye evrilmesi oradan da sanayiye transferini mümkün kılan Teknopark, TTO, Kuluçkalar ve Araştırma Merkezleri gibi üniversite-sanayi işbirliğine dayalı teknolojik arayüz mekanizmaları bakımından da Konya ve sahip olduğu üniversiteler önemli bir kapasite ve potansiyele sahiptir. Konya 2 teknokent, 2 TTO, 2 kuluçka merkezi ve 60’ı geçen üniversite bünyesindeki araştırma merkezi oldukça yetkin bir yenilikçilik ekosistemine sahiptir.

Konya’ya devlet tarafından girişimcilik, Ar-Ge ve yenilik alanında verilen teşvik ve destekler analiz edildiğinde ise, Konya’nın 81 il içinde 2015 yılında en fazla kamu desteği alan 6. il olduğu görülmektedir. Konya, toplamda 842 milyon TL teşvik-destek alarak İstanbul (%7,9), Ankara (%7,4), İzmir (%3,2), Bursa (%3,3) ve Şanlıurfa (%5,4)’dan sonra %3,2’lik oran ile en fazla teşvik alan illerin başında gelmektedir. Konya’ya en fazla destek veren kurumun Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının olması desteklerin büyük bölümünün tarım sektörüne gittiğini göstermektedir. Konya, 2005-2015 yılları arası dönemde Türkiye’de verilen toplam teşvik belgesi sayısına bakımından 1648 teşvik belgesi alımı ile 4. sırada yer alırken, KOSGEB desteklerinde 2811 KOBİ’ye verilen 44 milyonluk destekle 6. sırada, TÜBİTAK TEYDEB desteklerinde proje başvurusunda 6. sırada, alınan hibe tutarında

ise 8. sıradadır. Yine BSTB tarafından verilen San-Tez, Teknoyatırım ve Teknogirişim desteklerinde de, Konya, toplam da 28 San-Tez desteği ülke çapında en fazla proje desteği alan 7. il iken, 17 proje desteği ile teknoyatırım'da 4. sırada ve 261 başvuru ve 54 kabul edilen proje sayısı ile de teknogirişim sermaye desteğini en fazla alan 4. ildir. Tüm bu parametreler, Konya'nın teşvik ve destek almada ciddi bir sorun yaşamadığını ve bu anlamda ülkenin en çok destek alan illerinden biri olduğunu ortaya koymaktadır.

Genel itibarıyla ikincil verilerden elde edilen analizlerin yanında saha araştırmasından da Konya için önemli bulgular elde edilmiştir. Saha araştırmaları, Konya özelinde sanayi, girişimcilik, yenilikçilik ve teşvik-destek konularında, mevcut sorun ve ihtiyaçları tespit etmek, ildeki gizil potansiyeli açığa çıkarmak ve aynı söz konusu sorunlara çözüm önerileri üretmek için ilin kalkınmasına yardımcı olmak amacıyla yürütülmüştür.

Buna göre, Konya iline özel olarak, KOSGEB desteklerinin iş kurulma sürecinden sonra verilmesi gibi bir problemi vardır. Oysa çoğu firma için finansal sorunlar oldukça yakıcı olabilmektedir. Bir başka sorun ise, AB'ye uyumlu ürünlerin taşınması gereken CE işaretini veren, onaylanmış kuruluşların olmamasıdır. Dahası, Konya özelinde, yeni üretilen ürünlerin yasal mevzuatta yer almamasının aslında normal olmakla birlikte, bunların ilgili mevzuatça kabul edilmesinin zaman alması gibi bir sorundan bahsetmek gerekmektedir.

Genel olarak KOP Bölgesi ve Konya'nın paylaştığı diğer sorunlardan bahsedilirse, ilk olarak, yenilikçilik faaliyetlerinin sürdürülebilmesinde yasal mevzuatın yarattığı engeller söz konusudur. Yerel düzeyde, firmaların ve bireysel girişimcilerin patentlerini yasal olarak onaylayan kuruluşların yokluğu, bu patentlerin ticarileştirilmesini engellemektedir. Alınan patentler mevcut yasal düzenlemeler tarafından bile net bir biçimde korunmamaktadır. Bu durum kişilerin ticarileştirme ve yenilikçilik süreçlerine sırt çevirmelerine neden olmaktadır.

Yukarıda bahsedilen durum, hâlihazırda yenilikçilik faaliyetlerinin sürdürülmesi için oluşturulmuş olan yasal mevzuatın firmalar ve bireysel girişimciler için çok daha işlevsel bir hale getirilmesini gerekli kılmaktadır. Çünkü yasal mevzuatın temel amacı, ticarileştirme süreçlerinin sürdürülebilmesini ve bireysel girişimciler ile firmaların haklarının korunmasını garanti altına almaktır. Bu yüzden, yenilikçilik faaliyetlerinin sürdürülmesine engel teşkil eden durumlara yasal mevzuat içerisinde yer verilmeli ve bu sorunlara getirilecek çözüm önerileri bireysel mülkiyet hakları gözetilerek oluşturulmalıdır.

KOP Bölgesi özelinde, Ar-Ge ve yenilikçilik kültürünün gelişmesi için gerekli olan beşeri sermayenin yeterli oran ve nitelikte mevcut olmaması ya da kıt olması ciddi bir sorun olarak gözükmemektedir. KOP Bölgesi illerinin sahip oldukları sosyal yaşam olanakları, nitelikli işgücünü bu bölgeye çekmek için yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, sanayide istihdam edilen kişilerin büyük bir bölümü asgari ücretle çalışmaktadır. Ancak Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için nitelikli işgücünün istihdam edilmesi gerekmektedir. Ar-Ge faaliyetleri, alanında uzman olan mühendisler tarafından yürütülebilir. Yenilikçiliğin hayata geçirilebilmesi için gerekli olan beşeri sermaye boyutunun ciddi bir eksiklik olarak ön plana çıktığı görülmektedir.

Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için olmazsa olmaz etmenlerden birisi olan kalifiye eleman eksikliği, şehirdeki üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin sanayi ve iş hayatı ile iç içe geçen bir eğitim sürecinden geçmeleri sayesinde ortadan kaldırılabilir. Bunun için gerekli olan şey, üniversitenin ilgili bölümlerinin müfredatlarını oluştururken sanayi kesiminin ihtiyaçlarını ve mevcut durumunu göz önünde bulundurmasıdır. Bölgedeki kalkınma ajansları üniversite-sanayi arasındaki işbirliklerini geliştirmeye dönük adımlar atarak, üniversiteli öğrencilerin ilgili alanlara yönelmesine olanak sağlamalıdır.

Selçuk Üniversitesi, Konya'nın en köklü üniversitesidir. Aynı zamanda bünyesinde bir de teknokent bulunduran üniversitede ÜSİ çalışmaları ve yenilikçi çalışmalar devam etmektedir. Özellikle patent alımı konusunda önde illerden olan Konya için teknokent faaliyetleri büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte Konya'da yeni bir teknokent daha açılmıştır söz konusu teknokentin açılmasıyla

bölgedeki yenilikçilik ve ÜSİ faaliyetlerinin daha da canlanması beklenirken aynı zamanda yapılan saha araştırmaları ve toplantılarda mevcut sorunların da olduğu dile getirilmiştir. Bu bağlamda, üniversiteler bünyesinde faaliyet gösteren akademisyenlerin sanayinin ihtiyaçlarına dönük olarak bilgi ve teknoloji üretmesini kolaylaştıracak koşullara sahip olması gerekmektedir. Bunu sağlamanın yollarından birisi, akademisyenlerin ders yükünün hafifletilmesidir. Yetersiz sayıda akademisyen nedeniyle, projeler uzun zaman dilimlerine yayılmakta ve özel sektörün ilgisini çekmemektedir. Üniversite yönetimleri bu sorunlara özel çözümler sunan bir yöntem benimsemelidir.

Bir diğer sorun ise, Teknokent, TTO, ABİGEM vb. kurumlarda çalışan personelin geleceğe dönük beklentilerinin olumsuz olmasıdır. Kamu-üniversite- sanayi arasındaki işbirliğini sağlamak ve Ar-Ge faaliyetlerinin hayata geçirilmesini sağlamak için kurulmuş olan yapılar bünyesinde istihdam edilen kişilerin yasal statüsü ile ilgili bir kesinlik söz konusu değildir. Bir başka deyişle, bu kurumlarda çalışan kişiler, kendilerine özel olarak tanınmış bir memuriyet statüsünde değillerdir. Bu yüzden, bu kişilerin kurumsal bakımdan herhangi bir aidiyet hissi geliştirmeleri söz konusu olmamaktadır. Bu durum, personelin motivasyonunu ve kurumların iş görme becerisini engellemektedir. Belirli zaman dilimleri ile sınırlandırılmış hedefler tamamlanınca, bu kişiler işsiz kalacaklarını düşünmektedir.

Ar-Ge ve yenilikçilik hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla kurulmuş birimlerde çalışan kişilerin bu hedefleri benimsemeleri ve kendilerini sürecin bir parçası hissedecek motivasyona sahip olmaları, faaliyetlerin kesintisiz bir biçimde sürdürülmesi için önemli bir içerime sahiptir. Bu birimlerde istihdam edilen kişiler geleceğe dönük ciddi bir belirsizlik duygusu içinde iş hayatlarına devam etmektedirler. Bu nedenle, çalışanların mutsuz ve motivasyonsuz olmasına sebebiyet veren bu güvencesizlik durumunun ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Kadın, genç ve yenilikçi girişimcilik kapsamında pozitif ayrımcılığın bulunmaması, girişimcilik ekosistemi unsurlarını eksik bırakmaktadır. Bu bağlamda Konya özelinde gerek bireysel girişimcilik gerekse firma girişimciliğinde kadınların, genç ve yenilikçi girişimcilerin desteklenmesi çok önemlidir. Özellikle üniversite mezunu yeni fikre sahip gençlerin, Ar-Ge ve inovasyon alanında dinamizmin sağlanması adına desteklenmesi bir elzem olarak görülmektedir.

Bununla birlikte, yine dezavantajlı gruplar özellikle kadın istihdamı kapsamında kurumlar tarafından pozitif ayrımcılık gözetilmelidir. İlin STK, kamu kurumu ve özel sektör kuruluşlarında da bu pozitif ayrımcılık gözetilmeli, gerekirse oluşturulacak ilgili teşvik-desteklerle pozitif ayrımcılığın sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Bu kapsamda kadın istihdamında işletmelerin personel maaşı ödemesinin %50'lik kısmı ilk 2 yıl devlet tarafından üstlenilebilir. Bir başka öneri ise dezavantajlı gruplar kapsamında finans sıkıntısının en aza indirgenmesi için mikro hibelerin oluşturulmasıdır. Oluşturulacak mikro hibeler ile bu grupların girişimcilğe özendirilmesi de desteklenmelidir.

Kamu kurum ve kuruluşlarının verdiği teşvik ve desteklere sanayi kesiminin ilgi göstermemesi gibi bir sorun da mevcuttur. Genel olarak, verilen teşvik ve desteklere karşı sanayi kesiminin bir ilgisizliği söz konusudur. Bu teşvik ve desteklere ulaşmak, sanayiciler için zor bir süreç olarak anlaşılmaktadır. Bu yüzden, sanayi kesimi, bu teşvik ve desteklere ilgi göstermek yerine, kendi yağında kavrulup gitmeyi tercih etmektedir. Benzer bir durum, üniversitelerin akademisyenlere verdiği araştırma destekleri için de geçerlidir. Çoğu durumda, bu destek miktarı, malzeme alımına harcanmaktadır. Bu durumda, Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için gereken koşulların olgunlaşmaması gibi can alıcı bir problem baş göstermektedir.

Hem kamu kurum ve kuruluşlarının özel sektöre verdiği teşvik ve desteklerin hem de üniversitelerin akademisyenlere sunduğu araştırma desteklerinin Ar-Ge ve yenilik süreçlerinin hayata geçirilmesi için gereken niteliğe sahip olması gerekmektedir. Üniversitelerin ve kamunun verdiği teşvik ve desteklerin belirli bir sürece yayılması ve bu sürecin yine kamu tarafından takip edilmesi gerekmektedir.

KOP Bölgesi illerindeki firmaların aile şirketi anlayışı ile ilerlemesi ve bu nedenle Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerine mesafeli yaklaşımları gibi bir sorun Konya'da da görülmektedir. Konya ve diğer KOP Bölgesi illerinde bulunan üniversitelerde ciddi bir Ar-Ge ve yenilikçilik potansiyeli mevcuttur. Bunun arkasında yatan en önemli neden, birkaç kuşaktır aynı ailenin sahipliğini yaptığı firmaların iktisadi

hayata egemen olmasıdır. Bu şirketler genel olarak dışı kapalı ve kendi kendine yetmeyi ilke haline getirmiş bir anlayışı benimsemiştir. Bu nedenle, üniversitenin ürettiği Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetleri sanayi kesimi tarafından ilgi çekici bulunmamaktadır. Bu bağlamda KOP Bölgesi için genel olarak saptanan soruna Konya özelinden bakıldığında, Konya'nın Bir KOBİ cenneti olduğunu söylemek mümkündür. Bu olumlu girişimlerin yanında var olan firmaların bahsedilen sorunlar nedeniyle istenilen hedefler noktasında olmaması sorun teşkil etmektedir. Bu noktada özellikle KOBİ potansiyeli olan Konya'da ortaya konulacak stratejiler ile mevcut sorun halledilmeye çalışılmalıdır. Aynı zamanda, KOP Bölgesinin geneline egemen olan aile şirketlerinin mevcut işleyişleri nedeniyle ortaya çıkan sorunlar hakkında bu şirketlerin bilgilendirilmesi ve kurumsallaşma yolunda adımlar atması sağlanmalıdır. Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerinin bu şirketlerin büyümesine sunacağı katkılar, ilgili birimler tarafından şirket sahiplerine anlatılmalıdır.

Bir diğer sorun ise kamu kurum ve kuruluşlarının verdiği teşvik ve desteklerin belirli bir ürünün ortaya çıkması için gereken zamana süresinden daha önce sonra ermesidir. Devlet tarafından verilen teşvik ve desteklerin bağlı bulunduğu takvime göre, akademisyen ve sanayicinin ortaklaşa yapacağı bir işin sonuna kadar götürülmesi çok ciddi çabalara bağlıdır. Çoğu durumda, üniversite-sanayi işbirliği kapsamında gerçekleştirilen ve devlet kurumları tarafından onaylanan projelerin, devlet destekleri düzensiz olarak, yani zamansal bakımdan yapılandırılmadan verildiği için, hayata geçirilmesi zorlaşmaktadır. Projelerin hayata geçirilmesinin bütünsel bir süreç olarak değerlendirilmemesi, Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetleri açısından ciddi bir sorun olarak görülmektedir. Üniversitenin sahip olduğu bilgi birikimi ve donanımının sanayiye aktarılması için, akademisyenlerin iş yüklerinin ciddi oranda azaltılması ya da mevcut akademisyen sayısına ek olarak, yeni kişilerin istihdam edilmesi gerekmektedir. Aynı şekilde, akademisyenler tarafından hazırlanan projeleri hayata geçirmek itkisiyle hareket eden özel sektör aktörlerinin aldıkları teşvik ve desteklerin daha uzun bir sürece yayılması sağlanmalıdır.

Teşvik ve Destek sisteminde bölge sanayi yapısının dikkate alınmaması, işaret edilmesi gereken bir diğer sorundur. Odak grup ve saha araştırmaları sırasında, en yaygın desteklerden KOSGEB Girişimcilik Desteklerinin 81 ilde de aynı olduğu, özelleşmiş olması gereken Kalkınma Ajansı desteklerinin ise proje temelinde sağlanmasının özellikle Konya dışı illerdeki tarım/gıda makineleri gibi sektörlerde sorun olduğu belirtilmiştir. Bir işi yapmak için birden çok proje yazılması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca bölgede önemli sektörlerden olan dayanıksız tüketim malları (gıda-bisküvi) sektörü için piyasa eğilimlerini yakalamak için hızlı üretim, hızlı ürün yenileme süreçleri proje temelli destekler ile sektörler arasında kan uyuşmazlığına neden olmaktadır.

Özellikle bölgesel olma niteliği taşıyan, Kalkınma Ajanslarının proje destek programları haricinde, sorumlu oldukları bölgede öne çıkan sektörlerle dönemsel çağrılar dışında kalan ve daha hızlı cevap verebilecek olan destekleri, ilin sanayi yapısını göz önüne alarak sağlamalıdır.

KOP Bölgesi'nde gelecek vadede büyüyecek olan sektörlerle yönelik etüt çalışması yapılarak öne çıkacak sektörlerin belirlenmesi, belirlenen sektörlerle ilişkin bölümlerin geliştirilmesi, özellikle söz konusu sektörlerde özel meslek liseleri ve özel üniversitelerin kurulmasının desteklenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda özellikle yerelin gözünde ve araştırmalarda ön plana çıkan sektörlerle ilişkin bölümler açılmalıdır. Konya'da gelecek vadede potansiyel gösteren sektörlerin bu kapsamda değerlendirilmesi ve mevcut okullarda ve yeni açılacak okullarda bu sektörlerle ilişkin bölüm ve çalışmalara yer verilmesi hazırlanan stratejiler doğrultusunda gelişimi sağlayabilecektir.

Proje Kapsamında Konya'nın Tespit Edilen Sorunlarına Yönelik Hazırlanan Stratejik Çözüm Önerileri ve Konya'nın Potansiyel Yatırım Alanlarına Dair Bir Değerlendirme:

Proje kapsamında elde edilen bulgular ve saptamalar ışığında, Konya'nın gelecek vadede gelişmesi, tespit edilen sorunların çözülmesi ve ilin ekonomisini büyütme yönelik potansiyel girişim alanlarının belirlenmesi gibi çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bahsedildiği üzere projenin amacı, söz konusu konulara yönelik mevcut durum analizini ortaya koymakla birlikte belirlenen dar boğazlara karşı da stratejik çözüm önerileri ve gelecek vadede gelişmeye yönelik faaliyetler üretmektir.

Bu kapsamda, öncelikle Konya'nın sorunları tespit edilmiş ve bu sorunları iyileştirmeye yönelik çözüm önerileri sunulmuştur. Sorunlar tespit edilirken ikincil analiz sonuçları ve saha çalışmalarından yararlanılmıştır. Çözüm önerilerinin yanında ilgili sorunlara uygun teşvik ve destek stratejileri ve gerekenler içinde proje önerileri üretilmiştir. Buna göre; Konya'da saptanan sorunların başlıcaları şunlardır;

- Konya'da kümelenme faaliyetlerinde bulunan firmaların değer zinciri anlayışı çerçevesinde bir araya gelememeleri,
- Konya'da gıda sanayide kalite-kontrol, otomasyon ve kayıt sistemlerinin yeterince gelişmemiş olması,
- Konya'da bulunan otomotiv yan sanayi firmalarının özgün üretim yapamaması,
- Konya'da bulunan üniversite ve mesleki liselerinin mevcut sanayi kollarının ihtiyacına yönelik işlememesi ve geliştirilmemesi,

Bu doğrultuda yukarıda ele alınan sorunların bazıları sadece Konya'da saptanırken bazı sorunlar ise bölgesel yakınlıktan dolayı diğer KOP illerinde de tespit edilmiştir. Bu nedenle ilgili çözüm önerileri ve teşvik ve destek stratejilerinin bazıları KOP genelini de içine alacak şekilde hazırlanmıştır. Yukarıda bahsedilen sorunların açıklaması, sunulan çözüm önerisi ve teşvik destek stratejisi ayrıntılı olarak EK 1'de yer almaktadır.

Son olarak Konya'nın gerek sanayi, gerekse yenilikçi girişim alanlarının belirlenmesi gerekse Konya'nın yatırım çekebilecek sektörleri proje süresince sorgulanmıştır. Bu kapsamda öne çıkan sektörlerin yıllar bazında elde edilen verilerle analizi yapılmış, söz konusu sektörlerin Dünya, Türkiye ve il ölçeğinde konumu ortaya konulmuştur. Sektör analizlerinde veriler, hemen hemen tüm KOP illeri bazına işlenirken ilgili sektörlerde potansiyel gösteren iller ayrıca analizlerin odağı olmuştur. Buna göre Konya'nın odak il olarak incelendiği sektörler şunlardır;

- Savunma Sanayi
- Medikal Sanayi
- Yazılım Sektörü

Bu sektörlerin yanında ayrıca Konya'da potansiyel girişim alanı olarak nitelendirilebilecek sektörler de mevcuttur. Söz konusu bu alanların başlıcaları; güneş enerjisi, kauçuk ve plastik sanayi, alternatif turizm, ayakkabı ve deri imalatı, otomotiv yan sanayi ve tarım makineleri imalatıdır. Bu çerçevede Konya'da potansiyel gösteren sektörlerin ayrıntılı analizi ve yatırım alanlarının dayanakları EK 2'de yer almaktadır.

KAYNAKÇA

- Bayülken, Y. ve Kütükoğlu, C. (2012) *Organize Sanayi Bölgeleri Küçük Sanayi Siteleri Teknoparklar*. Ankara: Makina Mühendisleri Odası.
- BSTB (2016). *BTSB'den temel edilen veriler*. Ankara: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- BSTB (2016). *BTSB'den temel edilen veriler*. Ankara: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- BSTB (2016). *BTSB'den temel edilen veriler*. Ankara: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.
- BSTB (2016b). Sanayi sicil bilgi sistemi imalat sanayi verileri. Ankara: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- BSTB, (2016a), Bölgesel Verimlilik İstatistikleri, Erişim 22 Kasım 2016, <https://vi.sanayi.gov.tr/bolgesel.aspx>
- BSTB, (2016d), KOP Bölgesi İllerinde Yer Alan OSB ve KSS'lere İlişkin İstatistiki Bilgiler, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ankara.
- BSTB, (2016f), Girişimci Bilgi Sistemi, Sektörler ve İller Arası Ticaret Verileri, Erişim 15 Aralık 2016, <https://gbs.sanayi.gov.tr/Raporlar.aspx>
- Durgut, M. ve Akyos, M. (2001). Bölgesel inovasyon sistemleri ve teknoloji öngörüsü. *Teknoloji Öngörüsü ve Stratejik Planlama Kongresi*, 24-26.
- Ekonomi Bakanlığı (2016). *İhracata yönelik devlet yardımları istatistik verisi*. Ankara: Ekonomi Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü
- Ekonomi Bakanlığı (2016). *İhracata yönelik devlet yardımları istatistik verisi*. Ankara: Ekonomi Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü
- Ekonomi Bakanlığı, (2016b) İllere göre ihracat ve ithalatçı Firma Sayısı, Erişim: 1 Kasım 2016, http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/bilgi-merkezi?_adf.ctrl-state=6ccldrx2q_514&_afLoop=33499357498999&_afWindowMode=0&_afWindowId=6ccldrx2q_562#!
- Eurostat, (2011) Aggregations of manufacturing based on NACE Rev. 2, Erişim: 7 Eylül 2016, http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/Annexes/htec_esms_an3.pdf
- Güzel, S. ve Giray, F. (2014). Hızlı büyüyen KOBİ'ler ve bu işletmelere yönelik destekler. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 33-48.
- Hazine Müsteşarlığı (2016). *Devlet destekleri bilgi sistemine (DDBS) veri aktaracak kurum ve kuruluşlar ile uygulamalarına esas teşkil eden mevzuat listesi*. Erişim: 27 Mart 2017, <https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Duyuru-Listesi-Sayfasi?id=90&nm=1236#>
- Hazine Müsteşarlığı (2017). *Hazine müsteşarlığı devlet destekleri genel müdürlüğü tarafından verilen kurum ve kuruluşların il ve sektör bazında destek tutarları verisi*. Ankara: Hazine Müsteşarlığı Devlet Destekleri Genel Müdürlüğü
- Kalkınma Bakanlığı, (2013a) *Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018*, Kalkınma Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Kalkınma Bakanlığı, (2013b). *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması (SEGE-2011)*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı.
- KOSGEB (2017). *KOSGEB destek programları 2010-2015 dönemi gerçekleştirme verileri*. Ankara: KOSGEB
- MEVKA (2014d). Konya Plastik Sektörü Yatırımları. Erişim: 23 Temmuz 2016 http://www.MEVKA.org.tr/Content/ViewArticle/konya_plastik_sektoru_yatirimlari?articleID=xxshMghQCdFripDUcbWKMw%3D%3D
- OECD (2005). *Oslo kılavuzu: Yenilik verilerinin toplanması ve yorumlanması için ilkeler*. 3. Baskı (Çev: TÜBİTAK). Paris: OECD
- OECD (2012). *Entrepreneurship at a Glance 2012*. Paris: OECD
- OECD (2015). *OECD innovation strategy 2015: An agenda for policy action*. Paris: OECD
- SGK, (2016a) SGK İstatistik Yıllıkları, Erişim 7 Ağustos 2016, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari
- SGK, (2016b) SGK KOP İlleri İmalat Sanayi Verileri, Sosyal Güvenlik Kurumu, Ankara.
- Tekin, M. ve Sarıkaya, B. (2014) Tarım Alet ve Makineleri Sektörünün Gelişimi: Konya İşletmelerinin İncelenmesi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Dr. Mehmet YILDIZ Özel Sayısı, 233-242.

- TOBB (2016). *Kurulan kapanan şirket istatistikleri (2010-2015)*. Erişim: 13 Ağustos 2016, <http://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.php>
- TPE (2016a). *Patent / faydalı model başvuru kılavuzu*. Ankara: TPE
- TPE (2016b). *Endüstriyel tasarım başvuru kılavuzu*. Ankara: TPE
- TPE (2016c). *Marka başvuru kılavuzu*. Ankara: TPE
- TPE (2016d). *Coğrafi işaret başvuru kılavuzu*. Ankara: TPE
- TÜBİTAK (2010). *Ulusal bilim, teknoloji ve yenilik stratejisi 2011-2016*. Ankara: Türkiye
- TÜBİTAK (2014). *TÜBİTAK-TEYDEB özel sektöre yönelik ar-ge ve yenilik destek programlarına ilişkin istatistikler*. Erişim: 25 Aralık 2016, http://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/teydeb_istatistikler_2014_v2.pdf
- TÜBİTAK (2016). TÜBİTAK'tan temel edilen veriler. Ankara: TÜBİTAK
- TÜBİTAK (2016). *Ulusal bilim, teknoloji ve yenilik istatistikleri 'Gerçekleştiren sektörler bazında ar-ge harcamaları oranı'*. Erişim: 13 Ağustos 2016, http://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/bty20_1.pdf
- TÜBİTAK (2016). *Ulusal Destek Programları*. Erişim: 3 Eylül 2016, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/icerik-1513-teknoloji-transfer-ofisleri-destekleme-programi>
- TÜBİTAK (2017). *TÜBİTAK ARDEB genel akademik ar-ge proje destek istatistikleri*. Erişim: 30 Ocak 2017, <http://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/akademik/ulusal-destek-programlari/icerik-akademik-destek-istatistikleri>
- TÜİK, (2016a), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, Erişim: 20 Temmuz 2016, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059
- TÜİK, (2016b), Bölgesel Hesaplar, Erişim: 18 Eylül 2016, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1075
- TÜİK, (2016b), Bölgesel Hesaplar, Erişim: 18 Eylül 2016, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1075
- TÜİK, (2016c), İşgücü İstatistikleri, Erişim: 1 Kasım 2016, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007
- TÜİK, (2016d), Tüketim Harcamaları İstatistikleri, Erişim: 7 Aralık 2016, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1012
- TÜİK, (2016e), Ulusal Eğitim İstatistikleri, Erişim: 1 Kasım 2016, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=130&locale=tr>
- TÜİK, (2016f), İşgücü İstatistikleri Bölgesel Sonuçlar, Erişim: 1 Kasım 2016, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=102&locale=tr>
- TÜİK, (2016g) Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri, Erişim: 6 Temmuz 2016, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1035
- TÜİK, (2016h) Sanayi Üretim Endeksi, Erişim: 1 Kasım 2016, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1024
- TÜİK, (2016i). Dış Ticaret İstatistikleri. Erişim: 15 Ağustos 2016, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046
- TÜSİAD (2002). *Türkiye'de girişimcilik*. İstanbul: TÜSİAD
- Ulakbim (2016). *Türkiye üniversitelerinin bilimsel yayın performansı 2004-2014*. Erişim: 12 Ağustos 2016, <http://cabim.ulakbim.gov.tr/bibliyometrik-analiz/turkiye-bilimsel-yayin-performans-raporlari/>
- Yavan, N. (2012) *Yerel ve bölgesel kalkınmada teşvik ve kredilerin etkisi: Diyarbakır örneği*. Dicle Diyarbakır: Toplumsal Araştırmalar Merkezi Yayınları
- YÖK (2016). *Türkiye'deki üniversite listesi*. Erişim: 5.08.2016, <http://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/view/universityListview.jsp>

EKLER

EK 1. SORUNLAR, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE TEŞVİK STRATEJİLERİ

EK 2. KONYA İLİ YATIRIMCI REHBERİ: SEKTÖREL ANALİZLER VE POTANSİYEL YATIRIM ALANLARI

EK 1: SORUNLAR, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE TEŞVİK STRATEJİLERİ

KONYA'DA SANAYİ, GİRİŞİMCİLİK, YENİLİKÇİLİK ve DESTEKLER KONUSUNDAKİ SORUNLAR, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ve TEŞVİK STRATEJİLERİ

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	2
2. SANAYİ ALANINDAKİ SORUNLAR, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE TEŞVİK-DESTEK STRATEJİLERİ	3
3. GİRİŞİMCİLİK ALANINDAKİ SORUNLAR, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE TEŞVİK-DESTEK STRATEJİLERİ.....	6
4. YENİLİKÇİLİK ALANINDAKİ SORUNLAR, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE TEŞVİK-DESTEK STRATEJİLERİ	9
5. TEŞVİK VE DESTEKLER ALANINDAKİ SORUNLAR, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE STRATEJİLERİ	13
6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	16

1. GİRİŞ

KOP Bölgesi Girişimcilik ve Yenilikçilik İhtiyaç Analizi Araştırma Projesi'nin 4. Bölüm faaliyetlerinden biri olan “*çözüm önerilerinin ve teşvik stratejilerinin sunulması*” iş paketi kapsamında, proje boyunca yapılan çalışmalar dikkate alınarak sanayi, girişimcilik ve yenilik konusunda yaşanan sorunların tespiti ve çözümü ile geliştirilmesine yönelik destek ve teşvik stratejilerinin oluşturulması öngörülmüştür. Bu kapsamda bu çalışmanın amacı projenin temel eksenleri olan “*sanayi*”, “*girişimcilik*”, “*yenilikçilik*” ve “*teşvik-destek*” konularında ilde gözlemlenen sorun ve eksiklere dair, çözüm önerisi getirmek, ihtiyaç dahilinde de teşvik ve destek stratejisi ortaya koymaktır.

Bu çerçevede proje süresince yapılan tüm analizler, saha çalışmaları, odak grup ve değerlendirme toplantılarındaki çıktılar, hazırlanan rapora altlık oluşturmuştur. Çalışma kapsamında tespit edilen söz konusu sorunlar il ölçeği bazında işlenmiştir. Aynı zamanda da bölge ve Türkiye'yi ilgilendiren sorunlar yer yer genel ifade ile ele alınmıştır. Bu bağlamda çalışmada seçilen yöntem; “*Mevcut durum: Bugün*” ve “*Müdahale: Gelecekte Olmak İstenen Durum*” başlıkları dahilinde organize edilmiştir. Ayrıca yeri geldiğinde sorunun muhatabı olduğu düşünülen ilgili kurumlara da referans verilmiştir. Bu minvalde aşağıdaki tablolarda görüleceği üzere mevcut durum başlığı altında, proje süresince yapılan çalışmalar ve toplantılarda gerçekleştirilen GZFT analizlerindeki zayıf ve tehdit olarak nitelendirilen noktalar baz alınmıştır. Gelecekte olmak istenen durum başlığı altında ise yine saha çalışmaları ve GZFT analizlerindeki güçlü ve fırsat olarak görülen noktalarla ilişkilendirmek üzere ihtiyaca göre yasal, teknolojik, politik, sosyal, ekonomik, çevresel bazda çözüm/geliştirme önerileri sunulmuştur. Bununla birlikte de söz konusu başlık altında uygulanabilirlik ve ihtiyaca yönelik yer yer teşvik ve destek stratejileri önerilmiştir.

2. SANAYİ ALANINDAKİ SORUNLAR, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE TEŞVİK-DESTEK STRATEJİLERİ

Sanayiye yönelik tespit edilen sorunlar, eksiklikler ve çözüm önerileri Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Sanayiye Yönelik Çözüm Önerileri ve Stratejiler

MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 1	Kümelenme Faaliyetlerinde Bulunan Firmaların Değer Zinciri Anlayışı Çerçevesinde Bir Araya Gelememeleri
	Sorunun Açıklaması	Kümeler oluşturulurken, tek bir sektör üzerine kurulması uzun vadede tıkanıklığa yol açmaktadır. Aynı faaliyeti gerçekleştiren firmalar, birbirini besleyememekte ve amacına uygun bir birliktelik gerçekleştirememektedir. Bu çerçevede, yeterince beklediğini bulamayan firmalarda kümelenmeye karşı isteksizlik de meydana gelmektedir. Yine aynı faaliyette bulunan firmalar, bir birine ihtiyaç duymadıkları için iş birliği yapmak için de sebep bulamamaktadır. Bu nedenle değer zincirine dayalı, sektörel tamamlayıcılığı esas alan bir yaklaşıma kümelerin devamlılığı için ihtiyaç duyulmaktadır.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Ekonomi Bakanlığı öncülüğünde, tek sektör bazlı kurulan kümelerin tespit edilmesi ve kurulacak yeni kümelerin değer zinciri yaklaşımı ile oluşturulması, söz konusu sorunun çözümünde, yerelde faaliyet gösteren sanayi odalarının bakanlıktan gelecek yol haritası ile bölgelerde aktif olarak rol alması ve mevcut kümelere dahil edilecek tamamlayıcı sektördeki firmaların tespit edilerek farkındalık, bilinçlendirme ve kümeye dahil edilme noktasında toplantıların düzenlenmesi.
	Teşvik-Destek Stratejisi	-
	İlgili Kurumlar	Ekonomi Bakanlığı, Sanayi Odaları
MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 2	Konya Gıda Sanayi’de Kalite-Kontrol, Otomasyon ve Kayıt Sistemlerinin Yeterince Gelişmemiş Olması
	Sorunun Açıklaması	Gıda sektöründe, hammadde ve gelişmiş tarım olanakları ile önde gelen bölge olan Konya’da, gıda ürünlerinin markalaşması, bölgenin uluslararası alanda rekabet edebilmesi, kaliteli ve son teknoloji ile üretilen kayıt altına alınan gıda ürünleriyle olacaktır. Bu hedefin yanında, bölgedeki kalite-kontrol, kayıt sistemlerinin yeterince gelişmemiş olması, gıda güvenliğini tehdit etmekte ve merdiven altı üretimlerinin çoğalmasına neden olmaktadır.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Sanayiciler kalite kontrol ve kayıt sistemleri konusunda bilgilendirilmeli, farkındalık ve teşvik etme aşamasında bakanlıktan alınacak proje desteği kapsamında, sanayicilere yönelik eğitimler düzenlenmeli ve firma ziyaretleri gerçekleştirilmelidir.
	Teşvik-Destek Stratejisi	-
	İlgili Kurumlar	Tarım, Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı, MEVKA, KOP İdaresi, Sanayi Odaları

MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 3	Konya'da Bulunan Otomotiv Yan Sanayi Firmalarının Özgün Üretim Yapamaması
	Sorunun Açıklaması	Konya, otomotiv yan sanayi sektöründe, önde gelen illerden biridir. Gelişen ve il ekonomisinde önemli yer tutan bu sanayide özgün üretim yapılamamakta ve mevcut ürünler taklit edilerek piyasaya sürülmektedir. Katma değeri yüksek ürünlerin üretilmesi, il ekonomisi ve Konya'nın markalaşması açısından önem taşımaktadır. Gelecek vadede rekabet edilebilirlik özgün üretimle ancak sağlanabilir.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Otomotiv yan sanayi sektöründe çalışacak olan Ar-Ge personellerinin SGK ve maaş ödemelerinin bir kısmının devlet tarafından karşılanması, çalışmakta olan Ar-Ge personellerinin inovasyon ve Ar-Ge alanında bilgilendirilmesi. Bölgede Ar-Ge istihdam büroları kurulması ve bu bürolara belirlenen hedefler doğrultusunda, yapılacak projeler için ödenek tahsis edilmesi.
	Teşvik-Destek Stratejisi	Firmaların büyüklüğüne bağlı olarak firma bünyesinde çalışmakta olan yahut çalışacak olan Ar-Ge personellerinin SGK ve maaş ödemelerinin %60'ının devlet tarafından karşılanması. (SGK ve Maaş ödemesi yapılacak personel sayısı firma büyüklüğüne göre belirlenecektir.)
	İlgili Kurumlar	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Sanayi Odaları
MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 4	Konya'da Bulunan Üniversite ve Mesleki Liselerinin Mevcut Sanayi Kollarının İhtiyacına Yönelik İşlememesi ve Geliştirilmemesi
	Sorunun Açıklaması	Konya'da proje kapsamında yapılan araştırma ve çalışmalar, sanayicilerin nitelikli personel ve ara eleman sorununun olduğunu gündeme getirmiştir. Bölgede yoğunlaşan, sektörlerin ihtiyacına yönelik personellerin kaynağı, üniversite ve meslek liseleridir. Bölgenin ihtiyacına yönelik bölümler açılmaması yahut var olan bölümlerin öne çıkarılmaması mevcut sorunu tetikleyen etkenler arasında yer almaktadır.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Konya'da gelecek vadede büyüyecek olan sektörlerle yönelik etüt çalışması yapılarak öne çıkacak sektörlerin belirlenmesi, belirlenen sektörlerle ilişkin bölümlerin geliştirilmesi, özellikle söz konusu sektörlerde özel meslek liseleri ve özel üniversitelerin kurulmasının desteklenmesi.
	Teşvik-Destek Stratejisi	-
	İlgili Kurumlar	MEVKA, KOP İdaresi, Üniversiteler, MEB

MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 5	Konya'da Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı Sektöründe Kümelenme İhtiyacının Olması
	Sorunun Açıklaması	Konya, Türkiye'de Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı Sektöründe öne çıkan iller arasında gelmektedir. 3 yıldız kümelenme analizi sonuçlarına göre Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı sektörü 2 yıldız olarak potansiyel küme özelliği göstermektedir. Buna ek olarak proje kapsamında yapılan odak grup toplantıları ve saha araştırmaları da ilde söz konusu sektörün öne çıktığı ve kümelenme özelliği gösterdiği belirtilmiştir. Bu çerçevede ilde potansiyel gösteren sektör araştırmalar kapsamında orta-düşük teknoloji ile ilerlediği saptanmıştır. Gerek üretimdeki katma değer oranının yükseltilmesi gerekse firmaların bir araya gelerek teknolojik olarak inovasyon faaliyetlerinde bulunmaları ve ihracata yönelik faaliyetler gerçekleştirmeleri kümelenme ile daha kolay olacaktır.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Ekonomi Bakanlığı'nın öncülüğünde ve Sanayi Odası'nın yereldeki çalışma ve görüşmeler ile birlikte küme oluşumunun gerçekleştirilmesi.
	Teşvik-Destek Stratejisi	-
	İlgili Kurumlar	Ekonomi Bakanlığı, Sanayi Odaları

3. GİRİŞİMCİLİK ALANINDAKİ SORUNLAR, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE TEŞVİK-DESTEK STRATEJİLERİ

Girişimcilğe yönelik tespit edilen sorunlar ve çözüm önerileri ile destek stratejileri Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Girişimcilğe Yönelik Çözüm Önerileri ve Stratejiler

MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 1	Ulusal Düzeyde Girişimcilik Eğitimi Sorunu
	Sorunun Açıklaması	Girişimcilik temelde öğretim ve eğitimle desteklenmesi gereken bir alan ancak bu konuyla ilgili eğitim sisteminde eksiklikler bulunmaktadır. Fikir olgusunun girişimcilğe dönüşmesi, inovatif bir biçim alması, risk algısının azalması için öğrencilerin girişimcilik ekosistemi içerisinde eğitilmesi gerekmektedir. Yine üniversiteden mezun olan öğrencilerin de girişimcilik potansiyelleri görece düşük görülmektedir. Mezun öğrenciler daha çok kamuda istihdam edilmeyi hedeflemektedir. Dolayısıyla bilinçlendirme ve farkındalık eksikliği bulunmaktadır.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Girişimcilik dersleri ortaokul, liseye indirgenmelidir. Yine üniversitede girişimcilik dersleri sadece teoride kalarak değil stajlarla, özel sektörle iş birliğiyle desteklenmelidir. Öğrenciler kanalize edilmeli rol modellerle risk algılarının kırılması sağlanmalı, sektörel yönlendirmeler yapılmalıdır. Üniversitelerdeki kariyer merkezleri daha etkin ve faal bir biçimde öğrencilere destek olmalı mezuniyet aşamasına kadar öğrencileri gerekli yönlendirmelerle desteklemelidir.
	Teşvik-Destek Stratejisi	-
	İlgili Kurumlar	MEB, Kariyer Merkezi, Üniversite
MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 2	Girişimciyi Yönlendirecek Kurumsal Yapı Eksikliği
	Sorunun Açıklaması	Gerçekleştirilen odak grup toplantıları sonucunda fikri olan girişimciyi yönlendirecek, danışmanlık sağlayacak kamusal bir yapının eksikliği dile getirilmiştir. Fikri olan girişimciler doğru yönlendirmelerle desteklenmediğinde, bu fikirler girişimcilğe dönüşmeden kaybolmaktadır. Bu çerçevede yapılacak doğru müdahale ve danışmanlık hizmetleri girişimciliğin artması ve yaygınlaşması açısından olumlu sonuçlar doğuracaktır. Bu noktada Düzey 2 bölgesine dâhil tüm illerde Yatırım Destek Ofisleri Bakanlar Kurulu kararı ile kurulmuştur. Yatırım Destek Ofisleri bulundukları il kapsamında yönlendirme, analiz, rapor ve strateji çalışmaları yapma, bilgilendirme, ilin iş ve yatırım ortamını tanııtma gibi birçok görevi üstlenmiştir. Burada yatırımcıdan gelen istek dâhilinde özel bilgilendirme ve yönlendirmelerde yapılmaktadır. Ancak ildeki paydaşlar tarafından danışmanlık, sektör analizi, teşvik desteklerin anlatılması noktasında kurumsal bir yapının eksikliğinden söz etmesi, Yatırım Destek Ofislerinin yeterince tanınırlığının veya işlevinin anlaşılmadığını göstermektedir.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Söz konusu iller Yatırım Destek Ofislerinin tanıtımı yapılmalıdır. Girişimciler ilin STK ve Kamu Kurumları tarafından Yatırım Destek Ofisine yönlendirilmelidir. Bilgilendirme ve tanıtım faaliyetleri sürdürülmelidir. Kurumsal olarak girişimciliğin desteklenmesi ve yönlendirilmesi dışında ilin TSO'lara bağlı önde gelen iş adamları gönüllülük esasına dayalı olarak girişimcilerin ilk yıllarında yardım etmek ve yol göstermek amacıyla koruyuculuk görevi üstlenebilir.
	Teşvik-Destek Stratejisi	-
	İlgili Kurumlar	Sanayi Odası, Ticaret Odası, KOSGEB, İŞKUR, Kalkınma Ajansları

MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 3	KOSGEB'in Verdiği Girişimcilik Desteklerindeki Sorunlar
	Sorunun Açıklaması	Girişimciliği desteklemek ve yaygınlaştırmak için fikir, cesaret ve sermaye üçlüsünün bir arada bulunması gerekmektedir. Yeni iş kuracak olan girişimcilerin sermaye sorununu ortadan kaldırmak/destek olmak adına KOSGEB tarafından girişimcilik destekleri verilmektedir. Ancak burada KOSGEB destekleri işletme kurulduktan sonra verilmektedir ki buda sermaye sorunu yaşayan girişimciler için bir dezavantaj olarak görülmekte ve ekonomik anlamda sıkıntıya sokmaktadır. Bir başka sorun ise KOSGEB'in yeni girişimcilerden banka teminatı istemesidir. Sermaye sıkıntısı yaşayan girişimci banka teminatı almada zorlanmaktadır. Ayrıca bankalarda faiz oranlarının yüksek olması, esnekliğin olmaması da sorun teşkil etmektedir. Tüm bunlar dışında KOSGEB destekleri mevcut işletmeyi büyütmeye, sektörü geliştirme anlamında yeterli görülmemekte bu alanda büyük ölçekli işletmelere verilen desteklerin iyileştirilmesi beklenmektedir.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	KOSGEB tarafından verilen destekler yeni iş kuracak olan ve sermaye sıkıntısı yaşayan girişimciler için önem arz etmektedir. Bu bağlamda desteklerin işletme kurulduktan sonra değil, işletmeyi kurma aşamasında verilmesi gerekmektedir. Yine sermaye sıkıntısı yaşayan girişimcilerin banka teminatı alma noktasında zorlanmasında ise KOSGEB tarafından farklı teminat türlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.
	Teşvik-Destek Stratejisi	-
	İlgili Kurumlar	KOSGEB, BSTB
MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 4	Kurumsallaşamama, İş Birliği-Güç Birliği Sorunu
	Sorunun Açıklaması	Bölgedeki en önemli sorunlardan biri ildeki firma profilinin aile şirketlerinden oluşması ve bu aile şirketlerinin 3. nesle geçemeyerek kurumsal bir yapıya kavuşamamasıdır. Aile şirketlerinin kurumsallaşamaması firmalar arası iş birliği- güç birliği sorunu, nitelikli eleman sorunu gibi farklı boyutlarda ancak birbirini kesen sorunlara yol açmaktadır. Kurumsallaşamayan aile şirketlerinde öncelikli olarak nitelikli elemanın istihdamı zorlanmaktadır. Burada nitelikli elemanın yükselebileceği pozisyonların tanımlı olmaması, liyakatin olmaması gibi durumlar personel üzerinde negatif bir etki yaratmaktadır. Yine aile şirketlerinin geleneksel yöntemlerle işletilmesi, firmalar arası kurulan iş birliklerinin de kurumsallıktan ve profesyonellikten uzak yöntemlere dayanması, söz ilişkisine dayalı güvenin taraflardan birinin kırılmasıyla birlikte firmalar arası iş birliğinin oluşumunun da önüne geçmektedir. Son olarak ise aile şirketlerinin geleneksel yöntemlerle idare edilmesi inovatif, Ar-Ge'ye dayalı bir yaklaşımın benimsenmemesi düşük katma değerli bir ekonomiye sebep olmaktadır.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Ar-Ge ve inovasyonun artması, iş birliğinin sağlanması açısından kurumsallaşma ulusal düzeyde Bakanlar Kurulu kararı zorunlu hale getirilebilir. Zorunluluk itici bir faktör olarak görülse de bu yapıların devamı ekonomik kırılganlıklara, istihdam sorunlarına yol açmaktadır. Kurumsallaşma beraberinde nitelikli istihdam için ileriye dönük olarak yükselebileceği pozisyonların önünü açabileceği gibi, firmalar arası işbirliklerinin kurumsallaşması da iş birliğinin artmasına sebep olacaktır. Kurumsallaşmanın zorunluluk haline getirilmesi dışında bir başka öneri olarak ise kurumsallaşma adımı atan işletmeler özelinde ilgili bakanlıklar tarafından teşvik-destek kalemlerinin oluşturulması sağlanabilir.
	Teşvik-Destek Stratejisi	Bakanlar Kurulu kararı ile kurumsallaşma sürecindeki işletmeler için teşvik-destek kaleminin oluşturulması. Aile şirketlerinin kurumsallaşmaya teşvik edilmesi
	İlgili Kurumlar	Kalkınma Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı

MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 5	ABİGEM'lerin Yasal Statü Sorunu
	Sorunun Açıklaması	ABİGEM'ler AB fonları ile TOBB öncülüğünde kurulmuş, Sanayi/Ticaret Odaları bünyesinde kurulmuştur. AB projesi kapsamında çıktıktan sonra şirketleşme sürecine girerek anonim şirket statüsüne kavuşmuşlardır. Bu bağlamda ABİGEM'ler ildeki Sanayi ve Ticaret Odalarının bünyelerinde bulunmaları kuruluş amacı olarak kar amacı gütmemeleri bakımından bir devlet kurumu olarak görülmektedir. Ancak işleyiş olarak sürdürülebilirliklerini devam ettirmek için belli bir maddi kaynak karşılığında özel şirket gibi danışmanlık hizmetleri sağlamaktadırlar. Bu durum yapısal bir karmaşıklığa yol açmaktadır. Kar amacı gütmeyen ancak özel sektör gibi davranan yapı ildeki danışmanlık hizmetlerini de sınırlayabilmektedir. Yine anonim şirket olmaları ABİGEM'lere evrak ve bürokratik süreçlerle birlikte maliyet yükü getirmektedir.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Bu çerçevede ABİGEM'lere ya belli bir fon kaynağı bağlanarak yapılarını devam ettirme, devlet kurumu statüsüne kavuşturma ya da kar amacı gütmeyen kuruluş amacının değiştirilmesi ve özel şirket statüsüne kavuşturulması öngörülmüştür. Bu sayede kar amacı gütmeyen ancak belli bir maddi kaynak karşılığı hizmet vermek zorunda olan yapısal karmaşıklık ortadan kaldırılıp ABİGEM'lerin sürdürülebilirliği sağlanacak ve bu yapısal sorun ortadan kaldırılmış olacaktır.
	Teşvik-Destek Stratejisi	-
	İlgili Kurumlar	TOBB, AB Bakanlığı
MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 6	Kadın ve Genç Girişimciliği Kapsamında Yeterli ve Etkin Bir Pozitif Ayrımcılığın Bulunmaması
	Sorunun Açıklaması	Dezavantajlı grup olarak nitelendirebileceğimiz kadın, genç ve yenilikçi girişimciler için pozitif ayrımcılık özel bir destek kalemi bulunmamaktadır. Sadece KOSGEB tarafından yeni girişimci desteği kapsamında diğer girişimcilerden farklı olarak artı %10'luk bir destekleme farkı bulunmaktadır. Bu dezavantajlı grup için finans kaynağı, motivasyon önemli bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda prosedür ve süreçlerin uzun olması, bürokratik sorunlar motivasyon üzerinde negatif bir etki doğurabilmektedir.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Dezavantajlı gruplar özellikle kadın istihdamı kapsamında kurumlar tarafından pozitif ayrımcılık gözetilmelidir. İlin STK, kamu kurumu ve özel sektör kuruluşlarında da bu pozitif ayrımcılık gözetilmeli, gerekirse oluşturulacak ilgili teşvik-desteklerle pozitif ayrımcılığın sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Bu kapsamda kadın istihdamında işletmelerin personel maaşı ödemesinin %50'lik kısmı ilk 2 yıl devlet tarafından üstlenilebilir. Bir başka öneri ise dezavantajlı gruplar kapsamında finans sıkıntısının en aza indirgenmesi için mikro hibelerin oluşturulmasıdır. Oluşturulacak mikro hibeler ile bu grupların girişimciliğe özendirilmesi de desteklenecektir.
	Teşvik-Destek Stratejisi	KOSGEB bünyesinde dezavantajlı gruplar için mikro hibelerin oluşturulması. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından kadın istihdamı için işletmelere İŞKUR işbirliği ile personel maaşının %50'sinin ödenmesi.
	İlgili Kurumlar	KOSGEB, İŞKUR, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

4. YENİLİKÇİLİK ALANINDAKİ SORUNLAR, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE TEŞVİK-DESTEK STRATEJİLERİ

Yenilikçiliğe yönelik tespit edilen sorunlar ve eksiklere ilişkin çözüm önerileri Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Yenilikçiliğe Yönelik Çözüm Önerileri ve Stratejiler

MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 1	Yenilikçilik Faaliyetlerinin Sürdürülebilmesinde Yasal Mevzuatın Yarattığı Engeller.
	Sorunun Açıklaması	Yerel düzeyde, firmaların ve bireysel girişimcilerin patentlerini yasal olarak onaylayan kuruluşların yokluğu, bu patentlerin ticarileştirilmesini engellemektedir. Alınan patentler mevcut yasal düzenlemeler tarafından bile net bir biçimde korunmamaktadır. Bu durum kişilerin ticarileştirme ve yenilikçilik süreçlerine sırt çevirmelerine neden olmaktadır.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Yukarıda bahsedilen durum, hâlihazırda yenilikçilik faaliyetlerinin sürdürülmesi için oluşturulmuş olan yasal mevzuatın firmalar ve bireysel girişimciler için çok daha işlevsel bir hale getirilmesini gerekli kılmaktadır. Çünkü yasal mevzuatın temel amacı, ticarileştirme süreçlerinin sürdürülebilmesini ve bireysel girişimciler ile firmaların haklarının korunmasını garanti altına almaktır. Bu yüzden, yenilikçilik faaliyetlerinin sürdürülmesine engel teşkil eden durumlara yasal mevzuat içerisinde yer verilmeli ve bu sorunlara getirilecek çözüm önerileri bireysel mülkiyet hakları gözetilerek oluşturulmalıdır.
	Teşvik- Destek Stratejisi	-
	İlgili Kurumlar	BSTB, MEVKA
MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 2	Firmaların Ar-Ge ve Yenilikçilik Kültürünü Tam Olarak Benimseyebilmiş Olmaması.
	Sorunun Açıklaması	Şirketler, genel olarak söylenirse, yeterince kurumsallaşmamış olmaları, yeniliğe dönük fikirlerin sağlanacağı ya da elde edileceği ortamlara net bir biçimde ulaşamamaları ve yenilikçiliğe dönük çalışmalarının sonuçlarını ticarileştirememeleri gibi önemli sorunlarla yüz yüze gelmektedir. Şehrin ticari kültürünün firmalar arası ortak çalışmaya dönük bir yapı sergilememesi de bu bağlamda ciddi bir sorun olarak ön plana çıkmaktadır.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerine ilişkin yapılan çalışmalar ne kadar ümit verici olsa da, bu çalışmaları yürüten kurumların (teknokent, teknopark, tto vb.) Ar-Ge ve yenilikçilik kültürünün gelişmesi için gerekli işbirliği ağlarını oluşturması ve mevcut sorunlara çözüm bulması gerekmektedir. Yenilikçilik faaliyetlerinin kesintiye uğramasının çok kolay olduğu KOP Bölgesi özelinde, bu kültürün yerleşebilmesi için aracı kurumların çok ciddi bir çaba sarf etmesi gerekmektedir.
	Teşvik- Destek Stratejisi	-
	İlgili Kurumlar	Kalkınma Ajansları, illerdeki üniversiteler.

MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 3	Ar-Ge Ve Yenilikçilik Kültürünün Gelişmesi İçin Gerekli Olan Beşeri Sermayenin Mevcut Olmaması ya da Çok Az Mevcut Olması.
	Sorunun Açıklaması	KOP Bölgesi illerinin sahip oldukları sosyal yaşam olanakları, nitelikli işgücünü bu bölgeye çekmek için yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, sanayide istihdam edilen kişilerin büyük bir bölümü asgari ücretle çalışmaktadır. Ancak Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için nitelikli işgücünün istihdam edilmesi gerekmektedir. Ar-Ge faaliyetleri, alanında uzman olan mühendisler tarafından yürütülebilir. Yenilikçiliğin hayata geçirilebilmesi için gerekli olan beşeri sermaye boyutunun ciddi bir eksiklik olarak ön plana çıktığı görülmektedir.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için olmazsa olmaz etmenlerden birisi olan kalifiye eleman eksikliği, şehirdeki üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin sanayi ve iş hayatı ile iç içe geçen bir eğitim sürecinden geçmeleri sayesinde ortadan kaldırılabilir. Bunun için gerekli olan şey, üniversitenin ilgili bölümlerinin müfredatlarını oluştururken sanayi kesiminin ihtiyaçlarını ve mevcut durumunu göz önünde bulundurmasıdır. Bölgedeki kalkınma ajansları üniversite-sanayi arasındaki işbirliklerini geliştirmeye dönük adımlar atarak, üniversiteli öğrencilerin ilgili alanlara yönelmesine olanak sağlamalıdır.
	Teşvik-Destek Stratejisi	-
	İlgili Kurumlar	Şehirlerde bulunan üniversiteler, MEVKA
MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 4	Teknokent, TTO, ABİGEM vb. Kurumlarda Çalışan Personelin Geleceğe Dönük Beklentilerinin Olumsuz Olması.
	Sorunun Açıklaması	Kamu-üniversite-sanayi arasındaki işbirliğini sağlamak ve Ar-Ge faaliyetlerinin hayata geçirilmesini sağlamak için kurulmuş olan yapılar bünyesinde istihdam edilen kişilerin yasal statüsü ile ilgili bir kesinlik söz konusu değildir. Bir başka deyişle, bu kurumlarda çalışan kişiler, kendilerine özel olarak tanınmış bir memuriyet statüsünde değildir. Bu yüzden, bu kişilerin kurumsal bakımdan herhangi bir aidiyet hissi geliştirmeleri söz konusu olmamaktadır. Bu durum, personelin motivasyonunu ve kurumların iş görme becerisini engellemektedir. Belirli zaman dilimleri ile sınırlandırılmış hedefler tamamlanınca, bu kişiler işsiz kalacaklarını düşünmektedir.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Ar-Ge ve yenilikçilik hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla kurulmuş birimlerde çalışan kişilerin bu hedefleri benimsemeleri ve kendilerini sürecin bir parçası hissedecek motivasyona sahip olmaları, faaliyetlerin kesintisiz bir biçimde sürdürülmesi için önemli bir içerime sahiptir. Bu birimlerde istihdam edilen kişiler geleceğe dönük ciddi bir belirsizlik duygusu içinde iş hayatlarına devam etmektedirler. Bu nedenle, çalışanların mutsuz ve motivasyonsuz olmasına sebebiyet veren bu güvencesizlik durumunun ortadan kaldırılması gerekmektedir.
	Teşvik-Destek Stratejisi	-
	İlgili Kurumlar	MEVKA

MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 5	Üniversite-Sanayi İşbirliğinin ve Yenilikçilik Faaliyetlerinin Birbirine Bağlı Olarak Az Gelişmiş Olması.
	Sorunun Açıklaması	Üniversite ile sanayi arasındaki işbirliğinin gelişme düzeyi, belli gelişmeler sağlansa bile, istenilen düzeye gelmemiştir. Bunun nedenlerinden birisi, bu iki kesimin paydaşlarını buluşturacak yapılarak ciddi bir sabır göstermesi gerektiğidir. Aracı kurumların sürekli olarak bu paydaşları eşgüdüm halinde tutması gerekmektedir. Ancak paydaşların gereken sabrı göstermesi her zaman için mümkün olmamaktadır. Üniversite hocaları genel olarak akademik çalışmalarını sürdürmeye eğilimli iken, sanayiciler ise çoğunlukla çok çabuk sonuç almak amacındadır. Bu nedenle, hem üniversite-sanayi işbirliği hem de yenilikçilik faaliyetlerinin az gelişmiş olması, birbirine bağlı sorunlar olarak ön plana çıkmaktadır. Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerinin dosdoğru bir biçimde hayata geçirilmesi için her iki tarafın önemli bir işbirliği geliştirmiş olması gerekmektedir.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Üniversite ile sanayi arasındaki işbirliğinin ve ilişkilerin sürdürülmesi için ciddi çabalar gösterilse bile, çoğu durumda, her iki kesimin beklentilerinin ve sürece ilişkin algılarının ortak bir paydada buluşması söz konusu olmamaktadır. Bu yüzden ÜSİ birimlerinin bu sorunu aşacak politikalar ve stratejiler geliştirmesi gerekmektedir. Firmaların ve akademisyenlerin birbirleriyle sürekli olarak temas halinde bulunduğu ve gerekli olduğu anlarda birbirleriyle buluşabildiği bir kurumsal vizyonun yerleştirilmesi gerekmektedir.
	Teşvik-Destek Stratejisi	-
	İlgili Kurumlar	MEVKA, Üniversitelerin ÜSİ birimleri.
MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 6	Kamu Kurum Ve Kuruluşlarının Verdiği Teşvik Ve Desteklere Yeterince Sanayi Kesiminin İlgî Göstermemesi.
	Sorunun Açıklaması	Genel olarak, verilen teşvik ve desteklere karşı sanayi kesiminin ciddi bir ilgisizliği söz konusudur. Bu teşvik ve desteklere ulaşmak, sanayiciler için zor bir süreç olarak anlaşılmaktadır. Bu yüzden, sanayi kesimi, bu teşvik ve desteklere ilgi göstermek yerine, kendi yağında kavrulup gitmeyi tercih etmektedir. Benzer bir durum, üniversitelerin akademisyenlere verdiği araştırma destekleri için de geçerlidir. Çoğu durumda, bu destek miktarı, malzeme alımına harcanmaktadır. Bu durumda, Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için gereken koşulların olgunlaşmaması gibi can alıcı bir problem baş göstermektedir.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Hem kamu kurum ve kuruluşlarının özel sektöre verdiği teşvik ve desteklerin hem de üniversitelerin akademisyenlere sunduğu araştırma desteklerinin Ar-Ge ve yenilik süreçlerinin hayata geçirilmesi için gereken niteliğe sahip olması gerekmektedir. Üniversitelerin ve kamunun verdiği teşvik ve desteklerin belirli bir sürece yayılması ve bu sürecin yine kamu tarafından takip edilmesi gerekmektedir.
	Teşvik-Destek Stratejisi	-
	İlgili Kurumlar	MEVKA, Üniversitelerin ÜSİ birimleri.

MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 7	Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Verdiği Teşvik ve Desteklerin Belirli Bir Ürünün Ortaya Çıkması İçin Gereken Zamana Süresinden Daha Önce Sona Ermesi.
	Sorunun Açıklaması	Devlet tarafından verilen teşvik ve desteklerin bağlı bulunduğu takvime göre, akademisyen ve sanayicinin ortaklaşa yapacağı bir işin sonuna kadar götürülmesi çok ciddi çabalara bağlıdır. Çoğu durumda, üniversite-sanayi işbirliği kapsamında gerçekleştirilen ve devlet kurumları tarafından onaylanan projelerin, devlet destekleri düzensiz olarak, yani zamansal bakımdan yapılandırılmadan verildiği için, hayata geçirilmesi zorlaşmaktadır. Projelerin hayata geçirilmesinin bütünsel bir süreç olarak değerlendirilmemesi, Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetleri açısından ciddi bir sorun olarak görülmektedir.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Üniversitenin sahip olduğu bilgi birikimi ve donanımının sanayiye aktarılması için, akademisyenlerin iş yüklerinin ciddi oranda azaltılması ya da mevcut akademisyen sayısına ek olarak, yeni kişilerin istihdam edilmesi gerekmektedir. Aynı şekilde, akademisyenler tarafından hazırlanan projeleri hayata geçirmek motivasyonu ile hareket eden özel sektör aktörlerinin aldıkları teşvik ve desteklerin daha uzun bir sürece yayılması sağlanmalıdır.
	Teşvik-Destek Stratejisi	-
	İlgili Kurumlar	MEVKA, Üniversiteler
MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 8	Konya’da Faaliyet Gösteren Firmaların Aile Şirketi Olması ve Bu Nedenle Ar-Ge Ve Yenilikçilik Faaliyetlerine Mesafeli Yaklaşımları.
	Sorunun Açıklaması	Konya’da bulunan üniversitelerde ciddi bir Ar-Ge ve yenilikçilik potansiyeli mevcuttur. Ancak bu potansiyel net bir biçimde reel sektöre aktarılamamaktadır. Bunun arkasında yatan en önemli neden, birkaç kuşaktır aynı ailenin sahipliğini yaptığı firmaların iktisadi hayata egemen olmasıdır. Bu şirketler genel olarak dışa kapalı ve kendi kendine yetmeyi ilke haline getirmiş bir anlayışı benimsemiştir. Bu nedenle, üniversitenin ürettiği Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetleri sanayi kesimi tarafından ilgi çekici bulunmamaktadır.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Konya geneline egemen olan aile şirketlerinin mevcut işleyişleri nedeniyle ortaya çıkan sorunlar hakkında bu şirketlerin bilgilendirilmesi ve kurumsallaşma yolunda adımlar atması sağlanmalıdır. Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerinin bu şirketlerin büyümesine sunacağı katkılar, ilgili birimler tarafından şirket sahiplerine anlatılmalıdır.
	Teşvik-Destek Stratejisi	-
	İlgili Kurumlar	MEVKA, Üniversiteler

5. TEŞVİK VE DESTEKLER ALANINDAKİ SORUNLAR, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE STRATEJİLER

Teşvik ve desteklere yönelik eksiklere yönelik sunulan öneriler ve stratejiler Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Teşvik ve Desteklere Yönelik Çözüm Önerileri ve Stratejiler

MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 1	Teşvik ve Desteklerin ve Bunları Sağlayan Kurumların Çeşitliliği ve Bu Konulardaki Bilgi Eksiklikleri
	Sorunun Açıklaması	Teşvik ve Desteklerin ve bunları sağlayan kurumların sayıca fazlalığı firmalar için başvuru süreçleri ve teşvik ve destek olanakları konusunda kafa karışıklığına yol açtığı tüm KOP illeri odak gruplarında ve mülakatlarında defaten vurgulanmıştır. Ayrıca bahsi geçen teşvik ve destek sağlayan kurumlar ölçek olarak ve teşvik ve destek konularında da çeşitlenmekte, bu da firmalarda baştan teşvik ve desteklerin karmaşıklığı algısını oluşturmakta, teşvik ve destek olanaklarını araştırmak konusunda heves kırıcı bir rol oynamaktadır.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Yukarıda bahsi geçen durum, halihazırda Kalkınma Ajansları bünyesinde faaliyet göstermekte olan Yatırım Destek Ofislerinin işleyişlerinin daha etkin hale getirilmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Zira, destek ve yatırım stratejilerinde yerelde koordinasyonu sağlamak ve teşvik ve destekler konusunda yatırımcıları bilgilendirmek YDO'ların görev ve sorumluluğundadır. Bu sebeple KOP Bölgesi YDO'ları için bir mevcut durum analizi ve etki analizi yapılarak ortaya çıkan sorunlar doğrultusunda işleyişlerinin etkinliği artırılmalıdır. Böylece girişimcilerin teşvik ve desteklere ulaşımına desteklenecektir.
	Teşvik-Destek Stratejisi	-
	İlgili Kurumlar	MEVKA, bu ajanslar bünyelerindeki Yatırım Destek Ofisleri
MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 2	Destek Programlarının “Önce Harca, Sonra Ödeme” Mantiğine Sahip Olması
	Sorunun Açıklaması	Bölge illerinde yapılan odak gruplarda ve gerçekleştirilen mülakatlarda teşvik ve destek alanında en çok vurgulanan sorunlardan birisi, hemen hemen tüm destek programlarının tüm harcamalar yapıldıktan sonra, geri ödeme şeklinde yapılıyor olmasıdır. Her ne kadar özellikle teşvik ve desteklerin bilinirliğine dönük sorularda en üst sırada olduğu ortaya çıkan KOSGEB Destek Programlarının bu yapısında yeni çıkan üretim reformu düzenlemesi ile ön/erken ödemeli bir sistem getirilmiş olsa da, diğer ulusal desteklerin çoğu halen eski yapıda devam etmektedir ki, bu durum firmalara önemli bir yük, zaman kaybı ve finansal zorluk getirmektedir. Uluslararası kurumların sunduğu bazı kısmi ön ödemeli hibe programları hem sektörel olarak hem de erişim olarak çok yaygın ve yerel ağ ilişkilerine içkin değildir.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	KOSGEB Destek Programları için yeni getirilen erken ödeme sisteminin diğer teşvik ve destek programları içinde uygulanması ve yaygınlaştırılması yapılabilir. Böylelikle sermaye birikimi düşük, finansa erişimde zorluk yaşayan özellikle başlangıç aşamasındaki KOBİ'ler, yeni girişimciler önemli bir zorluktan kurtulma şansına sahip olacaklardır.
	Teşvik-Destek Stratejisi	Ekonomi Bakanlığı İhracata yönelik devlet destekleri ile BSTB Ar-Ge ve yenilik desteklerinde de erken/ön ödeme içeren bir sistemin oluşturulması
	İlgili Kurumlar	Ekonomi Bakanlığı, BSTB

MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 3	İldeki Sektörler İle Akademisyenlerin Çalışma Alanlarının Birbirlerini Karşılamamasını San-Tez Uygulamalarına İlgili ve İnancı Azaltması
	Sorunun Açıklaması	Konya’da görece Ar-Ge ve yenilik için girişimci risklerini azaltmaya dönük desteklere rağbet gösterilmemekte ve henüz ‘Ar-Ge ve yeniliğin gerekliliğine ikna edilme’ seviyesindedir. Bu nedenle San-Tez gibi üniversite-sanayi iş birliği ile Ar-Ge kültürünü oluşturma, bölge için yüksek öneme sahiptir. Araştırma sırasında San-Tez uygulama sürecinde özel sektörden üniversitelere dönük talebin kısıtlı olduğu, bu kısıtlı talebin bile bazen alanda çalışan akademisyen yokluğu nedeniyle karşılanamadığı ifade edilmiştir. Bu durum bir gerçekliği ifade edilebileceği gibi, akademiye dönük bir önyargı da ifade ediyor olabilecektir. Zira, üniversite-sanayi işbirliği faaliyetlerinin en büyük sorunlarından birisi bu iki grup aktörün iletişim sorunudur.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Üniversitelerde San-Tez proje tanıtımlarının yapılması gerekmektedir, bu desteği sağlayan kurum olan TÜBİTAK ve üniversite iş birlikleriyle sağlanabilir. Ayrıca bölge kalkınma ajansları üniversite-sanayi diyalogunu pekiştirici kurumsal bağlantıları sağlayarak üniversitede öğrencilerin ihtiyaç duyulan alanlara yönlendirilmesini sağlayan bir ekosisteme ön ayak olmalıdır.
	Teşvik-Destek Stratejisi	-
	İlgili Kurumlar	İllerdeki üniversiteler, TÜBİTAK, MEVKA
MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 4	Teşvik Ve Destek Başvuru ve Yararlanma Süreçlerindeki Bürokrasi.
	Sorunun Açıklaması	Firma yetkilileri saha araştırmasında sıkça teşvik ve desteklerden yararlanmak isteseler de bürokratik süreçlerin göz korkuttuğunu bunun başvuruda caydırıcı unsur olduğunu dile getirmişlerdir. Ayrıca teşvik ve desteklerden yararlanmakta olan firmalar raporlama süreçlerinden şikayet etmektedir. Firmalar hem YDO’lardan hem de danışmalık firmalarından proje yazım ve uygulama süreçleri için destek alabilecek olsalar da hem maliyet olarak gördükleri hem de firma dışı destek mekanizmalarına hala mesafeli oldukları için bu olanakları pek değerlendirmemektedir.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Ne kadar süreçler sadeleştirilse de, hangi kurum sağlarsa sağlasın teşvik ve desteklerin başvuru değerlendirme süreci ve uygulama izleme süreci için prosedürlerin varlığı, teşvik ve desteklerin şeffaflığı ve hesap verilebilirliği için kaçınılmazdır. Bu sebeple, bürokratik olarak tanımlanan engelin aşılması için firmaların kurumsal kapasitelerinin de desteklenmeleri gerekmektedir. Bu durumda firma içinde “proje yazım ve uygulama sertifikalandırma programı” bir kampanya şeklinde dönemsel olarak uygulanarak hem bu konuya ilgi çekilmesini sağlar hem de firmaların teşvik ve desteklere ulaşma becerisini destekler. Neticede proje yazım ve uygulama da konu üzerinde bilgi ve yetenek ihtiyacı olan bir alandır, bunun personel iş tanımı içinde olabileceği konusunda özellikle KOBİ sahipleri ikna edilmelidir.
	Teşvik-Destek Stratejisi	Bölge Kalkınma Ajanslarının “Proje Yazım ve Uygulama Sertifika Programı” kampanyası ile firmalarda bu konuda nitelikli işgücü yetiştirmeyi hem desteklemesi, hem de bu konuya ilgi çekmesi
	İlgili Kurumlar	MEVKA

MEVCUT DURUM: BUGÜN	SORUN 5	Teşvik ve Destek Sisteminde Bölgesel Gelişmişlik ve Bölgesel Ekonomik Yapıya Yeterince Duyarlı Olmaması ve Yerelleşememesi
	Sorunun Açıklaması	Odak grup ve saha araştırmaları sırasında, en yaygın alınan desteklerden olan KOSGEB Destekleri ile TÜBİTAK desteklerinin 81 ilde de aynı olduğu, illerin/bölgelerin ekonomik yapılarını hesaba katmadığı -Kalkınma Ajansının ve Yatırım Teşvik desteklerinde olduğu gibi- ve mekansal açıdan da bir farklılaştırma içermemesinin sorun olduğu belirtilmiştir. Yine TÜBİTAK'ın yerel/bölgesel düzeyde herhangi bir örgütlenmesinin olmamasının bu kurumun desteklerine erişimde firmalar için ciddi bir “mesafe” (coğrafi olarak, bilişsel olarak) yaratarak erişilebilirliği engellediği vurgulanmıştır. Ayrıca bölgelere en iyi uyum sağlayan Kalkınma Ajansı desteklerinde ise, bölgede önemli sektörlerden olan dayanıksız tüketim malları (gıda-bisküvi) sektörü için piyasa eğilimlerini yakalamak için hızlı üretim, hızlı ürün yenileme süreçlerinin proje temelli destekler ile sektörler arasında uyumsuzluğuna neden olmaktadır.
MÜDAHALE: GELECEK	Çözüm Önerisi	Özellikle bölgesel olma niteliği taşıyan, Kalkınma Ajanslarının proje destek programları haricinde, sorumlu oldukları bölgede öne çıkan sektörlerle dönemsel çağrılar dışında kalan ve daha hızlı cevap verebilecek olan destekleri, ilin sanayi yapısını göz önüne alarak sağlamalıdır. KOSGEB ve TÜBİTAK destekleri tıpkı yatırım teşviklerinde olduğu gibi hem sektörel olarak hem de mekansal olarak iller/bölgeler bazında farklılaştırılabilir. Yine yerel örgütlenmesi olmayan TÜBİTAK'ın coğrafi ve yüz yüze erişilebilirliğini artıracak bir mekansal organizasyon tasarlanabilir.
	Teşvik-Destek Stratejisi	MEVKA için dönemsel olmayan sektörel destek programlarının tanımlanması. TÜBİTAK ve KOSGEB destek programlarına coğrafi boyutun katılarak desteklerin mekansallaşmasının artırılması.
	İlgili Kurumlar	MEVKA ile TÜBİTAK ve KOSGEB

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Proje kapsamında tespit edilen sorun ve eksiklere karşın önerilen çözüm stratejilerini baz alan söz konusu çalışmada bahsedildiği üzere, sanayi, girişimcilik, yenilikçilik ve teşvik ve destek konularına odaklanılmıştır. Bu bağlamda, ulusal ölçekte girişimcilik konusunda eğitimlerin ve yönlendirmenin yetersiz olduğu vurgulanırken, Konya’da ise nitelikli ve ara eleman istihdam problemlerine, bölgedeki küme faaliyetlerinin değer zinciri yaklaşımından uzak olduğuna, tarım bölgesi olarak nitelendirilen bölgede tarıma dayalı sanayide kalite, kontrol, otomasyon sistemlerinin istenilen düzeyde olmadığına değinilmiştir. Ayrıca söz konusu bölgede Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin istenilen düzeyde olmaması, bölge sanayi kültürünün yeterince girişimcilik ve yenilikçilik vizyonu ile bütünleşmemiş olması ön plana çıkan sorunlardır. Bununla birlikte bahsi geçen sorunların çözümünün öncelikle firmaların aile şirketi yapısından sıyrarak, kurumsallaşma hedefiyle ÜSİ faaliyetlerine yönlendirilmesi önerilmiş, bu konu üzerine de spesifik öneriler sunulmuştur. Aynı zamanda ülke politikası doğrultusunda sunulan teşvik ve destekler mevzuatında bulunan sorunlar, bürokrasi aşamasında çıkan aksaklıklar da sorun ve öneriler kapsamına eklenmiştir.

Genel olarak Konya’ya bakıldığında, ilin önde olduğu otomotiv yan sanayi ve makine-teçhizat sanayi sektörünün özgün üretim ve inovasyon konusunda hedeflenen düzeyde olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte, bölgede fırsat olarak nitelendirilen kauçuk ve plastik ürünleri sanayide, küme analizleri sonuçlarına göre 2 yıldız alan söz konusu sektörün kümelenme çalışmaları konusunda, desteğe ihtiyacının olduğu belirlenmiştir.

EK 2: YATIRIMCI REHBERİ

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	3
ŞEKİL LİSTESİ.....	4
KONYA İLİ YATIRIMCI REHBERİ	5
1. KONYA MEDİKAL SANAYİNİN SEKTÖREL ANALİZİ	6
1.1. Giriş.....	6
1.2. SEKTÖRÜN TANIMI, KAPSAMI VE SINIFLANDIRILMASI	7
1.3. DÜNYADA MEDİKAL SANAYİ SEKTÖRÜ	8
1.4. TÜRKİYE'DE VE KONYA MEDİKAL SANAYİ	10
1.4.1. Türkiye Tıbbi Cihaz Sektörünün Pazar Analizi	10
1.4.2. Türkiye'de ve Konya'da Medikal Sanayi Sektörünün Durumu	11
1.4.2.1. TÜİK Verilerine Göre Analiz	11
1.4.2.2. TOBB Verilerine Göre Analiz	12
1.4.3. Türkiye'de Medikal Sanayinde Dış Ticaretin Analizi	14
1.4.4. Konya'da Medikal Sanayinde Dış Ticaretin Analizi	17
1.5. SEKTÖRE YÖNELİK YATIRIM TEŞVİKLERİ İLE DİĞER DESTEKLER	20
1.6. MEDİKAL SEKTÖRÜNÜN GZFT ANALİZİ	22
1.7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	24
2. KONYA SAVUNMA SANAYİNİN SEKTÖREL ANALİZİ	26
2.1. GİRİŞ	26
2.2. SEKTÖRÜN TANIMI, KAPSAMI VE SINIFLANDIRILMASI	27
2.3. SEKTÖRÜN DÜNYADAKİ MEVCUT DURUMU	28
2.4. TÜRKİYE'DE SAVUNMA VE HAVACILIK SANAYİ	31
2.4.1. Türkiye'de Sektörünün Pazar Analizi	31
2.4.2. TÜİK Verilerine Göre Analiz.....	32
2.4.3. TOBB Verilerine Göre Analiz	32
2.4.4. SGK Verilerine Göre Kümelenme Analizi.....	38
2.5. TÜRKİYE'DE SAVUNMA VE HAVACILIK SANAYİNİN DIŞ TİCARET ANALİZİ	39
2.6. KONYA'DA SAVUNMA SANAYİNİN DIŞ TİCARETİN ANALİZİ	43
2.7. TÜRKİYE'DE VE KONYA'DA SAVUNMA SANAYİNİN KÜMELENME, AR-GE VE İNOVASYON İLE ÜSİ FAALİYETLERİ	43
2.8. SEKTÖRE YÖNELİK YATIRIM TEŞVİKLERİ İLE DİĞER DESTEKLER	44
2.9. SAVUNMA SANAYİ SEKTÖRÜNÜN GZFT ANALİZİ.....	45
2.10. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	46
3. KONYA YAZILIM SANAYİNİN SEKTÖREL ANALİZİ	48
3.1. Giriş.....	48
3.2. SEKTÖRÜN TANIMI, KAPSAMI VE SINIFLANDIRILMASI	48

3.3. DÜNYADA YAZILIM SEKTÖRÜ	49
3.4. TÜRKİYE'DE VE KONYA YAZILIM SANAYİ.....	50
3.4.1. Türkiye'de ve Konya'da Yazılım Sektörünün Durumu.....	50
3.4.1.1. TÜİK Verilerine Göre Analiz.....	50
3.4.1.2. TOBB Verilerine Göre Analiz	51
3.4.2. Türkiye'de Yazılım Sektöründe Dış Ticaretin Analizi	53
3.4.4. Sektördeki Kümelenmeler ve Ar-Ge ve İnovasyon İle İlgili Üniversite-Sanayi İşbirliği Faaliyetleri	54
3.5. SEKTÖRE YÖNELİK YATIRIM TEŞVİKLERİ İLE DİĞER DESTEKLER	55
3.6. YAZILIM SEKTÖRÜNÜN GZFT ANALİZİ	55
3.7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	56
4. KONYA'DA GİRİŞİM YAPILABİLECEK DİĞER POTANSİYEL YATIRIM ALANLARI	58
4.1. SEKTÖRÜ/ALANI: KAUÇUK VE PLASTİK ÜRÜNLERİN İMALATI.....	58
4.2. SEKTÖRÜ/ALANI: GIDA SANAYİ ÖZELLİKLE SÜT-UN-YUMURTA VE ŞEKERLEME SANAYİ YATIRIMLARI	58
4.3. SEKTÖRÜ/ALANI: TARIM VE GIDA MAKİNE-EKİPMAN İMALATI YATIRIMLARI.....	59
4.4. SEKTÖRÜ/ALANI: GES (GÜNEŞ ENERJİSİ SANTRALLERİ) VE RES (RÜZGAR SANTRALLERİ) YATIRIMLARI ...	59
4.5. SEKTÖRÜ/ALANI: OTOMOTİV YAN SANAYİ YA DA MOTORLU KARA TAŞITLARI SANAYİ	60
4.6. SEKTÖRÜ/ALANI: ANA METAL VE METAL ÜRÜNLERİ SANAYİ YATIRIMLARI YA DA DÖKÜM SANAYİ	61
4.7. SEKTÖRÜ/ALANI: DERİ ÜRÜNLERİ YA DA AYAKKABI SANAYİ	61
4.8. SEKTÖRÜ/ALANI: ALTERNATİF TURİZM YATIRIMLARI	62
KAYNAKÇA	64

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1. NACE ve ISIC Sınıflandırmasına göre Medikal Sanayiye Oluşturan Ana ve Alt Sektörler	8
Tablo 1.2. Dünya Medikal Ürünler ve Tıbbi Cihaz Pazar Büyüklüğünün Ülkelere Göre Dağılımı (Milyar Dolar)	9
Tablo 1.3. Türkiye'nin Bazı Sağlık Harcamaları Göstergeleri.....	10
Tablo 1.4. Türkiye'de Medikal Sanayiye Temsil Eden İmalat Sanayi Alt Sektörlerinin Dağılımı	11
Tablo 1.5. Türkiye'de Medikal Sanayi Sektöründe Faaliyet Gösteren Firma Sayısı ve İstihdamı	11
Tablo 1.6. Türkiye'de Medikal Sanayi Sektöründe Faaliyet Gösteren Firma Sayısı ve İstihdamı	12
Tablo 1.7. 26.60 Işınlama, Elektro Medikal ve Elektro Terapi İle İlgili Cihazların İmalatı Sanayinin İllere Göre Dağılımı, 2016	12
Tablo 1.8. 32.50 Tıbbi ve Dişçilik İle İlgili Araç ve Gereçlerin İmalatı Sanayinin İllere Göre Dağılımı, 2016.....	13
Tablo 1.9. Türkiye'nin Medikal Sektöründeki Dış Ticaret Hacmi	15
Tablo 1.10. Türkiye'nin Medikal Sanayideki İhracat ve İthalatının Alt Sektörlere Dağılımı	16
Tablo 1.11. Türkiye'nin Medikal Sanayideki İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı, Dolar	17
Tablo 1.12. Türkiye'nin Medikal Sanayideki İthalatının Ülkelere Göre Dağılımı, Dolar	17
Tablo 1.13. Konya'nın Medikal Sanayideki Dış Ticaret Performansına Ait Göstergeler, Dolar	18
Tablo 1.14. Bölgesel Teşvikler Kapsamında Sağlanan Destek Araçları.....	21
Tablo 1.15. Medikal Sektöründe Yatırım Teşviklerden Yararlanmak İçin Yapılması Gereken Asgari Yatırım Tutarlarının Bölgeler İtibariyle Dağılımı	21
Tablo 1.16. Türkiye'de Medikal Sektörünün GZFT Analizi	23
Tablo 1.17. Konya Medikal Sektörünün GZFT Analizi	24
Tablo 2.1. Savunma ve Havacılık Sanayi İle İlgili Yapılan Bazı Sektörel Sınıflandırmalar.....	28
Tablo 2.2. NACE 4'lü Sektörel Düzeyde Savunma ve Havacılık Sanayiye Kapsayan İmalat Sanayi Alt Sektörleri ..	28
Tablo 2.3. Dünyadaki En Büyük SHS İthalatçıları ve İhracatçıları (1990 Fiyatları İle Milyon ABD Doları).....	29
Tablo 2.4. En Yüksek Askeri Harcama Yapan İlk 15 Ülke, 2014.....	30
Tablo 2.5. Türk Savunma ve Havacılık Sanayii 2015 Yılı Performansına İlişkin Bilgiler	31
Tablo 2.6. Türkiye'de Savunma ve Havacılık Sanayi Sektöründe Faaliyet Gösteren Firma Sayısı ve İstihdamı	32
Tablo 2.7. Türkiye'de Savunma ve Havacılık Sanayi imalatı Temsil Eden İmalat Sanayi Sektörlerinin Dağılımı....	32
Tablo 2.8. Türkiye'de Savunma ve Havacılık Sanayi Sektöründe Faaliyet Gösteren Firma Sayısı ve İstihdamı, 2016	33
Tablo 2.9. 22.19 Diğer Kauçuk Ürünleri İmalatı Sanayinin İllere Göre Dağılımı, 2016	34
Tablo 2.10. 20.51 Patlayıcı Madde İmalatı Sanayinin İllere Göre Dağılımı, 2016.....	35
Tablo 2.11. 25.40 Silah ve mühimmat (cephane) imalatı Sanayinin İllere Göre Dağılımı, 2016	36
Tablo 2.12. 30.30 Hava taşıtları ve uzay araçları ile ilgili makinelerin imalatı Sanayinin İllere Göre Dağılımı, 2016	36
Tablo 2.13. 30.40 Askeri savaş araçlarının imalatı Sanayinin İllere Göre Dağılımı, 2016.....	37
Tablo 2.14. Türkiye'de, KOP Bölgesinde ve Konya'da Savunma ve Havacılık Sanayiye Kapsayan İmalat Sanayi Alt Sektörlerinin Dağılımı.....	38
Tablo 2.15. TR52 ve TR71 Bölgesinde Savunma ve Havacılık Sanayi Kapsamına Giren İmalat Sanayi Alt Sektörlerinin Lokasyon Kümelenme Analizi Sonuçları	38
Tablo 2.16. Konya'da Savunma ve Havacılık Sanayi Kapsamına Giren İmalat Sanayi Alt Sektörlerinin 3 Yıldız Kümelenme Analizi Sonuçları.....	39
Tablo 2.17. Türkiye'nin Savunma ve Havacılık Sanayi Sektöründeki Dış Ticaret Hacmi	39
Tablo 2.18. Türkiye'nin Savunma ve Havacılık Sanayideki İhracat ve İthalatının Alt Sektörlere Dağılımı	40
Tablo 2.19. 30.30 Hava Ve Uzay Araçları Ve İlgili Makinelerin İmalatı İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı, Dolar	41
Tablo 2.20. 30.30 Hava Ve Uzay Araçları ve İlgili Makinelerin İmalatı İthalatının Ülkelere Göre Dağılımı, Dolar	42
Tablo 2.21. 2520 Silah Ve Mühimmat (Cephane) İmalatı İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı, Dolar	42
Tablo 2.22. 2520 Silah Ve Mühimmat (Cephane) İmalatı İthalatının Ülkelere Göre Dağılımı, Dolar	42
Tablo 2.23. Konya'nın Savunma Sanayideki Dış Ticaret Performansına Ait Göstergeler, Dolar	43
Tablo 2.24. Bölgesel Teşvikler Kapsamında Sağlanan Destek Araçları.....	45
Tablo 2.25. Savunma ve Havacılık Sanayi Sektörünün GZFT Analizi	45
Tablo 2.26. Konya Savunma Sanayi GZFT Analizi	46
Tablo 3.1. NACE Rev. 2'ye Göre Yazılım Sektörü	48
Tablo 3.2. Dünyanın En Büyük 100 Şirketinin Ülkelere Göre Dağılımı	49
Tablo 3.3. Küresel Yazılım Sektörünün Büyüklüğü	50
Tablo 3.4. Yazılım Sektörünün Kategori Bölümlendirmesi	50
Tablo 3.6. Türkiye'nin Yazılım Sektöründe Faaliyet Gösteren Firma Sayısı ve İstihdam	51

Tablo 3.7. TR52 Bölgesinde Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetlerde Faaliyet Gösteren Firma Sayısı ve İstihdam	51
Tablo 3.8. KOP Bölgesinde SGK Verilerine Göre Yazılım Sektöründe Faaliyet Gösteren Firma ve Sigortalı Sayısı	51
Tablo 3.9. TOBB'da Kayıtlı, Yazılım Sektöründe Faaliyet Gösteren Firma ve Personel Sayısı	52
Tablo 3.10. Türkiye'nin Yazılım Sektöründeki Dış Ticaret Hacmi	53
Tablo 3.11. Türkiye'nin Yazılım Sektöründe İhracat Yaptığı Ülker, Dolar	53
Tablo 3.12. Türkiye'nin Yazılım Sektöründe İhracat Yaptığı Ülker, Dolar	54
Tablo 3.13. Konya Teknokent'te Faaliyet Gösteren Firmaların Sektörlere Göre Dağılımı	55
Tablo 3.14. Konya'da Yazılı Sektörünün GZFT Analizi	56

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1. Dünya Tıbbi Cihaz Pazarının Ülkelere Göre Büyüklüğü, 2014.....	9
Şekil 1.2. Medikal Sanayinde Faaliyet Gösteren Firmaların İllere Göre Dağılımı, 2016	14
Şekil 1.3. Türkiye'nin Medikal Sektöründeki İhracat ve İthalatının Gelişimi	15
Şekil 1.4. Konya'nın Medikal Sanayi Sektöründe Yaptığı İhracat ve İthalat ile Verdiği Açığın Gelişimi.....	18
Şekil 2.1. 2012 İtibariyle En Büyük 100 SHS Şirketinin Ülkelere Göre Dağılımı.....	30
Şekil 2.2. Türk Savunma ve Havacılık Sanayii Yıllara Göre Performans 2013 - 2015 (Milyon \$).....	26
Şekil 2.3. Savunma ve Havacılık Sanayi Sektöründe Faaliyet Gösteren Firmaların İllere Göre Dağılımı, 2016.....	32
Şekil 2.4. Türkiye'nin Savunma ve Havacılık Sektöründeki İhracat ve İthalatının Gelişimi	40
Şekil 3.1. TOBB'da Kayıtlı, Yazılım Sektöründe Faaliyet Gösteren Firma ve Personel Sayısı	52

KONYA İLİ YATIRIMCI REHBERİ

KOP Bölgesi “Girişimcilik ve Yenilikçilik İhtiyaç Analizi Araştırma Projesi” çerçevesinde, Konya, Karaman, Aksaray ve Niğde illerinde yatırım ve girişim yapılabilecek sektörler ve alanlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Söz konusu faaliyetin amacı KOP illerinde geleceğe yönelik gelişme potansiyeli taşıyan sektör ve alanların ortaya çıkarılması, il ekonomilerinin belirlenen stratejiler doğrultusunda ilerlemesi ve illerin ihtiyacı doğrultusunda yatırıma teşvik edilmesidir.

Bu çerçevede, söz konusu rapor ya da yatırımcı rehberi, proje kapsamında yapılan analizler, saha çalışmaları, odak grup ve değerlendirme toplantılarından çıkan sonuçlar ile bölgesel çalışmalar gerçekleştiren kurum ve kuruluşların elde ettiği bulgular dahilinde hazırlanmıştır. Rehberde yer alan yatırım alanları belirlenirken, sektörün ildeki potansiyeli yani ildeki üretim kapasitesi (firma sayısı, istihdam oranı) ve seçilen sektörün kümelenmeye eğilimi, ilin ve bölgenin yatırım alanına sunduğu avantajlar, (lojistik alt yapı, yatırım yeri, üniversite ve teknoloji merkezi sayısı) varsa yatırım yapılan sektöre özgü sağlanan teşvik ve destekler, proje kapsamında elde edilen çıktılar ve bölgenin ihtiyaçları üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu çerçevede Konya’da ön plana çıkan girişimciler için fırsat oluşturan yatırım yapılabilecek potansiyele sahip 8 adet sektör/alan belirlenmiş ve bu rehberin 4. bölümünde söz konusu potansiyel yatırım/girişim alanları verilmiştir.

Öte yandan yatırımcı rehberinin hazırlanmasında yukarıda belirtilen girişim yapılabilecek potansiyel fırsat alanların belirlenmesinin yanı sıra her il için hızlı büyümeye aday, yenilikçi, cari açığa etkisi olan ve ilde potansiyeli olan sektörler tespit edilerek bu sektörlerin detaylı şekilde analiz edilmesi sağlanmıştır. Bu çerçevede Konya için çok önemli olduğu düşünülen üç sektör (Medikal sanayi, savunma sanayi ve yazılım sektörü) KOP İdaresi ile koordineli olarak belirlenerek sözkonusu sektörlerin küresel, ulusal ve bölgesel düzeyde analizi yapılmıştır. Dolayısıyla amaç, ele alınan sektörünün dünya, Türkiye ve Konya’daki mevcut durumunu analiz ederek bu alanda genelde KOP bölgesinde özelde de Konya’da söz konusu sektörün yatırım potansiyelini ve sektöre yönelik yürütülen faaliyetleri ortaya koymaktır.

Rehberde yer alan sektörel analizler dört bölümde oluşmaktadır. İlk bölümde sektörün kapsamını belirlemek amacıyla sektörün tanımı ve ürünleri bazında sınıflandırması yapılmıştır. İkinci bölümde, sektörünün dünyadaki durumu ve pazar payı incelenmiştir. Üçüncü bölümünde ise, Türkiye’de sektörün mevcut durumu ve analizi yapılarak sektörün üretim ve dış ticaret analizi yapılmıştır. Dördüncü bölümde, sektörün ildeki durumu hem üretim ve istihdam boyutu hem de ilin dış ticaret analizi çerçevesinde incelenmiştir. Beşinci bölümde ilde sektöre yönelik sanayinin Ar-Ge ve inovasyon faaliyetleri ile yatırıma yönelik verilen teşvik ve destekler incelenerek, il için potansiyel taşıyan teşvike tabi yatırım konuları ortaya konmuştur. Son bölümde ise, sektöre yönelik ülke ve il özelinde GZFT analizi yapılarak, sektörünün kuvvetli ve zayıf yönleri ile sektör açısından oluşan fırsat ve tehditler belirlenmiştir.

1. KONYA MEDİKAL SANAYİNİN SEKTÖREL ANALİZİ

1.1. Giriş

“Medikal Sanayi” veya diğer adıyla “Tıbbi Cihaz Endüstrisi”, gerek dünyada gerekse Türkiye’de ileri teknoloji içermesi, katma değeri yüksek ürünlerden oluşması ve insan sağlığıyla ilgili olması nedeniyle hızla büyüyen ve gelişen dinamik bir sektördür. Medikal veya tıbbi cihaz sektörü, dünya nüfusunun ortalama ömrünün uzaması ve nüfusun hızla yaşlanması ile sağlık alanına yapılan harcamaların ve yatırımların artması sayesinde hızlı bir büyüme yakalamıştır. Dolayısıyla medikal sektörü ilaç sanayi ile birlikte sağlık alanının en büyük endüstrilerinden biridir. Çok geniş bir ürün gamına sahip olan medikal sektörü, tıbbi ve cerrahi teçhizatlardan ortopedik araçlara, ilaç hariç eczacılık ürünlerinden dişçilikle ilgili gereçlere, şırıngadan tomografi cihazına kadar çok çeşitli ürün gruplarını içeren bir sektördür.

Türkiye’de 2023 hedefleri çerçevesinde küresel ekonomide rekabetçiliğini sağlamak, ülke içinde ileri teknolojili ve yüksek katma değerli ürünlerin üretilmesini sağlamak ve böylelikle hem yüksek dış ticaret açığından kaynaklanan cari açık problemini azaltmak hem de ülke sanayisinin teknolojik dönüşümü sağlayacak yüksek ve orta-yüksek teknoloji içeren ürünlerin yurtiçi üretimini ve ihracat kapasitesini artırmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda cari açığın azaltılması yani ithalata bağımlılığı yüksek olan ara malı ve nihai ürünler üreten sanayilerin ülke içindeki üretiminin artırılması ülkenin en önemli hedeflerinin başında gelmektedir. Nitekim gerek 10. Kalkınma Planında, gerekse Ulusal Sanayi Strateji Belgesi ve Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi (UBTYS) (2011-2016) belgelerinde, imalat sanayide yapısal ve teknolojik dönüşümün sağlanması için Ar-Ge ve yenilikçilik yatırımlarının desteklenmesi ve bu minvalde özellikle yüksek teknoloji ve katma değer üreten ancak dışa bağımlılığı da son derece yüksek olan savunma, hava-uzay, enerji, ilaç, bilgi-iletişim ve haberleşme makinaları imalatı ile tıbbi cihaz, hassas ve optik aletler gibi sağlık teknolojileri üreten sanayilerin stratejik olarak desteklenmesi Türkiye’nin en öncelikli konuları arasındadır.

Bu çerçevede “medikal sektörü” gerek 10. Kalkınma Planı’nda gerekse bu plana dayalı olarak hazırlanan 25 adet öncelikli dönüşüm programından birisi olan “Sağlık Endüstrilerinde Yapısal Dönüşüm Programı” ile “Türkiye Tıbbi Cihaz Sektörü Strateji Belgesi ve Eylem Planı”nda Türkiye’nin küresel bir Ar-Ge ve üretim merkezi olması ve ilaç ve tıbbi cihaz alanında rekabetçi bir konuma ulaşması için önem verilmesi gereken en önemli ve öncelikli sektörlerden biri olarak seçilmiştir. Burada temel amaç, medikal ürünlerde dışa bağımlılığının azaltılarak yurt içi ilaç ve tıbbi malzeme ihtiyacının daha büyük bir kısmını karşılayabilen bir üretim yapısına geçilmesi ile mevcut tıbbi cihaz üretiminin düşük katma değerli ürünlerden yüksek katma değerli ürün üretebilen ve aynı zamanda ihracat yapan bir aşamaya geçilmesidir.

Medikal sanayiye ele alan bu çalışmanın amacı, tıbbi cihaz sektörünün dünya, Türkiye ve Konya’daki mevcut durumunu analiz edilerek bu alanda genelde KOP bölgesinde özelde de Konya’da sözkonusu sektörün yatırım potansiyelini ve sektöre yönelik yürütülen faaliyetleri ortaya koymaktır. Bu çalışma dört bölümde oluşmaktadır. İlk bölümde sektörün kapsamını belirlemek amacıyla sektörün tanımı ve ürünleri bazında sınıflandırması yapılmıştır. İkinci bölümde, dünya tıbbi cihazlar sektörünün durumu ve pazar payı incelenmiştir. Üçüncü bölümünde ise, Türkiye’de sektörün mevcut durumu ve analizi yapılarak sektörün üretim ve dış ticaret analizi yapılmıştır. Dördüncü bölümde, Konya ilinde tıbbi cihazlar sektörünün durumu hem üretim ve istihdam boyutu hem de ilin dış ticaret analizi çerçevesinde incelenmiştir. Son bölümde ise, sektöre yönelik GZFT analizi yapılarak, sektörünün kuvvetli ve zayıf yönleri ile sektör açısından oluşan fırsat ve tehditler belirlenmiştir. Bu bölümde ayrıca ilde sektöre yönelik sanayinin yapısı, Ar-Ge ve inovasyon potansiyeli ile teşvik ve destekler incelenerek, Konya için potansiyel taşıyan yatırım konuları ortaya konmuştur.

1.2. SEKTÖRÜN TANIMI, KAPSAMI VE SINIFLANDIRILMASI

Medikal ya da Tıbbi cihazlar sektörü çok geniş bir ürün yelpazesini ve teknolojiyi içinde barındırmaktadır. Dolayısıyla tıbbi cihazlar sektörü kabaca iki grupta ele alınabilir: geleneksel ürünler üreten medikal sanayi ki bu bandaj ve enjektör gibi basit ve düşük teknolojiyi kapsamaktadır ve Türkiye bu geleneksel ürünlerde önemli üretim kapasitesine sahiptir. Yüksek teknolojili medikal ürünler ise, nanoteknoloji ile zenginleştirilen çok geniş ürün çeşidine sahiptir ki Türkiye bu alanda ciddi kısıtlara sahiptir.

Medikal sanayinin ürettiği tıbbi cihazlar her şeyden insan sağlığının teşhis ve tedavisinde kullanıldığı için sektörün esas alıcısı, hastaneler ve sağlık merkezleridir. Dolayısıyla sektör sağlık endüstrisi ile böylelikle de devletin sağlık kurumları, harcamaları ve mevzuatı ile birebir ilişki içindedir. Buna göre, Sağlık Bakanlığının Tıbbi Cihazlar Yönetmeliğine göre (Resmi Gazete, 2009) *tıbbi cihazlar*, insan üzerinde;

- Hastalığın tanısı, önlenmesi, izlenmesi, tedavisi veya hafifletilmesi ya da
- Yaralanma veya sakatlığın tanısı, izlenmesi, tedavisi, hafifletilmesi veya mağduriyetin giderilmesi ya da
- Anatomik veya fizyolojik bir işlevin araştırılması, değiştirilmesi veya yerine başka bir şey konulması veyahut
- Doğum kontrolü

amacıyla kullanılmak üzere imal edilmiş, tek başına veya birlikte kullanılabilen, imalatçısı tarafından özellikle tanı ve/veya tedavi amaçlı kullanılmak üzere imal edilmiş ve amaçlanan işlevini yerine getirebilmesi için gerekli olan yazılımlar da dâhil, *her türlü araç, alet, teçhizat, yazılım, aksesuar veya diğer malzemeler* olarak tanımlanmaktadır.

Medikal Sanayinin henüz tam olarak kabul edilmiş ortak bir tanımının yapılmaması ve kapsamının ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilmekte olması nedeniyle sektöre ilişkin istatistikî veriler elde etmek ve bunları diğer ülkeler ile kıyaslamak yalnızca Türkiye’de değil, tüm dünyada karmaşık ve özel çaba isteyen iştir. Gerçekten de sektörün kapsamı ve mevzuatı konusunda AB, ABD ve Japonya arasında farklılıklar bulunması tıbbi cihaz alanındaki en büyük eksiklerden biridir. Öte yandan medikal sanayi diğer birçok sektörde olduğu gibi eklektik bir yapıya sahiptir. Sadece tıbbi malzeme ve cihazlar imalat sanayi ile sınırlı kalmayan optik sanayi, kauçuk imalatı sanayi, makine sanayi ve ana metal sanayi gibi birçok imalat sanayi sektörlerini de içine almaktadır.

Medikal sanayinin plastikten tekstile, kimyadan metal eşyaya, elektronikten bilgisayar yazılımına kadar oldukça farklı sektörlerin ürünlerinden oluşması, sektörün bilimsel çalışmalarda analiz edilmesinde ciddi güçlükler yaratmaktadır. Sektörün birçok alanı kesen doğası ve teknolojiyle gelişen dinamik yapısı çoğu zaman sektöre özgü oldukça sınırlı verilerin üretilmesine yol açtığı gibi aynı zamanda sıklıkla kapsam ve tanım değişikliklerine de sebep olmaktadır. Sektörün mevcut durumunu, üretim ve dış ticaret yapısını analiz etmek için öncelikle uluslararası düzeyde kabul görmüş üretim ve dış ticaret sınıflamalarının belirlenmesi gerekir. Ancak medikal sektörü yukarıda belirtilen çok sayıda sektörün ürünlerini kapsamaması nedeniyle medikal sektörün verileri hesaplanırken, sınıflandırma ne kadar mükemmel olursa olsun ister istemez diğer sektörün bir kısım verileri bu sektörün içinde yer almakta veya tersi şekilde bu sektörün verileri diğer sektörlerin içinde yer almaktadır. Bu zorluklara rağmen, bu çalışmada medikal sanayi sektörünü tanımlamada Avrupa Birliği (AB) ekonomik faaliyet sınıflandırması olan NACE Revize 1.1 ve NACE Revize 2 sınıflaması ile Birleşmiş Milletler (BM) ISIC¹ Revize 3 ve Revize 4 sınıflaması kullanılmıştır. Tablo 1.1 bu sınıflamalara göre medikal sanayi ya da tıbbi cihazlar sektörünün kapsamını alt sektörler göre ortaya koymaktadır.

¹ “Tüm Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması” olan ISIC, Birleşmiş Milletler tarafında geliştirilen bir ekonomik faaliyet sınıflamasıdır. NACE Avrupa Birliği’ne üye ülkeler tarafından kullanılan ve ISIC sınıflamasına dayalı olarak

Tablo 1.1. NACE ve ISIC Sınıflandırmasına göre Medikal Sanayiye Oluşturan Ana ve Alt Sektörler

NACE KODU	ISIC KODU	NACE REVİZE 1.1 ve ISIC REVİZE 3'e GÖRE MEDİKAL SANAYİ
33	33	Tıbbi aletler; hassas ve optik aletler ile saat imalatı
33.10	3311	Tıbbi ve cerrahi teçhizat ile ortopedik araçların imalatı
NACE KODU	ISIC KODU	NACE REVİZE 2 ve ISIC REVİZE 4'e GÖRE MEDİKAL SANAYİ
26	26	Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı
26.60	2660	Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı
32	32	Diğer imalatlar
32.50	3250	Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı

Kaynak: İpekyolu, 2015 ve Ankara, 2013'e dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

NACE Revize 1.1 sınıflamasına göre, medikal sanayi sektörü, ikili düzeyde 33-Tıbbi aletler; hassas ve optik aletler ile saat imalatı sanayinin içinde, dördüncü düzeyde ise 33.10 nolu Tıbbi ve cerrahi teçhizat ile ortopedik araçların imalatı faaliyeti kapsamında yer almaktadır. NACE Revize 2 sınıflandırılmasında ise, medikal sanayi 26 ve 32 kodlu imalat sanayi altında yer alan dördüncü düzeydeki 26.60 ve 32.50 kodlarında faaliyet gösteren 26.60 Kodlu Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı sektörü ile 32.50 Kodlu Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı sektörlerinden oluşmaktadır (Tablo 1.1). Görüldüğü gibi medikal sanayinin kesin olarak tanımlanabilmesi için, en az 3 veya 4 dijital alt sektör düzeylerine inen detaylı kodlara/veriye ihtiyaç bulunmaktadır ki medikal sanayiye belirlemek mümkün olsun. Oysa birçok sanayi sektörünü 2 dijital sektör düzeyinde tanımlayıp analiz etmek mümkündür. Gerek dünyada ama özellikle Türkiye'de iller ve bölgeler düzeyinde üretilen sanayi ve ticaret verilerinin çoğu ancak 2 dijital düzeyinde bulunduğu için bu çalışmanın bazı yerlerinde olduğu gibi detaylı analizler yapmam mümkün değildir.

1.3. DÜNYADA MEDİKAL SANAYİ SEKTÖRÜ

Medikal veya tıbbi cihaz sektöründeki büyüme, ülkelerin yaptığı sağlık harcamaları ile doğrudan ilgilidir. Sağlık alanının en büyük endüstrilerinden birisi olan medikal sektörü, dünya nüfusunun ortalama ömrünün uzaması ve nüfusun hızla yaşlanması ile sağlık alanına yapılan harcamaların ve yatırımların artması sayesinde hızlı bir büyüme yakalamıştır. Yapılan tahminlere göre, 2013-2020 yılları arasında dünya medikal sektörü pazarının büyüme oranının yıllık %5 olacağı ve satışların 363.8 milyar dolardan 513.5 milyar dolara yükseleceği öngörülmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2017:10).

Medikal sektörünün dünyadaki pazar durumu incelendiğinde, ABD, Japonya ve Almanya'nın Dünya medikal ürün sektör pazarının %56'sına sahip olduğu, Türkiye ise, %0,74'lük Pazar payı ile dünyada 21. büyük pazar konumundadır (Tablo 1.2). Espicom 2014 verilerine göre, dünya tıbbi cihaz pazar payının %38'ini ABD, %9'unu Japonya, %8'ini ise Almanya oluşturmakta olup, geriye kalan pazar payı ise diğer ülkelerce (Çin ve Fransa %5'lik, İngiltere ve İtalya %3, Rusya, Kanada, Brezilya %2'lik ve diğer ülkeler %22'lik paya sahiptir) paylaşılmaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2017). Espicom rakamlarına göre dünya pazarının toplam 328 milyar dolar olduğu görülmektedir ki, küresel pazarda en büyük 30 tıbbi cihaz firması %89'luk pazar payına sahipken, kalan %11'lik pazar payını ise 27.000 firmanın paylaştığı dikkati çekmektedir.

türetilen, biraz daha detay içermesine karşın, hemen hemen ISIC ile tamamiyle örtüşen bir sınıflamadır. Bu anlamda ekonomik faaliyetlerin sınıflandırılmasında kullanılan NACE ISIC'ın Avrupa kopyası olarak adlandırılabilir. Buna göre, NACE Rev. 1.1 ile ISIC Rev. 3 birebir aynı sınıflama iken, NACE REV.2 ile ISIC REV.4 birebir aynı sınıflamadır. Fakat sınıflamaların versiyonları farklı ise, örneğin NACE REV 1.1 ile NACE Rev. 2 gibi, bu durumda sektörler birbiriyle örtüşmemektedir. Mesela NACE REV 1.1'de 33 kodlu sektörde yer alan medikal sanayi, NACE Rev. 2'de 26 ve 32 kodlu imalat sanayi kodlarında yer alabilmektedir.

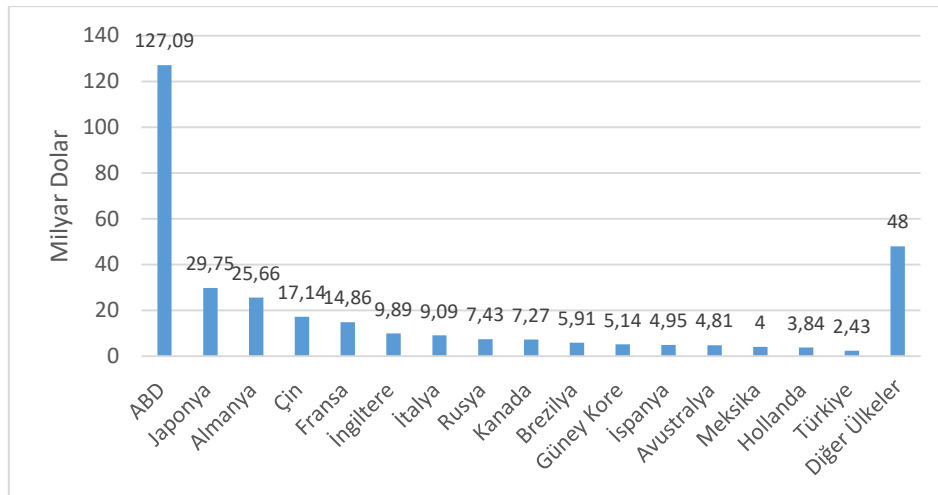
Tablo 1.2. Dünya Medikal Ürünler ve Tıbbi Cihaz Pazar Büyüklüğünün Ükelere Göre Dağılımı (Milyar Dolar)

Sıra*	Ülke	2008	2009	2010	2011	2012	2013	%
1	ABD	100,35	94,42	107,91	117,91	118,92	127,09	38,8
2	Japonya	21,23	21,64	26,06	29,22	32,43	29,75	9,1
3	Almanya	19,8	19,62	20,74	23,77	23,12	25,66	7,8
4	Çin	6,17	7,34	9,42	11,82	14,09	17,14	5,2
5	Fransa	12,39	12,26	13,06	13,97	13,54	14,86	4,5
6	İngiltere	10,73	9,68	9,41	9,66	9,9	9,89	3,0
7	İtalya	9,73	9,55	9,65	9,7	8,61	9,09	2,8
8	Rusya	6,61	4,58	5,52	6,81	6,76	7,43	2,3
9	Kanada	5,48	5,33	5,74	6,33	6,81	7,27	2,2
10	Brezilya	3,29	3,44	4,66	5,19	5,29	5,91	1,8
11	Güney Kore	3,98	3,53	4,27	4,79	4,87	5,14	1,6
12	İspanya	5,59	5,09	5,13	5,09	4,66	4,95	1,5
13	Avustralya	3,3	3,32	3,85	4,55	4,73	4,81	1,5
14	Meksika	2,57	2,57	2,95	3,16	3,31	4	1,2
15	Hollanda	3,07	2,97	3,21	3,63	3,5	3,84	1,2
21	Türkiye	2,15	1,74	2,04	2,39	2,24	2,43	0,7
15 Ülke + Türkiye		216,44	207,08	233,62	257,99	262,78	279,26	85,2
	Diğer Ülkeler	39,73	38,22	40,83	45,13	45,55	48,45	14,8
	Dünya Toplamı	256,17	245,3	274,45	303,12	308,33	327,71	100,0

* Sıralama 2013 yılına göre yapılmıştır.

Kaynak: World Medical Devices Fact Book Espicom, 2013' dayalı olarak Kalkınma Bakanlığı, 2014:11'den alınmıştır.

Şekil 1.1'de 2013 yıllarına ait ülkelere göre dünya tıbbi cihaz pazar büyüklüğü verileri yer almakta olup, 2013 yılında 127 milyar dolar pazar büyüklüğü ile ABD ilk sırada, 30 milyar dolar ile Japonya ikinci sırada ve 26 milyar dolar ile Almanya üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye dünya medikal ürün tıbbi cihaz endüstrisi pazar büyüklüğünde sektör pazarı 2008 yılında 2,15 milyar dolar ile 18. sırada iken, 2013 yılında sektör pazarı 2,43 milyara ulaşmıştır. Buna göre söz konusu dönemde medikal sektör pazarında %13 artış gerçekleşmiş olmakla birlikte, Türkiye 2013 yılında 2.4 milyar dolar ile 21. sıraya düşmüştür.

Şekil 1.1. Dünya Tıbbi Cihaz Pazarının Ükelere Göre Büyüklüğü, 2014

Kaynak: World Medical Devices Fact Book Espicom, 2013' dayalı olarak Kalkınma Bakanlığı, 2014:11'den yararlanılarak yazar tarafından yapılmıştır.

1.4. TÜRKİYE’DE VE KONYA MEDİKAL SANAYİ

Dünyada medikal sanayi ürünlerini içeren imalat sanayi gelişmiş ülkelerde önemli bir konumda bulunurken, Türkiye için bunu söylemek henüz çok erkendir. Türkiye’de medikal ürünlerin imalatı konusunda farkındalık artmakta fakat istenilen düzeyde değildir. Bunun en açık göstergesi de Türkiye’de medikal sanayi ürünlerinin üretimi konusunda genellikle orta ve düşük teknoloji ürünlerin imal edilmesidir. Türkiye Medikal Sanayi sektörü üretim bakımından dünya pazarında 21. sırada yer almaktadır. Bu bağlamda son yapılan 10. Kalkınma Planında medikal sanayinin üretimini arttırmak amacı ile “Sağlık Endüstrilerinde Yapısal Dönüşüm Programı” başlığı altında bir takım hedefler belirlenmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2013). Ayrıca ilaç, tıbbi cihaz ve kozmetik ürünler sektörüne yönelik düzenleyici, denetleyici, yönlendirici politikalar geliştirmek ve uygulamak amacıyla 2011 yılında Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu kurularak bu kurum 2017 yılında “Tıbbi Cihaz Sektörü Strateji Belgesi ve Eylem Planı”nı hazırlamıştır. 2017-2021 döneminde Türkiye’nin Tıbbi Cihaz Sektöründe izleyeceği yol haritasını amaçlayan bu belge ile Ar-Ge odaklı, inovasyonu temel alan, kamu-üniversite-sanayi işbirliğini geliştiren, nitelikli insan gücüne sahip ve ürün güvenliğini esas alan bir medikal sektöre erişmek hedeflenmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2017). Bu konuda atılan en önemli adımlardan biri de medikal sanayi sektöründe kümelenme çalışmalarına hız verilmesidir. Bu kapsamda Türkiye’de medikal sanayinin yoğunlaştığı 4 bölgeden biri olan Ankara Ostim’de ilk medikal sanayi kümelenmesi kurulduktan sonra, Samsun Medikal Sanayi Kümelenmesi kurulmuş, daha sonra buna İzmir Inoviz, Ankara-İvedik ve İstanbul-İsek sağlık endüstrisi kümelenmesi gibi ilave kümeler takip etmiştir. Son olarak, 2012 yılında devreye giren yeni yatırım teşvik sistemi ile medikal ürünler ve tıbbi cihazların imalatına yönelik yatırımların devlet tarafından stratejik ve öncelikli yatırım olarak kabul edilerek diğer sektörlerle kıyasla çok cömert koşullarda desteklenmesi bu konudaki kararlılığı ortaya koymaktadır. Tüm bu kurumsal, yasal ve endüstriye yönelik gelişmeler son yıllarda medikal sanayi sektörünün Türkiye’de büyük bir gelişme ve atılım gösterdiğini ortaya koymaktadır.

1.4.1. Türkiye Tıbbi Cihaz Sektörünün Pazar Analizi

Türkiye’de medikal cihazlar sektörünün en büyük alıcısı tüm dünyada olduğu gibi sağlık sektörü özellikle de kamuya ait hastanelerdir. Dolayısıyla tıbbi cihaz alımlarında en büyük paya sahip olan kamu çok büyük oranda sektöre yön vermekte, üretici ve ithalatçıların performanslarını belirlemektedir. Bu çerçevede kamunun sağlık sektörüne yaptığı harcamalar sektör açısından en önemli parametre durumundadır. Türkiye sağlık harcamaları dünyada olduğu gibi sürekli artış kaydetmektedir. Nitekim 2002 yılında 18,7 milyar dolar olan sağlık harcamaları, 2015 yılında 38,5 milyar dolara yükselmiştir (Tablo 1.3). Benzer şekilde gerek kişi başı sağlık harcaması, gerekse sağlık harcamalarının GSYİH’den aldığı pay, son yıllarda yatay bir seyir izlese de son 15 yılda ciddi artış göstermiştir.

Tablo 1.3. Türkiye’nin Bazı Sağlık Harcamaları Göstergeleri

Göstergeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Toplam Sağlık Harcaması Milyon Dolar (\$)	41067	40919	41173	44317	43325	38537
Kişi Başı Sağlık Harcaması, ABD Dolar (\$)	563	553	548	583	563	496
Toplam sağlık harcamasının gayri safi yurt içi hasıla (GSYH)’ya oranı (%)	5,6	5,3	5,2	5,4	5,4	5,4
Genel devlet sağlık harcamasının toplam sağlık harcamasına oranı (%)	78,6	79,6	79,2	78,5	77,4	78,5

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, 2017:30’dan alınmıştır.

Türkiye’nin tıbbi cihaz sektöründe, Espicom tarafından yapılan araştırmaya göre, 2014 yılı toplam pazar büyüklüğü 2,6 milyar dolardır. Buna göre tıbbi cihaz pazarının toplam sağlık harcamalarındaki payının %5,9’u oluşturduğu görülmektedir. Ancak söz konusu pazarın ancak %15’i yerli üretimle karşılanmakta olup pazar ihtiyacının %85,1’inin ithalatla karşılandığı görülmektedir. Türkiye’de 2014 yılı itibarıyla 874 tanesi kamuya ait hastane, 69 üniversite hastanesi ve 550 adet özel hastane

bulunduğu ve bunların toplam yatak kapasitesinin 200 bini aştığı dikkate alındığında medikal ürünler sektörünün büyük bir potansiyeli olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

1.4.2. Türkiye’de ve Konya’da Medikal Sanayi Sektörünün Durumu

1.4.2.1. TÜİK Verilerine Göre Analiz

Medikal veya tıbbi cihazlar sektörünün Türkiye’deki mevcut durumunu analiz edilirken işyeri sayısı ve istihdamın analizinde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri kapsamında NACE Rev.2 bazında yayınlanan verilerden yararlanılmıştır. Buna göre, medikal sanayi sektörünün 2009 ve 2015 yılları arasında Türkiye genelindeki gelişimini ele almadan önce, son 7 yılda imalat sanayinin ve medikal sanayinin içinde yer aldığı, onu bir nevi temsil eden 26 ve 32 kodlu imalat sanayi sektörlerinin analizi yapılmıştır. Görüldüğü gibi 2009 ve 2015 yılları arasında Türkiye genelindeki 7 yıllık gelişimine bakıldığında, sanayide hem işyeri sayısının hem de özellikle istihdamın önemli bir artış sağladığı göze çarpmaktadır. Gerçekten de 2009-2015 döneminde sanayi tüm temel göstergeler (firma sayısı, istihdam, maaş ve ücretler, ciro, katma değer, sabit yatırım tutarı) açısından artan bir büyüme trendi yakalamıştır. Tablo 1.4’de medikal sanayiye temsil eden iki imalat sanayi sektörünün işyeri ve istihdam sayısının tıpkı genel imalat sanayi gibi mutlak değer olarak arttığı görülmektedir. Göreli olarak ise, söz konusu iki sektörün işyeri sayısında 2009 yılında imalat sanayi içindeki payı %2,62 iken, 2015 yılında %2,99’a çıkmıştır. Ancak medikal sanayiye oluşturan 26 ve 32 kodlu imalat sanayi sektörlerinin istihdam düzeyi açısından payı diğer sektörlerle nazaran düşüş yaşamıştır.

Tablo 1.4. Türkiye’de Medikal Sanayiye Temsil Eden İmalat Sanayi Alt Sektörlerinin Dağılımı

Kod	Sektörler	2009				2015			
		İşyeri Sayısı	%	İstihdam	%	İşyeri Sayısı	%	İstihdam	%
C	İmalat Sanayi (Toplam)	344.608	100	2.583.136	100	369.572	100	3.665.789	100
26	Bilgisayar, Elektronik ve Optik İmalatı	712	0,21	24.382	0,94	984	0,27	34.539	0,94
32	Diğer İmalatlar	8.301	2,41	46.191	1,79	10.084	2,73	63.475	1,73
Medikal Sanayi Toplamı		9.013	2,62	70.573	2,73	11.068	2,99	98.014	2,67

Kaynak: TÜİK, 2017 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

TÜİK verilerine göre, 2009 yılında medikal ürünler ve tıbbi cihazlar imalatı sektöründe 1860 firma faaliyet gösterirken, söz konusu dönemde firma sayısı %62 artarak 2015 yılında 3021’e ulaşmıştır (Tablo 1.5). Bu artış oranı, sektörün imalat sanayi genelindeki işyeri artışının (%7) çok üzerinde bir gelişme gösterdiğini ortaya koyarken, istihdamda da %85’lik artışın (imalat sanayi genelinde %42) gerçekleşmiş olması sektörün büyük bir gelişme içinde olduğunun ilk göstergesidir. Medikal sanayinin alt sektörlerindeki gelişmeye bakıldığında ise, hem 2009 yılı hem de 2015 yılı itibarıyla 32.50 kodlu tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı alt sektörü 1.837 ve 3005 adet firma sayısı ile tıbbi cihazlar sektörü firma sayısının önemli bir bölümünü (%99) oluşturmaktadır. 26.60 kodlu ışınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı alt sektöründe ise, 2009 yılında 23 olan firma sayısı 2015 yılında 16’ya düşerken, istihdam da az da olsa bir artış bulunmaktadır. Dolayısıyla 32.50 kodlu tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı alt sektörü adeta tek başına medikal sektörünü temsil etmektedir.

Tablo 1.5. Türkiye’de Medikal Sanayi Sektöründe Faaliyet Gösteren Firma Sayısı ve İstihdamı

Kodu	NACE Rev. 2 Düzeyinde Alt Sektörlerin Adı	2009		2015	
		Firma Sayısı	İstihdam	Firma Sayısı	İstihdam
26.60	Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı	23	304	16	402
32.50	Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı	1 837	12 894	3 005	23 976
Medikal Sanayi Toplamı		1860	13198	3021	24378

Kaynak: TÜİK, 2017 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

1.4.2.2. TOBB Verilerine Göre Analiz

Medikal Sanayi ile ilgili mevcut durumun iller bazında analiz edilebilmesi için 4 digitli alt sektörel düzeyde verilere ihtiyaç bulunmaktadır. TÜİK de hem il bazında sanayi verisi olmaması hem de olan bölgesel verilerin sadece 2 dijital olması nedeniyle sektörü yansıtmaması medikal sanayi üretiminin detaylı şekilde analizini mümkün kılmamaktadır. Bu bağlamda, TÜİK verilerine göre daha dar kapsamlı olan ve sadece kapasite raporu almış firmalardan oluşan Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) verileri, hem firma ve istihdam bazında hem de alt sektörel kırılımlarda ve mekânsal olarak il bazında verileri kapsamı nedeniyle tercih edilen tek veri kaynağıdır. Bu minvalde medikal sektörün ülke çapındaki iller açısından durumu ile KOP bölgesi, özellikle de Konya içindeki dağılımı ortaya konulurken TOBB Sanayi Veri Tabanı istatistikleri kullanılmıştır.

Bu çerçevede TOBB verilerine göre, medikal sanayiye oluşturan 26.60 Işılama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı ile 32.50 Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı sanayinin Türkiye genelindeki durumuna baktığımız zaman (Tablo 1.6), 653 firmanın faaliyet gösterdiği ve bunların da toplamda yaklaşık 29 bin kişilik istihdam yarattığı görülmektedir. Görüldüğü gibi TÜİK verileri ile TOBB verileri firma sayısı bakımında doğal olarak uyuşmasa da, çalışan sayısı bakımından birbirine yaklaştığı söylenebilir.

Tablo 1.6. Türkiye’de Medikal Sanayi Sektöründe Faaliyet Gösteren Firma Sayısı ve İstihdamı

Kodu	NACE Rev. 2 Düzeyinde Alt Sektörlerin Adı	2016	
		Firma Sayısı	İstihdam
26.60	Işılama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı	32	3684
32.50	Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı	621	25023
Medikal Sanayi Toplamı		653	28.707
Tüm İmalat Sanayi Kapasite Raporuna göre		72.369	2.994.120

Kaynak: TOBB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Medikal sanayinin firma sayısı ve istihdam bakımından alt sektörler göre detaylı analizini içeren Tablo 1.7’deki 26.60 Işılama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı sanayinin Türkiye ve KOP bölgesi içindeki durumuna baktığımız zaman, ilk alt sektör olan Işılama ve elektro medikal cihazları imalatında ülkede sadece 32 firma faaliyet göstermekte olup bunların 3684 kişilik istihdamı bulunmaktadır. Türkiye içinde 10 ilde mevcut olan bu sanayi dalında istihdamın %82’si Ankara’da toplanmıştır. Bunun İstanbul ve Kocaeli izlemektedir. Konya 10 il içinde 1 firma ve 57 istihdamı ile Türkiye içinde %1,5’lik bir oransal değere sahip olup, 5. sırada gelmektedir.

Tablo 1.7. 26.60 Işılama, Elektro Medikal ve Elektro Terapi İle İlgili Cihazların İmalatı Sanayinin İllere Göre Dağılımı, 2016

İl Adı	Kayıtlı	%	Personel Bilgileri						
	Üretici		M	T	U	İ	İD	Toplam	%
Adana	1	3,1	1	1	1	4	2	9	0,2
Ankara	12	37,5	1610	833	12	123	474	3052	82,8
Bolu	1	3,1	7	17	0	3	5	32	0,9
Gaziantep	1	3,1	5	2	1	2	7	17	0,5
İstanbul	7	21,9	16	20	5	87	21	149	4,0
İzmir	3	9,4	1	5	1	43	16	66	1,8
Kocaeli	4	12,5	48	44	1	79	45	217	5,9
Konya	1	3,1	4	2	4	34	13	57	1,5
Samsun	1	3,1	1	0	0	1	1	3	0,1
Tekirdağ	1	3,1	6	56	9	0	11	82	2,2
Toplam	32	100	1699	980	34	376	595	3684	100,0

M: Mühendis; T: Teknisyen; U: Usta; İ: İşçi; İD: İdari

Kaynak: TOBB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Medikal Sanayinin içindeki diğer bir alt sektör olan 32.50 Tıbbi ve dişçilik il ilgili araç ve gereçlerin imalatı sanayinin Türkiye ve KOP bölgesi içindeki durumuna baktığımız zaman ise; bu sanayi alt sektöründe 621 firmanın bulunduğu ve bunların toplamda 25.000 kişilik istihdam yarattığı görülmektedir (Tablo 1.8). Türkiye içinde sektörün dağılımına baktığımız zaman ilk sırada Ankara ili

8417 istihdam ve %33,6'lık bir paya sahiptir. Ankara'yı, İstanbul, İzmir ve Samsun izlemektedir. KOP bölgesinde olan iller içinde Konya ili 22 üretici firmada 569 istihdam ile Türkiye içinde firma sayısı bakımından 5. sırada, istihdam açısından da 8. sırada yer alır. Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı sanayinde Konya ilinin Türkiye içinde ilk 5 içinde yer alması önemli bir potansiyele işaret etmektedir.

Tablo 1.8. 32.50 Tıbbi ve Dişçilik İle İlgili Araç ve Gereçlerin İmalatı Sanayinin İllere Göre Dağılımı, 2016

İl Adı	Kayıtlı	%	Personel Bilgileri						
	Üretici		M	T	U	İ	İD	Toplam	%
Adana	3	0,5	3	4	15	182	25	229	0,9
Adıyaman	1	0,2	0	8	0	4	0	12	0,0
Ankara	163	26,2	1949	1354	544	3068	1429	8417	33,6
Antalya	14	2,3	20	46	60	1154	98	1378	5,5
Aydın	3	0,5	40	76	0	150	43	309	1,2
Balıkesir	7	1,1	1	13	22	143	19	198	0,8
Bolu	2	0,3	8	18	1	4	8	39	0,2
Bursa	7	1,1	1	84	16	87	37	225	0,9
Çankırı	1	0,2	0	7	0	2	2	11	0,0
Çorum	4	0,6	1	9	14	109	18	151	0,6
Denizli	2	0,3	0	0	0	53	5	58	0,2
Elazığ	1	0,2	0	2	1	55	1	59	0,2
Eskişehir	3	0,5	6	3	11	66	17	103	0,4
Gaziantep	8	1,3	9	6	25	218	30	291	1,2
Giresun	1	0,2	0	12	5	6	1	24	0,1
Hatay	4	0,6	0	40	3	4	16	63	0,3
Isparta	2	0,3	10	2	3	30	3	48	0,2
Mersin	5	0,8	2	5	5	45	3	60	0,2
İstanbul	178	28,7	345	471	314	3835	769	5735	22,9
İzmir	94	15,1	94	632	336	1720	458	3240	12,9
Kayseri	12	1,9	30	48	37	432	92	639	2,6
Kırklareli	1	0,2	77	128	29	332	88	654	2,6
Kocaeli	11	1,8	23	35	24	81	52	215	0,9
Konya	22	3,5	28	62	51	333	74	569	2,3
Malatya	3	0,5	4	5	6	18	15	48	0,2
Manisa	5	0,8	5	5	6	95	14	128	0,5
K.Maraş	1	0,2	0	0	10	43	8	61	0,2
Muğla	1	0,2	0	0	3	53	2	58	0,2
Ordu	2	0,3	0	29	28	25	5	87	0,3
Sakarya	6	1,0	0	58	0	2	6	66	0,3
Samsun	23	3,7	15	152	137	421	109	834	3,3
Sivas	7	1,1	14	28	57	251	65	415	1,7
Tekirdağ	5	0,8	22	13	4	135	29	203	0,8
Tokat	2	0,3	0	7	2	13	1	23	0,1
Trabzon	2	0,3	7	23	15	81	12	138	0,6
Şanlıurfa	2	0,3	0	0	12	7	0	19	0,1
Uşak	3	0,5	2	0	1	20	5	28	0,1
Yozgat	3	0,5	1	0	0	106	5	112	0,4
Zonguldak	1	0,2	0	0	3	4	2	9	0,0
Kırıkkale	1	0,2	0	0	1	6	3	10	0,0
Batman	1	0,2	0	1	2	4	1	8	0,0
Yalova	2	0,3	1	0	7	11	2	21	0,1
Kilis	1	0,2	1	3	4	7	2	17	0,1
Osmaniye	1	0,2	0	6	0	4	1	11	0,0
Toplam	621	100,0	2719	3395	1814	13419	3575	25023	100,0

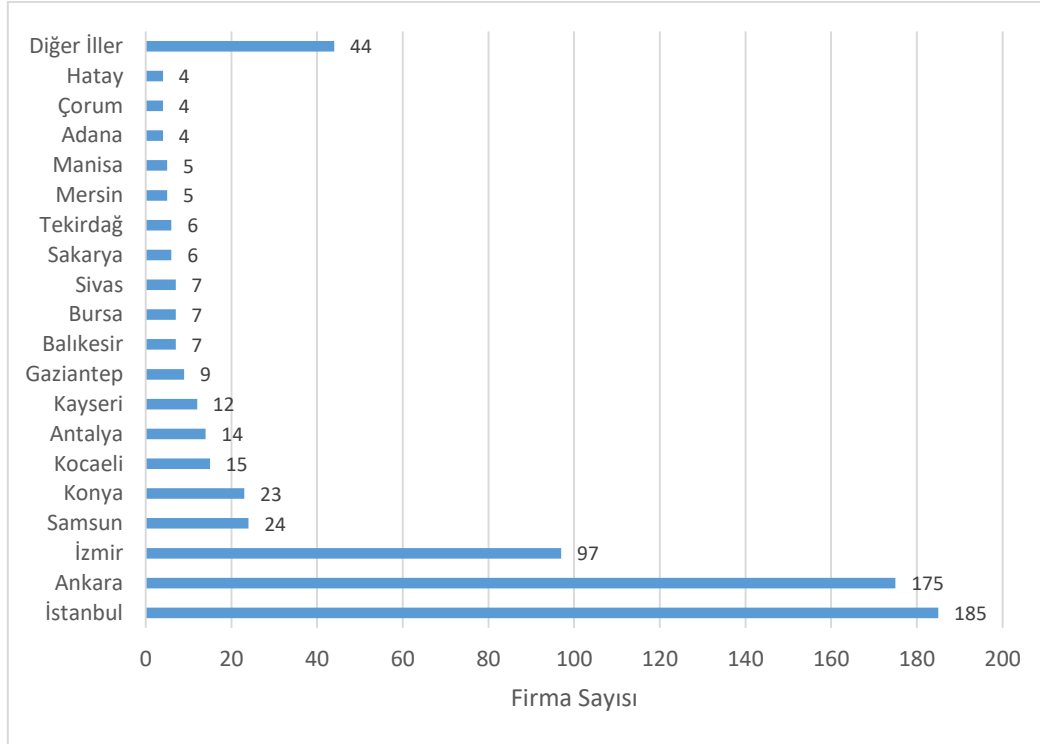
M: Mühendis; T: Teknisyen; U: Usta; İ: İşçi; İD: İdari

Kaynak: TOBB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Sonuç olarak, medikal sanayi sektörünün tamamında yer alan firmaların mekânsal olarak dağılımına bakıldığında, ilk sıralarda 185 firma ve %28'lik pay ile İstanbul gelirken, bunu hemen ardından 175 firma ile Ankara (%27) ve 97 firma ile İzmir (15) illerinin izlediği görülmektedir. Bu üç öncü kümeyi, 24 ve 23 firma ile sırasıyla Samsun (%3,7) ve Konya (%3,5) illerinin takip ettiği görülmektedir (Şekil 1.2). Bu çalışmanın amacı doğrultusunda KOP bölgesi özelinde Konya ilinin medikal sektöründeki mevcut

durumunu incelediğinde ilin ülke ortalamasına yakın olduğu, Türkiye içinde firma sayısı bakımından 5. sırada, istihdam açısından da 8. sırada yer aldığı, hesaba katıldığında sektörde öncü olan Ankara, İstanbul, İzmir ve Samsun'un ardından kümelenme potansiyeli gösterebilecek özellikte olduğu söylenebilir.

Şekil 1.2. Medikal Sanayinde Faaliyet Gösteren Firmaların İllere Göre Dağılımı, 2016

Kaynak: TOBB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Öte yandan Medikal sanayide imal edilen araçların TOBB veri tabanı kullanılarak yapılan “ürün” bazında detaylı sorgulamaları sonucu, KOP bölgesinde ve Konya’da medikal sanayini oluşturan 6 digitli sektörlerden olan 26.60.13 kodlu Morötesi (ultraviyole) veya kızılötesi (infrared) ışın cihazları (tıp, cerrahi, dişçilik veya veterinerlik bilimlerinde kullanılanlar) imalatı ile 26.60.14 kodlu Kalp atışlarını ayarlayan cihazlar (kalp pili); işitme cihazları imalatı gibi ileri teknoloji ürünler üreten sektörlerin KOP bölgesi içinde ve Konya’da mevcut olmadığı dikkati çekmektedir. Yine diğer bir grup medikal sanayi alt sektörlerinden olan 32.50.11 kodlu Dişçilikte kullanılan araç-gereç ve cihazlar imalatı, 32.50.21 kodlu Terapik alet ve cihazlar; solunum cihazları imalatı, 32.50.41 kodlu Kontak lensler; herhangi bir malzemeden göz kusurlarını gidermek için gözlük camları imalatı, 32.50.43 kodlu Gözlük ve benzerleri için çerçeveler imalatı ve 32.50.44 kodlu Gözlük ve benzerleri için çerçeve parçaları imalatının KOP bölgesi içinde herhangi bir ilde üretilmediği görülmektedir. Konya ilinin Türkiye içinde Medikal sanayi sektörleri içinde en baskın olduğu sektör 32.50.13 kodlu Şırınga, iğne, katater, kanül ve benzerleri; göz tedavisiyle ilgili aletler ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer araç-gereç ve cihazlar imalatı sektörüdür. Bu sektörde Konya ili 45,7 milyon adet üretim kapasitesi ile Türkiye’de ilk 5 ili içinde bulunmaktadır. Bu durum Konya’nın Türkiye geneline uygun biçimde tıbbi cihaz alanındaki üretiminin yüksek teknolojik ve yüksek katma değerli ürünlerden oluşmadığını, geleneksel ürünlerin baskın olduğunu ortaya koymaktadır.

1.4.3. Türkiye’de Medikal Sanayinde Dış Ticaretin Analizi

Medikal ürünler sektörünün Türkiye ve Konya bazındaki dış ticaretin hacminin analizi, TÜİK’ten ülke ve il bazında elde edilebilen ISIC sınıflamaları² göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Buna göre,

² Medikal ürünler sektöründeki dış ticaret hacminin analizinde esas olarak ISIC sistemi kullanılsa da, çalışma sırasında bazı durumlarda Birleşmiş Milletler tarafından geliştirilen ve dış ticaret verilerinin karşılaştırılması için kullanılan uluslararası gümrük ürün sınıflaması olan “Harmonize Sistem” 2012 2 dijit (Düzey 2, 96 fasıl) (HS: Uyumlaştırılmış Mal Tanım ve Kod

medikal sanayi sektörünün dış ticareti, ISIC Rev.3 sınıflama sisteminde, 33.11 koduna ait *Tıbbi ve Cerrahi Teçhizat ile Ortopedik Araçlar* faslı ile temsil edilirken, ISIC Rev.4 sınıflama sisteminde 2660 *Işınlama, Elektro Medikal Ve Elektro Tedavi Edici Cihazların İmalatı* faslı ile 3250 *Tıbbi ve Dişçiliğe Ait Araç ve Gereçlerin İmalatı* faslı ile temsil edilmektedir. Aşağıda yer alan tüm dış ticaret analizleri söz konusu sektörlerin kullanılması ve birleştirilmesiyle oluşturulan analizlere dayalıdır.

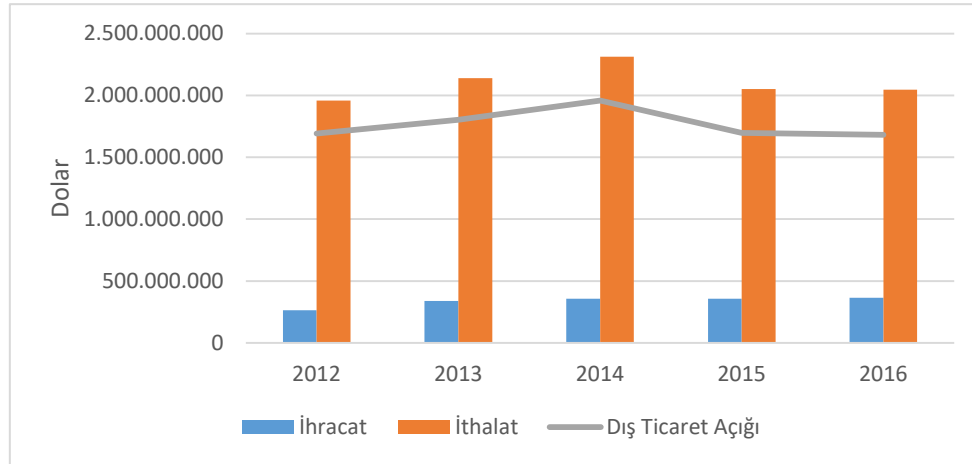
Sektörün Genel Dış Ticaret Hacmi: Türkiye’de medikal sanayi sektörünün dış ticaret hacmi, yaklaşık 2,5 milyar dolar civarındadır (Tablo 1.9). Dış ticaret hacminin yaklaşık %85’i gibi önemli bir kısmını ithalat oluşturmaktadır. Türkiye medikal ürün üretimi konusunda bazı ilerlemeler kaydederek son yıllarda ihracatta önemli artışlar gösterse de, medikal sektörde net ithalatçı durumundadır. Nitekim ülkenin medikal ürün sektöründeki dış ticaret açığı son iki yılda biraz düşmüş olsa da 2014 yılında 2 milyar dolara ulaşmıştır (Şekil 1.3). Buna göre, son 5 yılda ihracatta yaşanan iyileşme ve ithalatın azalması sonucu sektörde ihracatın ithalatı karşılama oranı %14’lerden %18’lere çıkmışsa da, henüz arzu edilen düzeyin çok altında kalmaktadır.

Tablo 1.9. Türkiye’nin Medikal Sektöründeki Dış Ticaret Hacmi

Göstergeler	2012	2013	2014	2015	2016
İhracat	264.518.220	337.441.540	355.557.485	356.860.982	364.758.015
İthalat	1.957.303.143	2.140.016.239	2.313.608.441	2.052.726.814	2.045.422.294
Dış Ticaret Hacmi	2.221.821.363	2.477.457.779	2.669.165.926	2.409.587.796	2.410.180.309
Dış Ticaret Açığı	1.692.784.923	1.802.574.699	1.958.050.956	1.695.865.832	1.680.664.279
Karşılama Oranı	13,5	15,8	15,4	17,4	17,8

Kaynak: TÜİK, 2017 baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 1.3. Türkiye’nin Medikal Sektöründeki İhracat ve İthalatının Gelişimi

Kaynak: TÜİK, 2017 baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Sektörün Alt Sektörlere Göre İhracat ve İthalatı: Medikal sektörünün dış ticaret hacmi, ana ve alt sektörler itibariyle incelendiğinde, 2016 yılı itibariyle, dış ticaret hacminin %84’ünü tıbbi cihaz ürünlerinin oluşturduğu görülürken, %16’sını ışınlama ve elektro medikal ürünlerden oluştuğu dikkati çekmektedir. Buna göre, medikal sektörün gerek ihracatında gerekse ithalatında en büyük pay tıbbi cihazlar grubuna aittir, ithalatında en büyük pay, medikal ve cerrahi aletlere aittir.

Sistemi, HS: Harmonized Commodity Description and Coding Systems) verileri de kontrol amaçlı olarak kullanılmıştır. HS 2 dijit sınıflama sisteminde medikal sektörü üç alt gruptan (eczacılık ürünleri, tıbbi cihaz ürünleri ve diğer tıbbi ürünler) oluşmaktadır. Bu alt gruplar biri 30 kodlu *eczacılık ürünleri* faslı iken, diğeri tıbbi cihaz ürünlerini kapsayan 90 kodlu *Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar, tıbbi, cerrahi alet ve cihazlar, bunların aksam, parça ve aksesuarı* faslıdır. HS sınıflamasına göre, medikal ürünlerin yer aldığı üçüncü alt grup ise diğer sektörlerle içiçe geçmiş olan ve bu nedenle ancak 4 veya 6 kodlu detayda tanımlanabilen 34 (3407), 37 (37.02.10), 40 (40.14.10 ve 40.15.11), 70 (7017), 84 (84.19.20), 87 (8713) ve 94 (9402) kodlu sektörlerin içinde de yer alan ürünlerdir. HS sınıflaması Türkiye’de bu sınıflamaya bağlı kalınarak geliştirilen ve ulusal düzeyde dış ticaret ürün sınıflaması olan **GTİP** (Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu) ile de uyumludur.

Tablo 1.10. Türkiye'nin Medikal Sanayideki İhracat ve İthalatının Alt Sektörlere Dağılımı

NACE Kodu	İHRACAT	2012	2013	2014	2015	2016	%
2660	Işınlama, Elektro Medikal Ve Elektro Tedavi Edici Cihazların İmalatı	25.670.358	31.722.813	34.208.843	31.275.574	28.459.464	7,8
3250	Tıbbi Ve Dişçiliğe Ait Araç Ve Gereçlerin İmalatı	238.847.862	305.718.727	321.348.642	325.585.408	336.298.551	92,2
Medikal Sanayi İhracatı Toplamı		264.518.220	337.441.540	355.557.485	356.860.982	364.758.015	100
NACE Kodu	İTHALAT	2012	2013	2014	2015	2016	%
2660	Işınlama, Elektro Medikal Ve Elektro Tedavi Edici Cihazların İmalatı	473.195.498	530.983.949	560.768.332	512.186.885	504.644.199	24,7
3250	Tıbbi Ve Dişçiliğe Ait Araç Ve Gereçlerin İmalatı	1.484.107.645	1.609.032.290	1.752.840.109	1.540.539.929	1.540.778.095	75,3
Medikal Sanayi İthalatı Toplamı		1.957.303.143	2.140.016.239	2.313.608.441	2.052.726.814	2.045.422.294	100

Kaynak: TÜİK, 2017 baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Türkiye'nin medikal sektörü ihracatı ürün bazında detaylı sorgulandığında ise, HS ve GTIP kodlarına göre, tıbbi cihazlar sektörü ihracatı içerisinde 9018 kodlu tıpta, cerrahide, dişçilikte ve veterinerlikte kullanılan cihazlar alt sektörü ilk sıradadır. Bu alt sektörü 9021 kodlu ortopedik cihazlar; cebireler, kırıklar için cihazlar vb; protez organlar; işitme cihazları, vücut içi ve dışı cihazları alt sektörü izlemektedir. Üçünü sırada 9402 kodlu tıpta, cerrahide, diş hekimliğinde ve veterinerlikte kullanılan mobilyalar alt sektörü gelirken, dördüncü sırayı 3005 kodlu tıpta, cerrahide, dişçilikte veya veterinerlikte kullanılan pamuk, sargılar, gaz bezleri, bandaj vb. alt sektörü izlemekte ve beşinci sırayı da 9019 kodlu, mekanoterapi, masaj, psikotekni, ozonoterapi, oksijenoterapi, aeroterapi, suni teneffüs, terapik teneffüs vb. cihazlar alt sektörü almaktadır. Bu beş alt sektör kolu, Türkiye medikal sektör ihracatının yaklaşık %85'i gibi önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bu yönüyle Türkiye medikal ihracatının sektörel yelpazesinin dünyaya paralel bir dağılım gösterdiği görülmektedir.

İthalatın HS ve GTIP kodlarına göre ürün bazında detaylı dağılımı sorgulandığında ise, tıpkı ihracatta olduğu gibi 9018 ve 9021 kodlu medikal ürünler, dünya ithalatının ilk iki sırasında yer aldığı gibi, Türkiye'nin ithalatında da ilk iki sırada yer almaktadır. Bunu üçüncü sırada 9022 kodlu X,alfa, beta veya gama ışınli cihazlar, X ışınli tüpler ve jeneratörler ve muayene için kullanılan diğer yardımcı cihaz alt sektörü izlemekte iken, 3006 kodlu tarifelerin başka yerinde yer almayan eczacılık eşyası ve müstahzarları alt sektörü dördüncü sırada bulunmaktadır. 9004 kodlu gözlükler ve benzeri alt sektörü besinci sırada iken, 9001 kodlu optik lifler ve optik lif demetleri; optik lif kabloları, yaprak veya levha halinde polarizan maddeler alt sektörü ise altıncı sırada yer almaktadır. Bu haliyle ihracat ile ithalatın dağılımı ilk iki fasıl dışından çok büyük oranda farklılık göstermektedir. Nitekim Türkiye 9402, 3005 ve 9019 kodlu olan ve genel olarak düşük teknoloji ve katma değerli olan medikal ürünlerde önemli oranda ihracat yaparken, ithalatın 9022, 3006, 9004 ve 9001 gibi görece daha yüksek katma değerli ürünlere yöneldiği görülmektedir.

Sektörün Ülkelere Göre İhracat ve İthalatı: Türkiye'nin medikal sektörü ihracatında 2005-2016 döneminde ilk 15 ülkenin payı yaklaşık %60 civarındadır. Sektör ürünleri ihracatında söz konusu dönemde ihracatın en ilk sıralarında yer alan Almanya, Hollanda ve Fransa ile İngiltere, ABD ve İtalya'dan oluşan batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinin 2005 yılında ihracattaki payı %40 iken, 2016 yılında bu pay %26'ya düşmüştür. Halen ihracatın büyük bir bölümü batı ülkelerinde yoğunlaşsa da, Ortadoğu ve Uzak Asya'nın giderek Türk firmalarının en önemli pazarı haline geldiği görülmektedir. Nitekim Türkiye'nin tıbbi cihazlar sektörü ihracatı içerisinde pazar açısından ikinci önemli grubu komşu ülkeler olarak tanımlayabileceğimiz bölge oluşturmaktadır. Bu kapsamda Suriye, Azerbaycan, Irak, İran ve KKTC önemli bir pazar konumunda olup, payını aynı dönemde %17'den %19'a çıkarmıştır. Son olarak ihracat pazarındaki asıl önemli gelişme, Uzakdoğu Asya ve Yakın Batı Asya veya Ortadoğu olarak adlandırabileceğimiz bölgenin 2005'te %4 olan payının 2016 yılında %14'e yükselmiş olmasıdır ki, burada esas büyüme Çin'den kaynaklanmıştır. Gerçekten de bugün Çin medikal ürünlerde %10'luk payı ile Türkiye'nin en önemli ihracat pazarını oluşturmaktadır.

Tablo 1.11. Türkiye'nin Medikal Sanayideki İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı, Dolar

Ülkeler	2005	%	2010	%	2016	%
Çin	141.194	0,2	2.009.123	1,2	34.232.399	10,3
Almanya	11.078.604	14,2	23.851.844	14,5	27.373.136	8,2
Hollanda	3.200.385	4,1	4.146.412	2,5	16.743.300	5,0
Fransa	5.671.097	7,3	11.516.973	7,0	15.743.836	4,7
Suriye	979.608	1,3	3.551.286	2,2	14.083.679	4,2
Azerbaycan	4.232.449	5,4	12.369.606	7,5	11.457.783	3,4
Gürcistan	449.901	0,6	1.747.055	1,1	10.507.993	3,2
Irak	3.874.440	5,0	9.818.235	6,0	10.507.886	3,2
KKTC	2.253.348	2,9	6.504.604	4,0	10.466.931	3,1
İngiltere	6.207.817	8,0	4.040.203	2,5	9.461.194	2,8
ABD	3.007.997	3,9	3.819.510	2,3	9.111.163	2,7
İtalya	2.138.934	2,7	4.321.519	2,6	7.835.016	2,4
Suudi Arabistan	1.425.575	1,8	2.868.429	1,7	6.056.907	1,8
İran	1.420.572	1,8	6.521.216	4,0	5.941.304	1,8
Mısır	1.530.319	2,0	2.517.442	1,5	5.694.897	1,7
15 Ülke	47.612.240	61,1	99.603.457	60,7	195.217.424	58,6
Türkiye Toplamı	77.981.397	100	164.030.141	100	332.882.702	100

Kaynak: TÜİK, 2017 baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Türkiye'nin medikal sektörü ithalatında söz konusu dönem boyunca ilk 15 ülkenin yoğunlaşma oranı 2005'de %89 iken, 2016'da az da olsa düşüş göstererek %86'ya inmiştir. Ama genel olarak tıbbi cihazlar sektörü ithalatında üst sıralarında bulunan ülkelerin sıralamasında incelenen dönem boyunca bir değişiklik olmamasına rağmen, alt sıralarda yer alan ülkelerin yerlerinde zaman zaman değişiklikler olmuştur. Buna göre, ithalat yapılan ülkelerin başında her zaman ABD ve Almanya yer almaktadır. Buna son yıllarda Çin'de katılmıştır. Yine sektör ithalatı içinde İrlanda ve İsviçre'nin üst sıraya yerleştiği dikkati çekmektedir. Japonya, İtalya, Fransa ve İngiltere payı biraz gerilese de hep ithalat yapılan ilk 10 ülke içinde sıralanmaktadır. Dönem boyunca sektör ithalatı içerisinde artışın yüksek olduğu ülkeler, Çin, G. Kore ve Meksika gibi çoğunlukla yükselen pasifik kenarı ülkeleri olurken, Kostarika, Hindistan ve İsrail'in de son yıllarda ithalatı içerisinde artış gösterdiği dikkati çekmektedir.

Tablo 1.12. Türkiye'nin Medikal Sanayideki İthalatının Ülkelere Göre Dağılımı, Dolar

Ülkeler	2005	%	2010	%	2016	%
ABD	286.751.865	26,8	382.949.002	24,7	415.396.309	23,3
Almanya	230.824.452	21,6	275.427.255	17,8	291.753.747	16,4
Çin	53.888.856	5,0	171.467.050	11,1	202.240.615	11,3
İrlanda	39.494.286	3,7	40.263.288	2,6	86.619.080	4,9
İsviçre	27.707.227	2,6	67.820.384	4,4	76.434.749	4,3
Japonya	77.315.426	7,2	77.933.071	5,0	75.654.826	4,2
İtalya	50.765.330	4,7	66.320.217	4,3	64.925.020	3,6
Fransa	52.199.777	4,9	50.866.562	3,3	61.711.034	3,5
İngiltere	39.197.951	3,7	50.552.944	3,3	60.378.788	3,4
Meksika	6.457.635	0,6	30.060.437	1,9	57.997.109	3,3
Güney Kore	23.414.885	2,2	41.017.507	2,6	46.148.045	2,6
Hollanda	39.644.481	3,7	40.757.944	2,6	23.656.887	1,3
Kostarika	105.999	0,0	6.537.525	0,4	22.877.640	1,3
Hindistan	9.727.383	0,9	11.680.836	0,8	20.513.664	1,2
İsrail	13.591.027	1,3	15.843.384	1,0	18.749.348	1,1
15 Ülke	951.086.580	88,8	1.329.497.406	85,7	1.525.056.861	85,6
Türkiye Toplamı	1.070.604.651	100,0	1.551.308.327	100,0	1.782.186.485	100,0

Kaynak: TÜİK, 2017 baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

1.4.4. Konya'da Medikal Sanayinde Dış Ticaretin Analizi

Konya'nın medikal ürünler alanındaki dış ticaretin analizinde de TÜİK'ten il bazında elde edilebilen ISIC Rev. 3 ve Rev. 4 sınıflandırmasının 4 dijital verileri kullanılmıştır. Buna göre, Konya'nın medikal ürünler sektöründeki dış ticaret hacmi yaklaşık 10 milyon dolar olup, bunun ortalama %70'i ithalattan oluşmaktadır (Tablo 1.13). Bununla birlikte, yıllar içerisinde ilin medikal cihazlar ihracatındaki payının büyük bir gelişme gösterdiği görülmektedir. Nitekim 2002 yılında ilin söz konusu sektörde sadece 13 bin dolarlık ihracatı varken, 2016 yılında bu rakam 141 katlık artışla 1,9 milyon dolara yükselmiştir.

Aynı dönemde söz konusu sektörde ihracatın ithalatı karşılama oranı %2'den %30'a yükselmiştir. Konya'nın özellikle küresel krizin etkisi sonucu 2009'dan itibaren sektörde yükseliş kaydettiği dikkati çekmektedir.

Buna karşılık 2002-2016 döneminde Konya'nın sektörde yaptığı ithalat ancak 8,7 kat artarak 673 bin dolardan 6,5 milyon dolara çıkmıştır. İhracatın ortalama yıllık artış oranının ithalatın çok üzerinde olması söz konusu 15 yıllık dönemde Konya sanayisinin tıbbi cihaz, cerrahi alet ve ortopedik araçlar imalatında önemli bir büyüme performansı gösterdiğini ortaya koymaktadır. Sektörün gerek ülke genelinde gerekse bölgede ithalata bağımlılığının yüksek oluşu göz önüne alındığında, Konya'nın ülke ortalamasında daha iyi performans gösterdiği ve hızlı büyüdüğü ortaya çıkmaktadır.

Medikal sektörünün dış ticaret dengesi incelendiğinde ise, Türkiye genelinde olduğu gibi, Konya'da da dış ticaret dengesinin açık verdiği görülmektedir. Sektörün verdiği açık zaman içinde mutlak değer olarak parasal anlamda artmakla birlikte, ihracatın ithalatı karşılama oranı arttığı için söz konusu açık oransal olarak azalma göstermektedir. Nitekim Konya'nın medikal sektöründeki açığı 2002'de %98 iken, 2002-2016 döneminde yaklaşık %28 oranında azalarak, 2016 yılında bu açık %70 düzeyine gerilemiştir.

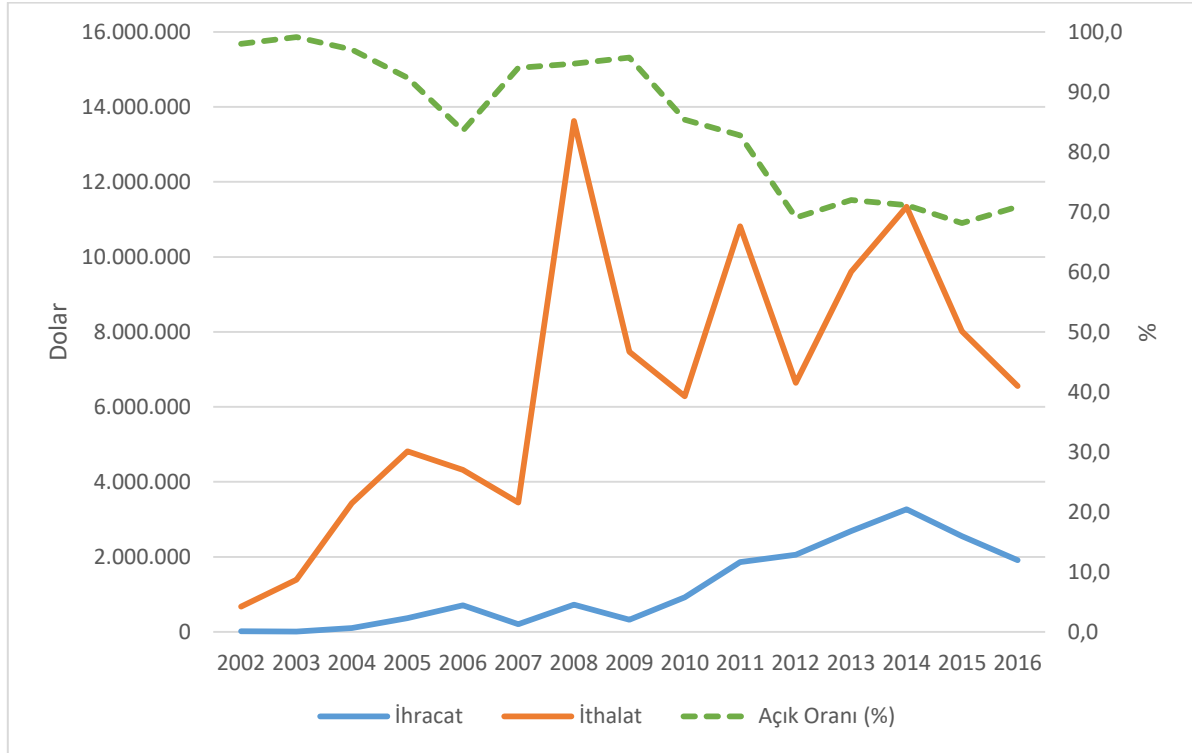
Tablo 1.13. Konya'nın Medikal Sanayideki Dış Ticaret Performansına Ait Göstergeler, Dolar

Yıl	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Hacmi	Dış Ticaret Dengesi	İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)	Açık Oranı (%)
2002	13.499	673.127	686.626	-659.628	2,0	98,0
2003	12.137	1.388.415	1.400.552	-1.376.278	0,9	99,1
2004	100.554	3.434.906	3.535.460	-3.334.352	2,9	97,1
2005	369.216	4.817.777	5.186.993	-4.448.561	7,7	92,3
2006	709.780	4.315.949	5.025.729	-3.606.169	16,4	83,6
2007	207.143	3.451.603	3.658.746	-3.244.460	6,0	94,0
2008	722.775	13.621.647	14.344.422	-12.898.872	5,3	94,7
2009	321.247	7.470.662	7.791.909	-7.149.415	4,3	95,7
2010	921.454	6.285.059	7.206.513	-5.363.605	14,7	85,3
2011	1.863.069	10.811.760	12.674.829	-8.948.691	17,2	82,8
2012	2.055.958	6.645.235	8.701.193	-4.589.277	30,9	69,1
2013	2.691.547	9.606.612	12.298.159	-6.915.065	28,0	72,0
2014	3.271.038	11.333.652	14.604.690	-8.062.614	28,9	71,1
2015	2.553.683	8.015.464	10.569.147	-5.461.781	31,9	68,1
2016	1.910.162	6.557.482	8.467.644	-4.647.320	29,1	70,9

Kaynak: TÜİK, 2017 baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Konya'nın dış ticaretinde medikal ürünler sektörünün payı 2016 yılı itibariyle, toplam ihracatın %0,15'i gibi düşük bir orana sahipken, ithalatın da ise %0,62'si gibi yine oldukça düşük bir orandan oluşmaktadır. Bu oranlar, Türkiye geneli ile oldukça paralel olmakla birlikte, Konya'da sektörün payı ülke ortalamasının biraz altında kalmaktadır. Nitekim ülkenin toplam ihracatı içerisinde medikal sektörünün payı %0,23 iken, ithalat içindeki payı %0,90'dır.

Konya'nın medikal sanayi sektöründeki dış ticaret performansı, 2016 yılı verileri esas alınarak diğer illerle karşılaştırıldığında ise, sektörde gerek ihracat ve ithalat değerleri gerekse toplam dış ticaret hacmi tutarı açısından İstanbul'un (ihracatın %50'si, ithalatın %73'ü) açık ara önde olduğu, bunu Ankara'nın (ihracatın %20'si, ithalatın %18'i) izlediğini, İzmir'in (ihracatın %15'i, ithalatın %4'ü) ise üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Konya ise %0,6 pay ile ihracatta 11. sırada, %0,4 pay ile de ithalatta ise 12. sırada yer almaktadır. Bu değerler Konya'nın medikal sanayi üretiminde ilk 5 içinde yer alırken, dış ticaretinde ancak ilk 10'a girebildiğini göstererek, Konya'nın esas üstünlüğünün yurtiçinde üretimden ve iç pazara hizmet etmekten kaynaklandığını ortaya koymaktadır.

Şekil 1.4. Konya'nın Medikal Sanayi Sektöründe Yaptığı İhracat ve İthalat ile Verdiği Açığın Gelişimi

Kaynak: TÜİK, 2017 baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Konya'nın dış ticaretinde medikal ürünler sektörünün payı 2016 yılı itibariyle, toplam ihracatın %0,15'i gibi düşük bir orana sahipken, ithalatın da ise %0,62'si gibi yine oldukça düşük bir orandan oluşmaktadır. Bu oranlar, Türkiye geneli ile oldukça paralel olmakla birlikte, Konya'da sektörün payı ülke ortalamasının biraz altında kalmaktadır. Nitekim ülkenin toplam ihracatı içerisinde medikal sektörünün payı %0,23 iken, ithalat içindeki payı %0,90'dır.

Konya'nın medikal sanayi sektöründeki dış ticaret performansı, 2016 yılı verileri esas alınarak diğer illerle karşılaştırdığında ise, sektörde gerek ihracat ve ithalat değerleri gerekse toplam dış ticaret hacmi tutarı açısından İstanbul'un (ihracatın %50'si, ithalatın %73'ü) açık ara önde olduğu, bunu Ankara'nın (ihracatın %20'si, ithalatın %18'i) izlediğini, İzmir'in (ihracatın %15'i, ithalatın %4'ü) ise üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Konya ise %0,6 pay ile ihracatta 11. sırada, %0,4 pay ile de ithalatta ise 12. sırada yer almaktadır. Bu değerler Konya'nın medikal sanayi üretiminde ilk 5 içinde yer alırken, dış ticaretinde ancak ilk 10'a girebildiğini göstererek, Konya'nın esas üstünlüğünün yurtiçinde üretimden ve iç pazara hizmet etmekten kaynaklandığını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye yurtiçinde ihtiyaç duyulan medikal ürünlerin ve tıbbi cihazların %18'ini yerli üretimle karşılanırken, geri kalan %82'sini ise ithal edilmektedir. Bu durum iç pazarda sözkonusu sektörün ürünlerine yönelik büyük bir talebin olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Öte yandan medikal sektör dünyada artan sağlık harcamaları ve giderek yaşlanan dünya nüfusu ile katma değer ve yenilikçiliğin yüksek bir sektör olması nedeniyle hızlı büyüyen bir sektör durumundadır. Bu durum sektörün ihracat açısından da büyük bir potansiyele sahip olduğunu ve sektörün dış piyasalarda büyük bir pazarının olduğunu ortaya koymaktadır. Konya sahip olduğu üretim altyapısı ve sektörde hali hazırda ilde üretim yapan firmalarının varlığı çok önemli bir avantaja sahiptir. Ayrıca Konya Selçuk Teknokent'te medikal alanında Ar-Ge faaliyetleri yürüten Teknokent firmalarının bulunması ile ilde faaliyet gösteren 4 üniversite ve bunlar bağlı araştırma hastanelerinin varlığı ile buralarda çalışan medikal Ar-Ge personelinin bulunması Konya'yı medikal sektöründe gerek bölge gerekse Türkiye açısından önemli bir konuma taşımaktadır. Gerçekten de medikal sektörü insan kaynağı açısından hem tıp ve biyomedikal mühendisliği gibi doğrudan sektöre yönelik disiplinlerde eğitim görmüş insanlara hem de farklı mühendislik ve sosyal alanlarda eğitilmiş işgücüne ihtiyaç duymaktadır. Bu

açıdan bakıldığında Konya sektörün bu ihtiyacını karşılayacak hem eğitim kurumlarına hem de insan gücüne potansiyeline sahiptir.

Talep yönünde de, Konya sahip olduğu nüfus potansiyeli, sektörün ürettiği ürünleri tüketen hastane, sağlık merkezi ve laboratuvarların sayısı bakımından da önemli bir potansiyele sahiptir. İlde 21 tanesi sağlık bakanlığı, 4 tanesi üniversite ve 10 tanesi de özel hastane olmak üzere toplam 6657 yatak kapasiteli 35 adet hastane, 201 tane Aile Sağlığı Merkezi, 582 tane Aile Hekimliği Birimi ve 251 tane Sağlık Evi bulunmaktadır. İlde ihracatın ithalatı karşılama oranının henüz ancak 30'lara ulaştığı hesaba katılırsa, Konya'nın medikal sektöründe yüksek miktarda açığı olduğu ve söz konusu talebin yerli üretim için büyük bir yatırım potansiyeli sunduğu pekâlâ söylenebilir.

Konya Teknokent bünyesinde önemli sayıda bilişim-yazılım firmasının bulunması, hatta bu firmaların Bil-Kon adıyla Teknokent bünyesinde bir kümelenme oluşumu göstermiş olması Konya'nın bilişim altyapısının gücünü ortaya koyan özelliklerden bazılarıdır. Özellikle savunma sanayi ve medikal sanayi gibi yüksek teknoloji sektörleri açısından bilişim-yazılım firmalarının varlığı, onlara yakın olmak çok önemli bir faktördür. Bu çerçevede Konya'da yer alan 2 teknoparkın ve sahip olduğu yazılım teknoloji şirketlerinin söz konusu sektörler için büyük avantajı bulunmaktadır.

1.5. SEKTÖRE YÖNELİK YATIRIM TEŞVİKLERİ İLE DİĞER DESTEKLER

Türkiye, 2012 yılında devreye soktuğu yeni yatırım teşvik sistemi ile 6 bölgeden, 5 bileşenden ve 9 farklı destek kaleminden oluşan yeni bir destek sistemi oluşturmuştur. Buna göre yeni teşvik sisteminin temel amacı, özel sektörün yatırımlarını artırmak, istihdam yaratmak, uluslararası rekabet gücü kazanmak için katma değeri ve Ar-Ge içeriği yüksek, ileri teknolojiye dayalı sanayileri geliştirmek, cari açığı azaltmak için ithalata bağımlılığı yüksek olan ara malları üretimini artırmak, kümelenme faaliyetlerini desteklemek ve bölgelerarası eşitsizlik ve dengesizlikleri gidermek olarak tanımlanmıştır.

Her şeyden önce yeni teşvik sistemi (1) Genel Teşvik Uygulamaları, (2) Bölgesel Teşvik Uygulamaları, (3) Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki, (4) Stratejik Yatırımların Teşviki ve (5) Öncelikli Yatırım Konularının Teşviki şeklinde 5 farklı bileşenden oluşmaktadır. Bu beş bileşenden ilki olan "Genel Teşvikler", teşvik edilmeyecek yatırım konuları dışında kalan tüm yatırımları kapsamakta iken, "Bölgesel Teşvikler", iller arasındaki gelişmişlik farkını azaltmayı ve illerin üretim ve ihracat potansiyellerini artırmayı hedeflemektedir. "Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki" bileşeni, teknoloji ve Ar-Ge kapasitesini artıracak, rekabet üstünlüğü sağlayacak 12 farklı yatırım konusunu desteklenmekte iken, "Stratejik Yatırımların Teşviki" bileşeni, temelde cari açığın azaltılmasına katkı sağlayacak katma değeri yüksek yatırımları desteklenmektedir. Son bileşen olan "Öncelikli Yatırım Konularının Teşviki" bileşeni ise, yüksek teknoloji ürünlerin üretilmesine yönelik belirli yatırım konularının (ilaç, Büro, muhasebe ve bilgi işlem makineleri imalatı, Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı, Tıbbi aletler, hassas ve optik aletler ile saat imalatı ve Hava ve uzay taşıtları imalatı gibi)5. Bölge destekleri ile desteklenmesi hedeflenmektedir.

Yeni yatırım teşvik sistemi kapsamında yatırımcılar 9 farklı teşvik aracı ya da destek unsuru/kalemi ile desteklenmektedir. Yatırımcılara sağlanan gümrük vergisi muafiyeti, KDV istisnası, faiz desteği, sigorta primi işveren hissesi desteği, vergi indirimi, KDV iadesi ve yatırım yeri tahsisi gibi 7 teşvik aracı yatırımın niteliğine ve tabi olacağı uygulamalara göre değişkenlik göstermekte ve ülke genelinde desteklenmektedir. Ayrıca yatırımın 6. bölgede gerçekleştirilmesi halinde yatırımcılara 7 yukarıda sayılan teşvik aracına ek olarak Gelir Vergisi Stopajı Desteği ve Sigorta Primi Desteği gibi 2 destek unsuru daha sağlanmaktadır (Tablo 1.14).

Son olarak yeni teşvik sistemi, 81 ili kapsayan 6 bölgeyi bir teşvik sisteminde oluşturmaktadır. 2011 yılında hazırlanan "İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Endeksi" esas alınarak illerin 6 teşvik bölgesine ayrıldığı bu sistemde, her bir il gelişmişlik düzeyi, sahip olduğu potansiyeller ile o ildeki sektörlerin ölçek büyüklükleri dikkate alınarak illerde bölgesel teşviklerden yararlanılacak sektörler ve alt sektörler ile söz konusu sektöre yapılacak asgari sabit yatırım tutarları ve/veya kapasiteleri il

bazında belirlenmiştir. Her bir ilin içinde yer aldığı teşvik bölgesinin gelişmişlik seviyelerine göre teşvik araçlarının sağladığı destek yoğunlukları farklılaştırılmıştır (Tablo 1.14). Bu çerçevede bazı destek unsurları tüm bölgelerde verilirken, bazıları sadece 6. Bölgede verilmektedir. Ayrıca sistemde en gelişmiş 1. Bölgeden en az gelişmiş 6. Bölgeye doğru gittikçe verilen teşviklerin miktarı, süresi ve kapsamı artmaktadır.

Tablo 1.14. Bölgesel Teşvikler Kapsamında Sağlanan Destek Araçları

DESTEK UNSURLARI			BÖLGELER					
			1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge	4. Bölge	5. Bölge	6. Bölge
KDV İstisnası			Var	Var	Var	Var	Var	Var
Gümrük Vergisi Muafiyeti			Var	Var	Var	Var	Var	Var
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB* ve EB** Dışı	15	20	25	30	40	50
		OSB ve EB İçİ	20	25	30	40	50	55
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	Destek Süresi	OSB ve EB Dışı	2 Yıl	3 Yıl	5 Yıl	6 Yıl	7 Yıl	10 Yıl
		OSB ve EB İçİ	3 Yıl	5 Yıl	6 Yıl	7 Yıl	10 Yıl	12 Yıl
Yatırım Yeri Tahsisi			Var	Var	Var	Var	Var	Var
Faiz Desteği	İç Kredi		Yok	Yok	3 Puan	4 Puan	5 Puan	7 Puan
	Döviz/Dövizle Endeksli Kredi		Yok	Yok	1 Puan	1 Puan	2 Puan	2 Puan
Gelir Vergisi Stopajı Desteği			Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	10 Yıl
Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği			Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	10 Yıl

* OSB: Organize Sanayi Bölgesi ** Endüstri Bölgesi

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2017'den alınmıştır.

Yukarıda kısaca tanımlanan “İl Bazlı Yeni Bölgesel Teşvik Sistemine” göre, Konya’nın ve Medikal sektörünün durumu değerlendirildiğinde, teşvik sisteminin 5 bileşeni içerisinde medikal sektörüne yapılacak yatırımlar her bölgede asgari yatırım tutarları değişmekle birlikte istisnasız olarak desteklenmektedir. Tablo 1.15’de görüldüğü gibi, Konya’da medikal ürünler imalatında minimum 1 milyon TL’lik bir yatırım yapılması durumunda bölgesel teşvik sisteminin sağladığı destek unsurlarından (KDV İstisnası, Gümrük Vergisi Muafiyeti, Vergi İndirimi, Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği ve Yatırım Yeri Tahsis) yararlanmak mümkündür. Dahası, mevcut teşvik sistemi içinde yer alan “Öncelikli Yatırım Konularının Teşviki” kapsamında, medikal sektörüne yönelik yatırımlar öncelikli yatırım kapsamına girdiği için 5. teşvik bölgesine verilen desteklerinden yararlanabilmektedir. Bu çerçevede yatırımcılar Konya’da medikal sektöründe sadece 500 bin TL’lik asgari yatırım yapması durumunda yukarıda belirtilen destek kalemlerine ek olarak hem daha yüksek oranlarda ve zamanlarda desteklerden yararlanabilmekte hem de bunların yanında faiz desteğinde de yararlanabilmektedirler. Öte yandan, medikal sektörü aynı zamanda “Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki” bileşeni içerisinde yer alan 12 sektörden biri olması nedeniyle asgari sabit yatırım tutarı 50 milyon TL’nin üzerindeki tıbbi alet, cerrahi teçhizat ile ortopedik araçların imalatına yönelik yatırımlar kapsamında da desteklenmektedir. Yine aynı teşvik sistemi içinde medikal sektörü yatırımları asgari sabit yatırım tutarı 50 milyon TL’nin üzerinde olması, yurtiçi üretimin ithalattan az olması ve yıllık ithalat miktarının 50 milyon doların üstünde olması gibi kriterleri sağlayan bir sektör olması nedeniyle “Stratejik Yatırımların Teşviki” kapsamında da desteklenmektedir. Tüm bu değerlendirmeler, medikal sektörünün teşvik sistemi kapsamında yer alan tüm bileşenler ya da programlar tarafından desteklendiğini ve kamu tarafından söz konusu sektöre cömert ve ciddi destek kalemlerinin olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 1.15. Medikal Sektöründe Yatırım Teşviklerden Yararlanmak İçin Yapılması Gereken Asgari Yatırım Tutarlarının Bölgeler İtibarıyla Dağılımı

Sektör Kodu	US-97 Kodu	Bölgesel Teşviklerden Yararlanacak Sektörler	1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge	4. Bölge	5. Bölge	6. Bölge
35	33	Tıbbi aletler hassas ve optik aletler imalatı	1 Milyon TL	1 Milyon TL	500 Bin TL	500 Bin TL	500 Bin TL	500 Bin TL

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2017'den alınmıştır.

Sonuç olarak Türkiye, imalat sanayide yapısal ve teknolojik dönüşümün sağlamak için yüksek teknoloji ve katma değer üreten ancak dışa bağımlılığı da son derece yüksek olan savunma, hava-uzay, enerji, ilaç, bilgi-iletişim ve haberleşme makineleri imalatı ile tıbbi cihaz, hassas ve optik aletler gibi sağlık teknolojileri üreten sanayileri stratejik olarak desteklemekte ve teşvik sistemi içerisinde bu sektörlerle yönelik yatırımlara en fazla öncelik ve en cömert teşvikleri sunmaktadır. Bu kapsamda bölgesel teşvik sisteminde, Konya 2. bölgede bulunmasına rağmen, medikal sektörü yatırımları Türkiye’de 5. Bölge desteklerinden yararlanan öncelikli yatırım teşvik konuları arasında bulunduğundan, söz konusu sektör Konya için önemli bir fırsat alanı yaratmaktadır. Bu nedenle medikal sektörünün ülke açısından yüksek önemi dikkate alındığında, bölge için de “fırsat sunan sektör” durumunda olduğu rahatlıkla söylenebilen medikal sanayinin ildeki mevcut potansiyeli ve verilen teşvikler sayesinde en önemli yatırım konusu olduğu görülmektedir.

Medikal sektörüne Ekonomi Bakanlığı tarafından verilmekte olan “yatırım teşvikleri”nin yanı sıra, KOSGEB, TÜBİTAK, Kalkınma Ajansları ve Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı başta olmak üzere diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından ekonominin hemen hemen tüm sektörleri kapsayan çeşitli teşvik ve destekler programları bulunmaktadır. Bu kurumlar tarafından verilen destekler spesifik olarak medikal sektörüne yönelmese de, tıbbi cihazlar sektörüne yatırım yapacak girişimcilerin yatırım sürecinin farklı aşamalarında söz konusu kurumlar tarafından verilen desteklerden yararlanması pekâlâ mümkündür.

1.6. MEDİKAL SEKTÖRÜNÜN GZFT ANALİZİ

“GZFT analizi”, mevcut durumu ortaya koymak ve bir bölgenin veya sektörün sahip olduğu güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditlerini mevcut hedefler, stratejiler ve politikalar doğrultusunda daha iyi şekilde analiz edebilmek amacıyla sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. Bu çalışma kapsamında medikal sanayi sektörünün güçlü ülke genelindeki mevcut üstünlük ve dezavantajlı yanlarının belirlenmesi ve sektör için fırsat ve tehdit yaratan koşulların ortaya konması için Sağlık Bakanlığı’nın ve Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu’nun öncülüğünde 2017 Mayıs ayında yayınlanan ve sektördeki tüm aktörlerin katılımıyla oluşturulan “Türkiye Tıbbi Cihaz Sektörü Strateji Belgesi ve Eylem Planı”ndan yararlanılmıştır. Bu Strateji Belgesi ve Eylem Planına göre, medikal sektörünün Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler (GZFT) Analizi Tablo 1.16’da yer almaktadır.

Tablo 1.16. Türkiye’de Medikal Sektörünün GZFT Analizi

	EĞİTİM VE ARAŞTIRMA	ÜRETİM	İDARİ ALT YAPI	İÇ VE DIŞ PAZAR
GÜÇLÜ YÖNLER	• Demografik göstergelerdeki olumlu gelişmeler • Medikal küme ve teknoloji geliştirme bölgelerinin artması	• İleri teknolojik tıbbi cihazların yerli üretimi için belirli seviyede sanayi ve bilimsel potansiyelin bulunması	• AB uyum sürecinde birçok Avrupa Birliği mevzuatının harmonize edilerek uygulanması • Tıbbi cihaz sektörünü düzenleyen ulusal düzeyde birçok mevzuatın yayımlanmış olması • PGD denetçi sayısının artırılması	• İhracatın yıllara göre sürekli artış göstermesi
FIRSATLAR	• Çeşitli teşvik ve devlet desteklerinin varlığı • Kamu-özel iş birliği modeliyle hastane projelerinin devam etmesi • Türkiye’nin coğrafi konumu • Sağlık turizmüne verilen önem • Çeşitli kurumlara ait stratejik planlarda yerli üretime verilen önem ve öncelik • Sektöre yönelik üniversite bölümlerinin açılması	• Sanayimizdeki teknolojik altyapıya ilişkin bir potansiyelin bulunması • Kamunun savunma sanayiindeki bilgi ve tecrübe birikimini tıbbi cihaz sanayisine uyarlama isteğinin olması • Kamu-özel ortaklığı ile oluşturulan şehir hastanelerinde kullanılacak tıbbi cihazların yerleştirilmesi • Ülkemizde geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamaları kapsamında hazırlanmış olan çatı mevzuat kapsamında kullanılacak tıbbi cihazların yerleştirilmesi	• Sektörle daha yakın ve güçlü bir iletişim bağına sahip kamu kuruluşlarının varlığı	• Sürekli genişleyen bir tıbbi cihaz pazarının varlığı • Pazarda kamu-özel işbirliğinin sürekli gelişmesi ve iletişimin güçlenmesi • Savunma sanayinde elde edilen bilgi birikiminin sağlığa aktarılması için sağlık-savunma işbirliklerinin kurulması
ZAYIF YÖNLER	• Teşvik ve devlet desteklerinin yönetiminin farklı kurumlarda olması ve arada yeterli koordinasyon olmaması • Tıbbi cihaz test laboratuvar hizmetlerinde kapsam yetersizliği • Fikri mülkiyet haklarına gerekli önemin verilememesi • Sektöre özgü istatistiklerin yetersizliği ve veri organizasyonun eksikliği	• Özellikle mühendislik ve tıp arasındaki iletişimin üretim noktasında yetersiz kalması • Teşvik ve devlet desteklerinin etkin bir şekilde izlenememesi • Belgelendirme süreci ve kalite yönetim sistemi açısından gerekli donanımına sahip yeterli sayıda personelin olmaması	• Bazı kamusal süreçlerin uzun olması ve sektöre olumsuz yansımaları • Tıbbi teknolojide ortak bir terminolojinin bulunmaması • Olumsuz olay bildiriminde sektörün yeterli bilince sahip olmaması	• Ekonomik problemlerin doğrudan sektöre etkisi • Geliştirilen ürünlerin ticarileştirilmesindeki zorluklar
TEHDİTLER	• Personel ve istihdam projeksiyonlarına dikkat edilmeden lisans programlarının açılması • Sektöre eleman yetiştiren mühendis, tekniker vb. teknik personeller için standart bir teorik ve uygulama eğitim altyapısının olmaması	• Yerli ürünlere olan güvensizlik • Geri ödeme sistemindeki aksaklıklar	• Geri ödemelerdeki gecikmelere bağlı sektörün maddi olarak olumsuz etkilenmesi • Piyasa gözetim denetim faaliyetlerinin yeterli yapılamaması	• Küresel rekabetin artması • Kritik ürün ve/veya yedek parçada dışa bağımlı olunması • İhalelerde fiyat- performans kriterinin etkin uygulanamaması • Fiyatlandırmadaki problemler

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, 2017:46’dan alınmıştır.

Öte yandan proje kapsamında yapılan analizler ve çalışmalar ile KOP bölgesinde ve Konya’da gerçekleştirilen saha araştırmaları kapsamında yapılan odak grup toplantılarında, yarı-yapılandırılmış mülakatlarda ve değerlendirme toplantılarında ortaya konulan görüşler ve değerlendirmeler dikkate alınarak Konya medikal sektörünün güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek ve sektör için fırsat ve tehdit yaratan koşullar ortaya koymak da mümkündür. Bu bağlamda Tablo 1.17 Konya medikal sektörünün GZFT analizini ortaya koymaktadır:

Tablo 1.17. Konya Medikal Sektörünün GZFT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
- Bölgede ve özellikle Konya’da bünyesinde tıp fakültesi ve sağlık meslek yüksekokullarını barındıran üniversitelerin olması - Medikal sanayiye girdi sağlayacak başta makine, plastik ve metal eşya olmak üzere diğer ilgili sanayilerin bölgede ve Konya güçlü bir pozisyonunun ve altyapısının olması - Konyanın büyük nüfus potansiyeli ile sektörün alıcısı konumunda bulunan çok sayıda hastane ve sağlık kuruluşuna sahip olması - Konya’nın medikal sanayi üretiminde faaliyet gösteren firma sayısı bakımından ilk 5 içinde yer alması - Konya teknokentte sektöre yazılım hizmeti verecek çok sayıda firmanın olması	- Biyomedikal alanında insan kaynaklarının Konya’da yeterli olması - Konya’nın büyük nüfusu ve 4 üniversitesine rağmen, sektör için yeterli miktarda nitelikli Ar-ge personeline sahip olmaması - Konya’nın mevcut medikal sanayi sektörünün tek bir dalda ve geleneksel ürünlerde baskın olması - Kamu-Üniversite-Sanayi (Üçlü Sarmal) işbirliğinin istenen seviyede olmaması - Medikal gibi ileri teknoloji ürünlerde Konya sanayisinde taklitçiliğin yaygın olması, Ar-ge ve inovasyon yatırımlarının düşüklüğü
FIRSATLAR	TEHDİTLER
- Medikal ürünlere olan talebin nüfus artışı ile sürekli artıyor olması - Kişi başı sağlık harcamalarının artması - Kamunun sektöre yasal, idari ve kurumsal olarak büyük destek vermesi - Sektöre yönelik cömert yatırım teşviklerinin olması, özellikle de ülkenin neresinde olursa olsun öncelikli yatırım teşvik konuları arasında bulunması nedeniyle 5. bölge teşviklerine haiz olması	- Sektörde genellikle ithal ürünlerin tercih ediliyor olması - Yerli ürünlere olan güvensizlik - Katma değeri yüksek ürünlerde yabancı firmaların pazara hakim olması - Medikal ürünlerde büyük bir pazarı oluşturan Ortadoğu bölgesindeki savaşlar ve istikrarsızlıklar - Ar-Ge kültürünün zayıflığı

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

1.7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Medikal sanayi gerek dünyada gerekse Türkiye’de çok hızlı büyüyen, dinamik, yenilikçi ve katma değeri yüksek bir sektördür. Bu çerçevede yapılan ön görüşler, 2013-2020 yılları arasında dünya medikal sektörü pazarının büyüme oranının yıllık %5 olacağı ve satışların 363.8 milyar dolardan 513.5 milyar dolara yükseleceğini göstermektedir. Buna göre, hızlı bir ilerleme kat eden söz konusu sektörde, ABD, Japonya ve Almanya’nın Dünya medikal ürün sektör pazarının %56’sına sahip olduğu, Türkiye ise, %0,74’lük Pazar payı ile dünyada 21. büyük pazar konumunda olduğu görülmüştür.

Bahsedildiği üzere sağlık sektörü yani kamu ve özel hastaneler medikal cihazlar sektörünün en büyük alıcısı durumundadır. Özellikle kamu hastanelerinin payının büyük olduğu düşünüldüğünde, kamunun bu alanda yaptığı harcamalar, sektöre ilişkin analizlerde en önemli göstergelerden olmaktadır. Türkiye’de sağlık harcamaları dünyaya paralel olarak sürekli artış göstermektedir. Bu doğrultuda 2002 yılında 18,7 milyar dolar olan sağlık harcamaları, 2015 yılında 38,5 milyar dolara yükselmiştir.

Yine Türkiye’de medikal sanayi sektörünün tamamında yer alan firmaların mekânsal olarak dağılımına bakıldığında, ilk sıralarda 185 firma ve %28’lik pay ile İstanbul gelirken, bunu hemen ardından 175 firma ile Ankara (%27) ve 97 firma ile İzmir (15) illerinin izlediği görülmüştür. Bu çerçevede KOP illerinden olan Konya’da ise 23 firma bulunmakta ve Konya’nın payı %3,5 olarak görülmektedir.

Aynı zamanda Konya ilinin medikal sektöründeki mevcut durumuna bakıldığında ilin ülke ortalamasının çok aşağısında olmadığı görülmüştür. Konya'nın Türkiye içinde firma sayısı bakımından 5. sırada, istihdam açısından da 8. sırada yer aldığı, düşünüldüğünde, sektörde öncü olan Ankara, İstanbul, İzmir ve Samsun'un ardından kümelenme potansiyeli gösterebilecek özellikte olduğu söylenebilir.

Dış ticaret değerleri incelendiğinde, Türkiye'nin dış ticaret hacmi, yaklaşık 2,5 milyar dolar civarındadır. Dış ticaret hacminin yaklaşık %85'i gibi önemli bir kısmını ithalat oluşturmaktadır. Akabinde Konya'nın dış ticaretinin oranlarına bakıldığında, medikal ürünler sektörünün payı 2016 yılı itibarıyla, toplam ihracatın %0,15'i gibi düşük bir orana sahipken, ithalatın da ise %0,62'si gibi yine oldukça düşük bir orandan oluşmaktadır. Söz konusu değerler, Türkiye geneli ile oldukça uyum sağlamak ile birlikte, Konya'da sektörün payı ülke ortalamasının biraz altında kalmaktadır. Aynı zamanda, bu değerler, Konya'nın medikal sanayi üretiminde ilk 5 içinde yer alırken, dış ticaretinde ancak ilk 10'a girebildiğini göstererek, Konya'nın esas üstünlüğünün yurtiçinde üretimden ve iç pazara hizmet etmekten kaynaklandığını ortaya koymaktadır.

Genel olarak bakıldığında, Türkiye'nin ve Konya'nın söz konusu sektörde çok ileri konumda olmadığı fakat gelecek vade içinde gelişme kaydedeceği görülmektedir. Bu çerçevede, sektör açısından Türkiye'nin tıp bilimlerindeki gelişmişlik durumu ve hızla büyüyen üniversite mezunu sayısı dikkate alındığında Ar-Ge ve inovasyon alanı için büyük fırsatlar sunmaktadır. Kamu hazırladığı plan ve programlar ile uygulamaya koyduğu strateji belgesi, eylem planı ve teşvik sistemi aracılığıyla cari açığa katkı sağlayan, ülke içinde sınırlı düzeyde üretilen medikal ürünleri sektörünün öncelikli, hatta stratejik olarak desteklenmesi konusunda büyük bir irade ve yaklaşım geliştirmiştir. Bu kapsamda tıbbi cihaz ve malzemeleri sektörünü ülkenin 25 adet öncelikli dönüşüm alanında birisi ilan etmiştir.

Tüm bu hedef ve planlar çerçevesinde, medikal sektörünün gelişmesi gerek Türkiye için gerekse KOP bölgesindeki Konya için çok önemli bir konudur. Türkiye içinde sektör sadece Ankara, İstanbul, İzmir ve Samsun illerinde kümelenme eğilimi göstermektedir. Konya, henüz kümelenme için yeterince hazır olmamasına rağmen, sektörün Türkiye içinde 5. sırada geldiği dikkate alındığında bölge içinde "yatırım fırsatı sunan sektör" durumunda olduğu rahatlıkla söylenebilir. Nitekim proje kapsamında bölgede ve ilde gerçekleştirilen saha araştırmalarında, odak grup toplantılarında, yarı-yapılandırılmış mülakatlarda ve değerlendirme toplantılarında medikal sanayinin gelecekte Konya'nın en önemli sektörlerinden birisi olacağı defaatle belirtilmiştir. Ayrıca bölgesel teşvik sisteminde, Konya 2. bölgede bulunmasına rağmen, medikal sektörü yatırımları Türkiye'de 5. Bölge desteklerinden yararlanan öncelikli yatırım teşvik konuları arasında bulunduğundan, söz konusu sektör Konya için önemli bir fırsat alanı yaratmaktadır.

2. KONYA SAVUNMA SANAYİNİN SEKTÖREL ANALİZİ

2.1. GİRİŞ

Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri, özellikle yüksek dış ticaret açığından kaynaklanan cari açık problemidir. Cari açığın azaltılması yani ithalata bağımlılığı yüksek olan ara malı ve nihai ürünler üreten sanayilerin ülke içindeki üretiminin artırılması Türkiye'nin en önemli hedeflerinin başında gelmektedir. Türkiye'nin diğer en önemli önceliklerinden biri de, ülkenin uluslararası düzeyde rekabetçiliğini sağlamak için ülke içinde Yüksek Teknolojili ve Yüksek Katma değerli ürünlerin üretilmesini sağlamak ve böylelikle hem söz konusu sektörlerdeki ithalatı azaltmak hem de ülkenin teknolojik dönüşümü sağlayacak yüksek ve orta-yüksek teknoloji içeren sanayilerin üretim, teknoloji, Ar-Ge ve ihracat kapasitesini artırarak rekabet üstünlüğünü yakalamasını sağlamaktır. Nitekim gerek 10. Kalkınma Planında, gerekse Ulusal Sanayi Strateji Belgesi ve Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi (UBTYS) (2011-2016) belgelerinde, imalat sanayide yapısal ve teknolojik dönüşümün sağlanması için Ar-Ge ve yenilikçilik yatırımlarının desteklenmesi ve bu minvalde özellikle yüksek teknoloji ve katma değer üreten ancak dışa bağımlılığı da son derece yüksek olan savunma, havacılık, enerji, ilaç, bilgi-iletişim ve haberleşme makineleri imalatı ile tıbbi cihaz, hassas ve optik aletler gibi sağlık teknolojileri üreten sanayilerin stratejik olarak desteklenmesi Türkiye'nin en öncelikli konuları arasındadır. Bu çerçevede özellikle yatırım teşvik sistemi kapsamında uygulanan politikalar ile hem cari açığa neden olan hem de ülkeye uluslararası rekabetçi üstünlük kazandıran mallara yönelik yatırımların hem stratejik, hem bölgesel hem de büyük ölçekli yatırım teşvikleri kapsamında desteklenmesi öngörülmektedir.

Yukarıda tanımlanan çerçevede *savunma ve havacılık sanayi* ile sağlık alanındaki tıbbi cihaz ve hassas optik aletler imalatını kapsayan *medikal sanayi* Türkiye'nin önem verdiği en önemli iki sanayi sektörüdür. Gerçekten de her iki sektör, OECD ve Eurostat tarafından yapılan imalat sanayi teknoloji sınıflamasına göre yüksek teknoloji yoğunluklu sanayi sektörleridir (OECD, 2011, Eurostat, 2011). Yine Türkiye'nin Yatırım Teşvik Sistemine göre (Ekonomi Bakanlığı, 2013), hem savunma ve havacılık hem de medikal sanayi sektörleri yatırımların desteklenmesi kapsamında tüm bölgelerde en yüksek teşvik alan ve her yerde desteklenen en *öncelikli ve stratejik* sektörler olarak tanımlanmaktadır. Ancak Türkiye bu iki sektörde dışa bağımlı bir ülke olup ihtiyaç duyduğu ürünlerin önemli bir kısmını ithalat yoluyla temin etmektedir. Öte yandan bu iki sektör, ileri teknoloji içeriğine sahip mal üreten, nitelik insan kaynağı kullanan, katma değeri, uluslararası rekabetçiliği ve kümelenme potansiyeli yüksek olan "geleceğin sektörleri" konumundadır. KOP Bölgesinin ekonomik kalkınmasına yönelik bugüne kadar üretilen hiçbir resmi politika belgesi ve planda (TR52 2014-2023 Konya Karaman Bölge Planı, TR71 2014-2023 Düzey 2 Bölgesi Bölge Planı ve 2014-2018 KOP Eylem Planı) söz konusu sektörlerle ilgili herhangi bir veri, yorum veya değerlendirme olmadığı gibi ilgili dokümanların içeriğinde de belirtilen sektörler birkaç küçük istisna dışında kelime olarak dahi geçmemektedir. İşte tam da bu nedenle bu proje/çalışma kapsamında KOP İdaresi ülke için çok önemli olan ve bölge içinde bir önemli olarak gördüğü söz konusu iki sektörün bölgedeki potansiyelinin araştırılmasına karar vermiştir.

Savunma sanayiye ele alan bu çalışmanın amacı, savunma ve havacılık sanayi sektörünün dünya, Türkiye ve Konya'daki mevcut durumunu analiz edilerek bu alanda genelde KOP bölgesinde özelde Konya'da söz konusu sektörün yatırım potansiyelini ve sektöre yönelik yürütülen faaliyetleri ortaya koymaktır. Bu çalışma dört bölümde oluşmaktadır. İlk bölümde sektörün kapsamını belirlemek amacıyla sektörün tanımı ve ürünleri bazında sınıflandırması yapılmıştır. İkinci bölümde, dünya savunma ve havacılık sanayi sektörünün durumu ve pazar payı incelenmiştir. Üçüncü bölümünde ise, Türkiye'de sektörün mevcut durumu ve analizi yapılarak sektörün üretim ve dış ticaret analizi yapılmıştır. Dördüncü bölümde, Konya ilinde savunma ve havacılık sanayi sektörünün durumu hem üretim ve istihdam boyutu hem de ilin dış ticaret analizi çerçevesinde incelenmiştir ayrıca yine dördüncü bölümde Girişimcilik ve Yenilik İhtiyaç Analizi MDA raporuna dayanılarak kümelenme analizi sonuçları incelenmiştir. Son bölümde ise, sektöre yönelik GZFT analizi yapılarak, sektörünün

kuvvetli ve zayıf yönleri ile sektör açısından oluşan fırsat ve tehditler belirlenmiştir. Bu bölümde ayrıca ilde sektöre yönelik sanayinin yapısı, Ar-Ge ve inovasyon potansiyeli ile teşvik ve destekler incelenerek, Konya için potansiyel taşıyan yatırım konuları ortaya konmuştur. Yukarıda yapılan kısa değerlendirmenin doğrultuda bu bölümün amacı, savunma sanayi sektöründe ülkenin ve KOP bölgesinin, özellikle de Konya'nın mevcut durumunun incelenmesi, üretim ve dış ticaret kapasite ve performansının ortaya konması ve söz konusu sektörün bölgede gelişme potansiyelinin değerlendirilmesidir. Bu bağlamda aşağıda söz konusu sektör daha detaylı şekilde analiz edilmektedir.

2.2. SEKTÖRÜN TANIMI, KAPSAMI VE SINIFLANDIRILMASI

Savunma ve Havacılık Sanayi sektörü üzerine bugüne kadar pek çok tartışma yapılmıştır. Bu tartışmaların başında, bir ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimi için Savunma ve Havacılık Sanayi Sektörünün önemidir. Bu sektörün gelişiminde ise asıl dikkat çeken husus dışa bağımlı olmaksızın kendi özkaynakları ve sanayisi ile geliştirilebilmesidir. Bu kapsamda ülkenin Savunma ve Havacılık Sanayi sektörlerinin mevcut durumunu (kapasitesi, işgücü, işyeri sayısı, büyüklüğü) bilmek yapılacak olan bölgesel ve ulusal stratejiler için önem taşımaktadır.

Savunma ve Havacılık Sanayi sektöründe tartışılan diğer bir konu da bu stratejilerin oluşturulabilmesi için öncelikle Savunma ve Havacılık Sanayi içine hangi sektörlerin dahil olup olmadığının belirlenmesidir. Bu konu da farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre Savunma ve Havacılık Sanayi sektörü içine bütün imalat sanayi sektörlerinin dahil olduğudur. Diğer bir görüş ise Savunma ve Havacılık Sanayiye direkt katkıda bulunan sektörlerin dahil edilebileceğidir. Çalışmanın kapsamı göz önüne alındığında bu bölümde Savunma ve Havacılık Sanayiye direkt katkıda bulunan sektörler KOP bölgesi, özelde de Konya ili içinde analiz edilecektir.

Savunma ve Havacılık Sanayi sektörlerinin analizinden önce sanayinin genel bir tanımlamasının yapılması ve özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir. Yukarıda bahsedilen tartışmalar ışığında 2 farklı tanımlama ortaya çıkmaktadır. Savunma ve Havacılık Sanayinin imalat sanayinin bir bütünün olarak değerlendirildiği zaman *“Savunma Sanayii, ülke savunması için ihtiyaç duyulan her türlü silah, mühimmat, vasıta ve teçhizatın üretimi, bakımı ve tadilatını yapan ve imalat sanayiinin hemen hemen her alanı ile alakası olan bir sanayi organizasyonudur”* şeklinde tanımlanabilir. Her iki görüşü destekleyen diğer bir tanımlama ise; *“Savunma Sanayii, bir ülkenin silahlı kuvvetleri için taktik, stratejik ve savunma amacına yönelik silah sistemleri ve donanımlarını tasarlayan, geliştiren ve üreten, özellikle yatırım malları üreten sanayi dalları başta olmak üzere diğer bütün ekonomik faaliyet alanları ile iç içe olan özel ve kamu kuruluşlarının mülkiyetindeki işletmeler topluluğudur”* şeklindedir. 8. Beş Yıllık Kalkınma Planında (2000), Savunma ve Havacılık Sanayi *“İmalat sanayinin hemen hemen her alanı ile ilgisi olan bir sanayidir. Bu açıdan savunma sanayi çok sayıda mal ve hizmetleri kapsayan çeşitli alt sanayi dallarını içine alır ve bu bakımdan diğer sektörlerden farklı bir şekilde tanımlanır”* (DPT, 2000). Bu tanımlamadan da anlaşılacağı gibi Savunma ve Havacılık Sanayi birçok sektörü kapsamaktadır. Savunma Sanayi'nin elektronikten makine sanayine, çelik üretiminden kimya sanayine, otomotiv sanayinden kauçuk sanayine kadar hemen hemen her dal ile girdi-çıkışı alış veriş vardır. Ayrıca Savunma Sanayi de kendi içinde çeşitli dallara ayrılmaktadır. Savunma ve Havacılık Sanayi'ni çeşitli kuruluşlar birçok sınıflandırmaya tabi tutmuştur (SASAD, 2015; DPT, 2000).

Savunma Sanayi Müsteşarlığı (SSM) sektörü esas olarak; Kara Sistemleri, Deniz Sistemleri, Hava Sistemleri, Silah Sistemleri, C4IRS (genellikle Deniz Kuvvetlerinin platformlarında ortak bir yazılım ile komuta, kontrol, iletişim, bilgisayar, istihbarat, gözetleme ve keşif uygulamaları) ve Elektronik Sistemler şeklinde sınıflandırırken, Savunma ve Havacılık İhracatçıları Birliği (SSI) sektörü tam 518 adet Gümrük Tarife ve İstatistik Pozisyon Numaraları (GTİP) kullanarak sektörü teknik anlamda sınıflandırılmaktadır (Kalkınma Bankası, 2013:4-5). Bunların yanı sıra sektörde söz sahibi olan Savunma ve Havacılık Sanayii Üreticileri Birliği (SaSaD) ile DPT'de sektörü sınıflandırma da farklı kriterler kullanmaktadır. Buna göre, SaSaD (2015) savunma sanayi sektörünü gerek çeşitli yayın ve broşürlerinde gerekse sayfasındaki sınıflandırmasında 11 alt sektörü kapsayan bir sanayi olarak

sınıflandırırken, DPT'nin yaptığı çalışmada savunma sanayi 9 adet temel alt sektörden oluşan (Tablo 2.1) bir sınıflandırmaya sahiptir (DPT, 2000).

Tablo 2.1. Savunma ve Havacılık Sanayi İle İlgili Yapılan Bazı Sektörel Sınıflandırmalar

Savunma ve Havacılık Sanayii Üreticileri Birliği Sınıflaması	DPT'nin Sınıflaması
Kara Araçları	Havacılık ve uzay sanayi
Deniz Araçları	Tanklar, zırhlı araçlar ve aksamı
Havacılık ve Uzay	Gemi inşa sanayi
Elektronik	Askeri elektronik ve elektromekanik sanayi
Silah, Mühimmat, Roket ve Füze	Optik ve elektro optik sanayi
Elektrik	Motorlu araç sanayi
Bilişim	Hafif ve ağır silah sanayi
AR-GE ve Mühendislik	Roket ve füze sistemleri
Tekstil ve Giyim	Mühimmat, patlayıcı maddeler ve kimya sanayi
Malzeme, Kalıp ve Parça	
Diğer	

Kaynak: SASAD, 2015 ve DPT, 2000'den alınmıştır.

Savunma ve Havacılık İhracatçıları Birliği, Savunma ve Havacılık Sanayii Üreticileri Birliği (SaSaD) ve Devlet Planlama Teşkilatının yaptıkları Savunma ve Havacılık Sanayi sınıflandırmaları derlenerek bir sektör tanımı yapıldığında genel olarak savunma ve havacılık sektörüne “direk etki eden” 6 adet ana sanayi sektörünün olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Savunma ve Havacılık Sanayi sektörüne direk katkıda bulunan ana sektörler; 20-Kimyasal Ürünleri İmalatı, 22-Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı, 24-Ana Metal Sanayi, 25- Fabrikasyon Metal Ürünler İmalatı, 29- Motorlu Kara Taşıtı ve Römork İmalatı ve 30- Diğer Ulaşım Araçları İmalatı sanayidir. Ancak kuşkusuz bu 6 sektörün savunma sanayini oluşturduğu iddia edilemez, fakat bu sanayilerin savunma sanayisine en önemli girdi sağlayan ara malı sanayileri ile nihai savunma-havacılık malı üreten sanayiler olduğu pekâlâ söylenebilir.

Yukarıdaki tartışma açıkça göstermektedir ki, Savunma ve Havacılık Sanayii Sektörünün kapsamını belirlemek için bilinen sektör sınıflandırmaları olan ne NACE Rev.2 (Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması) ne de ISIC Rev.4 (Uluslararası Standart Ekonomik Faaliyetlere Göre Sanayi Sınıflandırması) ve SITC Rev.4 (Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması) sektörün sınıflandırılmasında sorunu aydınlatamamaktadır (Kalkınma Bankası, 2013:4). Çünkü savunma ve havacılık sektörü doğrudan ve dolaylı birçok imalat sanayi dalı ile bağlantılıdır. Bu nedenle sektörü mükemmel şekilde tanımlayan bir sınıflandırma mümkün olmadığı gibi mevcut çalışmalarda söz konusu da değildir. Bu bağlamda bu çalışmada Savunma ve Havacılık Sanayinin analizde Tablo 2.2’de ortaya konulan alt sektörler ele alınacaktır ki bu sektörlerin savunma ve havacılık sanayiye “dar kapsamda “en iyi temsil ettiği” söylenebilir.

Tablo 2.2. NACE 4’lü Sektörel Düzeyde Savunma ve Havacılık Sanayiye Kapsayan İmalat Sanayi Alt Sektörleri

Kodu	NACE 4’lü Sektörel Düzeyde Alt Sektörler
20.51	Patlayıcı madde imalatı
22.19	Diğer kauçuk ürünleri imalatı
25.40	Silah ve mühimmat (cephane) imalatı
30.30	Hava taşıtları ve uzay araçları ile bunlarla ilgili makinelerin imalatı
30.40	Askeri savaş araçlarının imalatı
33.16	Hava taşıtlarının ve uzay araçlarının bakım ve onarımı

Kaynak: TÜİK, 2015’e dayanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.3. SEKTÖRÜN DÜNYADAKİ MEVCUT DURUMU

Savunma ve havacılık sanayi dünya dış ticaretini inceleyebilmek için dünyadaki ülkelerin ithalat ve ihracat verilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda dünyada en büyük savunma ve havacılık sanayi ihracat ve ithalatçıları savunma ve havacılık sektöründeki payları incelenmiştir. 2012 yılı toplam SHS (savunma ve havacılık sanayi) ithalatı incelendiğinde (Tablo 2.1) 26,3 milyar dolarlık bir ihracatın gerçekleştiği görülmektedir. 2012’deki sıralamaya bakıldığında ABD, Rusya ve Çin’in pazarda en büyük

paya sahip olduğu görülmektedir. Dünyada savunma ve havacılık sanayi ihracat verileri incelendiğinde özetle ABD'nin her zaman ilk sıralarda yer aldığı, İngiltere'nin 2002 yılından 2012 yılına zamanla gücünün zayıfladığı, 2002 yılından 2012 yılına kadar istikrarlı ihracat verileriyle ise Çin'in 3.sıraya yükseldiğini göstermektedir (TR72 Bölgesi (Kayseri, Sivas, Yozgat) Savunma Sanayine Yönelik İmalat Sanayi Raporu, 2013). Tablo 2.1'de dünya savunma ve havacılık sanayi ithalat verileri incelendiğinde ise, 15,3 milyar dolarlık ithalatın gerçekleştiği görülmektedir. Türkiye ise 468 milyon dolarlık ithalatı ile 2010 yılında 12.sırada yer almaktadır. 2010 yılında Hindistan, Çin ve Güney Kore ithalat liginin ilk üç sırasını oluşturmaktadır.

Tablo 2.3. Dünyadaki En Büyük SHS İthalatçıları ve İhracatçıları (1990 Fiyatları İle Milyon ABD Doları)

2012 Sıralama	İhracatçı Ülkeler	2012	2010 Sıralama	İthalatçı Ülkeler	2010
1	ABD	8,76	1	Hindistan	3,337
2	Rusya	8,003	2	Suudi Arabistan	2,58
3	Çin	1,783	3	Güney Kore	1,131
4	Ukrayna	1,344	4	Avusturalya	1,677
5	Almanya	1,193	5	Singapur	1,078
6	Fransa	1,139	6	ABD	893
7	İngiltere	863	7	Cezayir	791
8	İtalya	847	8	Pakistan	787
9	İspanya	720	9	Yunanistan	703
10	İsrail	533	10	Çin	559
11	İsveç	496	11	Birleşik Arap Emirlikleri	493
12	Kanada	276	12	Türkiye	468
13	İsviçre	210	13	Malezya	411
14	Güney Kore	183	14	Norveç	205
	Toplam	26,35	15	Endonezya	198
				Toplam	15,311

Kaynak: TR72 Bölgesi Savunma Sanayine Yönelik İmalat Sanayi Raporu 2013, verileri kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Savunma ve havacılık sanayi kapsamında dünyada yapılan askeri harcamalar önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda dünyada en yüksek askeri harcama yapan ilk 15 ülke (Tablo 2.1) incelendiğinde, 2013 ve 2014 yılında ilk 3 sırada ABD, Çin ve Rusya'nın bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte 2013 yılından 2014 yılına birtakım değişiklikler yaşandığı göze çarpmaktadır. Hindistan 2013 yılında 9. sırada, Japonya ise 7. sırada yer alırken 2014 yılında Hindistan 7. sıraya yükselmiş Japonya ise 9. sıraya düşmüştür. Tablo 1 incelendiğinde ABD'de askeri harcamaların düşüş yaşamasına karşın özellikle Çin, Rusya, Suudi Arabistan ve BAE'lerinde ciddi bir yükseliş yaşandığı dikkat çekmektedir. ABD'nin askeri harcamalarının her yıl düzenli bir düşüş yaşayacağı varsayılırsa sektördeki payında da küçülme yaşaması beklenmektedir. Türkiye ise 2015 yılında GSYH içinde %2,5 payla listeye 15. sırada dahil olmuştur.

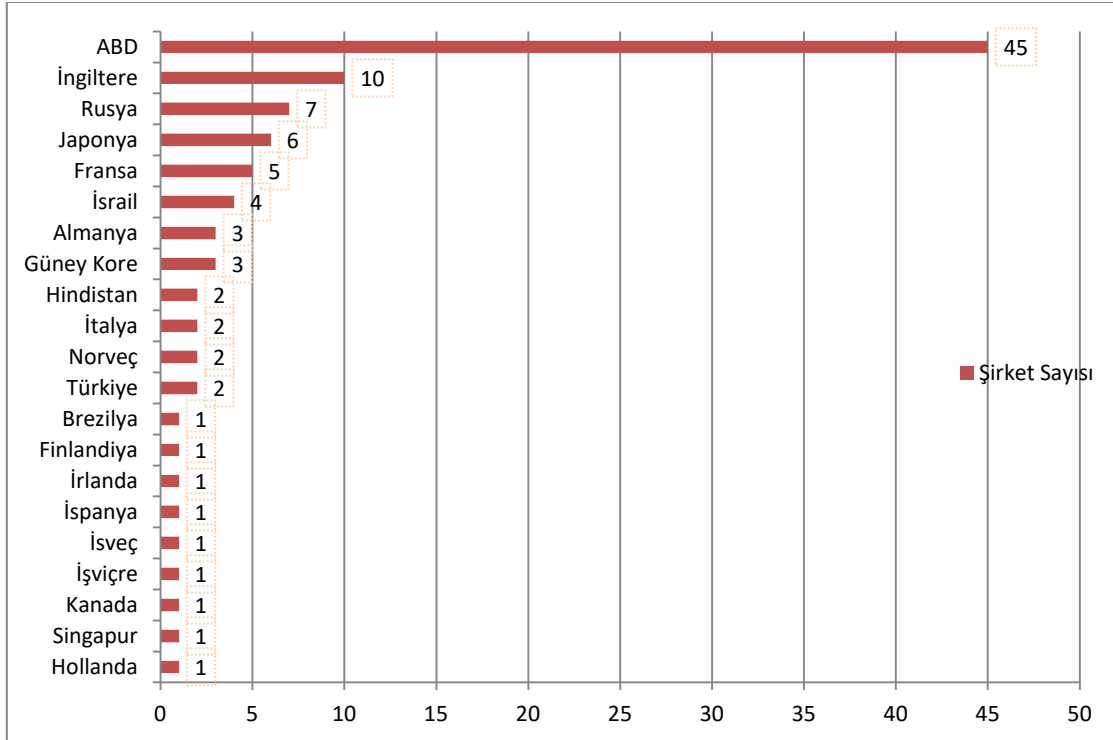
Dünyada en yüksek askeri harcama yapan ülkeleri inceledikten sonra 2012 yılı itibarıyla en büyük 100 savunma ve havacılık sanayi şirketinin ülkelere göre dağılımını incelemek, savunma ve havacılık sanayinin dünyadaki mevcut durumunu ortaya koyabilmek adına daha verimli olacaktır. Bu bağlamda Şekil 2.1'de, 2012 itibarıyla en büyük 100 SHS şirketinin ülkelere göre dağılımı gösterilmektedir. Buna göre, dünyada en çok askeri harcama yapan sıralamasında ilk sırada gelen ABD burada da 45 SHS şirketi ile öncülüğünü korumaktadır. Amerikalı şirketleri, sırasıyla İngiliz, Rus, Japon ve Fransız şirketleri takip etmektedir. Türkiye en büyük 100 listesinde 2 şirket ile 12. sırada yer almaktadır ki, bunlardan biri 76. sırasında yer alan ASELSAN ile 83'üncü sırasında bulunan TUSAŞ'tır (Oran, 2013).

Tablo 2.4. En Yüksek Askeri Harcama Yapan İlk 15 Ülke, 2014

Sıralama					Gayrisafi Yurtiçi Hasılanın içindeki Payı (%) *	
2014	2013	Ülke	Harcamalar 2014 (milyar \$)	Değişim 2005-14 (%)	2014	2015
1	1	ABD	610	-0,4	3,5	3,8
2	2	Çin	[216]	167	[2,1]	[2,0]
3	3	Rusya	[84,5]	97	[4,5]	[3,6]
4	4	Suudi Arabistan	80,8	112	10,4	7,7
5	5	Fransa	62,3	-3,2	2,2	2,5
6	6	Birleşik Krallık	60,5	-5,5	2,2	2,4
7	9	Hindistan	50,0	39	2,4	2,8
8	8	Almanya	[46,5]	-0,8	[1,2]	1,4
9	7	Japonya	45,8	-3,7	1	1
10	10	Güney Kore	36,7	34	2,6	2,5
11	12	Brezilya	31,7	41	1,4	1,5
12	11	İtalya	30,9	-27	1,5	1,9
13	13	Avustralya	25,4	27	1,8	1,8
14	14	Birleşik Emirlikleri Arap	[22,8]	135	[5,1]	[3,7]
15	15	Türkiye	22,6	15	2,2	2,5
İlk 15 Ülke Toplamı			1 427			
Dünya Toplamı			1 776	21	2,3	2,4

Verilerdeki köşeli parantez [] SIPRI tahminlerini göstermektedir.

Kaynak: SIPRI Fact Sheet April 2015, Trends in World Military Expenditure, 2014, TR41 Bölgesi Havacılık Sektörü Raporu, 2016 verileri kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 2.1. 2012 İtibariyle En Büyük 100 SHS Şirketinin Ülkelere Göre Dağılımı

Kaynak: TR72 Bölgesi Savunma Sanayine Yönelik İmalat Sanayi Raporu 2013, verileri kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.4. TÜRKİYE’DE SAVUNMA VE HAVACILIK SANAYİ

Türkiye’de Savunma ve Havacılık Sanayi son yıllarda hızla gelişen bir sektördür. Bunun en büyük kanıtlarından biri Savunma ve Havacılık Sanayine direk etki eden 6 ana sektörün (20-Kimyasal Ürünleri İmalatı, 22-Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı, 24- Ana Metal Sanayi, 25- Fabrikasyon Metal Ürünler İmalatı, 29- Motorlu Kara Taşıtı ve Römork İmalatı ve 30- Diğer Ulaşım Araçları İmalatı) SGK verilerine göre imalat sanayi içinde işyeri sayısında %25 ve %28’lik istihdam payı ile Türkiye içindeki önemli konumudur.

Bunun yanında yan sanayi ve KOBİ’lerinde savunma ve havacılık sektörüne olan ilgisinin artması bu alanda gelişmenin de göstergelerinden biridir. Türkiye ölçeğinde savunma ve havacılık sanayinin kümelenmesinin hızlandığı Ankara ile başlayan kümelenme sürecinde İzmir, Eskişehir ve İstanbul kentleri ile devam ettiği görülmektedir. Son olarak da Konya ilinin Savunma Sanayi alanında ön plana çıkmaya başladığı gözlemlenmektedir. Özellikle tabanca ve ateşli silahlar, bomba, füze ve benzeri savaş gereçleri, askeri silah parçaları imalatı sanayinde Türkiye içinde ilk 5 il içinde yer almaktadır. Bu değerler bize beşinci küme olarak Konya’nın değerlendirilebileceğini göstermektedir.

2.4.1. Türkiye’de Sektörünün Pazar Analizi

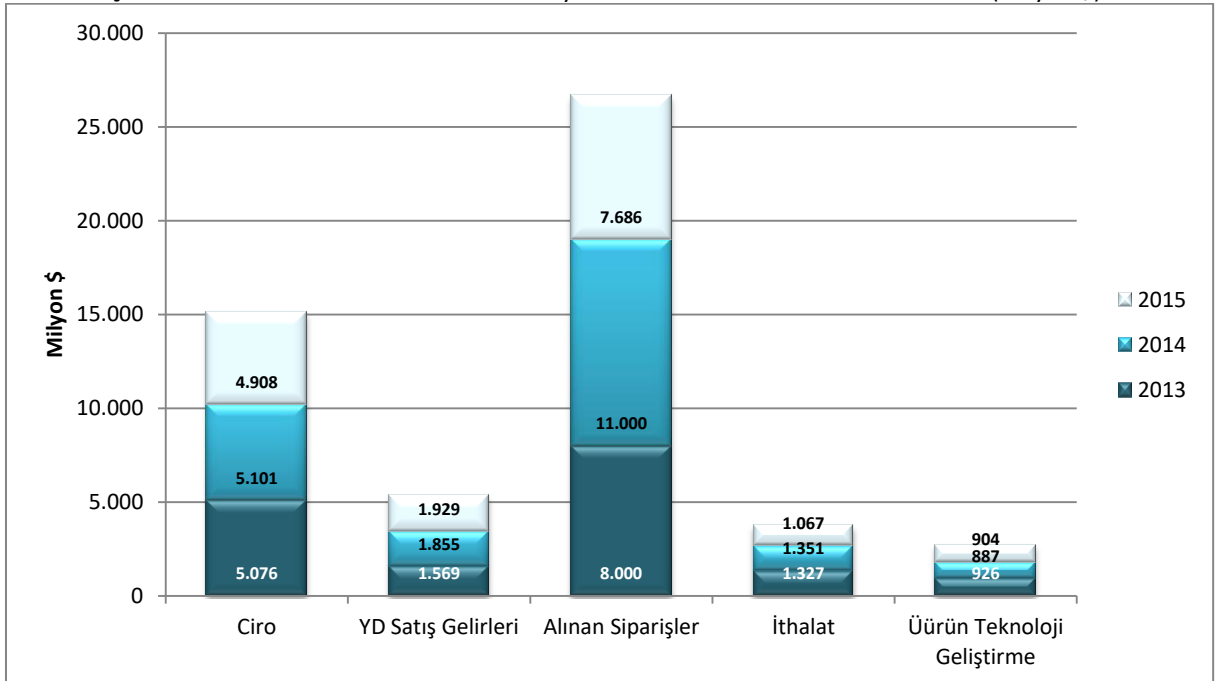
Savunma ve havacılık sanayinin Türkiye’de ki Pazar analizini inceleyebilmek için ciro, yurt dışı satış gelirleri, alınan siparişler, ithalat, ürün/teknoloji geliştirme ve istihdam verileri (Tablo 2.5) incelenmiştir. Bu bağlamda Şekil 2.2’ye göre 2014 yılı esas alınarak 2015 yılı verileri değerlendirildiğinde Ciroda %4 düşüş, yurt dışı satış gelirlerinde %4 artış, alınan siparişlerde %30 düşüş, ithalatla %21 düşüş, ürün/teknoloji geliştirmede ise %2’lik bir artışın olduğu görülmektedir.

Tablo 2.5. Türk Savunma ve Havacılık Sanayii 2015 Yılı Performansına İlişkin Bilgiler

Ciro	4.908 Milyon \$
Yurt Dışı Satış Gelirleri	1.929 Milyon \$
Alınan Siparişler	7.686 Milyon \$
İthalat	1.067 Milyon \$
Ürün/Teknoloji Geliştirme	904 Milyon \$
İstihdam	31.375 Kişi

Kaynak: Savunma ve Havacılık Sanayii Performans Raporu, 2015 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 2.2. Türk Savunma ve Havacılık Sanayii Yıllara Göre Performans 2013 - 2015 (Milyon \$)

Kaynak: Savunma ve Havacılık Sanayii Performans Raporu, 2015 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.4.2. TÜİK Verilerine Göre Analiz

Savunma ve Havacılık Sanayi sektörünün Türkiye’deki mevcut durumunu analiz edilirken girişim sayısı ve çalışan sayısının analizinde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri kapsamında NACE Rev.2 bazında yayınlanan verilerden yararlanılmıştır. Öncelikli olarak savunma ve havacılık sanayinin, imalat sanayi içerisindeki oranı ve 2009-2015 yılları arasındaki değişimi analiz edilmiştir. Buna göre 2009 yılında imalat sanayi içerisinde savunma ve havacılık sanayinin iş yeri sayısı oranı %0,4 olurken bu oran 2015 yılında artış ya da azalış göstermeyerek aynı payda kaldığı görülmektedir. Yine Türkiye genelinde savunma ve havacılık sanayinin, imalat sanayi içerisindeki istihdam oranı incelendiğinde ise 2009 yılında %1,3’lük oranının 2015 yılında büyük bir artış göstererek %19,5’e ulaşmıştır. Bu çerçevede savunma ve havacılık sanayinin 2009 ve 2015 yılları arasında işyeri sayısında imalat sanayi içerisindeki payında önemli bir artış görülmezken, istihdam parametresinde önemli ölçüde bir artışın yaşandığını söylemek mümkündür.

Tablo 2.6. Türkiye’de Savunma ve Havacılık Sanayi Sektöründe Faaliyet Gösteren Firma Sayısı ve İstihdamı

NACE Rev. 2 Düzeyinde Alt Sektörlerin Adı	2009				2015			
	İşyeri Sayısı	%	İstihdam	%	İşyeri Sayısı	%	İstihdam	%
İmalat Sanayi(Toplam)	320.815	100	2.584.773	100	3.680.466	100	332.834	100
Savunma ve havacılık sanayi imalatı	1.162	0,4%	33.714	1,3%	1.394	0,04%	64.931	19,5%

Kaynak: TÜİK, 2017 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Savunma ve havacılık sanayi kapsamında, dar anlamda ve en iyi şekilde sektörü oluşturan, 4 dijital sektörlerin istihdam ve işyeri sayısı parametreleri incelenmiştir. Bu bağlamda incelenen sektörler 2051 patlayıcı madde imalatı, 2219 diğer kauçuk ürünlerin imalatı, 2540 silah ve mühimmat (cephane) imalatı, 3030 hava taşıtları ve uzay araçları ile bunlarla ilgili makinelerin imalatı, 3040 askeri savaş araçlarının imalatı ile 3316 hava taşıtlarının ve uzay araçlarının bakım ve onarımı sektörleridir. Tablo 2.7’ye göre 2051 patlayıcı madde imalatı, 2219 diğer kauçuk ürünlerin imalatı, 2540 silah ve cephane imalatı, 3030 hava taşıtları ve uzay araçları ile bunlarla ilgili makinelerin imalatı istihdam ve işyeri sayısında 2009 yılında 2015 yılına artış yaşandığı görülmektedir. Askeri savaş araçlarının imalatı sektöründe verilerin gizli tutulması nedeniyle yorum yapılamazken 3316 hava taşıtlarının ve uzay araçlarının bakım ve onarımı sektöründe 2009 yılından 2015 yılına bir artış yaşandığı görülmektedir.

Tablo 2.7. Türkiye’de Savunma ve Havacılık Sanayi imalatı Temsil Eden İmalat Sanayi Sektörlerinin Dağılımı

Kodu	NACE Rev. 2 Düzeyinde Alt Sektörlerin Adı	2009	2009	2015	2015
		Firma Sayısı	İstihdam	Firma Sayısı	İstihdam
2051	Patlayıcı madde imalatı	16	963	18	1.475
2219	Diğer kauçuk ürünleri imalatı	968	18.044	998	32.570
2540	Silah ve mühimmat (cephane) imalatı	152	8.493	298	14.374
3030	Hava taşıtları ve uzay araçları ile bunlarla ilgili makinelerin imalatı	8	4.425	40	9.230
3040	Askeri savaş araçlarının imalatı	6	1.789	5	c
3316	Hava taşıtlarının ve uzay araçlarının bakım ve onarımı	12	c	35	7.282

Kaynak:TÜİK, 2017 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur. c 5429 Sayılı Türkiye İstatistik Kanununun gizli verilerle ilgili maddesi uyarınca, girişim sayısının üçten az olması nedeniyle bilgiler verilmemiştir.

2.4.3. TOBB Verilerine Göre Analiz

Savunma ve havacılık sanayinin iller bazında mevcut durumunun ortaya konulabilmesi için 4 dijital alt sektörlerin analiz edilmesi gerekmez. TÜİK verilerinde çalışan ve istihdam sayısı analiz edilmiş ancak il bazında 4 dijital verilerin bulunmaması nedeniyle TÜİK verilerine göre daha dar kapsamlı olmasına karşın Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) verileri, gerek firma gerekse istihdam sayısında ve sektörel kırılımlarda, il bazında verileri kapsaması nedeniyle rapor kapsamında tercih edilmiştir. Bu çerçevede Savunma ve havacılık sanayinin ulusal, KOP Bölgesi ve rapor kapsamındaki Konya bazında analizi mümkün olacak bu dağılım ortaya konulurken TOBB verileri kullanılacaktır.

Bu bağlamda TOBB verilerine göre, mineral ürünleri sanayiye oluşturan 20.51 patlayıcı madde imalatı, 22.19 diğer kauçuk ürünleri imalatı, 25.40 silah ve mühimmat (cephane) imalatı, 30.30 hava taşıtları ve uzay araçları ile bunlarla ilgili makinelerin imalatı, 30.40 askeri savaş araçlarının imalatı ve 33.16 hava taşıtlarının ve uzay araçlarının bakım ve onarımı sanayinin Türkiye’deki mevcut durumuna bakıldığında (Tablo 2.8), 1.247 firmanın faaliyet gösterdiği ve 97.822 kişilik bir istihdamın yaratıldığı görülmektedir.

Tablo 2.8. Türkiye’de Savunma ve Havacılık Sanayi Sektöründe Faaliyet Gösteren Firma Sayısı ve İstihdamı, 2016

Kodu	NACE Rev. 2 Düzeyinde Alt Sektörlerin Adı	Firma Sayısı	İstihdam
2219	Diğer kauçuk ürünleri imalatı	730	47.088
2051	Patlayıcı Madde İmalatı	40	5.379
2540	Silah ve mühimmat (cephane) imalatı	108	6.369
3030	Hava taşıtları ve uzay araçları ile bunlarla ilgili makinelerin imalatı	268	15.207
3040	Askeri savaş araçlarının imalatı	62	19.825
3316	Hava taşıtlarının ve uzay araçlarının bakım ve onarımı	39	3.954
Savunma ve Havacılık Sanayi Toplamı		1.247	97.822

Kaynak:TOBB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Savunma ve havacılık sanayinin firma sayısı ve istihdam bakımından alt sektörler göre detaylı analizini içeren Tablo 2.8’deki 22.19 diğer kauçuk ürünleri imalatı sanayinin Türkiye ve KOP bölgesi içindeki durumuna bakıldığında ülkede 730 firmanın bulunduğu ve bunların 47.088 kişilik bir istihdam yarattığı görülmektedir. Türkiye içerisinde ise sektörün dağılımına bakıldığında İstanbul 262 firma sayısı ve 10.044 kişilik istihdamıyla ilk sırada gelmektedir. Konya ili ise 44 firma ile Türkiye genelinde 4.sırada gelerek %6’lık bir paya sahipken, 883 kişilik istihdamıyla 10. sırada gelerek %1,9’luk bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Savunma ve havacılık sanayi kapsamında, Tablo 2.10’da 20.51 Patlayıcı madde imalatı sanayinin Türkiye genelinde illere göre dağılımı incelenmiştir. Buna göre Türkiye’de sektörde 40 firmanın bulunduğu ve bunların toplamda 5.379 kişilik bir istihdam yarattığı görülmektedir. Sektörde Ankara 5 adet firma sayısı ve 2.829 kişilik istihdamıyla ilk sırada gelmektedir. Türkiye genelinde Konya ilinin mevcut durumu incelendiğinde ise, firma sayısında %5’lik payıyla 10. sırada gelirken, istihdam sayısında %0,2’lik payıyla 17 il içerisinde 15.sırada yer almaktadır.

Tablo 2.9. 22.19 Diğer Kauçuk Ürünleri İmalatı Sanayinin İllere Göre Dağılımı, 2016

İl Adı	Kayıtlı Üretici	%	Personel Bilgileri						
			M	T	U	İ	İD	Toplam	%
Adana	16	2,2%	10	8	43	423	49	533	1,1%
Afyonkarahisar	5	0,7%	6	5	14	134	23	182	0,4%
Amasya	1	0,1%	1	2	8	110	1	122	0,3%
Ankara	49	6,7%	51	46	132	1.267	160	1.662	3,5%
Antalya	3	0,4%	2	2	2	59	16	81	0,2%
Aydın	2	0,3%	0	5	3	19	3	30	0,1%
Balıkesir	1	0,1%	0	1	6	20	6	33	0,1%
Bilecik	3	0,4%	17	8	15	212	20	272	0,6%
Bolu	3	0,4%	6	12	20	380	54	816	1,7%
Bursa	148	20,3%	357	287	349	7.187	1180	9.360	19,9%
Çanakkale	1	0,1%	0	0	0	10	0	10	0,0%
Çorum	5	0,7%	2	0	12	26	13	53	0,1%
Denizli	8	1,1%	4	1	14	144	19	182	0,4%
Edirne	1	0,1%	0	0	0	43	8	51	0,1%
Elazığ	1	0,1%	0	0	2	8	2	12	0,0%
Eskişehir	6	0,8%	37	9	16	434	60	556	1,2%
Gaziantep	11	1,5%	9	4	25	385	27	450	1,0%
Hatay	7	1,0%	13	20	44	526	60	663	1,4%
Mersin	3	0,4%	14	20	19	423	71	547	1,2%
İstanbul	262	35,9%	338	303	452	7900	1451	10.444	22,2%
İzmir	40	5,5%	79	62	139	1681	329	2.290	4,9%
Kayseri	3	0,4%	1	0	1	26	4	32	0,1%
Kocaeli	34	4,7%	306	239	210	4044	651	6091	12,9%
Konya	44	6,0%	15	16	75	659	117	883	1,9%
Kütahya	2	0,3%	40	12	20	591	57	720	1,5%
Malatya	2	0,3%	0	0	2	2	1	5	0,0%
Manisa	9	1,2%	109	52	56	1.703	121	2.041	4,3%
Kahramanmaraş	1	0,1%	0	0	1	11	2	14	0,0%
Sakarya	8	1,1%	8	12	24	214	28	286	0,6%
Samsun	8	1,1%	101	32	60	1.153	159	1.505	3,2%
Sinop	2	0,3%	1	1	6	93	21	122	0,3%
Tekirdağ	16	2,2%	86	261	213	2.705	291	3.556	7,6%
Tokat	4	0,5%	3	6	9	109	8	139	0,3%
Trabzon	1	0,1%	0	0	0	3	1	4	0,0%
Şanlıurfa	1	0,1%	0	0	3	8	0	11	0,0%
Uşak	1	0,1%	1	0	2	29	1	33	0,1%
Zonguldak	3	0,4%	9	13	22	286	34	364	0,8%
Aksaray	1	0,1%	0	1	2	4	2	9	0,0%
Karaman	1	0,1%	0	0	0	6	0	6	0,0%
Kırıkkale	1	0,1%	0	0	1	1	1	3	0,0%
Bartın	1	0,1%	6	9	0	223	17	696	1,5%
Yalova	1	0,1%	0	0	0	1	0	1	0,0%
Osmaniye	2	0,3%	5	7	1	64	8	85	0,2%
Düzce	8	1,1%	71	52	91	1.784	135	2.133	4,5%
Toplam	730	100,0%	1708	1508	2114	35110	5211	47.088	100,0%

M: Mühendis; T: Teknisyen; U: Usta; İ: İşçi; İD: İdari;

Kaynak: TOBB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2.10. 20.51 Patlayıcı Madde İmalatı Sanayinin İllere Göre Dağılımı, 2016

İl Adı	Kayıtlı Üretici	%	Personel Bilgileri						
			M	T	U	İ	İD	Toplam	%
Adıyaman	2	5,0%	2	0	3	17	11	33	0,6%
Afyonkarahisar	2	5,0%	10	4	12	62	26	114	2,1%
Ankara	5	12,5%	1.113	591	16	683	426	2.829	52,6%
Balıkesir	4	10,0%	39	6	61	311	98	515	9,6%
Çankırı	3	7,5%	7	5	2	138	7	159	3,0%
Eskişehir	2	5,0%	14	10	10	94	12	140	2,6%
İstanbul	4	10,0%	1	0	5	26	4	36	0,7%
İzmir	1	2,5%	0	0	0	3	0	3	0,1%
Konya	2	5,0%	0	0	3	7	1	11	0,2%
Kütahya	1	2,5%	0	0	0	6	0	6	0,1%
Malatya	2	5,0%	10	4	26	36	46	122	2,3%
Manisa	3	7,5%	23	28	12	265	32	360	6,7%
Mardin	1	2,5%	1	0	0	25	3	29	0,5%
Niğde	2	5,0%	3	0	2	23	3	31	0,6%
Sakarya	3	7,5%	0	3	3	498	27	531	9,9%
Sivrihisar	1	2,5%	34	19	2	135	70	260	4,8%
Osmaniye	2	5,0%	10	12	14	136	28	200	3,7%
Toplam	40	100,0%	1.267	682	171	2.465	794	5.379	100,0%

M: Mühendis; T: Teknisyen; U: Usta; İ: İşçi; İD: İdari;

Kaynak: TOBB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Savunma ve havacılık sanayi kapsamında, 25.40 silah ve mühimmat(cephane) imalatı sanayinin Türkiye genelinde illere göre dağılımı (Tablo 2.11) incelenmiştir. Bu çerçevede silah ve mühimmat sanayi kapsamında toplamda Türkiye’de 1.052 iş yeri bulunurken, bunların yarattığı istihdam ise 15.207 kişidir. Sektörde illerin mevcut durumu incelendiğinde, Konya’nın işyeri sayısında %43,7’lik bir payla öncü olduğu görülmektedir. İstihdam parametresinde ise Konya yerini %28,6’lık bir oranla İstanbul’a bırakmıştır. Konya’nın istihdam sayısında Türkiye içerisindeki sıralamasına bakıldığında ise 2. sırada geldiği görülmektedir.

Konya’nın sektördeki bu performansından ötürü il özelinde detaylı bir inceleme yapılmıştır. Bu bağlamda Konya Beyşehir’in Üzümlü ve Huğlu kasabalarında atölye tipi bir üretim tarzı ile gelişmiş olan silah sanayi Türkiye’deki av tüfeği ihtiyacının % 70’ini karşılamaktadır (MEVKA, 2016b:41). 2015 yılı nüfus kayıtlarına göre nüfusu 2888 kişi olan Huğlu ile 4864 kişinin yaşadığı Üzümlü kasabası 6360 sayılı Yasa ile İdari bakımdan Beyşehir’e bağlı bir mahalle statüsüne dönüşmüş olmakla birlikte aslında çok eskilerden bu yana belediyesi bulunan (Üzümlü 1930 yılından, Huğlu’da 1960 yılından beri) küçük bir kasaba/belde yerleşmesidir.

Beyşehir’in Huğlu ve Üzümlü beldelerinde üretilen av tüfeği ve muhtelif silahlar imalatı ile tıbbi araç ve gereçler ve protezlerin yapıldığı çok sayıda işletme bulunmaktadır. Konya ili Beyşehir bölgesi savunma ve medikal sanayi bakımından önemli bir konumdadır. Bölgede ilk silah üretimi 1960’lı yıllarda atölyelerde başlamıştır. 1990’lı yıllarda kurumsallaşmaya başlayan atölyeler teknolojik altyapı ile birlikte önemli yol kat etmiştir. Bölge ülke av tüfeği ihtiyacının % 70’i karşılamaktadır. Bölgeden, AB ve ABD olmak üzere çok sayıda ülkeye tüfek ihracatı yapılmaktadır (MEVKA, 2016c).

TOBB 2016 Sanayi Veri Tabanı Verilerine göre bu sektörde il genelindeki 98 firmanın 90 tanesi Beyşehir ilçesinde bulunmaktadır. Gerçekten de bu sektörde Konya ili genelindeki istihdamın %90’ı Beyşehir ilçesinde yoğunlaşmış olup, bu durum esasında Beyşehir’in iki küçük kasabası olan Üzümlü ve Huğlu beldelerinde yer alan silah (av tüfekleri) sanayinin varlığından kaynaklanmaktadır.

Tablo 2.11. 25.40 Silah ve mühimmat (cephane) imalatı Sanayinin İllere Göre Dağılımı, 2016

İl Adı	Kayıtlı Üretici	%	Personel Bilgileri						
			M	T	U	İ	İD	Toplam	%
Adana	1	0,4%	1	1	2	3	1	8	0,1%
Ankara	17	6,3%	150	296	187	771	267	1.671	11,0%
Antalya	1	0,4%	1	1	1	22	9	34	0,2%
Balıkesir	3	1,1%	36	6	68	298	99	507	3,3%
Bursa	1	0,4%	2	0	2	13	5	22	0,1%
Çankırı	2	0,7%	30	13	27	259	88	417	2,7%
Çorum	1	0,4%	0	0	1	2	0	3	0,0%
Denizli	1	0,4%	0	0	0	11	1	12	0,1%
Diyarbakır	1	0,4%	0	0	0	3	0	3	0,0%
Eskişehir	1	0,4%	18	0	6	92	14	130	0,9%
Gaziantep	2	0,7%	4	4	3	8	2	21	0,1%
Giresun	1	0,4%	8	22	14	102	33	179	1,2%
Isparta	2	0,7%	2	1	11	119	6	139	0,9%
İstanbul	68	25,4%	281	241	257	2.991	575	4.345	28,6%
İzmir	15	5,6%	21	13	36	1127	32	1229	8,1%
Kayseri	1	0,4%	4	0	3	21	3	31	0,2%
Kocaeli	5	1,9%	154	65	39	255	77	590	3,9%
Konya	117	43,7%	66	57	557	1.605	187	2.472	16,3%
Kütahya	1	0,4%	1	1	1	4	1	8	0,1%
Manisa	1	0,4%	2	1	0	36	2	41	0,3%
Ordu	1	0,4%	0	1	1	8	0	10	0,1%
Sakarya	1	0,4%	1	0	1	37	1	40	0,3%
Samsun	1	0,4%	22	24	12	111	44	213	1,4%
Trabzon	2	0,7%	9	22	15	63	12	121	0,8%
Şanlıurfa	1	0,4%	0	0	1	2	0	3	0,0%
Kırıkkale	11	4,1%	191	70	43	1.486	413	2.283	15,0%
Osmaniye	1	0,4%	5	6	7	68	14	100	0,7%
Düzce	8	3,0%	43	60	52	346	74	575	3,8%
Toplam	268	100,0%	1.052	905	1.347	9.863	1.960	15.207	100,0%

M: Mühendis; T: Teknisyen; U: Usta; İ: İşçi; İD: İdari;

Kaynak: TOBB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Savunma ve havacılık sanayi kapsamında, 30.30 hava taşıtları uzay araçları ve uzay araçları ile bunlarla ilgili makinelerin imalatı sanayinin Türkiye genelinde mevcut durumu incelenmiştir. Bu kapsamda sektörde 62 firma faaliyet gösterirken, 19.825 kişi istihdam edilmektedir. Sektörde %40,3'lük iş yeri sayısı ve %65,3'lük istihdamıyla Ankara ili ilk sırada gelmektedir. Konya ili ise toplamda 10 il içerisinde iş yeri sayısı ile 8. Sırada istihdam sayısı ile ise sonuncu sırada yerini almaktadır.

Tablo 2.12. 30.30 Hava taşıtları ve uzay araçları ile ilgili makinelerin imalatı Sanayinin İllere Göre Dağılımı, 2016

İl Adı	Kayıtlı Üretici	%	Personel Bilgileri						
			M	T	U	İ	İD	Toplam	%
Ankara	25	40,3%	4.828	5.297	73	246	1590	12.951	65,3%
Eskişehir	10	16,1%	1.170	1.905	112	822	500	4.509	22,7%
Isparta	1	1,6%	1	1	0	6	1	9	0,0%
İstanbul	18	29,0%	244	174	111	701	265	1.500	7,6%
İzmir	3	4,8%	77	39	0	444	112	672	3,4%
Kayseri	1	1,6%	4	0	3	21	3	31	0,2%
Kocaeli	1	1,6%	3	4	2	17	3	29	0,1%
Konya	1	1,6%	1	0	1	5	2	9	0,0%
Manisa	1	1,6%	0	4	0	40	12	56	0,3%
Tekirdağ	1	1,6%	2	0	0	23	3	59	0,3%
Toplam	62	100,0%	6.330	7.424	302	2.325	2.491	19.825	100,0%

M: Mühendis; T: Teknisyen; U: Usta; İ: İşçi; İD: İdari;

Kaynak: TOBB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Savunma ve havacılık sanayi kapsamında son olarak 30.40 askeri savaş araçlarının imalatı sanayinin Türkiye genelindeki durumu incelenmiştir. Bu bağlamda Türkiye genelinde sektörde 39 firma bulunurken, bu firmalar 3.954 kişilik bir istihdam yaratmaktadır. Ankara ili sektörde firma sayısı ve istihdam sayısı bakımından ilk sırada gelmektedir. Konya'nın mevcut durumu incelendiğinde ise, 8 il içerisinde iş yeri sayısında %5,1'lik payı ile 5.sırada gelirken, istihdam parametresinde ise %4,6'lık payıyla 4. sırada yerini almaktadır.

Tablo 2.13. 30.40 Askeri savaş araçlarının imalatı Sanayinin İllere Göre Dağılımı, 2016

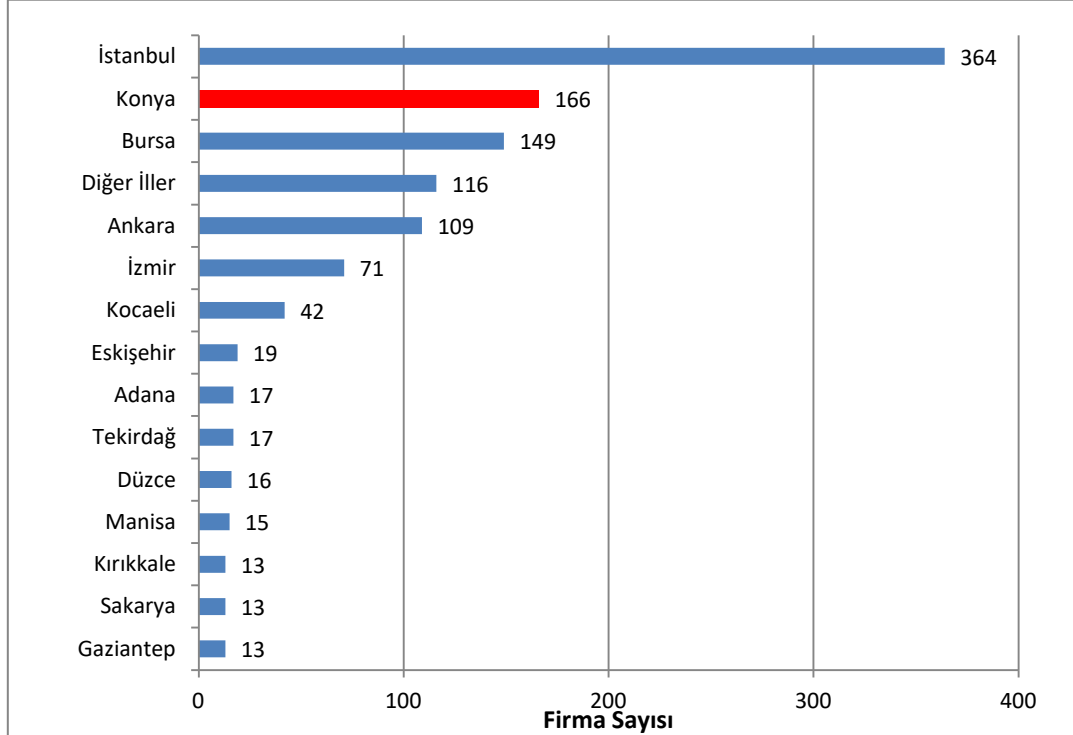
İl Adı	Kayıtlı Üretici	%	Personel Bilgileri						
			M	T	U	İ	İD	Toplam	%
Ankara	16	41,0%	382	282	68	687	331	1.750	44,3%
İstanbul	12	30,8%	4	5	31	83	14	137	3,5%
İzmir	4	10,3%	202	76	70	928	202	1.478	37,4%
Kayseri	1	2,6%	4	0	3	21	3	31	0,8%
Kocaeli	2	5,1%	7	27	15	106	11	166	4,2%
Konya	2	5,1%	11	6	7	150	9	183	4,6%
Manisa	1	2,6%	23	75	8	83	6	195	4,9%
Sakarya	1	2,6%	2	1	5	5	1	14	0,4%
Toplam	39	100,0%	635	472	207	2.063	577	3.954	100,0%

M: Mühendis; T: Teknisyen; U: Usta; İ: İşçi; İD: İdari;

Kaynak: TOBB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Savunma ve havacılık sanayi sektöründe faaliyet gösteren firmaların illere göre dağılımı incelendiğinde ise, sektöre İstanbul 364 firma sayısı ile sektörü elinde bulundurmaktadır. İstanbul'u takiben ise Konya 166 firma sayısı ile sektörde ikinci, Bursa 149 firma sayısı ile sektörde üçüncü ve Ankara 109 firma sayısı ile sektörde beşinci sırada geldiği görülmektedir. Konya ilinde yapılan analizler sonucunda özellikle 25.40 silah ve mühimmat (cephane) imalatı sanayideki firma sayısı ve dolayısıyla yarattığı katma değer bu sıralamada etkili olmuştur. Bu bağlamda yapılan istihdam ve işyeri sayısı analizlerinden anlaşılabileceği üzere Konya'nın savunma ve havacılık sanayi sektöründe potansiyelinin yüksek olduğu görülmektedir.

Şekil 2.3. Savunma ve Havacılık Sanayi Sektöründe Faaliyet Gösteren Firmaların İllere Göre Dağılımı, 2016

Kaynak: TOBB, 2016 verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.4.4. SGK Verilerine Göre Kümelenme Analizi

Savunma ve Havacılık Sanayi sektör sınıflandırmasına direk etki eden ana sektörlerle göre yapılan analizde Konya ili genel anlamda Türkiye ortalamasına yakın bir dağılım göstermektedir. Özellikle Konya ili işyeri sayısı ve istihdam bakımından 22 Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı, 24 Ana Metal Sanayi, 25 Fabrikasyon Metal Ürünler İmalatı, 29 Motorlu Kara Taşıtı ve Römork İmalatı sanayinde Türkiye ortalamasının üstünde bir ortalamaya sahiptir. Konya ilinin Savunma ve Havacılık Sanayini içine alan 6 ana sektörün KOP bölgesi içindeki dağılımına bakarsak nerdeyse %90'lık bir paya sahiptir.

Tablo 2.14. Türkiye’de, KOP Bölgesinde ve Konya’da Savunma ve Havacılık Sanayiye Kapsayan İmalat Sanayi Alt Sektörlerinin Dağılımı

Ko d	Savunma ve Havacılık Sanayiye Alt Sektörleri	2015									
		KOP		KONYA				TÜRKİYE			
		İşyeri Sayısı	İstihdam	İşyeri Sayısı	%	İstihdam	%	İşyeri Sayısı	%	İstihdam	%
20	Kimyasal Ürünleri İmalatı	140	1.093	111	1,41	790	0,96	4.388	1,65	74.175	2,07
22	Kauçuk ve Plastik İmalatı	526	6.384	442	5,62	5.021	6,08	12.756	4,80	198.187	5,54
24	Ana Metal Sanayi	479	6.300	436	5,55	5.876	7,12	7.607	2,86	149.301	4,17
25	Fabrikasyon Metal Ürünleri	1.979	18.610	1.704	21,67	15.122	18,32	35.379	13,31	393.638	11,00
29	Motorlu Kara Taşıtı İmalatı	472	9.339	446	5,67	6.757	8,19	3.536	1,33	173.070	4,84
30	Diğer Ulaşım Araçları İmalatı	20	301	14	0,18	135	0,16	1.169	0,44	47.961	1,34
33	Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı	582	2.718	488	6,21	2.123	2,57	20.633	7,76	166.330	4,65
	TOPLAM	3.616	42.027	3.153	40,1	33.701	40,82	64.835	24,39	1.036.332	28,96

Kaynak: SGK, 2016a verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2.15. TR52 ve TR71 Bölgesinde Savunma ve Havacılık Sanayi Kapsamına Giren İmalat Sanayi Alt Sektörlerinin Lokasyon Kümelenme Analizi Sonuçları

SEKTÖRLER		2009			2014			2015		
		İstihdam	%	LQ*	İstihdam	%	LQ	İstihdam	%	LQ
TR52 Konya-Karaman Bölgesi										
20	Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	1.115	0,48	0,81	812	0,26	0,50	1.030	0,32	0,58
22	Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	5.313	2,30	1,51	5.359	1,69	1,13	6.780	2,09	1,38
25	Metal ürünleri imalatı (makine ve teç. hariç)	6.083	2,64	1,11	12.615	3,99	1,62	10.912	3,36	1,38
30	Diğer ulaşım araçlarının imalatı	26	0,01	0,03	147	0,05	0,22	127	0,04	0,18
33	Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı	191	0,08	0,24	687	0,22	0,50	705	0,22	0,44
TR71 Aksaray-Niğde-Kırıkkale-Nevşehir-Kırşehir Bölgesi										
20	Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	205	0,17	0,28	343	0,21	0,41	446	0,27	0,49
22	Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	4.557	3,78	2,48	4.213	2,62	1,75	3.280	1,95	1,29
25	Metal ürünleri imalatı (makine ve teç. hariç)	5.199	4,31	1,81	4.676	2,90	1,18	4.838	2,88	1,18
30	Diğer ulaşım araçlarının imalatı	69	0,06	0,15	87	0,05	0,26	86	0,05	0,24
33	Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı	402	0,33	0,96	737	0,46	1,05	787	0,47	0,96

* LQ: Lokasyon katsayısı

Not: c: 5429 Sayılı Türkiye İstatistik Kanunu gereğince girişim sayısının üçten az olması nedeniyle bilgiler verilmemiştir.

Kaynak: TÜİK, 2016g verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Savunma ve Havacılık sanayisine gelince, öncelikle olarak bu sektörün aşağıda ayrıntılı şekilde de gösterildiği gibi tanımlaması oldukça güç olsa da, 4 sektörden meydana geldiği söylenebilir. Bunlar, 20 Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı, 22 Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı, 25 Metal ürünleri imalatı 30 Diğer ulaşım araçlarının imalatıdır. Ancak daha dar olarak tanımlarsak temelde 25 Metal ürünleri imalatının savunma sanayisini ve 30 Diğer ulaşım araçlarının imalatının da havacılık sanayisini temsil ettiği görülmektedir. Sektörel kümelenme analizi sonuçlarına göre, savunma sanayinin silah dışı aksamalarını üreten Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı da hem bölgede hem bölge illerinden Konya’da kümelenmiştir. Lokasyon kümelenme analizlerine göre Konya’da metal ürünleri imalatı da 1’in üzerinde indeks değerine sahip bir diğer sektördür.

Tablo 2.16. Konya’da Savunma ve Havacılık Sanayi Kapsamına Giren İmalat Sanayi Alt Sektörlerinin 3 Yıldız Kümelenme Analizi Sonuçları

Kodu	İmalat Sanayinin Alt Sektörleri	2009			2014			2015		
		Olgun Küme	Potansiyel Küme	Aday Küme	Olgun Küme	Potansiyel Küme	Aday Küme	Olgun Küme	Potansiyel Küme	Aday Küme
20	Kimyasal ürünlerin imalatı									
22	Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı			X		X			X	
25	Metal ürünleri imalatı		X			X			X	
30	Diğer ulaşım araçlarının imalatı									
33	Makine ve ekipman kurulumu ve onarımı		X				X			

Kaynak: SGK, 2016a verileri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2.16’da Konya’da Savunma ve Havacılık Sanayi kapsamına giren imalat sanayi alt sektörlerinin 3 yıldız kümelenme analizi kapsamında Konya’da 2009, 2014 ve 2015 yıllarında kümelenme analizinin sonuçları gösterilmiştir. Buna göre 2009 yılında Konya’da metal ürünleri imalatı ile makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı potansiyel küme olurkeni savunma sanayi kapsamındaki kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı aday küme olarak görülmektedir. 2014 yılında ise, kauçuk ve plastik ürünleri imalatı potansiyel küme olarak karşımıza çıkmaktadır. Son olarak 2015 yılında yine kauçuk ve plastik ürünleri imalatı ile metal ürünleri imalatı ilde potansiyel küme özelliği taşımaktadır.

2.5. TÜRKİYE’DE SAVUNMA VE HAVACILIK SANAYİNİN DIŞ TİCARET ANALİZİ

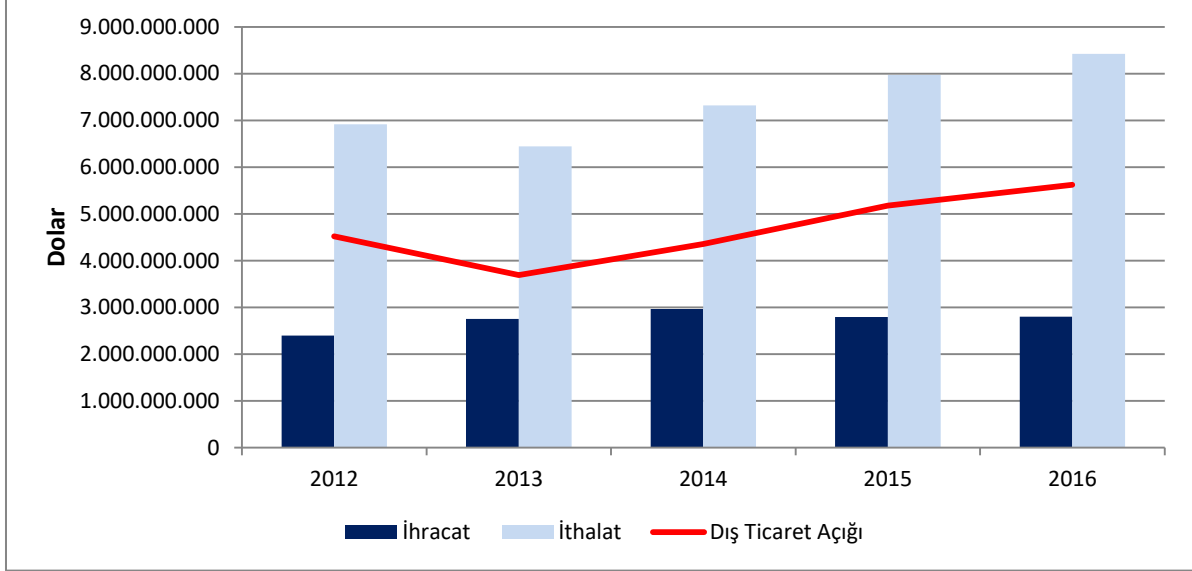
Savunma ve havacılık sektörünün Türkiye bazındaki dış ticaretin hacminin analizi, TÜİK’ten ülke bazında elde edilebilen ISIC sınıflamalarına göre analiz edilmiştir. Bu çerçevede, savunma ve havacılık sektörünün dış ticareti, ISIC Rev.4 sınıflama sisteminde, ISIC Rev.4 sınıflama sisteminde 22.19 diğer kauçuk ürünleri imalatı, 25.20 silah ve mühimmat (cephane) imalatı, 30.30 hava ve uzay araçları ve ilgili makinelerin imalatı ile 30.40 askeri savaş araçlarının imalatı sektörleri analiz edilmiştir (33.16 ile 20.51 koduna ait veriler bulunmadığından analize dahil edilmemiştir). Bu alt sektörler, dar ve en iyi şekilde savunma ve havacılık sanayiye temsil ettiği için seçilmiştir.

Sektörün Genel Dış Ticaret Hacmi: Türkiye’de savunma ve havacılık sektörünün dış ticaret hacmi, yaklaşık 10 milyar dolar civarındadır (Tablo 2.17). Dış ticaret hacminin önemli bir kısmını ithalatın oluşturduğu görülmektedir. Türkiye’de savunma ve havacılık sanayide ihracat miktarının her yıl düzenli olarak arttığı görülmektedir. Buna karşın ülkede ihracatın ithalatı karşılama oranı ile dış ticaret açığı incelendiğinde (Şekil 2.4) dış ticaret açığının yıllar bazında büyüdüğü görülmektedir. Bu çerçevede ihracatta küçük bir yükseliş görülse de, ithalatında yükseliş göstermesi nedeniyle dış ticaret açığının büyüyerek karşılama oranının azaldığı ve sektörde istenilen büyümenin gerçekleşmediği anlaşılmaktadır.

Tablo 2.17. Türkiye’nin Savunma ve Havacılık Sanayi Sektöründeki Dış Ticaret Hacmi

Göstergeler	2012	2013	2014	2015	2016
İhracat	2.395.301.254	2.753.792.401	2.967.355.567	2.792.264.267	2.800.297.362
İthalat	6.913.179.891	6.444.371.607	7.322.526.989	7.969.003.971	8.421.361.790
Dış Ticaret Hacmi	9.308.481.145	9.198.164.008	10.289.882.556	10.761.268.238	11.221.659.152
Dış Ticaret Açığı	-4.517.878.637	-3.690.579.206	-4.355.171.422	-5.176.739.704	-5.621.064.428
Karşılama Oranı	34	42	40	35	33

Kaynak: TÜİK, 2017 baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 2.4. Türkiye'nin Savunma ve Havacılık Sektöründeki İhracat ve İthalatının Gelişimi

Kaynak: TÜİK, 2017 baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Sektörün Alt Sektörlere Göre İhracat ve İthalatı: Savunma ve havacılık sektörünün dış ticaret hacmi, ana ve alt sektörler itibarıyla incelendiğinde, 2012 ve 2016 yılları arasında gerçekleştirilen toplam ihracatın ilk sırada %44,5'lik pay ile diğer kauçuk imalatında gerçekleştirildiği görülmektedir. Diğer kauçuk ürünleri imalatını % 33,2 pay ile hava ve uzay araçları ve ilgili makinelerin imalatı izlemektedir. 2012 ve 2016 yılları itibarı ile toplam ithalat payına bakıldığında ise, 38,4%'lük bir pay ile hava ve uzay araçları ve ilgili makinelerin imalatı sektörü ilk sırada gelmekteyken bunu diğer kauçuk ürünleri imalatı sektörü takip etmektedir. Bu çerçevede savunma ve havacılık sanayi ihracatında Türkiye'de en büyük pay diğer kauçuk ürünlerine aitken, ithalattaki en büyük pay ise hava ve uzay araçları ve ilgili makinelerin imalatı sektörüne aittir. Aşağıdaki analizlerde ithalat ve ihracattaki payı ile savunma ve havacılık sanayindeki önemi nedeniyle hava ve uzay araçları ve ilgili makinelerin imalatı ile özellikle silah ve mühimmat (cephane) imalatı sektörlerinin ayrıntılı olarak dış ticaret analizleri ele alınmıştır.

Tablo 2.18. Türkiye'nin Savunma ve Havacılık Sanayideki İhracat ve İthalatının Alt Sektörlere Dağılımı

NACE	İHRACAT	2012	2013	2014	2015	2016	%
2219	Diğer Kauçuk Ürünleri İmalatı	1.140.352.866	1.255.016.659	1.384.724.579	1.150.748.782	1.173.488.644	44,5%
2520	Silah Ve Mühimmat (Cephane) İmalatı	335.971.053	432.532.065	512.649.552	440.839.070	416.699.297	15,6%
3030	Hava Ve Uzay Araçları Ve İlgili Makinelerin İmalatı	755.999.273	930.279.818	873.959.753	977.005.545	1.019.428.160	33,2%
3040	Askeri Savaş Araçlarının İmalatı	162.978.062	135.963.859	196.021.683	223.670.870	190.681.261	6,6%
Savunma ve Havacılık Sanayi İhracatı Toplamı		2.395.301.254	2.753.792.401	2.967.355.567	2.792.264.267	2.800.297.362	100
NACE Kodu	İTHALAT	2012	2013	2014	2015	2016	%
2219	Diğer Kauçuk Ürünleri İmalatı	812.936.078	903.504.236	921.594.426	880.752.108	903.534.876	11,9%
2520	Silah Ve Mühimmat (Cephane) İmalatı	209.127.496	189.764.944	163.339.173	185.704.902	108.534.116	2,3%
3030	Hava Ve Uzay Araçları Ve İlgili Makinelerin İmalatı	3.310.793.284	2.593.578.011	3.376.543.131	44.006.00.495	4.955.945.520	38,4%
3040	Askeri Savaş Araçlarının İmalatı	13.105.216	19.176.101	9.376.950	14302178	13.464.535	0,2%
Savunma Havacılık Sanayi İthalatı Toplamı		6.913.179.891	6.444.371.607	7.322.526.989	7.969.003.971	8.421.361.790	100

Kaynak: TÜİK, 2017 baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Sektörün Ülkelere Göre İhracat ve İthalatı: Türkiye'nin hava ve uzay araçları ve ilgili makinelerin imalatı sektörü ihracatında 2012-2014-2016 döneminde ilk 15 ülkenin payı yaklaşık %80 civarındadır. 2012-2014 ve 2016 yıllarında sektördeki yerini ilk üç sırada yer alan sırasıyla ABD ve İtalya korurken, İspanya 2016 yılında Almanya ve İngiltere ilk 5 sıralamasına dahil olarak İspanya'nın önüne geçmiştir. 2014 yılında ihracattaki payı %5,4 olan Almanya'nın, 2016 yılında %17,1 gibi bir payla ikinci sıraya yerleşmesi ise dikkat çekmektedir. BAE, İran, Irak gibi Ortadoğu ülkeleri sektör ihracatında 2012 yılında pay sahibi iken 2016 yılında İran ve Irak ilk 15 sıralamasına girememiş, BAE ise 2012 yılındaki payını kaybederek 2016 yılında ilk 15 ülke içerisinde 12. sıraya yerleşebilmiştir. Son olarak 2016 yılında, 2012 yılında ilk 15'de bulunmayan Hindistan, Kırgızistan ve Singapur listeye dahil olarak Türkiye'nin ihracat yaptığı ülkeler içerisindeki payını yükseltmiştir.

Tablo 2.19. 30.30 Hava Ve Uzay Araçları Ve İlgili Makinelerin İmalatı İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı, Dolar

Ülkeler	2012	%	Ülkeler	2014	%	Ülkeler	2016	%
ABD	466.263.255	61,7%	ABD	479.498.850	54,9%	ABD	525.670.771	51,6%
İtalya	53.203.866	7,0%	İtalya	95.570.550	10,9%	Almanya	174.281.312	17,1%
İspanya	44.789.512	5,9%	İspanya	81.848.806	9,4%	İtalya	112.499.886	11,0%
Fransa	35.295.687	4,7%	Fransa	62.676.339	7,2%	İngiltere	52.091.986	5,1%
BAE	30.594.733	4,0%	Almanya	47.424.521	5,4%	İspanya	30.142.949	3,0%
Irak	27.279.891	3,6%	İngiltere	23.730.044	2,7%	Fransa	26.342.208	2,6%
Almanya	24.761.800	3,3%	İrlanda	16.550.334	1,9%	Pakistan	23.630.475	2,3%
İngiltere	17.521.251	2,3%	Hollanda	9.879.570	1,1%	G. Kore	12.637.293	1,2%
Pakistan	10.548.980	1,4%	Belçika	9.444.151	1,1%	Hollanda	12.039.799	1,2%
Hollanda	5.632.030	0,7%	G. Kore	7.553.055	0,9%	Belçika	11.152.327	1,1%
G. Kore	5.574.819	0,7%	Avusturya	5.798.690	0,7%	Kanada	7.640.635	0,7%
Belçika	5.021.200	0,7%	İsrail	4.713.590	0,5%	BAE	4.468.580	0,4%
Yunanistan	4.967.402	0,7%	Kanada	4.643.467	0,5%	Hindistan	4.081.384	0,4%
İsviçre	4.488.116	0,6%	Hindistan	2.934.768	0,3%	Kırgızistan	2.272.994	0,2%
İran	2.603.657	0,3%	Rusya	2.661.882	0,3%	Singapur	2.045.714	0,2%
15 Ülke	738.546.199	97,7%	15 Ülke	375.429.767	43,0%	15 Ülke	1.000.998.313	98,2%
Türkiye	755.999.273	100	Türkiye	873.959.753	100	Türkiye	1.019.428.160	100
Toplamı			Toplamı			Toplamı		

Kaynak: TÜİK, 2017 baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Türkiye'nin hava ve uzay araçları ve ilgili makinelerin imalatı ithalatının ülkelere göre dağılımı Tablo 2.20'de incelenmiştir. Tablo 2.20'de yer alan ilk 15 ülke Türkiye hava ve uzay araçları ve ilgili makinelerin ithalatının 2012-2014-2016 yılları kapsamında yaklaşık %80'ini oluşturmaktadır. Buna göre 2012 yılında %54,4'lük payla ABD ilk sırada gelmektedir. 2014 ve 2012 yılında ABD'nin ithalattaki payı düşse de ihracatta olduğu gibi ithalatta da ilk sıradaki yerini korumuştur. 2016 yılında sektörün ithalat yaptığı ülkeler incelendiğinde %26,3 ile Fransa, %13,9 ile ise Almanya ilk üçteki yerini almıştır. Buna karşın 2012'de listede bulunan Brezilya, Rusya Federasyonu, Ege Serbest Bölgesi ve Bahreyn'in 2016 yılında ilk 15 ülke sıralamasında yer almadığı görülmektedir.

Tablo 2.21 ve Tablo 2.22'de Türkiye'de silah ve mühimmat (cephane) ihracat ve ithalatının ülkelere göre dağılımı incelenmiştir. Buna göre tablolarda ihracat ve ithalat yapılan ilk 15 ülke ve bunların toplam ithalat ihracat içerisindeki payları analiz edilmiştir. Bu çerçevede silah ve mühimmat (cephane) imalatının ihracatı incelendiğinde 2012-2014-2016 yıllarında ilk 15 ülkenin toplam ihracat içerisinde yaklaşık %80'lik ihracatını gerçekleştirdiği görülmektedir. Sektörün ihracat payında yıllar itibari ile önemli bir değişiklik görülmemekle birlikte ihracat yapılan ülkelerin ilk sırasında ABD gelmektedir. İkinci sırada ise 2012 yılındaki sıralamasını bozmayarak diğer yıllarda da BAE takip etmektedir. 2012 yılında ilk 5 ülke arasında yer alan Rusya Federasyonun, 2016 yılında ilk 15 sıralaması içerisinde yer almaması dikkat çekmektedir.

Tablo 2.22'de ise sektörün ithalatının ülkelere göre dağılımı incelenmiştir. Bu çerçevede silah ve mühimmat(cephane) imalatının ithalatı incelendiğinde 2012-2014-2016 yılları arasında ilk 15 ülkenin toplam ithalat içerisinde yaklaşık %85'lik ithalatını gerçekleştirdiği görülmektedir. 2012 ve 2014 yıllarında İtalya, ABD ve Çin ilk 3'deki sıralamasını korumuştur. Dikkat çeken ülkelere biri ise 2012 ve 2014 yıllarında ilk 5'de bulunan Almanya'nın 2016 yılı itibari ile %2,4'lük pay ile 8. sıraya gerilemesidir.

Tablo 2.20. 30.30 Hava Ve Uzak Araçları ve İlgili Makinelerin İmalatı İthalatının Ülkelere Göre Dağılımı, Dolar

Ülkeler	2012	%	Ülkeler	2014	%	Ülkeler	2016	%
ABD	1.801.352.890	54,4%	ABD	1.562.371.999	46,3%	ABD	2.540.847.129	51,3%
Fransa	783.676.736	23,7%	Fransa	1.157.361.934	34,3%	Fransa	1.303.207.952	26,3%
Almanya	390.738.186	11,8%	İspanya	215.038.524	6,4%	Almanya	688.700.909	13,9%
İtalya	188.717.050	5,7%	Kanada	178.102.096	5,3%	İtalya	190.723.257	3,8%
İngiltere	33.107.358	1,0%	İtalya	79.931.990	2,4%	İngiltere	104.624.761	2,1%
Kanada	29.574.310	0,9%	Almanya	79.056.354	2,3%	Kanada	35.312.392	0,7%
Brezilya	23.834.628	0,7%	İngiltere	51.866.406	1,5%	Japonya	22.538.935	0,5%
Rusya	16.631.013	0,5%	S.Arabistan	12.307.954	0,4%	İspanya	18.645.764	0,4%
İsrail	14.413.826	0,4%	Japonya	7.404.763	0,2%	Çin	7.500.994	0,2%
İspanya	5.056.903	0,2%	Bulgaristan	6.977.866	0,2%	İsrail	7.338.881	0,1%
Ege S.B.	4.152.649	0,1%	Avusturya	5.571.315	0,2%	Polonya	7.325.869	0,1%
Yunanistan	3.931.436	0,1%	Bahreyn	3.167.496	0,1%	Norveç	6.522.890	0,1%
Bahreyn	3.135.045	0,1%	İsviçre	2.393.754	0,1%	Avusturya	5.086.141	0,1%
İsviçre	1.920.956	0,1%	İsrail	1.989.579	0,1%	Güney Kore	2.812.334	0,1%
Çin	1.799.941	0,1%	Belçika	1.982.296	0,1%	Singapur	1.982.645	0,0%
15 Ülke	3.302.042.927	99,7%	15 Ülke	3.365.524.326	99,7%	15 Ülke	2.402.323.724	48,5%
Türkiye Toplamı	3.310.793.284	100	Türkiye Toplamı	3.376.543.131	100	Türkiye Toplamı	4.955.945.520	100

Kaynak: TÜİK, 2017 baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2.21. 2520 Silah Ve Mühimmat (Cephane) İmalatı İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı, Dolar

Ülkeler	2012	%	Ülkeler	2014	%	Ülkeler	2016	%
ABD	93.331.291	27,8%	ABD	109.135.940	21,3%	ABD	114.858.055	27,6%
BAE	55.280.231	16,5%	BAE	103.835.403	20,3%	BAE	60.448.109	14,5%
S.Arabistan	25.706.356	7,7%	Azerbaycan	65.923.504	12,9%	Azerbaycan	52.076.174	12,5%
Türkmenistan	12.225.875	3,6%	Türkmenistan	33.082.392	6,5%	S.Arabistan	17.437.693	4,2%
Rusya	11.863.734	3,5%	İtalya	17.565.703	3,4%	Kenya	13.995.592	3,4%
İtalya	11.161.336	3,3%	Lübnan	15.882.084	3,1%	Fransa	11.105.024	2,7%
Pakistan	9.244.783	2,8%	Rusya	14.176.409	2,8%	İtalya	10.888.412	2,6%
Libya	8.140.439	2,4%	İngiltere	8.619.589	1,7%	Almanya	9.931.342	2,4%
Lübnan	7.422.137	2,2%	İspanya	8.192.653	1,6%	Pakistan	9.513.379	2,3%
Cibuti	5.825.667	1,7%	Fransa	7.561.330	1,5%	Kazakistan	7.926.504	1,9%
Bahreyn	5.252.043	1,6%	Malezya	7.153.709	1,4%	İngiltere	7.364.377	1,8%
Belçika	4.987.678	1,5%	S.Arabistan	7.074.014	1,4%	Kanada	7.096.763	1,7%
İngiltere	4.968.759	1,5%	Mali	6.360.513	1,2%	Avustralya	6.216.869	1,5%
Almanya	4.825.278	1,4%	Ukrayna	6.020.069	1,2%	Mali	5.983.063	1,4%
Fransa	4.805.652	1,4%	Katar	5.937.501	1,2%	Katar	5.112.794	1,2%
15 Ülke	265.041.259	78,9%	15 Ülke	416.520.813	81,2%	15 Ülke	339.954.150	81,6%
Türkiye Toplamı	335.971.053	100	Türkiye Toplamı	512.649.552	100	Türkiye Toplamı	416.699.297	100

Kaynak: TÜİK, 2017 baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2.22. 2520 Silah Ve Mühimmat (Cephane) İmalatı İthalatının Ülkelere Göre Dağılımı, Dolar

Ülkeler	2012	%	Ülkeler	2014	%	Ülkeler	2016	%
İtalya	59.969.824	28,7%	İtalya	30.809.240	18,9%	ABD	29.077.964	26,8%
ABD	53.413.424	25,5%	Çin	27.849.595	17,1%	İtalya	24.265.446	22,4%
Çin	29.210.609	14,0%	ABD	19.979.542	12,2%	Çin	10.373.532	9,6%
Almanya	14.936.301	7,1%	İsrail	11.319.414	6,9%	İspanya	7.090.178	6,5%
G. Kore	14.431.723	6,9%	Almanya	9.408.182	5,8%	Bulgaristan	6.051.960	5,6%
Bosna-Hersek	4.818.581	2,3%	Çek Cum.	6.779.175	4,2%	G. Kore	4.715.258	4,3%
Avusturya	3.390.501	1,6%	Hindistan	4.815.762	2,9%	Hindistan	3.083.557	2,8%
Fransa	3.161.757	1,5%	G. Kore	4.708.730	2,9%	İngiltere	2.745.500	2,5%
İspanya	3.030.498	1,4%	Bosna-Hersek	4.689.897	2,9%	Çek Cum.	2.557.905	2,4%
Macaristan	2.646.328	1,3%	Brezilya	4.447.980	2,7%	Almanya	2.408.092	2,2%
İsviçre	2.487.747	1,2%	İngiltere	3.836.918	2,3%	Romanya	1.988.833	1,8%
Romanya	2.070.007	1,0%	Avusturya	3.696.623	2,3%	Belçika	1.926.611	1,8%
Hindistan	2.009.299	1,0%	Belçika	3.588.340	2,2%	Avusturya	1.854.933	1,7%
Kanada	1.997.637	1,0%	İsviçre	3.244.374	2,0%	Fransa	1.399.399	1,3%
Çek Cum.	1.619.902	0,8%	Bulgaristan	3.068.872	1,9%	Tayvan	1.223.812	1,1%
15 Ülke	199.194.138	95,3%	15 Ülke	111.433.404	68,2%	15 Ülke	100.762.980	92,8%
Türkiye Toplamı	209.127.496	100,0%	Türkiye Toplamı	163.339.173	100,0%	Türkiye Toplamı	108.534.116	100,0%

Kaynak: TÜİK, 2017 baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.6. KONYA'DA SAVUNMA SANAYİNİN DIŞ TİCARETİN ANALİZİ

Konya'nın savunma sanayideki dış ticaretin analizinde de TÜİK'ten il bazında elde edilebilen ISIC Rev. 3 ve Rev. 4 sınıflandırmasının 4 dijital verilerinin yeterli olmamasından dolayı aynı zamanda 2 dijital verileri kullanılmıştır. Analizler 25.19 diğer kauçuk ürünleri, 29.27 silah ve mühimmat ile 35.30 hava ve uzay taşıtları verilerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur (İlde 30.40, 2051, 3316 kodlu sektörlerle ilişkin veri bulunmadığından analizlere eklenememiştir). Buna göre, Konya'nın savunma sektöründe ki dış ticaret hacmi ve dış ticaret dengesinin yıllar içerisinde artış göstermiştir (Tablo 2.23). İlin gerçekleştirdiği ihracat incelendiğinde ise son 4 yıl içerisinde yaklaşık 2 katına çıktığı görülmektedir. 2012 yılında yaklaşık 21 milyon dolar olan ihracat 2016 yılında yaklaşık 39 milyona yükselirken, 2012 yılında yaklaşık 6 milyon dolar olan ithalat ise 2016 yılında yaklaşık değerini korumuştur. İhracatın artışı ithalatın ise dengede kalmasına bağlı olarak, ihracatın ithalatı karşılama oranında da bir artış yaşandığı saptanmaktadır. Bu çerçevede sektörün gerek ülke gerekse bölgede ithalata bağımlılığın azalarak sektörde büyüme gösterdiği açıkça görülmektedir.

Tablo 2.23. Konya'nın Savunma Sanayideki Dış Ticaret Performansına Ait Göstergeler, Dolar

Yıl	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Hacmi	Dış Ticaret Dengesi
2012	21.140.505	6.627.802	27.768.307	14.512.703
2013	29.710.433	6.532.769	36.243.202	23.177.664
2014	35.886.049	7.001.947	42.887.996	28.884.102
2015	28.316.215	6.837.981	35.154.196	21.478.234
2016	39.722.933	6.183.964	45.906.897	33.538.969

Kaynak: TÜİK, 2017 baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.7. TÜRKİYE'DE VE KONYA'DA SAVUNMA SANAYİNİN KÜMELENME, AR-GE VE İNOVASYON İLE ÜSİ FAALİYETLERİ

Türkiye'de ilk olarak 1985 yılında mali kaynağın sağlanması için Savunma Sanayii Fonu oluşturularak, savunma sanayii projelerini yürütmek için Savunma Sanayii Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (SAGEB) kurulmuştur, bu yapı daha sonrasında ise dönüşüm göstererek Savunma Sanayi Müsteşarlığı olarak görevine devam etmiştir (TR41 Bölgesi Havacılık Sektörü Raporu, 2016). Büyük savunma projelerinin gündeme gelmesiyle birlikte ise TAI (1984), TEI (1985), MİKES (1987), FNSS (1988), MARCONI KOMÜNİKASYON (1989), THOMSON-TEKFEN Radar (1990) gibi yabancı ortaklı şirketler Türkiye'de kurulmuştur (TR41 Bölgesi Havacılık Sektörü Raporu, 2016). Sektördeki bu gelişmelere bağlı olarak sonraki yıllarda ise Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı kurularak faaliyete geçmiştir (TR41 Bölgesi Havacılık Sektörü Raporu, 2016). Günümüzde bu sektördeki öncü sektörler içerisinde ise ASELSAN, ROKETSAN, HAVELSAN, İŞBİR gibi büyük şirketler öncülüğünü korumaktadır. Türk savunma sanayi sektöründe büyük şirketlerin yanı sıra 300'e yakın KOBİ'nin faaliyet gösterdiği de bilinmektedir (TR41 Bölgesi Havacılık Sektörü Raporu, 2016). Savunma ve Havacılık sanayi sektöründe önemli kuruluşlardan biri de SASAD olarak karşımıza çıkmaktadır. SASAD bugün 300 üye, 4 küme ile 33.000 kişilik istihdam alanı oluşturmakta ve sektörde imalatçı kuruluşların öncüsü olarak önemli bir yere sahip olmaktadır (TR41 Bölgesi Havacılık Sektörü Raporu, 2016). Bunun dışında yerli üretimin payını arttırmak ve KOBİ'lerin sektörde uluslararası düzeyde rekabet edebilirliğini sağlamak amacıyla OSTİM SAVUNMA ve Havacılık Kümelenmesi Ankara'da bulunmaktadır. Türkiye'de sektördeki diğer kümelenmeler incelendiğinde ise, savunma sanayide faaliyet gösteren firmalardan oluşan İzmir ve Eskişehir, İstanbul'da küme oluşumları görülmektedir (TR41 Bölgesi Havacılık Sektörü Raporu, 2016).

Konya ilinde ise Girişimcilik ve Yenilik İhtiyaç Analizi Araştırma Projesi kapsamında yapılan 3 yıldız analizleri mülakatlar ve değerlendirmeler sonucunda savunma sanayi potansiyel sektör olduğu açıkça dile getirilmiştir. Bu bağlamda Konya gerek sanayi alt yapısı gerek rekabet gücü bakımından KOP Bölgesi içerisinde en güçlü il durumundadır. Konya'da 4 üniversite, 4 Ar-Ge Merkezi, TTO ile 2 teknoparkın bulunması ise güçlü sanayi alt yapısını Ar-Ge ve inovasyonla desteklemek açısından önemli bir faktör olarak görülmektedir.

2.8. SEKTÖRE YÖNELİK YATIRIM TEŞVİKLERİ İLE DİĞER DESTEKLER

Türkiye, 2012 yılında devreye soktuğu yeni yatırım teşvik sistemi ile 6 bölgeden, 5 bileşenden ve 9 farklı destek kaleminden oluşan yeni bir destek sistemi oluşturmuştur. Buna göre yeni teşvik sisteminin temel amacı, özel sektörün yatırımlarını artırmak, istihdam yaratmak, uluslararası rekabet gücü kazanmak için katma değeri ve Ar-Ge içeriği yüksek, ileri teknolojiye dayalı sanayileri geliştirmek, cari açığı azaltmak için ithalata bağımlılığı yüksek olan ara malları üretimini artırmak, kümelenme faaliyetlerini desteklemek ve bölgelerarası eşitsizlik ve dengesizlikleri gidermek olarak tanımlanmıştır.

Her şeyden önce yeni teşvik sistemi (1) Genel Teşvik Uygulamaları, (2) Bölgesel Teşvik Uygulamaları, (3) Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki, (4) Stratejik Yatırımların Teşviki ve (5) Öncelikli Yatırım Konularının Teşviki şeklinde 5 farklı bileşenden oluşmaktadır. Bu beş bileşenden ilki olan “Genel Teşvikler”, teşvik edilmeyecek yatırım konuları dışında kalan tüm yatırımları kapsamakta iken, “Bölgesel Teşvikler”, iller arasındaki gelişmişlik farkını azaltmayı ve illerin üretim ve ihracat potansiyellerini artırmayı hedeflemektedir. “Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki” bileşeni, teknoloji ve Ar-Ge kapasitesini artıracak, rekabet üstünlüğü sağlayacak 12 farklı yatırım konusunu desteklenmekte iken, “Stratejik Yatırımların Teşviki” bileşeni, temelde cari açığın azaltılmasına katkı sağlayacak katma değeri yüksek yatırımları desteklenmektedir. Son bileşen olan “Öncelikli Yatırım Konularının Teşviki” bileşeni ise, yüksek teknolojlili ürünlerin üretilmesine yönelik belirli yatırım konularının (ilaç, Büro, muhasebe ve bilgi işlem makineleri imalatı, Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı, Tıbbi aletler, hassas ve optik aletler ile saat imalatı ve Hava ve uzay taşıtları imalatı gibi) 5. Bölge destekleri ile desteklenmesi hedeflenmektedir.

Yeni yatırım teşvik sistemi kapsamında yatırımcılar 9 farklı teşvik aracı ya da destek unsuru/kalemi ile desteklenmektedir. Yatırımcılara sağlanan gümrük vergisi muafiyeti, KDV istisnası, faiz desteği, sigorta primi işveren hissesi desteği, vergi indirimi, KDV iadesi ve yatırım yeri tahsis gibi 7 teşvik aracı yatırımın niteliğine ve tabi olacağı uygulamalara göre değişkenlik göstermekte ve ülke genelinde desteklenmektedir. Ayrıca yatırımın 6. bölgede gerçekleştirilmesi halinde yatırımcılara 7 yukarıda sayılan teşvik aracına ek olarak Gelir Vergisi Stopajı Desteği ve Sigorta Primi Desteği gibi 2 destek unsuru daha sağlanmaktadır (Tablo 2.24).

Son olarak yeni teşvik sistemi, 81 ili kapsayan 6 bölgeli bir teşvik sisteminde oluşmaktadır. 2011 yılında hazırlanan “İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Endeksi” esas alınarak illerin 6 teşvik bölgesine ayrıldığı bu sistemde, her bir il gelişmişlik düzeyi, sahip olduğu potansiyeller ile o ildeki sektörlerin ölçek büyüklükleri dikkate alınarak illerde bölgesel teşviklerden yararlanılacak sektörler ve alt sektörler ile söz konusu sektöre yapılacak asgari sabit yatırım tutarları ve/veya kapasiteleri il bazında belirlenmiştir. Her bir ilin içinde yer aldığı teşvik bölgesinin gelişmişlik seviyelerine göre teşvik araçlarının sağladığı destek yoğunlukları farklılaştırılmıştır (Tablo 2.24). Bu çerçevede bazı destek unsurları tüm bölgelerde verilirken, bazıları sadece 6. Bölgede verilmektedir. Ayrıca sistemde en gelişmiş 1. Bölgeden en az gelişmiş 6. Bölgeye doğru gittikçe verilen teşviklerin miktarı, süresi ve kapsamı artmaktadır.

Yukarıda kısaca tanımlanan “İl Bazlı Yeni Bölgesel Teşvik Sistemine” göre, Konya’da savunma sanayi sektörü için Ekonomi Bakanlığı Öncelikli Yatırım Konularının Teşviki kapsamında “Savunma Sanayii Müsteşarlığından alınacak proje onayına istinaden gerçekleştirilecek savunma alanındaki yatırımlar” desteklenmektedir. Bu bağlamda 2. Bölgede yer alan Konya ili 5. Teşvik bölgesine verilen KDV istisnası, gümrük vergisi muafiyeti, vergi indirimi, yatırım yeri tahsis, faiz desteği gibi desteklerden yararlanabilmektedir.

Tablo 2.24. Bölgesel Teşvikler Kapsamında Sağlanan Destek Araçları

DESTEK UNSURLARI			BÖLGELER					
			1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge	4. Bölge	5. Bölge	6. Bölge
KDV İstisnası			Var	Var	Var	Var	Var	Var
Gümrük Vergisi Muafiyeti			Var	Var	Var	Var	Var	Var
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB* ve EB** Dışı	15	20	25	30	40	50
		OSB ve EB İçi	20	25	30	40	50	55
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	Destek Süresi	OSB ve EB Dışı	2 Yıl	3 Yıl	5 Yıl	6 Yıl	7 Yıl	10 Yıl
		OSB ve EB İçi	3 Yıl	5 Yıl	6 Yıl	7 Yıl	10 Yıl	12 Yıl
Yatırım Yeri Tahsisi			Var	Var	Var	Var	Var	Var
Faiz Desteği	İç Kredi		Yok	Yok	3 Puan	4 Puan	5 Puan	7 Puan
	Döviz/Dövizle Endeksli Kredi		Yok	Yok	1 Puan	1 Puan	2 Puan	2 Puan
Gelir Vergisi Stopajı Desteği			Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	10 Yıl
Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği			Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	10 Yıl

* OSB: Organize Sanayi Bölgesi ** Endüstri Bölgesi

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2017'den alınmıştır.

2.9. SAVUNMA SANAYİ SEKTÖRÜNÜN GZFT ANALİZİ

“GZFT analizi”, mevcut durumu ortaya koymak ve bir bölgenin veya sektörün sahip olduğu güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditlerini mevcut hedefler, stratejiler ve politikalar doğrultusunda daha iyi şekilde analiz edebilmek amacıyla sıklıkla kullanılan bir yöntemidir. Bu çalışma kapsamında diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı sektörünün güçlü ülke genelindeki mevcut üstünlük ve dezavantajlı yanlarının belirlenmesi ve sektör için fırsat ve tehdit yaratan koşulların ortaya konması için Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı 2016 yılında yayınlanan “TR41 BÖLGESİ HAVACILIK SEKTÖRÜ RAPORU” raporundan yararlanılmıştır. Bu rapora göre, diğer metalik olmayan mineral ürünleri imalatı sanayi sektörünün Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler (GZFT) Analizi Tablo 2.25’te yer almaktadır. Tablo 2.26 ise Konya’nın savunma sanayinde GZFT analizi yapılmıştır.

Tablo 2.25. Savunma ve Havacılık Sanayi Sektörünün GZFT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
- Sektörel işbirliklerinin gelişmesine yönelik kurulmuş olan kümeler ve ortak işbirliği yapma eğilimi - Büyük firma ölçekleri ve yaratılmış olan üretim kapasitesi, - Savunma ve havacılık sektörlerinin birçok aşamasında beraber çalışma ve proje yürütebilme yeteneğine sahip farklı disiplinlerin bulunması, - Otomotiv ve makine gibi sektörlerde yetişmiş insan kaynağı kapasitesi ve kazanılmış kabiliyetler - Güçlü bir imalat sanayiinin varlığı ve gelişmiş girişimcilik ruhu	- Doğrudan havacılık sanayii firmalarına yönelik üretim yapan firma sayısının azlığı - İleri düzeyde teknolojik malzeme üretimine ilişkin altyapının zayıflığı - Sektöre özgü yetişmiş ara eleman eksikliği - Sektördeki kuruluşlar arasında iletişim ve koordinasyon eksikliği - Sektörde ihtiyaç duyulan yedek parça, donanım, araç, gereç ve yazılımın ithal edilmesi - Firmaların öz kaynaklarından karşıladığı Ar-Ge harcamalarının düşüklüğü
FIRSATLAR	TEHDİTLER
- Sektöre ilişkin kamu desteklerinin ve teşviklerin yoğun olması - Sektöre ilişkin makro politikaların sektörü yüksek önem derecesinde konumlandırması - Savunma sanayi millileştirme ve yerleştirme politikaları, offset uygulamaları - Bursa’da Uzay ve Havacılık Fakültesi’nin kuruluyor olması	- Sektörde proje bazlı çalışılması ve projelerin hayata geçirilmesinin uzun sürmesi nedeniyle yetişmiş insan kaynağının başka sektörlerle kayması ve kurumsal yapının sürdürülebilirliğinin olumsuz etkilenmesi - Orta Doğu ülkelerinde yaşanan politik ve ekonomik istikrarsızlık ve askeri müdahaleler nedeniyle sivil havacılığın olumsuz etkilenmesi

Kaynak: TR41 Bölgesi Havacılık Sektörü Raporu, 2016 verileri kullanılmıştır.

Tablo 2.26. Konya Savunma Sanayi GZFT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
• Karayolu bağlantıları ile önemli bir kavşak noktası olması, • Konya, sanayisinin çok yönlü ve esnek bir yapıya sahip olması, • Daha büyük üretim kapasitesine sahip yatırımlar için geniş sektörel yatırım altyapısı ve ihracat potansiyeli, • Arazi potansiyeli (düz arazi varlığı), • Deprem riski en düşük il, • Yetiştirilmiş kalifiye elemanları ve nitelikli işgücü yetiştiren meslek okullarının yaygın olması ve üniversitenin varlığı	• Isıl İşlem Ünitesi: Bölgedeki tüm firmalara hizmet verebilecek bir ünitenin kurulması hem ünite sahibi açısından hem de sektörün verimliliği açısından oldukça önemlidir. Isıl işlem ünitesinin yanı sıra lazer kesim ve kalıp makine ve ekipmanları da bölge açısından eksikliği hissedilen diğer bir sorundur. • Enerji Düzensizliği: Üretim yapılan bölgede elektrik altyapısının modernize edilmemesinden dolayı kesintiler yaşanmakta ve üretim süreçlerini olumsuz yönde etkilemektedir.
FIRSATLAR	TEHDİTLER
• Konya’da otomotiv yan sanayi, makine imalat, döküm, silah ve silah parçaları yapımı, kimya ve demir-alüminyum doğrama sektörleri savunma sanayinin ihtiyaç duyduğu yedek parçaları üretebilecek potansiyele sahiptir. • Konya otomotiv yan sanayi, savunma sanayi için gerekli olan şasi, aks, motor bloğu, silindir kapağı, dişli, direksiyon, krank mili, şanzıman ve aktarma organları vb. üretebilmektedir. • Konya’nın metal işleme makineleri sektörü, metal işleme sektörünün Türkiye’deki lokomotif konumundadır. Konya, sahip olduğu bu potansiyel ile talep edildiği takdirde savunma sanayinin ihtiyaç duyduğu her türlü makineyi yapabilir.	• Kalifiye İş Gücü Ve Ara Eleman Yetersizliği • Sektörün faaliyet gösterdiği kasabalar (Huğlu ve Üzümlü) dağlık ve ormanlık bir yapıya sahiptir. Bu sebeple üretim alanı sınırlı kalmaktadır. İlçe merkezi yada kent merkezinde üretime özel sanayi sitesi oluşturulması gerekmektedir.

Kaynak: Konya ve Savunma Sanayi Ön Araştırma, 2014 verileri kullanılmıştır.

2.10. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Savunma ve Havacılık Sanayi bir ülkenin gelişim düzeyini gösteren en önemli sektörlerden biridir. Sektörde söz sahibi olan ülkeler incelendiğinde ABD, Rusya ve Çin’in en büyük savunma ve havacılık sanayi ihracatçıları olduğu görülmektedir. Türkiye ise savunma sanayi ithalatçıları içerisinde 12.sırada yerini almıştır. Yine dünyada en yüksek askeri harcama yapan ülkeler incelendiğinde, ABD, Rusya ve Çin karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda sektörde ABD, Rusya ve Çin’in söz sahibi olduğu ve siyasi ilişkileri belirleyici bir role sahip olduklarını söylemek mümkündür. Son yıllarda Türkiye’nin bu sektöre yaptığı yatırımlar ve gelişim trendi hız kazanmıştır. Türkiye’nin 2009 yılında savunma ve havacılık sanayinin, imalat sanayi içerisindeki payının %1,3’den 2015 yılında %19,5’e çıkmasını sektöre yapılan yatırımların çıktısı olarak değerlendirmek mümkündür. 2015 yılı SGK işyeri ve istihdam verilerine baktığımız zaman imalat sanayinin ¼’ünün savunma ve havacılık sanayi sektörlerini kapsadığını görmekteyiz. Bu bağlamda Türkiye’de artık kendi öz kaynaklarını ve sanayisini kullanarak bu sektörde ilerleme kaydetmektedir. Türkiye’nin sektördeki bu gelişimi, ihracat oranının artmasına karşın dış ticaret açığı bulunurken Konya’nın ise dış ticaret fazlasının bulunması sektörün ildeki gelişimini ve potansiyelini ortaya koymaktadır. Yine rapor analizleri sonucunda elde edilen verilere göre savunma ve havacılık sanayinde faaliyet gösteren firmaların 166 firma ile Konya’da bulunması, İstanbul’dan sonra en çok savunma ve havacılık sanayi firmasına sahip olması ilin sektörel potansiyelini bir kez daha önemle vurgulamaktadır.

Orta Anadolu Kalkınma Ajansı’nın (ORAN) 2013 yılında hazırladığı Savunma Sanayine Yönelik İmalat Sanayi Raporunda (ORAN, 2013), Türkiye’de Ankara, İzmir, Eskişehir ve İstanbul kümeleri olmak üzere 4 küme tespit edilmiştir. Son yıllarda Konya ilinin Savunma Sanayi alanında ön plana çıkmaya başladığı gözlemlenmektedir. Özellikle tabanca ve ateşli silahlar, bomba, füze ve benzeri savaş gereçleri, askeri silah parçaları imalatı sanayinde Türkiye içinde ilk 5 il içinde yer almaktadır. Bu değerler bize beşinci küme olarak Konya’nın değerlendirilebileceğini göstermektedir.

Bunun yanında 30.30 Hava taşıtları ve uzay araçları ile bunlarla ilgili makinelerin imalatı ile 30.40 Askeri savaş araçlarının imalatı sanayileri ve 33.16 Hava taşıtlarının ve uzay araçlarının bakım ve onarımı “Havacılık sanayi” sektörü kapsamında olmasına rağmen, bu sektörün KOP bölgesinde hemen hiçbir temelini olmaması bu alandaki en büyük eksikliklerden biridir. Konya’da bu sektörlerde sadece birer firmanın yer alması ilde havacılık sektörüne yönelik faaliyetler girişimlerin olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tüm bu analizler ışığında Konya’da güçlü bir sanayi alt yapısının hâlihazırda bulunuyor olması, otomotiv yan sanayi, savunma sanayi için gerekli olan şasi, aks, motor bloğu, silindir kapağı, dişli, direksiyon, krank mili, şanzıman ve aktarma organları vb. üretebilmesi, savunma sanayinin ihtiyaç duyduğu yedek parçaları üretebiliyor olması, savunma sanayi alanında Ar-Ge ve inovasyon desteği alabileceği üniversite, teknopark gibi kuruluşların bulunması ilin sektörde ivme kazanması ve markalaşması açısından önemli fırsatlardandır. Ayrıca savunma ve havacılık sanayi yatırımlarının öncelikli yatırımlar kapsamında desteklenmesi de Konya’nın savunma sanayi alanındaki ilerlemesine pozitif etki yaratacaktır. Ulusal düzeyde savunma ve havacılık sanayinin stratejik açıdan önem arz etmesi nedeniyle, sektöre olan desteklerin devamlı olması beklenmektedir. Desteklerin devamlılığı, Konya’da yatırım gerçekleştirecek yatırımcılar için önemli bir fırsat olarak görülebilir.

Konya savunma sanayisinin geliştirilmesine yönelik olarak önerilere değinecek olursak, firmaların savunma sanayi potansiyeli hakkında bilgi sahibi olmasının sağlanması, firmaların savunma sanayi ile birlikte Ar-Ge ve inovasyona yönlendirilmesi, savunma ve havacılık sanayi alanındaki yatırımlar için vergi yükü ve maliyetlerinin düşürülmesi, uluslararası savunma sanayi alanındaki fuarlara Konya’nın katılımının sağlanması olarak 3 ana eksenle toplayabiliriz(Konya ve Savunma Sanayi, 2014).

Sonuç olarak KOP bölgesinin özelde ise Konya ilinin savunma sanayi potansiyeli Türkiye ortalamasının üstündedir. Değerlendirmeler sonucunda ise ilin sektördeki gelişiminde ivme yakalaması beklenmektedir. Bu çerçevede beşinci savunma sanayi kümesi olarak Konya ili Türkiye içindeki yerini alırken, havacılık sanayinin bu bölgede hiç mevcut olmaması, bundan sonra yapılacak yatırımların yönü hakkında bize bir fikir vermektedir.

3. KONYA YAZILIM SANAYİNİN SEKTÖREL ANALİZİ

3.1. Giriş

Yazılım sektörü, bilgisayar teknolojisinin geliştiği 20.yüzyıldan günümüze kadar önemini artırarak gelişen bir sektör olup her üretim alanında kullanılır duruma gelmiştir. Akademik ve teknolojik bilginin faaliyete geçirilmesiyle, yazılım sektöründe meydana gelen yenilikler ve gelişmeler, üretim araçlarını ve ürünleri dönüştürmüş, verimliliği son derece artırmıştır. Yazılım sektörünün kullanıldığı elektronik sektörde de üretilen ürünlerin ve verilen hizmetlerin yazılım sektörü ile bağlantılı bir şekilde gelişme gösterdiği görülmüştür. Bunun yanı sıra medikal sektörde tıbbi cihazların gelişimine de katkıda bulunan yazılım sektörünün sağlık sektörüne de büyük katkısı olmuştur. Devletler için yazılım sektörünün kullanıldığı en önemli alanlardan biri de savunma sanayidir. Savunma sanayinde yazılım sektörünün önemi son derece büyüktür.

Yazılım sektörünün önemi doğrultusunda akıllı uygulamaların sağlık, ulaşım, afet yönetimi gibi yönetimin ve hayatın her alanında yaygınlaştırılması, işletmelerde üretim verimliliğinin artırılması doğrultusunda bilgi teknolojilerinden daha fazla yararlanılması ve bunun için bulut bilişim hizmetlerinin gelişebilmesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, sektörün ihtiyaçları doğrultusunda gerekli eğitim ve istihdam programlarının uygulanması, Onuncu Kalkınma Planı'nda da izlenilecek politikalar arasında yer almıştır.

Bu çalışmada yazılım sektörünün tanımı ve kapsamı yapıldıktan sonra dünyada yazılım sektörünün büyüklüğü ve genel durumu hakkında bilgi verilecektir. Sonrasında Türkiye ölçeğine inilerek Türkiye'de ve KOP bölgesinde, özellikle de Konya'da yazılım sektörünün mevcut durumu, firma ve istihdam sayısı ortaya koyulacak, yazılım sektörü için bir GZFT analizi yapılacak ve son olarak da sektörde verilen teşvik ve destekler hakkında bilgi verilecektir.

3.2. SEKTÖRÜN TANIMI, KAPSAMI VE SINIFLANDIRILMASI

Yazılım sektörü, NACE 2 sektör sınıflandırmasına göre hizmet sektörü içerisindeki bilgi ve iletişim ana sektörüne bağlı 62 kodlu bilgisayar programlama, danışmanlık ile ilgili faaliyetler başlığı altında yer almaktadır (Tablo 3.1). Bu başlık altında yer alan 62.01 kodlu bilgisayar programlama faaliyetleri (sistem, veritabanı, network, web sayfası vb. yazılımları ile müşteriye özel yazılımların kodlanması vb.) ile 62.03 bilgisayar tesisleri yönetimi faaliyetleri (yazılımların yazılması, test edilmesi ve desteklenmesi, bilgisayar kodlarının yazılması vb.), yazılım sektörünü oluşturan alt başlıklardır (İSO, 2014).

Tablo 3.1. NACE Rev. 2'ye Göre Yazılım Sektörü

NACE KODU	NACE REV.2'YE GÖRE YAZILIM SEKTÖRÜ
62	Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler
62.0	Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler
62.01	Bilgisayar Programlama Faaliyetleri
62.01.01	Bilgisayar Programlama Faaliyetleri (sistem, veritabanı, network, web sayfası yazılımları vb. ile müşteriye özel yazılımların kodlanması vb.)
62.03	Bilgisayar Tesisleri Yönetim Faaliyetleri
62.03.01	Bilgisayar Tesisleri Yönetim Faaliyetleri

Kaynak: TÜİK, 2015

Yazılım sektörünün önemli özellikleri arasında düşük maliyet gerektiren bir sektör olması, nitelikli ve eğitilmiş personele ihtiyaç duyması, yüksek katma değerli ürünler üretmesi ve savunmadan sağlığa, eğitimden turizme kadar bilgi ve iletişim teknolojileri kullanan tüm sektörleri etkileyerek bu sektörlerde katma değer artışı ve verimliliği sağlaması yer almaktadır (BTSB, 2017). Buna göre OECD ekonomileri içerisinde de bilgi ve iletişim sektörü kullanan sektörlerde kullanılan yazılım teknolojisinin diğer sektörlerdeki verimliliği artıran en önemli teknoloji olduğu görülmektedir (BAKA, 2012). Yazılım sektörünün istihdamda da önemli etkileri bulunmaktadır. İstihdam edilen işgücünün nitelikli ve

yüksek yenilikçi kapasiteli olmasıyla sektördeki rekabetçilik ve yenilikçilik düzeyi de yüksektir. Bunun yanı sıra hızla gelişen yazılım sektöründe istihdam edilen işgücünde niceliksel olarak da hızlı bir artış gözlemlenmektedir (BAKA, 2012).

Yazılım sektörü son olarak, geniş bir sektör yelpazesiyle ilişkili olan bir sektör olup, çıktıları farklı sektörlerin ürün imalatında kullanılmaktadır. Buna göre yazılım sektörü; savunma sanayii, elektronik ürünlerin üretimi, tıbbi cihazlar ve medikal ürünlerin üretimi başta olmak üzere önemli sektörler ile ilişki içerisinde. Yazılım sektörünün gelişmesiyle birlikte kullanılan yüksek teknoloji ile elektronik ürünlerin imalatında, savunma sanayinde, tıbbi cihazlar ve medikal ürünlerin üretiminde, otomotiv sanayinde vs. de katma değeri yüksek, rekabetçi ve yenilikçi ürünlerin imalatı mümkün olmaktadır. Dolayısıyla yazılım sektörünün temel oluşturduğu bilgi ve iletişim teknolojilerinin tüm sektörlerde hayati öneme sahip olduğu günümüz dünyasında yazılım sektörüne yapılacak yatırımlar bu nedenle ülke ekonomisi için son derece önemlidir.

3.3. DÜNYADA YAZILIM SEKTÖRÜ

Dünyanın en büyük yazılım firmalarının ülkelere göre dağılımı incelendiğinde ABD'nin en çok büyük firmaya sahip olan ülke olduğu dikkat çekmektedir. ABD, en büyük ilk 100 yazılım şirketinin 67'sine ev sahipliği yaparak ezici bir üstünlüğe sahiptir (Tablo 3.2). İlk 100 şirketin 91'inin Kuzey Amerika ve Avrupa'da yer almasına karşın Japonya 4, İsrail ve Çin 2 ve Brezilya 1 firmayla sıralamaya giren diğer ülkelerdir. Sektördeki büyüme oranları dikkate alındığında gelecekte Çin'in daha fazla firma ile üst sıralara çıkması beklenmektedir (BAKA, 2012).

Tablo 3.2. Dünyanın En Büyük 100 Şirketinin Ülkelere Göre Dağılımı

Ülke	Firma Sayısı
ABD	67
Birleşik Krallık	7
Almanya	6
Japonya	4
İsveç	2
İsrail	2
Kanada	2
Hollanda	2
Çin	2
Rusya	1
Belçika	1
Fransa	1
Brezilya	1
Norveç	1
İsviçre	1
Toplam	100

Kaynak: PwC, 2014

Dünyada yazılım sektörünün toplam büyüklüğü 2011 yılı itibarıyla 2,5 trilyon dolar düzeyindedir. Sektör, 2008 küresel ekonomik krizi öncesinde en yüksek büyüme oranını yakalamış olsa da krizin etkisiyle bir yıllık bir duraksama dönemine girmiş ve sonra hızla toparlanarak yeniden %7'nin üzerinde büyüme rakamlarını yakalayarak beş yılda yaklaşık %25 büyümüştür (Tablo 3.3). Yazılım sektöründe en büyük ihracatçı ABD iken İrlanda ise ikinci sırada yer almakta ve Avrupa'da satılan paket programların %40'ını üreten ve üretiminin yaklaşık %80'ini ihraç eden bir ülke konumundadır (BAKA, 2012).

Tablo 3.3. Küresel Yazılım Sektörünün Büyüklüğü

Yıl	Milyar \$	Büyüme (%)
2007	1.942	-
2008	2.149	10,6
2009	2.157	0,4
2010	2.312	7,2
2011	2.482	7,3
Ortalama	-	6,3

Kaynak: Marketline Mayıs 2012 Raporu; BAKA, 2012

Tablo 3.4. Yazılım Sektörünün Kategori Bölümlendirmesi

Kategori	Milyar \$ (2011)	Pay (%)
BT Hizmetleri	1.183	47,7
İnternet Yazılımları & Hizmetleri	1.015	40,9
Yazılım	284	11,4
Toplam	2.482	100

Kaynak: Marketline Mayıs 2012 Raporu; BAKA, 2012

Küresel yazılım ve hizmet sektörünün yaklaşık 1,2 trilyon dolarlık ticaret hacmiyle yarısını bilgi teknolojileri hizmetleri oluşturmaktayken, hemen arkasından 1 milyar dolar ticaret hacmine sahip internet yazılımları ve hizmetleri gelmektedir. Son olarak yaklaşık 300 milyar dolarlık ticaret hacmine sahip olan yazılım sektörü, küresel yazılım ve hizmet sektörünün %11,4'ünü oluşturmaktadır (Tablo 3.4).

2,5 trilyon dolarlık küresel yazılım sektörünün üçte birinden fazlasını Amerika kıtası oluşturmaktayken Asya-Pasifik bölgesi ve Avrupa bölgeleri de sektörün küresel ölçekteki üç sacayağından ikisini oluşturmaktadır (Tablo 3.5). Küresel yazılım sektörünün böylece %90'ından fazlasının bu üç makro bölgede yer aldığı, diğer bölgelerin ise oldukça küçük bir paya sahip olduğu söylenebilir. Ülkesel ölçekte ise ABD, Çin, İrlanda, Hong Kong, Singapur, Güney Kore, Hollanda, İngiltere, Almanya gibi ülkeler hem önemli ihracatçı hem de önemli ithalatçı konumundaki ülkelerdir.

Tablo 3.5. Makro Bölgelere Göre Yazılım Sektörü

ölge	Milyar \$ (2011)	Pay (%)
Amerika	918.9	37
Asya-Pasifik	725	29,2
Avrupa	652	26,3
Diğer	185	7,5
Toplam	2.482	100

Kaynak: Marketline Mayıs 2012 Raporu; BAKA, 2012

3.4. TÜRKİYE'DE VE KONYA YAZILIM SANAYİ

3.4.1. Türkiye'de ve Konya'da Yazılım Sektörünün Durumu

Türkiye'de ve Konya'da yazılım sektörünün analizi öncelikle TÜİK'ten elde edilen veriler ile değerlendirilecek, sonrasında TOBB'dan alınmış olan verilerle ikinci bir analize tabi tutulacaktır. Bu doğrultuda NACE Rev.2'ye göre 62 kodlu sektör olan Bilgisayar, Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler sektörü ve 62.01 kodlu Bilgisayar Programlama Faaliyetleri ile 62.03 kodlu Bilgisayar Tesisleri Yönetim Faaliyetleri kodlu alt sektörlere dair firma sayısı ve istihdam bilgileri değerlendirilecektir.

3.4.1.1. TÜİK Verilerine Göre Analiz

Yazılım sektöründe firma sayısı ve istihdamın yazılım sektörü genelinde ve alt sektörler olan bilgisayar programlama faaliyetleri ve bilgisayar tesisleri yönetim faaliyetleri sektörlerinde nasıl bir gelişim izlediği bu başlık altında analiz edilecektir. Buna göre Türkiye genelinde bilgisayar programlama faaliyetlerinde yer alan firma sayısının %200'lük bir artış göstererek 2009'da 1959 iken 2015 yılına

gelindiğinde 5887'e ulaşmıştır. Benzer bir şekilde istihdam sayısı da yaklaşık %159'luk bir artış göstermiş ve 17.033'den 44.107'ye yükselmiştir. Bilgisayar tesisleri yönetim faaliyetlerinde ise yaklaşık bir buçuk kat artış gözlemlenmiş, 2009'da 15 olan firma sayısı 2015'de 24'e yükselmiştir. Ancak istihdamda %87'lik bir azalış gözlemlenmiş, 2009'da 4.335 olan istihdam sayısı 2015'de 560'a gerilemiştir. Yazılım sektörünün genelinde ise firma sayısında yine yaklaşık %200'lük bir artış gözlemlenirken istihdamda ise bu oran %100 artışta kalmıştır (Tablo 3.6).

Tablo 3.6. Türkiye'nin Yazılım Sektöründe Faaliyet Gösteren Firma Sayısı ve İstihdam

Kodu	NACE Rev. 2 Düzeyinde Alt Sektörlerin Adı	2009		2015	
		Firma Sayısı	İstihdam	Firma Sayısı	İstihdam
62.01	Bilgisayar Programlama Faaliyetleri	1959	17033	5887	44107
62.03	Bilgisayar Tesisleri Yönetim Faaliyetleri	15	4335	24	560
Yazılım Sektörü Toplamı		1974	21368	5911	44667

Kaynak: TÜİK, 2017

Konya ve Karaman'ın yer aldığı TR52 bölgesindeki firma sayısı ve istihdam değerlerinin 2009'dan 2015 yılına değişimi ise son derece olumludur. 2009 yılında bilgisayar programlama, danışmanlık ve ilgili faaliyetlerde 19 firma ve 46 istihdam bulunmaktayken bu sayılar sırasıyla %710'luk ve %1315'lik artışlar ile 154 firma ve 651 istihdama yükselmiştir. Buna göre bilgisayar programlama, danışmanlık ve ilgili faaliyetler sektöründe TR52 bölgesinde, özellikle de Konya'da son dönemlerde önemli bir yükseliş eğiliminden söz edilebilir (Tablo 3.7).

Tablo 3.7. TR52 Bölgesinde Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetlerde Faaliyet Gösteren Firma Sayısı ve İstihdam

Kodu	NACE Rev. 2 Düzeyinde Sektörün Adı	2009		2015	
		Firma Sayısı	İstihdam	Firma Sayısı	İstihdam
62	Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler	19	46	154	651

Kaynak: TÜİK, 2017

SGK verilerine göre ise bilgisayar programlama, danışmanlık ve ilgili faaliyetler sektöründe Türkiye genelinde faaliyet gösteren firmaların %1.15'i, KOP genelinde faaliyet gösteren firmaların ise %83.67'si Konya'da yer almaktadır. Türkiye genelinde bilgisayar programlama, danışmanlık ve ilgili faaliyetler sektöründeki sigortalıların ise %0.48'i, KOP genelinde ise %73'ü Konya'da yer almaktadır. Konya'nın KOP illeri arasında çok büyük bir farkla ilk sırada yer aldığı görülürken, Türkiye genelinde henüz istenilen paya sahip olmadığı söylenebilir (Tablo 3.8).

Tablo 3.8. KOP Bölgesinde SGK Verilerine Göre Yazılım Sektöründe Faaliyet Gösteren Firma ve Sigortalı Sayısı

İl	2015	
	Firma Sayısı	Sigortalı Sayısı
Konya	82	315
Karaman	4	29
Niğde	4	40
Aksaray	8	47
KOP Toplam	98	431
Türkiye Toplam	7100	64923

Kaynak: SGK verileri, 2016

3.4.1.2. TOBB Verilerine Göre Analiz

TOBB verilerine göre 62.01 kodlu Bilgisayar Programlama Faaliyetlerine ait değerler incelendiğinde Ankara'nın kayıtlı üretici sayısında ilk sırada yer aldığı (%48,2) ve İstanbul'un ise hemen ardından %36,6'lık bir değerle ikinci sırada geldiği görülmektedir. Buna göre kayıtlı üreticilerin yaklaşık %85'i sadece bu iki ilde bulunmaktayken %15'i ise diğer 15 ilde bulunmaktadır. Konya'nın ise 3 kayıtlı üretici ile toplam kayıtlı üreticilerin %1,17'sini oluşturarak altıncı sırada yer aldığı görülmektedir. Personel sayısına göre ise ilk sırada İstanbul yer almakta, Ankara ikinci sırada kendine yer bulmaktadır. Buna göre istihdamın %91'inin yine sadece bu iki kentte bulunduğu, diğer 15 kentin

istihdamdaki payının %9'da kaldığı söylenebilir. Konya ise benzer bir şekilde toplam istihdamın %1,02'sini oluştururken bu kez beşinci sırada yer almaktadır (Tablo 3.9).

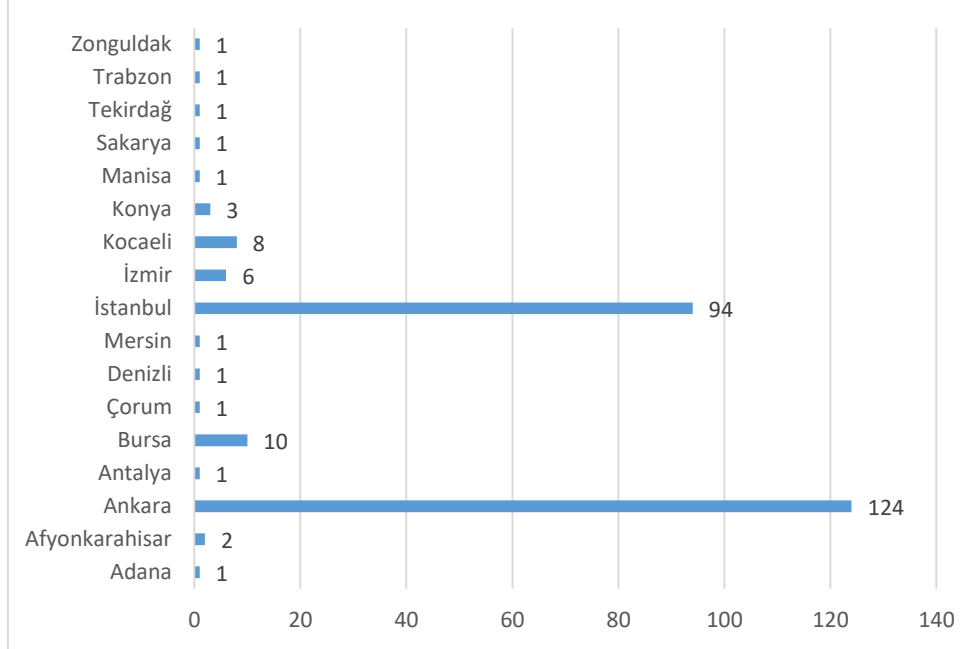
Tablo 3.9. TOBB'da Kayıtlı, Yazılım Sektöründe Faaliyet Gösteren Firma ve Personel Sayısı

İl Adı	Kayıtlı	%	Personel Bilgileri						
	Üretici		M	T	U	İ	İD	Toplam	%
Adana	1	0,39	0	4	0	1	3	8	0,05
Afyonkarahisar	2	0,78	2	4	6	9	4	25	0,16
Ankara	124	48,24	3485	1323	50	505	978	6341	40,69
Antalya	1	0,39	4	0	0	0	0	4	0,03
Bursa	10	3,89	66	79	0	17	36	198	1,27
Çorum	1	0,39	1	3	0	4	3	11	0,07
Denizli	1	0,39	2	5	0	0	3	10	0,06
Mersin	1	0,39	2	0	0	0	1	3	0,02
İstanbul	94	36,58	3951	1081	42	880	1906	7870	50,51
İzmir	6	2,33	62	27	0	8	18	115	0,74
Kocaeli	8	3,11	290	72	1	323	77	765	4,91
Konya	3	1,17	22	25	6	93	13	159	1,02
Manisa	1	0,39	2	2	0	1	1	6	0,04
Sakarya	1	0,39	2	4	0	0	1	7	0,04
Tekirdağ	1	0,39	3	10	0	3	3	19	0,12
Trabzon	1	0,39	2	4	0	3	1	10	0,06
Zonguldak	1	0,39	7	7	9	6	2	31	0,2
TOPLAM	257	100	7903	2650	114	1853	3050	15582	100

Kaynak: TOBB, 2017

Buna göre toplamda 257 kayıtlı üreticinin ve 15.582 personelin yer aldığı 62.01 kodlu Bilgisayar Programlama Faaliyetleri sektöründe kayıtlı üreticilerin ve personellerin illere göre dağılımının son derece dengesiz olduğu, sadece ilk iki sıradaki ilin (Ankara ve İstanbul), toplam değerlerin %90'ına yakınında pay sahibi olduğu, 66 ilin ise hiçbir kayıtlı üretici ve istihdam değerleri ile temsil edilmediği söylenebilir (Şekil 3.1).

Şekil 3.1. TOBB'da Kayıtlı, Yazılım Sektöründe Faaliyet Gösteren Firma ve Personel Sayısı

Kaynak: TOBB, 2017

3.4.2. Türkiye’de Yazılım Sektöründe Dış Ticaretin Analizi

Türkiye’de yazılım sektöründe dış ticarete genel olarak nasıl bir tablo ile karşılaştığımızı ortaya koymak ve bu çerçevede sektörün dış ticaret hacmi değerlerine ve Türkiye’nin yazılım sektöründeki önemli ithalat ve ihracat duraklarına bakmak bu bölümün inceleme alanıdır.

Sektörün Genel Dış Ticaret Hacmi: Yazılım sektöründe Türkiye’nin dış ticaret hacmi 2009 verilerine göre yaklaşık 125 milyon dolardır (Tablo 3.10). Sektörün dış ticaret hacminde ithalatın payının yaklaşık %90 olduğu ve bu durumda Türkiye’nin yazılım sektöründe ithalatçı bir ülke konumunda olduğu görülmektedir. Dış ticaret açığının ise bu durumda yaklaşık 100 milyon dolar seviyesinde olduğu gözlemlenmektedir. Tablo 3.10’da verilen değerlere göre ihracat ve ithalat miktarının çok fazla değişmemekte olduğu ve bu nedenle dış ticaret hacminin ve dış ticaret açığının da yaklaşık aynı düzeyde seyrettiği söylenebilir.

Tablo 3.10. Türkiye’nin Yazılım Sektöründeki Dış Ticaret Hacmi

Göstergeler	2007	2008	2009
İhracat	14.322.212	12.889.984	12.901.381
İthalat	108.476.017	117.862.338	110.860.601
Dış Ticaret Hacmi	122.798.229	130.752.322	123.761.982
Dış Ticaret Açığı	94.153.805	104.972.354	97.959.220
Karşılama Oranı	13,2	10,9	11,6

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı; BAKA, 2012 baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Sektörün Ükelere Göre İhracat ve İthalatı: Türkiye’nin yazılım sektöründe ihracat yaptığı ülkeler arasında Almanya ilk sırayı almaktadır. Tablo 3.11’de görüldüğü gibi zaman içerisinde en çok ihracat yapılan ülkelerin payları görece dengelenmiş, ilk sıradaki Almanya’nın ve diğer ülkeler statüsündeki ülkelerin paylarında bir azalma söz konusu olmuştur. Almanya’nın yanı sıra ABD ve İngiltere, İsviçre ve Romanya gibi Avrupa ülkelerinin de yazılım sektöründe ihracatın en çok yapıldığı ülkeler olarak sıralanmıştır. Kuzey Afrika ve Ortadoğu’dan ise BAE ve Libya ihracatın en fazla gerçekleştiği ülkeler arasında yer almaktadır. Avrupa’nın ihracat yapılan ülkeler arasındaki payının düşmüş olduğu gözlemlense de halen önemini koruduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra Uzakdoğu ve Güneydoğu Asya’dan hiçbir ülkenin ihracatımızda önemli bir paya sahip olmadığı da ilginçtir.

Tablo 3.11. Türkiye’nin Yazılım Sektöründe İhracat Yaptığı Ülkeler, Dolar

ÜLKE	2007	%	2008	%	2009	%
Almanya	3.735.689	26,09	2.431.523	18,86	1.549.775	12,01
ABD	1.317.092	9,20	277.638	2,15	1.541.124	11,95
BAE	225.489	1,57	59.190	0,46	1.098.833	8,52
Libya	37.562	0,26	646.468	5,02	981.631	7,61
İngiltere	760.873	5,31	1.046.493	8,12	966.618	7,49
Azerbaycan	157.914	1,10	594.064	4,61	744.252	5,77
İsviçre	9.875	0,07	374.527	2,91	524.284	4,06
TÜBİTAK Ser. Böl.	98.476	0,68	153.848	1,19	520.032	4,03
İst. Deri Ser. Böl.	275.717	1,93	207.051	1,61	503.599	3,90
Romanya	190.386	1,33	521.150	4,04	501.440	3,89
Türkmenistan	14.490	0,10	99.174	0,77	480.114	3,72
İstanbul Atatürk Havalimanı S.B	400.055	2,79	372.148	2,89	410.034	3,18
Yunanistan	1.238.351	8,65	904.060	7,01	355.058	2,75
İsrail	39.306	0,27	117.254	0,91	343.888	2,67
KKTC	317.171	2,20	210.815	1,64	315.658	2,45
Bulgaristan	37.168	0,26	2.006	0,02	313.909	2,43
Arnavutluk	70.313	0,49	222.317	1,72	268.425	2,08
Hollanda	596.128	4,16	482.660	3,74	256.446	1,99
Kazakistan	917.285	6,40	1.036.474	8,04	154.784	1,20
Ege Ser. Böl.	128.899	0,90	137.545	1,07	141.187	1,09
Diğer	3.753.973	26,21	2.993.579	23,22	930.290	7,21
Toplam	14.322.212	100	12.889.984	100	12.901.381	100

Kaynak: BAKA, 2012

Yazılım sektöründe ithalatçı bir konumda olan Türkiye'nin ithalat değerlerine bakıldığında İrlanda'nın en yüksek paya sahip olduğu görülmektedir (Tablo 3.12). İrlanda'yı ise yine her daim önemini koruyan Almanya ve ABD takip etmektedir. Buna göre yazılım sektöründe yapılan ithalatın %50'sinin bu üç ülkeden yapıldığı söylenebilir. Bunu yanı sıra ithalatın yaklaşık %85'inin Kuzey Amerika ve Avrupa'dan yapıldığı dikkat çekmekteyken bu ülkelerin dışında Güney Kore ve Çin de Türkiye için önemli ithalat adreslerindendir. Avusturya, Macaristan ve Meksika'nın ithalattaki payının yıllar içerisinde hızlı bir yükseliş gösterdiği de görülmektedir.

Tablo 3.12. Türkiye'nin Yazılım Sektöründe İhracat Yaptığı Ülkeler, Dolar

ÜLKE	2007	%	2008	%	2009	%
İrlanda	21.155.756	19,50	26.266.744	22,29	22.372.737	20,18
Almanya	15.123.090	13,94	15.511.604	13,16	14.448.598	13,03
ABD	13.592.340	12,53	15.896.238	13,49	12.118.732	10,93
Avusturya	2.299.611	2,12	4.463.492	3,79	10.405.503	9,39
Güney Kore	203.013	0,19	167.608	0,14	8.152.851	7,35
Çin	1.797.112	1,66	10.073.683	8,55	6.855.636	6,18
İngiltere	7.985.323	7,36	10.016.455	8,50	5.470.210	4,93
Hollanda	2.242.848	2,07	2.200.141	1,87	3.551.743	3,2
Çek Cumhuriyeti	1.169.195	1,08	948.351	0,80	3.144.140	2,84
Avusturya	2.555.125	2,36	2.090.300	1,77	2.976.373	2,68
İstanbul Atatürk Havalimanı S.B	7.504.550	6,92	8.613.290	7,31	2.444.675	2,21
Fransa	3.458.542	3,19	2.852.330	2,42	2.350.220	2,12
Kanada	842.320	0,78	1.121.563	0,95	1.869.538	1,69
TÜBİTAK Ser. Böl.	526.069	0,48	568.237	0,48	1.712.496	1,54
Belçika	516.181	0,48	336.296	0,29	1.647.720	1,49
İst. Deri Ser. Böl.	1.463.360	1,35	1.933.661	1,64	1.544.561	1,39
Polonya	1.536.473	1,42	1.454.366	1,23	1.407.918	1,27
İtalya	836.134	0,77	1.390.197	1,18	1.360.179	1,23
Finlandiya	530.143	0,49	970.602	0,82	1.064.752	0,96
Meksika	161.341	0,15	411.623	0,35	845.444	0,76
İsviçre	946.027	0,87	586.473	0,50	829.220	0,75
Macaristan	61.947	0,06	167.462	0,14	753.275	0,68
İsrail	1.418.955	1,31	3.373.192	2,86	619.333	0,56
Diğer	20.550.562	18,94	6.448.430	5,47	2.914.747	2,63
Toplam	108.476.017	100	117.862.338	100	110.860.601	100

Kaynak: BAKA, 2012

3.4.4. Sektördeki Kümelenmeler ve Ar-Ge ve İnovasyon ile İlgili Üniversite-Sanayi İşbirliği Faaliyetleri

Konya'da yazılım sektörünün gelişimine olanak sağlayan yerel ve ulusal kaynakların bulunması, kentin yazılım sektöründe güçlü bir potansiyeli olduğunu ortaya koymaktadır. Kümelenmeler, dernekler, Ar-Ge ve inovasyona yönelik üniversite ve sanayi arasında kurulan işbirlikleri, Konya'nın yazılım sektöründeki gelişimini ve buna bağlı olarak savunma sanayi, elektronik sanayi ve medikal sanayi başta olmak üzere tüm sektörlerde doğrudan gerçekleşecek yenilikçilik ve rekabetçilik kapasitesi artışını sağlama anlamında güçlü bir potansiyel oluşturmaktadır. Ayrıca yazılım sektörünün gelişmesi, Konya'nın önde olduğu tarım ve tarım makineleri sektöründe de akıllı makinelerin üretiminin gerçekleştirilmesi ve intansif tarımın geliştirilmesi için de son derece önemlidir.

Konya'da faaliyet gösteren ulusal dernekler, kentin sahip olduğu potansiyeller arasında yer almaktadır. Bu derneklerden özellikle Yazılım Sanayicileri Derneği (YASAD) ve Türkiye Bilişim Sanayicileri Derneği (TÜBİSAD) öne çıkmaktadır. YASAD, ulusal ve uluslararası Ar-Ge fonları ile mali teşviklerden yararlanılması, üniversite-sanayi işbirliğinin sağlanması, Ar-Ge ve inovasyon alanında verilen eğitimler ve verdiği destek ve danışmanlık hizmetleri ile önemli bir dernek konumundadır (YASAD, 2017). TÜBİSAD ise bilgi teknolojileri, yeni medya ve telekomünikasyon alanlarında faaliyet gösteren şirketleri temsil etmek başta olmak üzere eğitim ve istihdam, yerel katma değer üretimi,

teknolojik gelişmeler, sektörün ve pazarın büyümesi ve güçlenmesi gibi alanlarda faaliyet göstermektedir (TÜBİSAD, 2009).

Kümelenme, Ar-Ge ve üniversite-sanayi işbirliği hedefleri ile doğrudan ilgili olarak 2014'te Selçuk TTO ve Konya Teknokent işbirliği ile Konya Teknokent'te Konya Bilişim Kümelenmesi (BİLKON) kurulmuş ve yazılım sektörü için de bu gelişme hayati öneme sahip olmuştur. BİLKON, Ekonomi Bakanlığı'ndan Uluslararası rekabetçiliğin artırılması (Ur-Ge) hedefleri doğrultusunda destek alarak bu proje kapsamında firmalara birtakım hizmetler sunmaktadır. Bu hizmetler %75 oranında Ekonomi Bakanlığı'nın fonlamış olduğu ihtiyaç analizleri, eğitim ve danışmanlık hizmetleri, yurtdışı pazarlama programları ve alım heyeti, bireysel danışmanlık olarak sıralanabilir.

Tablo 3.13. Konya Teknokent'te Faaliyet Gösteren Firmaların Sektörlere Göre Dağılımı

Sektör	Firma Sayısı
Bilişim Teknolojileri - Enformasyon-Yazılım	53
Biyoteknoloji	15
Makine ve Tasarım	12
Enerji	4
Tıp Teknolojileri	4
İnşaat - Restorasyon - Şehir Planlama	3
Kimya	3
Elektrik-Elektronik-	-
Hizmet	2
Savunma ve Güvenlik Teknolojileri	1
Çevre	1
Toplam	100

Kaynak: Konya Teknokent, 2017

Tablo 3.13'te de görüldüğü üzere Konya Teknokent'te yer alan firmaların büyük bir bölümü yazılım sektöründe faaliyet göstermektedir. Buna göre Konya'da üniversite-sanayi işbirliği, Ar-Ge faaliyetleri ve kümelenme potansiyeli bulunmaktadır. Bu durumun kentte yazılım sektörünün geleceğini pozitif yönde etkilemesi beklenmektedir. Yazılım sektöründe görülen gelişmeler ise sadece sektörde sınırlı kalmayacak, yazılım sektörünün çıktılarını üretimde kullanan savunma, medikal ve elektronik sektörleri başta olmak üzere tüm sektörler verimlilik ve yenilikçilik anlamında katkı sağlayacaktır.

3.5. SEKTÖRE YÖNELİK YATIRIM TEŞVİKLERİ İLE DİĞER DESTEKLER

Küresel ölçekte rekabet edebilirliğin en önemli şartları kuşkusuz inovasyona yapılan yatırımların artırılması, yenilikçi teknolojinin üretimin her alanında kullanılması ve bu doğrultuda da Ar-Ge faaliyetlerinin ve inovasyon hedeflerinin desteklenmesi ve teşvik edilmesidir. Yazılım sektörü, daha önce de bahsedildiği üzere bu hedefler doğrultusunda kilit sektör konumundadır. Bu doğrultuda Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (TGB), Sanayi Tezleri programları (SAN-TEZ), Ar-Ge Merkezleri, Rekabet Öncesi İşbirliği Projeleri ve Teknogirişim Sermayesi Desteği kategorileri altında teşvik ve destek girişimleri bulunmaktadır (SDE Analiz, 2012). KOSGEB destek programları, TÜBİTAK-TEYDEB destek ve hibe programları ve Ekonomi Bakanlığı'nın teşvik de destekleri de sektördeki firmaların yararlandığı diğer destek ve teşvikler arasındadır (TÜBİSAD, 2017). Bu durum, bilimsel ve teknolojik bilginin faaliyete geçirilerek yüksek teknoloji ve yüksek katma değerli ürünlerin üretiminin mümkün olmasının ve bunun da rekabetçi üstünlüğü sağlamanın en önemli şartlarından biri olmasının son dönemlerde atılan bu teşvik ve destek programları ile ülkemiz tarafından iyi anlaşıldığını göstermektedir.

3.6. YAZILIM SEKTÖRÜNÜN GZFT ANALİZİ

Yazılım sektörünün Konya'daki mevcut durumunu analiz etmek, sahip olduğu güçlü potansiyelleri ve eksik yönlerini ortaya koymak, karşılaşması muhtemel tehditler ve sahip olduğu fırsatları göz önünde bulundurmak ve tüm bunları analiz ederek geleceğe yönelik belirlenen stratejilerle bir yol haritası oluşturmak amacıyla GZFT Analizi yapmak son derece önemlidir. Bu doğrultuda çalışma

doğrultusunda yarı yapılandırılmış mülakatlar, odak grup toplantıları ve saha araştırmalarından elde edilmiş olan gözlem ve veriler ile Konya’da yazılım sektörüne yönelik bir GZFT analizi yapılmıştır (Tablo 3.14).

Tablo 3.14. Konya’da Yazılı Sektörünün GZFT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
- Konya'da yazılım sektörünün gelişmesinde önemli katkısı olan üniversitelerin varlığı - Konya’da Kurulu olan teknokent bünyesinde çok sayıda yazılım sektöründe faaliyet gösteren firma olması - Konya'nın yüksek nüfusa sahip olması	- Kamu-Üniversite-Sanayi İşbirliği'nin yeterince gelişmemiş olması - Ar-Ge ve inovasyona yönelik yatırımların ve çalışmaların yeterli olmaması - Nitelikli işgücünün yetersizliği
FIRSATLAR	TEHDİTLER
- Konya'nın son yıllarda yazılım firmaları sayısında hızlı bir yükseliş gözlemlenmesi - Konya'nın artan nüfusu ve sahip olduğu üniversitelerin geleceğe yönelik nitelikli işgücü bakımından bir potansiyel oluşturması - Sektöre yönelik teşvik ve desteklerin varlığı	- Yazılım sektöründe ithalatçı bir konumda bulunulması - Ankara'nın Konya'ya yakınlığının, Ankara'yı daha cazip kılması ve bunun rekabetçiliğe olan etkisi - Ar-Ge kültürünün istenilen düzeyde olmaması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yazılım sektörü, hızlı büyüyen ve her sektörle bağlantısı bulunan önemli bir sektördür. Ülkelerin bu sektörde yer edinmesi her alanda olduğu gibi sanayide de ekonomik büyüme açısından mühim duruma gelmiştir. Bu çerçevede söz konusu sektöre, dünya ölçeğinde bakıldığında, bahsedildiği üzere ABD ön plana çıkmaktadır. ABD, en büyük ilk yazılım şirketinin 67'sine ev sahipliği yapmaktadır. Bu çerçevede, ilk 100 şirketin 91'inin Kuzey Amerika ve Avrupa’da yer almaktadır. Ayrıca Japonya 4, İsrail ve Çin 2 ve Brezilya 1 firmayla sıralamada olan ülkeler arasındadır. Yapılan araştırmalar ve tahminler Çin’in de bu sektörde büyüyeceğini ortaya koymuştur. Bu doğrultuda yazılım sektörünün toplam büyüklüğü 2011 yılı itibarıyla 2,5 trilyon dolar düzeyinde olduğunu söylemek mümkündür. Buna ek olarak yazılım sektörüne en büyük ihracatçı ülke ABD iken İrlanda da ikinci sırada yer almaktadır.

Söz konusu sektöre ilişkin Türkiye’ye bakıldığında, Türkiye’nin dış ticaret hacmi 2009 verilerine göre yaklaşık 125 milyar dolar olarak görülmektedir. Burada dikkat çekici unsur Türkiye’nin %90 oranında sektörde dışa bağımlı olduğudur. Bu kapsamda 2009 yılında dış ticaret açığı 100 milyar seviyesinde gözlemlenmiştir. İhracat oranları bahsedildiği üzere düşük düzeyde kalmıştır. Almanya yazılım sektöründe ihracat yapılan ülkeler arasında ilk sıradadır. Zamanla bu durum dengelenmekle birlikte Türkiye aynı zamanda ABD ve İngiltere, İsviçre ve Romanya gibi Avrupa ülkelerine de ihracat yapmaktadır. Bahsedildiği üzere yazılım sektöründe dışa bağımlı olan Türkiye’nin ithalat yaptığı ülkelere bakıldığında, İrlanda’nın en yüksek paya sahip olduğu görülmektedir. İrlanda’yı ise yine her daim önemini koruyan Almanya ve ABD takip etmektedir. Buna göre yazılım sektöründe yapılan ithalatın %50’sinin bu üç ülkeden yapıldığı söylenmesi mümkündür.

Genel olarak bakıldığında, Türkiye’nin yazılım sektöründe henüz istenilen düzeyde olmadığı söylenebilir. Ancak yürütülen politikalar, verilen destek ve teşvikler, ulusal planlar ve hedeflerde yazılım sektörüne büyük önem verilmesi, firmaların Ar-Ge ve inovasyona daha fazla önem verir hale gelmesiyle gelecekte sektördeki gelişmelerin pozitif yönde olacağı tahmin edilmektedir.

Türkiye’de yazılım sektöründe Ankara ve İstanbul açık ara önde gelen iki kenttir. Konya’nın ise ülke genelinde yazılım sektöründe önde gelen iller arasında olduğu görülmektedir. Konya’da bulunan üniversiteler ve Konya’nın gelişmiş sanayisi, kentte üniversite-sanayi işbirliğinin sağlanması açısından önemli potansiyellerdir. Bu çerçevede, Konya Teknokent’te bulunan yazılım firmalarına bakıldığında,

Bilişim Teknolojileri - Enformasyon-Yazılım sektöründe 53, Biyoteknoloji sektöründe 15, Makine ve Tasarım sektöründe 12 firma bulunmaktadır. Bunun yanında, yine Selçuk Üniversitesi teknokentinde yer alan BİL-KON'un önemi büyüktür. Konya'da yazılım sektörünün gelişmesiyle elektronik sanayi, medikal sanayi ve savunma sanayinde de gelişim mümkün olacaktır. Tarım ve tarım makineleri sanayinde de önde gelen Konya'da yazılım sektörünün gelişmesiyle akıllı tarım teknolojilerinin gelişimi de sağlanabilecektir. Konya'da henüz yeterli düzeyde bir yazılım sektörü bulunmasa da kentte geleceğe yönelik hedefler doğrultusunda kullanılabilecek potansiyeller bulunmaktadır. Yapılan analizler kapsamında elde edilen bu bulgular, proje süresince gerçekleştirilen saha araştırmaları ve yapılan toplantılarda ortaya konan tespitler ve önerilerle uyumaktadır. Türkiye'nin 2023 hedefleri ve tüm dünyada yayılmakta olan endüstri 4.0 a geçişte yazılım sektörü çok önemli yer kaplamaktadır. Bu noktada söz konusu sektörün desteklenmesine, yeni firmaların kurulmasına ve yatırımların yapılmasına destek verilmelidir.

4. KONYA'DA GİRİŞİM YAPILABİLECEK DİĞER POTANSİYEL YATIRIM ALANLARI

4.1. SEKTÖRÜ/ALANI: KAUÇUK VE PLASTİK ÜRÜNLERİN İMALATI

Sektörün İldeki Potansiyeli: Konya, Türkiye’de Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı Sektöründe öne çıkan iller arasında gelmektedir. Bu çerçevede söz konusu sektördeki işletmeler yoğun olarak plastik kapı pencere üretimine yönelik tabaka, levha, tüp ve profil imalatı, plastik ambalaj malzemeleri imalatı (poşet, şişe, kutu vb.), kauçuk ürünleri imalatı, plastik inşaat malzemeleri imalatı ile diğer plastik ürünler imalatı alt dallarında yer aldıkları görülmektedir. Buna göre işletmelerde, toplam olarak yer alan istihdam 9.000 kişiyi geçmiştir. Yine Türkiye pazarında lider konuma ulaşmış, plastik ambalaj malzemesi üreten ve baskı yapan üretici firmaların bazıları Konya’da bulunmaktadır. Bunlara ek olarak TOBB Veri Tabanında Konya’da plastik ve kauçuk ürünleri imalatı alt sektöründe 344 faaliyet tespit edilmiştir. Aynı zamanda ürünlerin ihracat oranı da her geçen gün artmaktadır (YDO, 2014). Öte yandan 3 yıldız kümelenme analizi sonuçlarına göre Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı sektörü 2 yıldız olarak potansiyel küme özelliği göstermektedir.

İlin Yatırım Alanına Sunduğu Avantajlar: Konya’nın gelişmiş sanayi birikimi, donanımı ve teknolojik yatınlığı ve ülke ölçeğinde merkez illerden olması mevcut sanayi kolları ve yeni sanayi kollarına yapılacak yatırımlar için büyük bir avantaj oluşturmaktadır. Yatırım yeri bakımından 9 tane OSB barındıran Konya’da, halihazırda 4 tane üniversite bulunmaktadır. Ayrıca yine ilde 2 teknokentin bulunması yeni girişim ve teknoloji odaklı çalışmalar için fırsat yaratmaktadır.

Sektöre Özgü Teşvikler ile Bölge Bazında Beklenen Çıktılar: Proje süresince gerçekleştirilen saha çalışmaları kapsamında, yapılan odak grup toplantıları, yarı yapılandırılmış mülakatlar ve değerlendirme toplantılarında, Konya genelinden katılım sağlayan sanayiciler, kamu kurum ve kuruluşların ve STK’ların temsilcileri söz konusu sektörde Konya’nın hızla ilerlediğini ve uluslararası rekabet ortamında ilin gelecekte yer alabileceğini belirtmişlerdir. Bölgesel teşvik stratejisinde 2 bölgede bulunan Konya’da kauçuk ve plastik ürünleri imalatı sektörüne özel bir teşvik bulunmamaktadır. Gelecek vadede, yapılacak olan yatırımlar, bölgede nazarında istihdama katkıda bulunacak, söz konusu sektörde teknolojik dönüşümü destekleyecek ve halihazırda bulunan potansiyeli kaliteli markalara dönüşmesine olanak sağlayacaktır.

4.2. SEKTÖRÜ/ALANI: GIDA SANAYİ ÖZELLİKLE SÜT-UN-YUMURTA VE ŞEKERLEME SANAYİ YATIRIMLARI

Sektörün İldeki Potansiyeli: Konya, geçmişten bugüne Türkiye’de tarımsal üretimin merkezi olarak nitelendirilmiştir. Birçok gıda ürünüde önde olan Konya, bu doğrultuda buğday, şekerpancarı, kuru fasulye, havuç, tavuk yumurtası üretiminde 1. sırada yer almaktadır. Buna ek olarak arpa, nohut, patates, ayçiçeği ve mantar üretiminin yanı sıra et ve süt, süt ürünleri üretiminde de ilk sıralarda yer almaktadır. Buna göre Konya’da gıda sektöründe 650 firma üretim yapmaktadır. Toplam istihdam ise 15.000’i bulmaktadır. Gıda sektörü ihracatı, Konya’nın toplam ihracatının %15’ini oluşturmaktadır. Gıda üretiminde öne çıkan alt üretimlerden olan Süt ve süt ürünleri sektöründe ise, 57 firmada yaklaşık 2.500 kişi istihdam edilmektedir. Bununla birlikte, Türkiye’de yumurta üretiminin yaklaşık %20’si de Konya’dan sağlanmaktadır. Türkiye’de bulunan yaklaşık 60 milyon adet yumurta tavuğunun, 10,5 milyonu Konya’da bulunmaktadır. Bu çerçevede %17,5’lik bir oranla Konya en çok yumurta üreten il statüsündedir (YDO, 2014). Bu doğrultuda proje süresince yapılan 3 yıldız kümelenme analizi de gıda imalatı sektörünün bölgede kümelenme eğiliminde olduğunu göstermiştir. Gerçekleştirilen analizde, gıda ürünleri imalatı 2 yıldız almış ve bölgede potansiyel küme olarak tespit edilmiştir.

İlin Yatırım Alanına Sunduğu Avantajlar: Konya’nın gıda sanayiye hammaddeye yakınlığı, lojistik avantajı, pazar gücü gelişmiş sanayi birikimi, donanımı ve teknolojik yatınlığı ve ülke ölçeğinde merkez illerden olması mevcut sanayi kolları ve yeni sanayi kollarına yapılacak yatırımlar için büyük bir avantaj oluşturmaktadır. Özellikle gıda sanayide bu avantaj daha belirgindir. Bu çerçevede

yatırım yeri bakımından 9 tane OSB barındıran Konya’da, halihazırda 4 tane üniversite bulunmaktadır. Üniversitelerde gıda ve ziraat alanında çalışmalar yürütülmektedir. Ayrıca yine ilde 2 teknokentin bulunması yeni girişim ve teknoloji odaklı çalışmalar için de fırsat yaratmaktadır. Buna ek olarak Konya’da söz konusu sektörde öncü firmaların bulunması yeni girişimler için rol model oluşturmaktadır.

Sektöre Özgü Teşvikler ile Bölge Bazında Beklenen Çıktılar: Proje süresince gerçekleştirilen saha çalışmaları kapsamında, yapılan odak grup toplantıları, yarı yapılandırılmış mülakatlar ve değerlendirme toplantılarında, Konya genelinden katılım sağlayan sanayiciler, kamu kurum ve kuruluşların ve STK’ların temsilcileri söz konusu sektörde Konya’nın lider olduğunu fakat kalite kontrol ve markalaşma konusunda daha da ilerlemesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Bölgesel teşvik stratejisinde 2. bölgede bulunan Konya’da gıda ürünleri ve içecek imalatında, 2 milyon TL asgari yatırım ile teşvik ve destek imkanı da bulunmaktadır. Gelecek vadede, yapılacak olan yatırımlar, bölgede halihazırda bulunan potansiyelin daha da gelişmesini sağlayarak ihracata, istihdama katkıda bulunacak ve gelişime destek verecektir.

4.3. SEKTÖRÜ/ALANI: TARIM VE GIDA MAKİNE-EKİPMAN İMALATI YATIRIMLARI

Sektörün İldeki Potansiyeli: Konya tarımsal üretimde Türkiye’nin en önde illeri arasındadır. Bu çerçevede Konya’da gelişmiş tarım sektörü beraberinde tarım ve gıda makine-ekipman imalatı sektörünün gelişmesini de sağlamıştır. Bu doğrultuda, Römork (Tarım arabası), Yağmurlama makinası, Kimyevi gübre dağıtma makinası, Kombine hububat ekim makinası, Traktör - iki akslı (51-70 Bg), Kuyruk milinden hareketli pülverizatör, Krema makinası, Traktörle çekilen hububat ekim makinası, Diskli traktör pulluğu, Diskli anız pulluğu (vanvey), Pancar sökme makinası, Saman aktarma-boşaltma makinası, Kulaklı anız pulluğu, Set yapma makinası, Sap toplamalı saman yapma makinası, Kombine pancar hasat makinası vb. makineler Konya genelinde bu sektörde imalatı yapılan makinelerdir. Buna göre tarım alet ve makineleri imalatında Konya, Türkiye pazarının %65’ine sahip konuma gelmiştir. Ayrıca Türkiye tarım makine ve aletleri ihracatının %45 de Konya’da gerçekleştirilmektedir (YDO, 2017). Bununla birlikte proje çalışmalarında yapılan 3 yıldız analizinde 3 yıldız olarak olgun küme özelliği gösteren söz konusu sektörde halihazırda küme faaliyeti de devam etmektedir.

İlin Yatırım Alanına Sunduğu Avantajlar: Konya’nın gıda sanayiye hammaddeye yakın olması, geniş toprak varlığı, tarihsel tarıma dayalı sanayi birikimi söz konusu sektörün gelişmesine olanak vermektedir. Buna göre yatırım yeri bakımından 9 tane OSB barındıran Konya’da, halihazırda 4 tane üniversite bulunmaktadır. Ayrıca yine ilde 2 teknokentin bulunması yeni girişim ve teknoloji odaklı çalışmalar için de fırsat yaratmaktadır. Bununla birlikte Konya’da gelişen teknolojik birikim söz konusu sektörde yenilikçi çalışmalar içinde altlık oluşturmakta ve yeni projelere imkan hazırlamaktadır.

Sektöre Özgü Teşvikler ile Bölge Bazında Beklenen Çıktılar: Proje süresince gerçekleştirilen saha çalışmaları kapsamında, yapılan odak grup toplantıları, yarı yapılandırılmış mülakatlar ve değerlendirme toplantılarında, Konya genelinden katılım sağlayan sanayiciler, kamu kurum ve kuruluşların ve STK’ların temsilcileri söz konusu sektörde Konya’nın lider konumda olduğunu fakat özgün üretim ileri teknoloji ve markalaşma konusunda daha da ilerlemesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bölgesel teşvik stratejisinde 2. bölgede bulunan makine ve teçhizat imalatında 3 milyon TL asgari yatırım ile teşvik ve destek imkanı da bulunmaktadır. Gelecek vadede, yapılacak olan yatırımlar, bölgede halihazırda bulunan potansiyelin daha da gelişmesini sağlayarak ihracata, istihdama katkıda bulunacak ve gelişime destek verecektir.

4.4. SEKTÖRÜ/ALANI: GES (GÜNEŞ ENERJİSİ SANTRALLERİ) VE RES (RÜZGAR SANTRALLERİ) YATIRIMLARI

Sektörün İldeki Potansiyeli: Konya, güneş enerjisi sektöründe, gerek coğrafi konumu nedeniyle, gerekse uygun arazi potansiyeliyle Türkiye’de bu alanda önde gelen iller arasındadır. Ayrıca yenilemeyen enerji kaynaklarının, (kömür, petrol) hem üretimin zor ve maliyetli olması hem de

çevreye olan zararları sebebiyle, ülkelerin yenilebilir enerji kaynaklarına yönelmesi bu sektörü daha öncelikli kılmıştır. Bu nedenle Türkiye’de de yenilebilir enerji sektörüne ilgi artmış özellikle Konya’ya bu alanda yatırımlar artmıştır.

İlin Yatırım Alanına Sunduğu Avantajlar: Konya’nın geniş toprak varlığı, ve var olan potansiyel ile birlikte Karapınar’ın enerji ihtisas bölgesi seçilmesi Konya’yı enerji sektöründe daha da ayrıcalıklı kılmıştır. Öte yandan Türkiye’de ve Konya’da güneş enerjisinden elektrik üretimi yatırımlarının cazip hale getirilmesi amacıyla, Karapınar İlçesi’ndeki 2718,6 ha (I. Kısım) ve 3240,1 ha (II. Kısım) olmak üzere toplamda 5958,7 ha büyüklüğündeki alan, 08/09/2012 tarih ve 28405 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Bakanlar Kurulu Kararı ile Karapınar Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi olarak ilan edilmiştir. Gerek enerji yatırımı alanında gerekse enerji sistemleri alanında gelişim gösteren ilde söz konusu çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için 4 üniversite, 2 de teknokent bulunmakta ve yeni girişimler için avantaj oluşturmaktadır.

Sektöre Özgü Teşvikler ile Bölge Bazında Beklenen Çıktılar: Proje süresince gerçekleştirilen saha çalışmaları kapsamında, yapılan odak grup toplantıları, yarı yapılandırılmış mülakatlar ve değerlendirme toplantılarında, Konya genelinden katılım sağlayan sanayiciler, kamu kurum ve kuruluşların ve STK’ların temsilcileri, enerji sektöründe Konya’nın avantajları üzerinde durmuş ve bu alanda gelişimin Konya için olumlu sonuçlar getireceğini dile getirmişlerdir. Enerji sektöründe Karapınar’ın ihtisas bölgesi ilan edilmesinin yanı sıra yenilenebilir enerji sektörü yatırımları Türkiye’de 5. Bölge desteklerinden yararlanan öncelikli yatırım teşvik konuları arasında olmaktadır. Bu bağlamda söz konusu üretim Konya’da 2. teşvik bölgesinde olmasına rağmen, güneş yatırımları konularında firmalar 5. bölge teşviklerinden yararlanabilir. Ayrıca güneş enerji santrallerinde üretilen elektrik için EPDK’nın 10 yıl alım garantisi verdiği, üstüne çok sayıda özel avantajlara sahip Endüstri bölgesinin olduğu düşünüldüğünde bölgenin çok ciddi bir yatırım fırsatı sunduğu ifade edilebilir.

4.5. SEKTÖRÜ/ALANI: OTOMOTİV YAN SANAYİ YA DA MOTORLU KARA TAŞITLARI SANAYİ

Sektörün İldeki Potansiyeli: Konya’da Otomotiv yan sanayi (motorlu kara taşıtı, römork ve yarı römork imalatı); küçük işletmeler şeklinde karasörcülük ve oto yedek parça üretimiyle başlamıştır. Giderek alanı ve üretimi artan söz konusu sektör bugün Konya’nın en önemli sektörleri arasına girmiştir. Buna göre Konya’da otomotiv yan sanayide faaliyet gösteren yaklaşık 2000 firma bulunmaktadır. Bu firmalardan yaklaşık 500 tanesi uluslararası rekabet pazarlarında ihracat yapan ve teknolojik olarak ileri OEM (Orijinal Parça Üreticisi) firmalarına yönelik üretim yapan firmalardır. Şuanda da yan sanayide 185 yabancı ortaklık bulunmaktadır. Bununla birlikte, Konya otomotiv yan sanayisi, Türkiye’ye imal edilen taşıt araçları için gerekli olan parçaların % 90’ini karşılayabilecek düzeye gelmiş bulunmaktadır. Firmaların büyük bir kısmı otomotivde dünyanın lider firmalarına parça vermektedir. Bu doğrultuda, bugün dünyada üretim yapan otomotiv firmaları, istedikleri tüm yedek parçaları Konya’dan temin edebilmektedirler. Buna göre otomotiv yan sanayi, Konya ihracatında sektörel olarak ikinci sırada yer almaktadır ve Türkiye’deki en önemli motor supap, motor piston, gömlek, krank, dişli ve conta fabrikaları Konya’da bulunmaktadır (YDO, 2014). Buna ek olarak aynı zamanda Konya’da bugün halihazırda otomotiv yan sanayi iş kümesi faaliyet göstermekte ve firmaların gelişimine fayda sağlamaktadır.

İlin Yatırım Alanına Sunduğu Avantajlar: Konya’nın geniş toprak varlığı, tarihsel sanayi birikimi söz konusu sektörün gelişmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca Konya’nın lojistik açıdan gelişmiş olması çevre illere göre merkezde bulunması aynı zamanda bazı büyük firmaların il yakınında olması mevcut avantajlar dahilindedir. Buna göre yatırım yeri bakımından 9 tane OSB barındıran Konya’da, halihazırda 4 tane üniversite bulunmaktadır. Ayrıca yine ilde 2 teknokentin bulunması yeni girişim ve teknoloji odaklı çalışmalar için de fırsat yaratmaktadır. Bununla birlikte Konya’da gelişen teknolojik birikim söz konusu sektörde yenilikçi çalışmalar içinde altlık oluşturmakta ve gelişim açısından yeni projelere imkan hazırlamaktadır.

Sektöre Özgü Teşvikler ile Bölge Bazında Beklenen Çıktılar: Proje süresince gerçekleştirilen saha çalışmaları kapsamında, yapılan odak grup toplantıları, yarı yapılandırılmış mülakatlar ve değerlendirme toplantılarında, Konya genelinden katılım sağlayan sanayiciler, kamu kurum ve kuruluşların ve STK'ların temsilcileri söz konusu sektörde Konya'nın lider olduğunu fakat özgün üretim ileri teknoloji ve markalaşma konusunda çalışmaların devam etmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Bölgesel teşvik stratejisinde 2. bölgede bulunan motorlu kara taşıtı ve yan sanayi imalatında 50 milyon TL motorlu kara taşıtı yan sanayide ise 4 milyon TL asgari yatırım ile teşvik ve destek imkanı da bulunmaktadır. Tüm bu imkanlar ve koşullar gelecek vadede yapılacak olan yatırımlar için fırsat niteliği taşımaktadır ayrıca söz konusu yatırımlar, sektörün uluslararası ortamda daha da ilerlemesine olanak sağlayacaktır.

4.6. SEKTÖRÜ/ALANI: ANA METAL VE METAL ÜRÜNLERİ SANAYİ YATIRIMLARI YA DA DÖKÜM SANAYİ

Sektörün İldeki Potansiyeli: Konya temel hammaddeler alanında öncü iller arasındadır. Bu çerçevede söz konusu il, Pik, Sfero ve Çelik dökümde işletme sayısı bakımından Türkiye'de lider konumundadır. Buna göre Konya'da döküm sektöründe faaliyette olan 285 işletme bulunmaktadır. Konya'daki tüm işletmelerin yaklaşık en az %40'ı metal döküm değer zincirinin parçası durumundadır. Ayrıca, döküm sektörünün Konya ihracatının %63 ve Konya sanayi ihracatının %78'inde payı vardır. Türkiye'deki dökümhanelerin %25'i Konya'da bulunmaktadır. Konya, metal döküm sanayiinde 450 firma ile yılda ortalama 250.000 ton üretim yapmaktadır. Türkiye'deki metal döküm üretiminin %20'si Konya'da gerçekleşmektedir. Bununla birlikte, dökümhanelerin %33'ü gri dökme demir dökümhanesi, %27'si diğer dökme demir dökümhaneleri, %25'i çelik, %9'u ventil, %4'ü alüminyum ve %2'si bronz olarak tespit edilmiştir. Ortalama istihdam, gri dökme demir ve diğer demir dökümhanelerinde 21, çelik dökümhanelerinde 19, ventil dökümhanelerinde 18, alüminyum dökümhanelerinde 38 ve bronz dökümhanelerinde 16 kişidir (YDO, 2017). Buna ek olarak proje kapsamında yapılan 3 yıldız küme analizinde 2 yıldız alan söz konusu sektörde, halihazırda küme faaliyeti de yürütülmektedir.

İlin Yatırım Alanına Sunduğu Avantajlar: Konya'nın tarihsel sanayi birikimi söz konusu sektörün gelişmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca Konya'nın lojistik açıdan gelişmiş olması çevre illere göre merkezde bulunması mevcut avantajlar dahilindedir. Buna göre yatırım yeri bakımından 9 tane OSB barındıran Konya'da, halihazırda 4 tane üniversite bulunmaktadır. Ayrıca yine ilde 2 teknokentin bulunması yeni girişim ve teknoloji odaklı çalışmalar için de fırsat yaratmaktadır. Bununla birlikte Konya'da gelişen teknolojik birikim söz konusu sektörde yenilikçi çalışmalar içinde altlık oluşturmakta ve gelişim açısından yeni projelere de imkan hazırlamaktadır.

Sektöre Özgü Teşvikler ile Bölge Bazında Beklenen Çıktılar: Proje süresince gerçekleştirilen saha çalışmaları kapsamında, yapılan odak grup toplantıları, yarı yapılandırılmış mülakatlar ve değerlendirme toplantılarında, Konya genelinden katılım sağlayan sanayiciler, kamu kurum ve kuruluşların ve STK'ların temsilcileri söz konusu sektörde Konya'nın potansiyel taşıdığını geliştirdiğini bununla birlikte sektörün ileri teknoloji ve markalaşma konusunda daha da ilerlemesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bölgesel teşvik stratejisinde 2. bölgede bulunan ana metal sanayi ve döküm sanayide 3 milyon TL asgari yatırım ile teşvik ve destek imkanı da bulunmaktadır. Gelecek vadede, yapılacak olan yatırımlar, bölgede halihazırda bulunan potansiyelin daha da gelişmesini sağlayarak ihracata, istihdama katkıda bulunacak ve gelişime destek verecektir.

4.7. SEKTÖRÜ/ALANI: DERİ ÜRÜNLERİ YA DA AYAKKABI SANAYİ

Sektörün İldeki Potansiyeli: Konya ayakkabı sektöründe gelişmiş bir ildir. Söz konusu sektörde yaklaşık olarak 15.000 kişi istihdam edilmektedir. Bununla birlikte Konya'da ayakkabı sektöründe bugün 50 tane tam makinalaşmış fabrika, 350 tane orta ölçekli işletme ve 500 tane küçük ölçekli işletme bulunmaktadır. Ağırlıklı olarak erkek ayakkabısı üretimi yapılmakta bu alanda Türkiye'de ilerleyen il uluslararası ortamda da ilerlemeyi sürdürmektedir. Yıllık toplam ayakkabı üretim kapasitesi 80 milyon çifttir. Üretim alanı bakımından %70 Merdane, %20 Garson, Filet ve Zenne , %5

Mest ve %5 Fabrikasyon lastik üretilmektedir. Buna ek olarak Konya’da son yıllarda Ayakkabı Yan Sanayii alanında da iyi bir gelişme görülmüştür. Ayakkabıcı esnafı ile tornacı esnafı Avrupa modelleri ile eşdeğer olarak otomatik pul basma makinası, hidrolik kesim presi, hava kompresörü, üst atma presi, şoklama, soğuk ve sıcak for ve freze makinaları boya açma ve deri parlatma makinaları, ayakkabı kalıpları, iş tezgâhları, güvenlik dolapları ve iş taşıma sepetleri gibi ürünler üretebilmektedir(YDO: 2014). Bununla birlikte proje kapsamında yapılan 3 yıldız küme analizinde deri imalatı sanayi 1 yıldız almıştır. Aynı zamanda halihazırda Konya’da ayakkabı sektöründe küme faaliyeti devam etmektedir.

İlin Yatırım Alanına Sunduğu Avantajlar: Konya’nın tarihsel sanayi birikimi söz konusu sektörün gelişmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca Konya’nın lojistik açıdan gelişmiş olması çevre illere göre merkezde bulunması mevcut avantajlar dahilindedir. Buna göre yatırım yeri bakımından 9 tane OSB barındıran Konya’da, halihazırda 4 tane üniversite bulunmaktadır ve ilde bulunan Ayakkabıcılık Meslek Lisesi ve Selçuk Üniversitesi bünyesinde ayakkabı ve tasarım bölümünde örgün ve uygulamalı eğitimler halihazırda verilmektedir. Ayrıca yine ilde 2 teknokentin bulunması yeni girişim ve teknoloji odaklı çalışmalar için de fırsat yaratmaktadır. Bununla birlikte Konya’da gelişen teknolojik birikim söz konusu sektörde yenilikçi çalışmalar içinde altlık oluşturmakta ve gelişim açısından yeni projelere de imkan hazırlamaktadır.

Sektöre Özgü Teşvikler ile Bölge Bazında Beklenen Çıktılar: Proje süresince gerçekleştirilen saha çalışmaları kapsamında, yapılan odak grup toplantıları, yarı yapılandırılmış mülakatlar ve değerlendirme toplantılarında, Konya genelinden katılım sağlayan sanayiciler, kamu kurum ve kuruluşların ve STK’ların temsilcileri söz konusu sektörde çalışmaların devam ettiğini özellikle kümelenme faaliyetinin devam etmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Bölgesel teşvik stratejisinde 2. Bölgede bulunan Konya’da söz konusu sektörde teşvik bulunmamaktadır fakat gelecek vadede, yapılacak olan yatırımlar, bölgede halihazırda bulunan potansiyelin daha da gelişmesini sağlayarak yatırım konusunda avantajlar sağlayacaktır.

4.8. SEKTÖRÜ/ALANI: ALTERNATİF TURİZM YATIRIMLARI

Sektörün İldeki Potansiyeli: Konya geçmişten bugüne taşınan büyük tarihsel bir birikime sahiptir. Birçok turizm alanında potansiyeli barındıran ilde, inanç turizmi faaliyetleri ön plana çıkmıştır. Bununla birlikte kültür turizmi de bölgede geliştirilmek istenmektedir. Bu çerçevede, Sille (Siyata), Aya Elena Kilisesi, Kilistra Antik Kenti, Eflatunpınar Hitit anıtı, Çatalhöyük, Karahöyük, İvriz Kaya Kabartmaları, Bolat, Nekropol ve Bouleterion gibi önemli tarihi değerler Konya’nın kültür turizmi açısından potansiyelini göstermektedir. Konya’da yine keçecilik, halıcılık, kaşıkçılık, tüfekçilik, testicilik, çinicilik ve Hat sanatı gibi el sanatları yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Semah, folklor ve tasavvuf musikisi de Konya’nın başlıca folklorik değerlerini oluşturmaktadır. Aynı zamanda M.Ö. 7000 yılına kadar giden tarihin izlerini bünyesinde barındıran Konya’da mağaralar doğal sit alanları da bulunmaktadır. Buna ek olarak Konya’nın Selçuklu devletine başkent olmuş olması, Mevlana’yı bünyesinde barındırması mevcut potansiyele örnek teşkil etmektedir. Buna göre Konya’da turizm işletme belgeli 38 tesiste 5.500’den fazla yatak kapasitesi bulunmaktadır. Turizm yatırım belgeli 11 tesiste 5.131 yatak kapasitesi mevcut olup, toplam yatak kapasitesi yaklaşık 11.000 adet olmaktadır. Bununla birlikte 18 turizm işletme belgeli lokanta ile 119 seyahat acentesi de ilde bulunmaktadır. Konya merkezinde 7 (Mevlana, Karatay Çini eserleri, İnceminare, Sırçalı Medrese, Atatürk, Etnografya ve Arkeoloji Müzeleri) , ilçelerde 4 (Çatalhöyük Örenyeri Müzesi, Ereğli Müzesi, Akşehir Batı Cephesi Karargâhı Müzesi ve Akşehir Arkeoloji Müzesi) olmak üzere toplam 11 müze bulunmaktadır. 2015 yılı itibarıyla merkez ve ilçe müzelerine 2.7 milyon kişi ziyarette bulunmuştur (MEVKA, 2017). Tüm bunların yanında birçok turizm faaliyetine ev sahipliği yapan ilde hala dünyaya açılmayı bekleyen tarihi ve kültürel hazineler bulunmaktadır.

İlin Yatırım Alanına Sunduğu Avantajlar: Konya’nın geniş tarihsel birikimi, coğrafi konumu turizm sektörünün ilerlemesinde en büyük altlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Bugün halihazırda gelişen lojistik alt yapı, Konya’da turizmde bulunan bu avantajın gelişmesinde en büyük dayanak olarak

görülmektedir. Ayrıca söz konusu ilde kamu politikası olarak da turizm faaliyetlerini geliştirme çabaları da devam etmektedir.

Sektöre Özgü Teşvikler ile Bölge Bazında Beklenen Çıktılar: Proje süresince gerçekleştirilen saha çalışmaları kapsamında, yapılan odak grup toplantıları, yarı yapılandırılmış mülakatlar ve değerlendirme toplantılarında, Konya genelinden katılım sağlayan sanayiciler, kamu kurum ve kuruluşların ve STK'ların temsilcileri söz konusu sektörde Konya'nın çok büyük bir avantaja sahip olduğu ve bu büyük potansiyelin işlenmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Bölgesel teşvik stratejisinde 2. bölgede bulunan Konya'da 3 yıldız üzeri otel yatırımında teşvik ve destek imkanı bulunmaktadır. Söz konusu bu potansiyel gerek yatırımcı için gerekse ilin gelişimi için büyük fırsat oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

- BAKA (2012). *Yazılım sektörü raporu*. Isparta: BAKA
- BEBKA (2016). *TR41 bölgesi havacılık sektörü raporu*. Bursa: BEBKA
- BTSB (2016). *Türkiye’de yazılım sektörü stratejisi ve eylem planı (2017-2019)*. Ankara: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- İpekyolu Kalkınma Ajansı (2015). *TRC1 bölgesi medikal sanayi sektörü raporu*. Gaziantep: İpekyolu Kalkınma Ajansı.
- İSO (2014). *Elektronik ürünlerin imalatı sanayi*. İstanbul: İSO
- Kalkınma Bakanlığı (2014). *Onuncu kalkınma planı tıbbi cihaz ve tıbbi malzeme çalışma grubu raporu*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı.
- Konya Yatırım Destek Ofisi (2014). *Konya yatırım ortamı*. Erişim: <http://www.konyadayatirim.gov.tr/yatirim.asp?SayfaID=9>
- Konya Yatırım Destek Ofisi (2014). *Konya sektörler*. Erişim: <http://www.konyadayatirim.gov.tr/sektor.asp?SayfaID=8>
- KTO (2015) *Konya ili tıbbi cihaz sektör raporu*. Konya: Konya Ticaret Odası
- MEVKA (2014). *Konya ve savunma sanayi ön araştırma*. Konya: MEVKA
- OECD (2015). *Health at a glance 2016*. Paris: OECD Publishing
- ORAN (2013). *TR72 bölgesi (Kayseri, Sivas, Yozgat) savunma sanayine yönelik imalat sanayi raporu*. Kayseri: ORAN Kalkınma Ajansı
- PwC (2014). *Global 100 software leaders*. Erişim: 8.06.2017, <https://www.pwc.com/ee/et/publications/pub/global-100-software-leaders-2016.pdf>
- Resmi Gazete (2011, 7 Haziran). Tıbbi cihazlar yönetmeliği. (Sayı: 27957).
- Sağlık Bakanlığı (2017). *Türkiye tıbbi cihaz sektörü strateji belgesi ve eylem planı (2017-2021)*. Ankara: Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu
- SaSaD (2013). *Savunma ve havacılık sanayii performans raporu*. Ankara: Savunma Ve Havacılık Sanayii İmalatçılar Derneği.
- SaSaD. (2015). *Savunma ve havacılık sanayii performans raporu*. Savunma Ve Havacılık Sanayii İmalatçılar Derneği, Ankara.
- SDE Analiz (2012). *Türkiye’de yazılım sektörü*. Erişim: 8.6.2017, http://www.sde.org.tr/userfiles/file/TURKIYEDE_YAZILIM_%20SEKTORU.pdf
- TKB ve AKA (2013). *Ankara tıbbi cihazlar sektör analizi*. Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası ve Ankara kalkınma Ajansı
- TOBB. (2009) *Türkiye’de medikal sektörü: 2009 sektör raporu*. Erişim: 8.06.2017, <http://www.tobb.org.tr/Documents/yayinlar/medikal>
- TOBB (2017). *TOBB sanayi veri tabanı*. Erişim: 8.06.2017, <http://sanayi.tobb.org.tr/>.
- TÜBİSAD (2009). Erişim: 8.6.2017, <http://www.tubisad.org.tr/Tr/TUBISAD/Sayfalar/AboutUs.aspx>
- TÜBİSAD (2017). *Bilgi ve iletişim teknolojileri sektörü 2016 pazar verileri*. İstanbul
- TÜİK (2015). *Dış ticaret*. Erişim: 8.6.2017, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/DIESS/SiniflamaSurumListeAction.do?turId=1>.
- TÜİK (2015). *NACE Rev.2-altılı ekonomik faaliyet sınıflaması*. Ankara. Erişim: 8.6.2017, http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=18&KITAP_ID=277
- TÜİK (2017). *Yıllık sanayi ve hizmet istatistikleri*. Erişim: 08.6.2017, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1035.
- Vezir Araştırma ve Danışmanlık (2012). *Samsun medikal sanayi sektörünün (MESAS) mevcut durum analizi ve medikal sanayi sektörü ihtisas organize sanayi bölgesi (OSB) fizibilite raporu*. Samsun: Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı ve Mediküm
- YASAD (2017). Erişim: 8.6.2017, <http://www.yasad.org.tr/tr/Sayfa/yasadagim-hakkimizda>

T.C. Kalkınma Bakanlığı
Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı

Şeyh Sadrettin Mahallesi, Ferit Paşa Caddesi, No: 18,
42040 Meram, Konya

+90 332 280 28 00 +90 332 280 29 00

www.kop.gov.tr bilgi@kop.gov.tr